

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

**Calistrat
HOGAȘ**
PE DRUMURI DE MUNTE

LITERA

CHIȘINĂU 1998

CZU 859.0-3

H 72

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Textele sunt reproduse aici după: Calistrat Hogea, *Opere, I*. Ediție și variante de Daciana Vlădoiu. Studiu introductiv și comentarii de Al. Șindulescu. Colecția “Scriitori români”. Editura Minerva, București, 1984 și: Calistrat Hogea, *Pe drumuri de munte*, Casa de editură Litera, Chișinău, 1996.

Unele cuvinte au fost ortografiate conform normelor în vigoare, dat fiind destinatarul cărții — tineretul studios.

Coperta: *Isai Cârnu*

ISBN 9975-904-06-8

© LITERA, 1998

TABEL CRONOLOGIC

- 1848 *19 aprilie* S-a n[scut Calistrat Hoga= la Tecuci,]n familia protopopului Gh. Dimitriu =i a M[rioarei (n. Stanciu).
- 1859 Calistrat Hoga= absolve=te =coala primar[din ora-ul de ba=tin[.
- 1860 Este primit bursier la Academia Mih[ilean[din Ia=i.
- 1867 Absolve=te Academia Mih[ilean[.
- 1869 Este numit profesor la gimnaziul comunal din Piatra-Neam\.
- 1874 Debut[eaz[cu versuri]n gazeta “Coresponden\ia provincial[” din Piatra-Neam\.
- 1878 Este transferat la gimnaziul real comunal din Tecuci.
- 1880 Este transferat la +coala normal[“Vasile Lupu” din Ia=i.
- 1881 Calistrat Hoga= revine la gimnaziul comunal din Piatra-Neam\]n calitate de director. Leag[prietenie cu Ion Luca Caragiale, pe atunci revizor =colar al districtului Neam\.
- 1882-1884]n revista “Asachi” apare ciclul *Amintiri dintr-o c[ltorie*.
- 1886 Este transferat ca profesor al gimnaziului din Alexandria.
- 1891 Se]ntoarce]n Moldova, la Roman,]n calitate de director al gimnaziului local.
- 1893 E profesor de limba =i literatura român[la seminarul teologic.
- 1899 Calistrat Hoga= se mut[la Ia=i, la “Liceul Internat”.
- 1900 E numit subdirector al “Liceului Internat”.
- 1905 E numit director al “Liceului Internat”.
- 1907-1912 Public[]n “Via\a româneasc[” ciclul *]n mun\ii Neam\ului =i alte note de c[ltorie*.
- 1912 Apare volumul *Pe drumuri de munte*, care]ns[, din cauza numeroaselor gre=eli de tipar, este dat la topit.
- 1914 Apare edi\ia a doua a volumului *Pe drumuri de munte*, care este]ns[mistuit[de incendiu.

1915 Se instalează la Piatra-Neam.

1916 Calistrat Hoga intenționează să realizeze lucrările prin țară.

1917 *28 august* Moare la Roman, fiind înmormântat provizoriu în cimitirul din acest oraș. La 8 octombrie este înhumat la Piatra-Neam (aceasta fusese ultima dorință a scriitorului).

AMINTIRI DINTR-O C{L{TORIE

SPRE MÂN{ STIRI

Orice c[l]torie, afar[de cea pe jos, e dup[mine o c[l]torie pe picioare str[ine; a avea la]ndemân[cupeaua unui tren, roatele unei tr[suri sau picioarele unui cal]nseamn[a merge =ezând =i a vedea numai ceea ce \i se d[, nu]ns[=i tot ce ai voi. Iat[pentru ce eu =i tân[rul meu tovar[= de c[l]torie ne hot[râr[m a merge pe jos peste mun\i =i]n r[gaz, de la Piatra pân' la Dorna, l[sând la o parte drumul mare.

]n ziua de =ase iulie eram gata; cu alte cuvinte, aveam toate trebuincioasele de drum a=ezate]n o boccea de forma unei rani\i sold[\e=ti, legate la spate prin ajutorul unor curele ce se]ncruci=au pe pieptul nostru: la =oldul stâng câte un revolver,]n dreapta câte un baston s[n[tos, =i la picioare opinci de piele ro=ie, legate cu =feri negre de lân[de capr[, care ne]nf[=urau]n spiral[pulpa pân[la genunchi peste un col\un negru de lân[vrâstat cu ro=. O p[l]rie neagr[=i mare putea, la nevoie, s[m[apere =i de ploaie =i de soare. Tovar[=ul meu,]n loc de p[l]rie, avea pe cap un chipiu de uniform[, iar drept strai mai gros de lân[era]mbr[cat cu o vengherc¹ de doc alb.

]n rev[rsatul zorilor plecar[m.

Deocamdat[trebuia s[mergem la Alma=. Fiind]ns[mai dinainte hot[rât]ntre noi de a ne feri de drumul mare, nu cuno=team o potec[sau un drum mai scurt pentru \inta noastr[. Ajunsesem la barier[. Nici un suflet de om nu era]nc[de=tept; numai câ\iva câini, prea harnici poate,]i f[ceau datoria b[tând la noi, sau — mai bine zis — la neobi=nuita noastr[]mbr[c[minte de drum.

¹Vengherc[— tunic[.

Oricum]ns[, eu g[seam de vin[pe tovar[=ul meu, care avuse ciudata idee de a m[rita straiete de sublocotenent cu opincile, bastonul =i bocceaua din spate; =i m[sileam a-l face s[priceap[c[numai pentru dânsul f[ceau câinii atâta g[l]gie. Apucar[m la stânga pe prundul Cuejdiului]nspre D[rm[ne=ti, f[r[s[=tim dac[am apucat bine sau r[u. Norocul]ns[\ine cu drume\uul: la câiva pa=i, pe prispa unei case albe, gospodarul =i gospodina dormeau sub o plapum[, lipi\i unul de altul pentru a putea s[]nfrunte, dup[socotin\ a mea, r[coarea dimine\ii; c[ci, de=i]n iulie, diminea\ a din ziua de =ase era totu=i destul de rece; ei dormeau du=i =i se leg[nau poate]n visuri fericite; noi]ns[, =i mai cu seam[eu, f[r[respect pentru toate aceste nimicuri =i f[r[nici o ceremonie, m[apropiai de dâni, ridicai cu b[\ul plapuma de pe nasul gospodarului, care dormea la margine,]l]mpinsei pu\in,]l trezii =i, f[r[a-i da bun[diminea\ a cel pu\in,]l]ntrebai scurt despre drumul la Alma=. Foarte rar se]ntâmpl[cuiva s[vad[o figur[mai elocvent[decât cea a omului meu; un psiholog ar fi scris volume]ntregi, eu]ns[cred de ajuns a spune c[e — psihologice=te vorbind — de mare interes]nf[\i=area unei figuri ce trece de la adâncă lini=te a unui somn f[r[de grij[la izbitoarea]ntip[rire a unei surprinderi. Ceea ce s-a petrecut atunci]n sufletul lui a fost, desigur, mai iute decât fulgerul; destul c[, cu ni=te ochi de dou[ori mai mari decât cei ce poate-i avea de obicei, cu o fa\ lung[=i speriat[=i neputându-se l[muri de unde =i cum r[s[risem noi a=a ca din p[mânt, se uit[la noi, m[surându-ne cu privirea-i z[p[icit[, de sus pân[jos =i]ndesându-se tot mai tare spre perete, ca =i cum ar fi voit s[scape de o vedenie sup[r[toare. Biata femeie, strâmto-rat[astfel =i buimac[de somn,]ncepu a se]ntoarce sub ogheal¹ =i a]ng[ima vorbe ne]n\elese, care nu puteau fi decât ni=te puter-nice protest[ri conjugale... Pentru a sfâr=i mai iute cu toate aceste,]l]ntrebai]nc[o dat[pe gospodar despre drumul la Alma=.

¹ *Ogheal* — plapum[.

— Pe aici, ne r[spunse el]n cele din urm[, ar[tându-ne spre deal; =i spre acolo apucar[m =i noi.

Desigur c[speriatul nostru cicerone ne va fi urmat mult[vreme cu privirea. Noi]ns[nu ne mai uitar[m]nd[r[t, ci ne urmar[m drumul pe prundi=, s[rind ca ni=te capre peste bolovani, cursuri de ap[, b[l\i =i gloduri. Diminea\a era m[rea\ =i ne vestea o ade-v[rat[zi de iulie. Nici un nor nu plutea sub albastrul cerului adânc =i limpede ca ochiul unei fecioare. Toate stelele se mistuiser[=i cel mult dac[]ndr[znea\ a Stea a Ciobanului mai]nfrunta, din când]n când, valorile de lumin[trandafirie, cu care zorile inunda r[s[ritul dep[rtat. Nici un vânt nu mi=ca aerul, =i grâul,]n lanurile de aur, st[tea tot atât de neclintit ca =i firul de iarb[din fâne\ele]nflorite. Roua avea]nf[\i=area unor m[rg[ritare ce nu a=teptau decât o raz[de soare spre a se schimba]n str[lucitoare diamante. Umezeala =i r[coarea dimine\ii d[deau]ntregii firi o nesp[fr[gezime. Totul]ncepuse a se de=tepta sub]ntâile raze ale zilei, dar totul era cuprins de o lini=te, de o t[cere, de un fel de]nm[rmurire solemn[: =i firea]ntreag[p[rea c[se afl[]n o religioas[a=teptare. La r[s[rit se ivea geana de aur =i de purpur[a unui soare tân[r, care]ntr-o clip[=terse]ntr-o nem[surat[dep[rtare umbra de pe fruntea mun\ilor neguro=i. Noi ne urmar[m drumul cu sufletul st[pânit de m[re\ia priveli=tii, iar rarii drume\i ce]ntâlneam, =i pe care-i l[sam]n urm[, dup[ce ne doreau cale bun[, se uitau lung =i mira\i dup[noi.

Spre a merge la Alma= pe drumul mare, ar fi trebuit s[suim Dealul Balaurului, ce se ridic[dincolo de D[rm[ne=ti. Lucrul acesta]ns[nestând]n planul nostru, de la o vreme cotir[m de la D[rm[ne=ti, la stânga, spre Gârcina, pentru a t[ia peste dealuri, pe drumul de picior. Drumul acesta ne duse spre Gârcina pân[la biserica din sat, de unde trebuia s[ne]ndrept[m c[tre Alma=:]n drum ne]ntâlnir[m cu preotul locului, care mergea cu un \[ran la un ogor din apropiere. Pe preot]l cuno=team =i-l]ntrebai de drumul ce trebuia s[apuc[m, ca s[ie=im la Alma=. Dup[ce

c[p[ta[r[m l[muririle trebuincioase, plecar[m]nainte. }n urm[tocmai, am aflat c[\[ranul ce]nso\ea pe preot era ajutorul de primar al comunei Gârcina =i c[, v[zându-ne a=a de neobi=nuit]mbr[ca\i,]=i aduse aminte c[]n cercul comunei lui are =i]nda-toriri poli\iene=ti. Astfel, dup[ce ne dep[rtar[m pu\in, se]ntoarse c[tre preot =i-l]ntreb[dac[ne cunoa=te. Preotul, care]n\elese b[nuielile ajutorului de primar =i care voia s[glumeasc[pu\in,]i r[spunse c[habar nu are de cine suntem =i c[nici nu ne-a mai v[zut vreodat[pe meleagurile acelea. Ajutorul, de cuvânt =i tot-deauna cu priveghere pentru siguran\a public[, c[ut[s[afle tot de la preot dac[aveam pa=apoarte]n regul[. Acesta dete din umeri =i-i r[spunse foarte serios =i cam]ngrijit:

— +tiu eu? Poate c[sunt ni=te sc[pa\i de la vreun arest; ar fi bine s[cau\i a te]ncredin\a =i cu atât mai mult, cu cât ave\i, mi se pare, la prim[rie ni=te porunci]n aceast[privin\].

— C[bine zici, p[rinte!

+i nici una, nici dou[, se]ntoarse din drum, apucând spre prim[rie, cu gând de a trimite câ\iva v[t]jei]n urma noastr[, ca s[ne prind[=i s[ne duc[la comun[. Preotul, v[zând c[gluma se]ngroa=,]l l[s[s[mearg[pu\in, apoi]ncepu a râde cu hohot =i-l chem[]napoi, spunându-i cine suntem.

— S[m[bat[Dumnezeu, p[rinte, zise ajutorul de primar, c[, de nu-mi spuneai sfin\ia-ta sau de-i]ntâlneam singur,]i legam burduf =i-i duceam la comun[, ca s[le cercetez pa=apoartele. Cine dracu i-a]ndemnat s[se]mbrace ca ni=te marchidani¹ =i s[cu-treiere satele? V[zut-ai pe cel mai tân[r? Tuns, cu chipiu de uniform[, cu opinci =i cu bocceaua]n spate, parc[era un dezertor. La Gârcina i-ai sc[pat sfin\ia-ta; da nu =tiu cine are s[-i scape la alte comuni.

+i \[ranul avea dreptate: cel]nt`i nesp[lat avea tot dreptul s[ne]ntrebe de pa=apoarte sau cel pu\in de biletele de identitate.

¹ *Marchidan* — negustor ambulant de m[run\i-uri.

În timpul acesta noi ne urmam drumul lini=ti\i, t[înd de-a lungul Gârcina, un sat =i de munte, =i de câmp; de munte, fiindc[nu se mai sfâr=e-te, de câmp, fiindc[sunt casele foarte dese. Str[b[turn[deci satul acesta sau, mai bine zis, acest[nesfâr=it[strad[de case \[r[ne=ti, prin care cineva merge aproape dou[ceasuri cu credin\,a, de la o vreme, c[cel[lalt cap[t trebuie s[fie pe lumea cealalt[. }n adev[r, pân[ce s[ajungem la jit[ria¹ despre miaz[noapte, sudoarea ne]nmuiase trupurile =i ciuda ne cuprinsese sufletele. B[ltoacele verzii, miasmaticice =i adânci, care]mp[nau drumul]n lung =i]n lat, ne sileau la s[rituri gimnastice =i de precizie une peste golurile destul de mari dintre bolovani pu=i]n rând pe marginea acestor b[ltoace. Nenorocit piciorul greoi sau nehibaci, care n-ar fi avut]n el ceva din firea caprelor! O baie de glod, pân[la genunchi, ar fi fost ne]nl[uraturat[. Noi]ns[, din fericire, eram deprin=i cu aceste pun\i de un alt soi =i le trecur[m pe toate f[r]gre=.

Ie=i\i afar[din sat, r[suflar[m]n sfâr=it =i ne urmar[m drumul spre Alma= pe poteca de picior, ce taie dealurile de-a curmezi=ul]ntre r[s[rit =i miaz[noapte. La dreapta se]ntinde un =ir de coline cu povârni=uri dulci =i acoperite cu s[m[n[turi, fân\e =i ciritei²; la stânga colinele se schimb[]n dealuri, =i, mai departe,]ntre apus =i miaz[noapte, dealurile devin mun\i, al c[ror lan\ umple]ntregul cerc al vederii din partea aceea. Dup[un mers grabnic de dou[ceasuri =i mai bine, ie=ir[m pe creasta unui deal lutos =i sf[râmat, care se ridic[la o mic[]n[l\ime deasupra Alma=ului. Scoborâr[m]n sat, trecând pâr`ul cu acela=i nume, =i merser[m la micul schit de c[lug[ri\,e, care se afl[din sus de curtea boiereasc[.

Stari\,a schitului era rud[cu tovar[=ul meu de drum =i, prin urmare, de la sine se]n\elege c[fur[m cu deosebit[cinste primi\i. E foarte ating[tor lucru s[vezi cu cât[bun[voin\ \ =i cu câte jert-

² *Jit[rie* — bariera unui sat.

³ *Ciritei* — tufi= de cop[cei.

fe chiar se]ndeplinesc datoriile ospitalit[\\ii]n aceste schituri locuite de c\\teva femei s[rmane. Poate c[adev[ratele]nv[\\turi evanghelice au =i ele cuv\\ntul lor,]n aceste locuri, cel pu\\in. Fur[m deci cu mare dragoste osp[ta\\i =i g[zdui\\i p\\n[a doua zi.

De la Alma=, trebuia s[mergem la Horai\\a, dar, fiindc[nu cuno=team drumul, fur[m nevoi\\i a cere la stari\\a schitului pe cineva care s[ne c[l]uzeasc[. Acesta fu lucrul cel mai u=or, de vreme ce maica Filofteia se p[rea c[nu are]n m\\n[stire alt[]n-s[rcinare dec\\t pe acea de c[l]uz[. Ne g[tir[m =i plecar[m. C[l]uza mergea]nainte =i noi dup[ea. +i acum mi se pare c[v[d aieva pe maica Filofteia: era o femeie de statur[mijlocie, mirean[la trup =i numai la cap c[lug[ri\\]. Poate c[acesta era portul ei de drum, noi ne d[ur[m]ns[cu socoteala c[ea ar fi trebuit s[nu=\\i pun[niciodat[alt[]mbr[c[minte... Avea maica Filofteia ni=te ochi c[prii =i mari, care te t[iau]n suflet cu ascu\\i=ul privirii lor =i care, de=i trecu\\i]n v\\rst[, ardeau totu=i de focul unei tinere\\i mistuite de v[paia unor patimi]n[du=ite. Gura ei cam mare =i buzele ei, de=i vestejite, dar totu=i destul de c[rnoase, f[ceau s[te g\\nde=ti f[r] voie la p[c]toasa biblic[care ar fi aruncat peste umerii desfr\\ului s[u] haina cuvioas[a mironosi\\elor. Chiar fa\\a ei bo\\it[sporea]nf[\\i=area a\\\\[toare a]ntregului =i te f[cea s[\\i-o]nchipui cu dou[zeci de ani]n urm[... De sub com[nac,]i ie=ea pe t\\mple,]n semicercuri, p[rul ei c[runt, dar a=ezat totu=i =i piept[nat cu mult[]ngrijire. Ce p[cat c[nu era negru acest p[r]!...

Ea era t[cut[, noi t[cu\\i; ea g\\ndindu-se la cine =tie ce, eu cu capul plin de socoteli lume=ti, ne urmam drumul pe p\\r`ul Alma=ului la deal. C[l]dura miezului de iulie era cov\\r=itoare =i ar fi fost cu neputin\\[de]nfruntat, dac[umbra p[durilor n-ar fi st\\mp[rat-o pu\\in. Din c\\nd]n c\\nd, ne opream la umbr[spre a ne odihni: c[l]uza noastr[]ns[ne g[sea prea bicisnici, =i avea dreptate; dac[cineva ar fi avut fantezia s[se uite la picioarele ei, care, f[r] s[ro=easc[c\\tu=i de pu\\in, se iveau, p\\n[mai sus de glezne, de sub fusta ei scurt[de cit, =i, mai mult]nc[, dac[s-ar fi

urcat cu]nchipuirea ceva mai sus, ar fi g[sit,]n loc de picioare, ni=te fuse de o\el, care, lipsite de rotunjimea plin[a tinere\ii =i f[r] caracter p[mântesc, puteau s[se mi=te]n mod mecanic f[r] sfâr=it. Aceast[femeie zbura, nu mergea. +-apoi maica Filofteia avea credin\a deplin[a darului s[u... Pe drumul ce \ineam noi, se]ntâmplase, cu câteva zile mai]nainte, ni=te pr[d[ciuni sau, mai bine zis, ni=te potlog[rii. Luase, de pild[, un oarecine]mbr[cat]ntr-un suman rupt traista cu f[in[din spatele unui gu=at,]i d[-duse câiva pumni =i se mistuise]n p[dure; sau]ntâlnise un altul pe o proast[,]i luase leg[tura cu fasole =i se f[cuse iar =i nev[zut. De aceste neajunsuri se temea maica Filofteia s[nu ni se]ntâmple =i nou[, =i se hot[r], deci, s[fac[pentru noi o rug[ciune de drum, spre a ne ajuta Cel-de-Sus ca s[ajungem teferi =i netulburav[i de nime la \inta c[l]toriei noastre. }=i scoase, prin urmare, m[t[niile din sân =i, ca =i cum ar fi vorbit cu sine]ns[=i,]ncepu a =opti o rug[ciune,]nso\înd acest monolog intim cu ni=te cruci mari,]nde-sate =i cu evlavie]nsemnate pe toate cele patru puncte cardinale ale persoanei sale. Din când]n când, f[cea =i câte o m[]ntanie spre r[s[rit, lipindu=ii cu sfin\enie fruntea de p[mânt. }n timpul acesta, noi ne urmam drumul s[rind peste pâraiele ce ne t[iau mersul sau trecând pe sub giganticii brazi r[sturna\ii de vijelie ori de moarte natural[=i care, rezema\ii cu vârfurile lor pe]n[\imeia brazilor dimpotriv[, alc[tuiau, pe deasupra capetelor noastre, ni=te uria=e pun\ii aeriene, aruncate de]nsu=ii Dumnezeu pentru s[lbaticii =i sperio=ii locuitori ai p[durilor neumblate.

C[tre asfin\it, sosir[m la Horai\va, unde fur[m primi\ii cu oarecare r[ceal[de c[tre egumenul mân[stirii, care st[tea]n cerdac la aer curat.

Din]ntreb[rile =i r[spunsurile obi=nuite despre s[n[tate, ne putur[m l[muri c[sfin\ia-sa suferea de un gutunar =i c[, prin urmare,]ntreaga sa veselie sufleteasc[]nghe\ase sub această r[ceal[din p[r\ile]nalte ale persoanei sale; totu=ii ni se porunci un bor= cu chitici =i un pui de m[m]lig[, nimicuri care toate se

mistuir[iute sub fl[mândeale noastre linguri =i furculi\i... Ce voi\i? devenisem la drum mai mânc[cio=i decât evanghelistul Ion; atâta numai c[p[rintele egumen nu =tia c[pofta de mâncare e o virtute cu totul biblic[=i c[, mai la urm[, e foarte]ndoielnic lucru s[se fi s[turat cinci mii de oameni cu cinci pâini =i doi pe=ti, ba]nc[s[mai fi r[mas =i dou[sprezece co=uri de f[rm[turi!... Bine sau r[u, astâmp[rar[m cârceii de foame ai stomacului nostru =i merser[m apoi]n biseric[, spre a vedea mai de aproape această zidire, pe care o cuno=team numai din nume. Pe din afar[nu e decât un masiv de piatr[v[ruit cu galben,]n care nu se vede nici o idee arhitectonic[: deasupra, o ceat[de turnuri ce nu se]n\eleg]ntre ele,]=i dau brânci =i se]ndeas[unele]n altele, spre a nu c[dea, pare c[, jos de pe masivul de sub picioarele lor. Pe dinl[untru, zidurile sunt stropite cu albastru =i galben, iar pictura e pu\in[=i proast[: to\i sfin\ii =i toate sfintele, cu Iisus Hristos]n frunte, sunt ie=i\i de sub penelul acelaia=i iconar rus care a zugr[vit mai toate vechile noastre biserici.

]n aceste locuri, ori]ncotro te]ntorci, te]mpresoar[singur[-tatea, la hotarele c[reia via\a se pare c[expir[. Omul]mprumut[aici mutismul de la arborii]n mijlocul c[roră tr[ie=te, a=a]ncât cele mai guralive fiin\e din aceste locuri sunt numai l[stunii, care zboar[]n stoluri negre]nainte de apusul soarelui =i se]nvârtesc \ipând]n jurul turnurilor albe =i neclintite ale bisericii.

Nu departe de Horai\ă, pe un munte despre miaz[zi, se afl[Horai\ă Mic[sau Horaicioara: schitul acesta e un adev[rat cuib de vultur aninat]n cr[p[tura unei stânci aeriene. El st[mai totdeauna ascuns]ntre nori =i, numai când ace=tia se desfac, schitul se z[re=te albind dintre br[di=ul negru.

]n zori, a doua zi, apucar[m drumul V[raticului. C[l[uzul nostru, un b[ietan ca de cincisprezece ani, nu =tia decât pe cel mai lung =i mai r[u; pe acela deci apucar[m =i noi. Cât merser[m prin umbr[, drumul fu pl[cut. Fagi =i paltini cât lumea de b[trâni, cu trunchiuri albe =i goale,]=i]mpreunau sus de tot frunzi=urile

lor =i alc[tuiiau deasupra capetelor noastre o bolt[de umbr[=i verdea\]. Singurul glas al locurilor acestora e numai glasul vântului, care se taie, suspinând, pare c[dureros,]n frunza ascu\it[a bradului; =i glasul acesta are un farmec nespus...

To\i câ\i trecuser[pe aici, c[l[tori poate ca =i mine,]=i zgâria-ser[numele lor]n scoar\ta neted[a fagilor. Cu drept sau f[r[drept, g[seam vinova\i,]n gândul meu, pe to\i ace=ti zgârietori de copaci, care avuser[de=ert[ciunea vrednic[de răs de a=ei eterniza numele]n pustiu; =i cu atât mai mult]i g[seam vinova\i, cu cât mi se p[rea mie c[urma omului]n aceste locuri r[pea ceva din m[re\ia singur[t\i =i se amesteca jignitor]n sublimul]ntregului.

Peste pu\in, sc[p[tar[m de la umbr[=i ie=ir[m]ntr-un lumi-ni= de seminceri. Ne aflam]n parchetele de pe Crac[ul-Negru. Din dep[rtare, prin aerul sec, ajungea pâ[n[la noi glasul omului =i al toporului. Din când]n când, o tr[snitur[colosal[umplea v[ile mun\ilor: erau fagii, paltinii sau brazii ame\itor de]nal\i, care,]n c[derea lor pr[p[stioas[, sf[râmau =i doborau tot]n calea lor. Ziua era la amiaz[=i un aer]nfl[c[rat ne]nconjura din toate p[r\ile. Soarele, alb de fierbinte ce era, ploua cu foc peste capetele noastre; cu toate acestea noi ne urmam drumul pe hoga=ul s[pat de butuci]n coasta muntelui =i, numai cât]n r[stimpuri, eram sili\i a ochi, prin smiduri¹, b[ltoacele glodoase =i verzii ce ne t[iau drumul. Eram atât de gr[bi\i s[poposim undeva la umbr[,]ncât nici nu mai b[gam]n seam[pe un]ntreg popor de broscui cu ochi holba\i =i verzi, care — ie=i\i pe jum[tate din umedele =i glodoasele lor locuin\te — ne salutau or[c[ind =i apoi disp[reau iute la apropierea noastră].

Dup[ce ne oprir[m pu\in la o colib[p[r[sit[, cump[nir[m]n valea Crac[ului. Ajun=i la acest pâ[r`u limpede ca o pic[tur[de rou[, ne stâmp[rar[m setea =i]ncepur[m iar[=i a urca, de-a

¹ *Smid, smid* — desi= format din copaci tineri sau din tufe de spini, de zmeur[etc.

curmezi=ul, un =ir de coline lutoase =i seci, acoperite cu tufari de aluni, mesteac[ni =i arini. De pe cea din urm[colin[ce se]nal\ deasupra V[raticului, o]ntins[priveli=te se deschise ochilor no=tri: sub noi, Valea-Sac[se r[sf[\a cu casele ei albe =i curate]ntre dou[dealuri acoperite cu gr[dini, fâne\e =i sem[n[turi. Mai departe,]ntre r[s[rit =i miaz[zi, B[l[\te=tii, cu m[re\ele-i gr[dini =i a=ez[-mintele sale de b[i, p[reau c[vor s[se ascund[dup[nesfâr=itele =iruri de plopi]nal\i de mesteac[ni blonzi =i de brazi posomorâ\i; cu toate acestea, o raz[de soare, c[zut[din cer peste acest cuib de zân[pierdut]ntre]ndoiturile verzi ale dealurilor, r[sfrângea pân[la noi lumina str[lucitoare de pe pl[cile metalice cu care e acoperit.]n fa[, orizontul era]nchis de cele din urm[ramuri ale râpo=ilor mun\i de marn[cenu=ie ai Neam\ului, care se]ntindeau ca o fâ=ie de fum plumburiu pe zarea cerului dep[rtat... La picioarele lor, ora=ul alb cu pâr`ul s[u limpede scânteia sub lumina soarelui. Al[turea,]n umbra dep[rt[rii, st[tea nemi=cat[=i gânditoare pare c[vestita Cetate a Neam\ului, cetatea lui +tefan, martor[nepieritoare a gloriei noastre trecute. St[tur[m deci la umbra unui mesteac[n, spre a ne odihni =i a ne s[tura ochii =i sufletul de această m[rea\[priveli=te =i, când soarele aproape sc[p[tase dup[Ciungi, intrar[m]n V[ratic.

DE LA V{RATIC LA S{CU

Cine nu cunoa=te această mân[stire de c[lug[ri]=i care c[l[tor nu are de spus un cuvânt pentru ea?

Era pe timpul b[ilor, =i în tot anul o mul\ime de oaspe\i, din toate p[r\ile Moldovei mai cu seam[,]=i petrec aici lunile de var[; prin urmare, nu ne mirar[m deloc când v[zur[m, pe drumul mân[stirii,]ncruci=ându-se moda lumeasc[cu uniforma bisericesc[: rochia cu răsă, com[nacul cu p[l[ria, mâna goal[cu m[-nu=a, m[t[niile cu evantaliul, umilitul papuc pe talp[cu]ndr[zne\ul c[lc`i Louis Quinze, negrul posomorât cu toate culorile din lume, g[itanul cu dantelele, smerenia cu]ndr[zneala =i,]n urma tuturor, ipocrizia cu sufletul f[r[ascunsuri!!... +i multe]nc[a= mai fi v[zut, dac[foamea nu mi-ar fi dat pîteni =i nu m-ar fi silit s[sui sc[rile lustruite ale arhondaricului. O veche mironosi\ a lui Hristos st[tea jos la cap[tul de sus al sc[rilor =i]=i odihnea, dormitând, imensitatea greoaie a trupului s[u...]

Când fur[m aproape de ea,]=i ridic[spre noi, cu o lenă aristocratic[, privirile-i sp[l[cite =i verzii...]

— Blagoslove=te, m[icu\[, zisei eu,]nchinându-m[dup[cuviin\].

— Domnul! r[spunse ea alene =i tr[g[nat,]ntinzându-mi spre s[rutare dosul alb =i gr[suliu al dreptei sale, cu m[t[nii cu tot.

S[rutai cu o pref[cut[evlavie această dreapt[care, dac[nu mirosea tocmai a smirn[=i a t[mâie, apoi mirosea cel pu\in a un parfum obi=nuit pe vremuri, care-mi p[trunse pân[-n creieri; totu=i actul acesta de smerenie ne sluji drept pa=aport pentru arhondaric, unde ni se d[du cas[=i mas[.

St[tur[m dou[zile]n V[ratic. Cu această]mprejurare m[pu\tui]ncredin\ă c[oaspe\ii obi=nui\i ai mân[stirii aveau cuvânt s[

petreac[aicea câte o lun[sau dou[. }n adev[r, aerul, apa, preum-bl[rile, societatea chiar sunt atâtea lucruri care]ndeamn[pe mul[ia a ie=i din vârtejul ora=elor mari =i a c[uta odihna sufleteasc[]n aceste locuri]nsufle[ite de o via\ [mai dulce =i mai tihnit[.

Toaca, cu glasul s[u cic[litor =i sub[ire, clopotul, cu vocea sa grav[, rar[=i sonor[, sunt capii de familie ai acestui furnicar de fiin[ele negre, care foiesc repede]n toate p[r[ile, f[r[zgomot, cu papucii lor de talp[=i cu m[t[niile]n mâini. Dup[glasul lor se reguleaz[toate]ndeletnicirile v[zute =i nev[zute ale comunit[iei. E totu=i foarte greu pentru un str[in s[p[trund[]n toate am[-nun[imile vie[ii c[lug[re=ti. Un c[l[tor nu poate vedea, mai]ntodeauna, decât numai coaja monahismului. Astfel, dac[ie=i diminea[a]n medeanul¹ din fa[a mân[stirii, unde se vinde =i se cump[r], dac[str[ba[i ziua c[r[rile =i drumurile ce se]ncruce=eaz[=i se taie]n toate p[r[ile, dac[mergi]n biserica cea mare la vecernie, utrenie sau liturghie, dac[te duci pe la cuno=tin[ele ziua sau seara, nu vei putea]ntâlni decât figuri paragrafite², gheburi, zbârcituri, ochelari, cataruri cronice, reumatismuri, gingini goale, din[i fal=i, guri]nfundate, b[rbi ascu[ite, peri albi =i... f[\arnic[smerenie. Cu toate acestea, dac[te]ntâmpli]nl[untrul mân[stirii, când se face slujba]n paraclisul de lâng[arhondaric, =i dac[]i arunci ochii]n sus spre negrea ce umple cerdacul din fa[,]n tihn[=i]n r[gaz po[i revedui cu privirea toate acele chipuri femeie=ti, care]n zadar se par c[cearc[a se ascunde sub negrele lor camilafce³.

Un fel de mil[=i de durere te cuprinde f[r[voie când vezi atâta tinere[le, atâta vigoare =i atâta frumuse[le chiar]nmormântate sub mohorâta]mbr[c[minte sacramental[; =i tot atunci =i tot f[r[voie,]i pui singur o mul[ime de]ntreb[ri, la care ortodoxia monahal[n-ar putea r[spunde decât strângând din umere.

¹ *Medean* — loc viran, b[t[tur[.

² *Paragrafisit* —]nvechit, uscat.

³ *Camilafc[* — potcap.

E oare cu puțin\[, m] întrebam eu, ca noaptea, care]nf[=ur[trupul acestor fiin\ve, s[]nf[=ure =i inima lor? Acei ochi, porunci\i a privi totdeauna cerul, nu privesc ei oare, câteodată[, =i p[mântul? Cuvântul scris]n carte e oare destul de puternic, ca s[=tearg[cuvântul scris de natur[]n inima lor? E cu puțin\ ca rabinii bisericii noastre s[fi putut porunci sângelui s[circule mai]ncet, inimii s[bat[mai rar, =i naturii s[cear[mai pu\in? De când oare s-a ridicat la puterea de dogm[grosolana eroare c[carnea poate s[mu=te gura ce o sfâ=ie?... +-apoi, mun\ii V[raticului sunt a=a de]nal\i, p[durile atât de umbroase, v[ile atât de t[inuie =i de adânci, râurile atât de limpezi, fâne\ele atât de dese, de]nalte =i de]nflorite, aerul atât de]mb[ls[mat,]ncât sufletul cel mai zglobiu se simte]nmuiet de o dulce melancolie =i ochiul c[l[torului se opre=te vis[tor când pe o frunz[de mesteac[]n tremur[toare, când pe potirul rumen al unei flori ce se leag[]n molatic sub mângâierea dulce a vântului, când pe unda care, vesel[c[a izbutit s[se suie pe spatele unui bolovan greoi, trece de ceea parte,]i spune o glum[=i=i urmeaz[drumul]nainte, sc[ldându-se]n raze de soare. +i,]n sânul acestei naturi atât de prietenoase, care-\i vars[]n suflet melancolia =i visurile, =i]n inim[be\ia unui nesfâr=it amor, ce vroi\i s[fac[omul =i mai cu seam[femeia? A cere acestei din urm[s[r[mân[logodnica ve=nic credincioas[a unui mire, care de dou[mii de ani s-a]n[l\at la cer, e, desigur, o erezie vrednic[de cel mai]ndrept[\it autodafe¹.

De altmintrelea, V[raticul nu]nf[\i=eaz[nici o]nsemn[tate istoric[=i mai nici o tradi\ie nu se leag[de dânsul. R[]posata maic[Evghenia Negri a dat la lumin[istoricul acestei mân[stiri, cuvânt pentru care nu sim\im de nevoie s[-l mai facem =i noi.

]n diminea\a zilei a treia, ne]ndrumar[m c[tre Sihla, pe potea Ciungilor, care e cea mai scurt[=i cea mai]ndemânoas[.

¹ *Autodafe* — ardere pe rug la care erau condamna\i,]n timpul inchizi\iei, cei socoti\i eretici.

Dasc[lul Alecu din V[ratic era c[l]uzul nostru. Fiindc[trecem peste Ciungi, nu e r[u s[amintim c[micul podi=, ce se deschide pe vârful lor, pune la]ndemân[locuitorilor din vale una din cele mai obi=nuite =i mai desf[t]toare plimb[ri. S-ar zice c[natura a]ntip[rit aicea o dulce =i prim[v[ratic[s[rutare pe sânul mun\ilor iernatici =i c[, sub această s[rutare de nesfâr=it amor, au r[s[rit, ca prin farmec, milioanele de flori str[lucitoare, ce acop[r]ntinderile ondulate =i dulci; c[sub ea s-a n[scut acea lin[=i r[coroas[adiere, ce ve=nic suspin[]n acest loc, =i c[pâlcurile de mesteac[ni, cu ramuri despletite =i cu trunchiuri de argint, nu sunt sem[nate ici =i colea decât spre a chema pe drume\ul obosit s[guste, pe un a=ternut de flori, o clip[de visuri =i de negr[it] fericire. +-apoi, cine n-a auzit]n acest loc pe greierul =uier[tor =i pe cosa=ul r[gu=it, locuitori nev[zu\i ai miri=tiî uscate, cântându=î eternul lor cântec sub miezul zilei]nfl[c[rat, cine n-a ascultat aicea pe gai\va gâlcevitoare certându-se cu alta pe creanga vreunui fag, acela, desigur, n-a avut prilejul s[se]mbete de cel mai dulce =i mai dumezeiesc concert, pe care cânt[re\ii naturii] execut[pe ni=te note necunoscute]nc[din scara muzicii omene=ti. Aici e, f[r[]ndoial[, paradisul p[mântesc al vremurilor noastre =i... nici un]nger cu sabie de foc nu str[juie=te la por\ile lui... Adam =i Eva pot intra =i, dup[voie, pot ie=i f[r[team[de str[=nicia poruncilor dumezeie=ti...

Cu cât]naintam pe drumul Sihlei, cu atât natura devenea mai aspr[; ai fi zis c[ea=i]ncrunt[privirea =i c[mustr[pe drume\ul prea cutez[tor care]ndr[zne=te s[calce peste hotarele pustiului =i s[tulbure, cu zgomotul pa=ilor sau al respir[rii sale, adâncă lini=te a singur[t]\ii. Pe nesim\ite, paji=tea]nflorit[f[cu loc unui a=ternut de foi uscate, care trosneau sub pa=ii no=tri; mesteac[nul ne p[r[sise =i bradul sau fagul, cu frun\i despoiete de b[trâne\ sau de vânturile care ve=nic sufl[]n p[r\ile de sus ale aerului, spintecau v[zduhul =i se zugr[veau fantastic =i trist pe albastrul

adânc al cerului. Pe alocurea, poteca se strâmta a=a de tare,]ncât de-abia puteai str[bate cu sufletul prin desi=ul]ntunecos al unei sihle de carpeni tineri, care alc[tuia, de o parte =i de alta, doi pere\i nestr[b]tu\i. “Aici,]mi ziceam eu, trebuie s[fi aruncat feciorul de]mp[rat peria sfintei Vineri, din care, f[r]]ndoial[, a r[s]rit această[p[dure, spre a t[ia calea zmeoaicei care-l urm[rea.” Noi]n=ine, molipsindu-ne de asprimea locurilor ce str[b]team, devenisem t[cu\i =i gânditori. Cât despre mine unul, gândul meu plecase pe un povârni= fantastic: poate c[Aeneas, mergând pe calea iadului, tot astfel de locuri str[b]tuse. Câteodat[, chiar m[a=teptam s[]ntâlnesc]n cale-mi vreo mare poart[neagr[, pe care s[citesc cu]n=i=i ochii mei celebrul:

“Per me si va nella citta dolente.”¹

Cu cât[p[rere de r[u]ns[nu m[trezii eu din această[fantezie clasic[, apropiindu-m[de Sihla!... +i totu=i cu cât[mul\umire nu salutar[m noi]ntâia raz[de lumin[, pe care o]ntâlnir[m]n strâm-ta ei poian[!

Niciodat[n-am gustat cu mai mare deliciu =i niciodat[n-am c[utat s[sorb cu mai mult[l[comie, prin to\i porii fiin\ei mele, lumina =i c[ldura binef[c]toare a cerului.

Sosisem, prin urmare, la Sihla, adic[la acel loc pierdut]n creierii mun\ilor,]n care numai vulturul cu zbor]ndr[zn\ mai str[bate, din când]n când, pe c[ile f[r] de urm[ale aerului. Pân[atunci, Sihla era pentru mine o]nchipuire, ce \inea mai mult de domeniul pove=tilor. Cuno=team locul acesta numai din spusele unora =i ale altora; =i acele spuse atâta se]ncruci=au =i mânau lucrul peste marginile fire=ti,]ncât totdeauna, când m[gândeam

¹ Pe-aici e drumul spre locul durerilor (D a n t e , *Infernul*) (trad. autorului, *ital.*).

la Sihla, mi-o]nf[\i=am sub forme =i propoziții fantastice. Astfel, nu-mi ie=ea din minte acel schivnic b[trân ca brazil p[durilor neprih[nite, care, autohton al acestor locuri, fusese, poate, z[mislit de vreo ursoaic[]n unire cu suflarea binecuvântat[a vreunui vânt de prim[var[;]l vedeam mergând =i]ncurcându-se]n alba =i lungă lui barb[neatins[]nc[de vreun pieptene;]l vedeam iar[=i]mp[r\indu=,i, cu bun[]nvoial[, acela=i rug de zmeur[cu ur=ii, sau dând \apilor s[lbatici, care-l luau poate drept str[mo= al lor, cu]ns[=i mâna sa, cei]ntâi muguri care plesneau sub caldă suflare a prim[verii. Frumoasa sf. Teodora, legendara anahoret[a locurilor acestora, se]nf[\i=a]nchipuirii mele ca o a doua Marie din Egipt, cu via'a bătuit[de acelea=i nenorociri; tot ca =i aceea, sf. Teodora se lep[dase, poate, de pl[cerile]mb[t[toare ale lumii acesteia, mulțumindu-se,]n cele din urmă[, cu cr[p[tura umed[a unei stânci]n locul palatelor aurite unde luxul =i desfrăul domneau cu r[sf[\are; ca =i ea, sf. Teodora]=i scrisese, poate, pe nisip tainele trecutei sale vie\i =i, tot ca =i dânsa,][sase celui dintâi vânt grija de a spulbera =i a duce departe amintirea unui trai zvânturat. Apoi floarea etern nevestejit[=i albastr[ca seninul cerului, la r[d[cina c[reia domnea ve=nic[prim[var[,]n timp ce mun\ii dimprejur cri=cau sub iernatica suflare a criv[\ului, era darul ceresc, darul de mângâiere al sf. Teodora: femeia de lume, devenind sfânt[,]nchinase cerului sufletul s[u =i nu-i ceruse]n schimb decât o floare... Pân[]n cele din urmă[, sfânta r[m[sese tot femeie! Cerul o ascultase =i f[cuse s[r[sar[pe o a=chie de stânc[,]ntr-un strop de \[rân[, nemuritoare =i minunată floare, care trebuia s[fie icoan[virtu\ii statornice =i nep[tate a sf. Teodora. Apa p[mântului nelegiuit]i ardea m[runtaiele =i, prin urmare, ea nu=,i alina setea decât cu apa c[zut[din cer; pentru aceea]=i s[pase, sau — mai bine zis —]=i zgâriase ea]n o stânc[, cu]nse=i unghiile sale, o mic[cistern[pe care nourii v[zduhului erau porunci\i s-o \in[ve=nic plin[. Caprele s[lbatice nu =tiau locul acestei fântâni =i, de l-ar fi =tiut chiar, n-ar fi putut ajunge pân[la el.

Am c[utat deci s[rup haina fantastic[, cu care Sihla era]m-br[cat[]n]nchipuirea mea, =i pentru aceasta trebui s[fac eu]n-sumi, cu evlavie, o c[l[torie la locurile sfinte...

Dac[Sihla nu p[=e=te dincolo de marginile fire=ti, apoi are cel pu\in]nsu=irea de a atinge, aproape, culmea de asprime, singur[-tate =i s[lb[t[cie a celei mai puternice]nchipuiri. Astfel, cu greu a=putea hot[r] soiul feluritelor]ntip[riri ce-mi l[sar[]n suflet aceste locuri. Credeam, deocamdat[, c[am p[=it pe lumea cealalt[... at\ut de singur[=i de pierdut[]n creierii mun\ilor e s[lbatica Sihl[!

De jur]mprejur, ca =i cum s-ar \inea de m\an[, stau mun\ii cu piscuri]nalte, peste care br[di=ul negru se]ntinde ca o imens[hain[de doliu. Nici o pas[re nu=]]ndreapt[zborul s[u r[t[citor peste s[lb[t[cia =i t[ceria de morm\nt a locurilor acestora, unde iarba stearp[e f[r] de s[m\an\ =i unde numai brusturul de munte, cu floarea galben[=i lat[c\at podul palmei, mai are curajul s[se uite, de pe creasta st\ncilor]nalte,]n pr[p[stiile negre =i f[r] fund ce se deschid, ca ni=te guri de iad, sub picioarele lui.

Rareori numai, albastrul limpede al cerului ad\nc se p[teaz[de c\ete un punct negru, dar trec[tor: e un vultur pr[dalnic care och=te poate din]n[l\imile v[zduhului vreo sprinten[]veveri\]; glasul v\ntului]\i str\nge inima... at\ut e de t\nguios =i de]ntrist[t[tor! S-ar zice c[iulie se schimb[aici]n fratele mai t\n[r al lui decembrie; aceia=i ochi, aceea=i privire aspr[, acela=i glas, acelea=i spr\ncene]ncruntate! Numai c[runte\ea]i lipse=te spre a se]ndeplini asem[narea.

]ntorc\nd privirea spre apus,]\i vine s[crezi c[un popor de uria=i a]nsufle\it c\ndva aceste locuri =i c[, precum odinioar[s-a zv\rlit munte peste munte spre a se lua cerul cu asalt, tot astfel =i aici s-au]ngr[m[dit, una peste alta, acele st\nci enorme spre a=i da, poate, p[m\ntul m\na cu cerul. +i sunt acele st\nci at\ut de imense, at\ut de goale =i t[iate de ni=te m\ini supranaturale, pe linii a=a de lungi =i de capricios unghiulate,]nc\at]\i aduc ame\al[

În suflet, în curmă firul gândirii, te apasă pe creieri =i te lasă înmurmurat =i mut...

Pe o cârmă strâmtă =i cotăgită, pe sub pereții de stâncă sură, care se pierdeau în văzduh deasupra capetelor noastre, suim la deal, câlăuziți de octogenarul =i singuraticul câlugăr al Sihlei, spre a vizita locurile mai însemnate din împrejurime.

Merserăm deci la pe=tera sf. Teodora.

Spre a ajunge însă acolo, trebui să ne prefacem în acătoare, să ne vâram pe dedesubt, sau să sărim, ca în zbor, pe deasupra stâncilor, care decât care mai anevoioase =i mai grele de trecut.

După un părărare de oră, se făcu la stânga noastră o despăcătură verticală în peretele zidului de stâncă, ce ne însoțise neîntrerupt până atunci. Printre pereții ei umezi, ne strecurăm lătură, până în fund. Aicea se face o scobitură aproape rotundă, în mijlocul căreia zace o stâncă lătă =i puțin naltă.

Din fundul negru al acestei scobituri, străbătea o rază de lumină până la noi, printr-un fel de răsuflătoare săpată de însă =i mâna naturii pentru primenirea aerului, în acest bec umed din pântecul muntelui; aceasta era pe=tera sf. Teodora. După cum se zice, ea a trăit 60 de ani în această vizunie, pe care nici urăii nu i-ar fi răvnit-o.

Piatra din mijloc îi slujea drept vatră, pe care aprindea, din când în când, câte puțin foc, spre a =i frige căvăla bureți sau pentru a =i dezmozi trupul biciuit de vânturile iernii; pereții poartă, în adevăr, urmele negre ale unui fum înăduit.

Stăturăm aici vreo zece minute, timp în care cercăi să mă potrivesc în gând sfînșeniei locului pe care călcam; voiam să trimit, în altă lume, sfintei Teodora, din însă =i pământea ei locuință, vreo simțire sau vreo cugetare cucernică =i umilită; cum însă eu or să fii virtuos în tovră =ia urăilor necuvântători =i a codrilor fără de inimă, =i cum virtutea nu căpăte =i strălucire decât atunci când iese biruitoare din luptă făvă cu răutatea =i stricăciunea omenească, apoi nu putui încheia în sufletul meu nici un soi de

evlavioas[gândire sau m[car de profan[admira\iune pentru o via\ jertfit[, f[r[nici o \int[, lipsei, chinurilor =i suferin\elor trupe=ti, cu toat[râvna ce va fi avut sufletul ei pentru cele sfinte =i dumnezeie=ti.

Astfel eram sup[rat pe mine]nsumi c[nu puteam da un lustru cere=tii mele eroine din minutul acela. +i ie=ii deci am[rât din umedul sanctuar]n care c[lcasem.

Ne]ndreptar[m spre fântâna sf. Teodora. Trebui s[suim pe o scar[ca de doi stânjeni]n[\ime =i, numai \inându-ne]n cump[n[deasupra pr[pastiei =i dând mâna cu r[d[cina =ubred[a unui brad tân[r, putur[m s[ri deasupra. Aici se poate vedea o mic[scobitur[p[trat[=i pu\in adânc[, pe care, dup[cum spune legenda, sf. Teodora =i-a s[pat-o cu]nse=i unghiile sale. Un strop de ap[adunat din ploi sau din roua nop\ilor zace ve=nic pe fundul acestei scobituri c[ptu=ite cu m[treaa\[: =i cu această ap[sfânta]=i alina setea... Aceasta e fântâna sf. Teodora!...

Pentru a merge la Stânca C[prioarelor, fur[m sili\i s[ne]n-toarcem]nd[r]t. Astfel, p[r[sir]m fântâna sf. Teodora, unde]n zadar c[utar[m minunata ei floare albastr[... Cine =tie? poate c[s[mân\ a r[t]cit[pe vânturi a vreunui soi de omag sau de holbur[cu floarea ca un p[h]ru\ de azur va fi]ncol\it =i]nflorit cândva pe locurile aceste sub c[ldura binef[c]toare a vreunei prim[veri =i va fi dat loc legendei amintite. Oricum, dar o floare e totdeauna o minune, un dar ceresc pe sânul sterp al acestor regiuni.

Drumul ce trebuia s[\inem se]ncovoia ca un =arpe pe dup[stâncile care ne]mprejmuiau mersul, =i se p[rea c[nu e b[tut decât de urmele s[lbatice ale fiarelor, din firea c[roră =i noi, parc[,]mprumutasem ceva; atât ajunsesem de u=ori =i de]ndemânatici, atât de bine]nv[\ase piciorul nostru a=mi ml[dia talpa pe unghiul ascu\it al pietrelor =i a se]n\epeni temeinic acolo unde un alt picior nedepins ar fi tremurat =i n-ar fi n[zuit s[]nfrunte un luncu= primejdios.

Astfel merser[m ca un p[trar de or[=i, dup[ce s[rir[m]n zbor peste cr[p]tura adânc[dintre dou[stânci enorme, sosir[m la Stânca C[prioarelor, numit[astfel fiindc[,]n timp de grele ierni, c[prioarele]=i dau]ntâlnire deasupra ei.

Cu toate c[duceam de câteva zile o via\ idilic[, =i ni s-ar fi cuvenit, prin urmare, s[gust[m un minut de odihn[sub umbra stufoas[a vreunui fag, totu=i ne mul\umir[m, deocamdat[, cu umbra rar[=i]ngust[a unui tân[r brad, care nu]nlesnea r[coroasa-i ospitalitate decât capetelor noastre pârlite =i]nfierbântate de ar=i\ a zilelor de Cuptor.

De altmintrelea, un vânt u=or, ce se iscase tocmai la timp, ne d[du r[coarea pe care lipsa umbrei ne-o refuza.

Cât de dulce-i odihna câteodată! +-apoi de pe]n[\]imea pe care st[team, ochiul nostru]nota]n v[zduhul de=ert de sub picioarele noastre,]mbr[\i=ând nem[rginitul cerc]nchis]n dep[rtare de piscurile negre ale mun\ilor p[duro=i. Pe alocurea, mun\ii se desfac =i las[ochiului vis[tor o poart[de trecere c[tre adâncurile f[r[de fund ale spa\iului... Mai]ncolo, azurul albastru, această stavil[etern[a vederii omene=ti, p[rea c[]nsemna,]n nesfâr=it, hotarele nestr[mutate dintre]mp[r[\]ia ochiului =i a]nchipuirii. Sub picioarele noastre, sub]ns[=i]n[\]imea pe care st[team, se ad[poste=te mica =i vechea bisericu\ cl[dit[de cel]ntâi anahoret al Sihlei. Alt[dat[rug[ciunile c[tre Dumnezeu se f[ceau]n ea; ast[zi]ns[nu se mai sluje=te]ntr=]nsa; =i numai ca un soi de r[m[=i\ religioas[se mai]ngrije=te de b[trânul pusnic, care]nfrunt[pustietatea locurilor acestora.

Trebuie s[m[rturisesc, de altmintrelea, c[singuraticul c[lug[r] al Sihlei a r[mas =i pân[ast[zi o enigm[pentru mine. Astfel, se tânguia sf.-sa c[ho\ii l-au c[lcat =i l-au pr[dat =i de pu\inul ce mai avea.

— Apoi atunci cum =i pentru ce stai sfin\ia-ta]n asemenea pustietate,]l]ntrebai eu, dac[, mai ales, dup[cum spui, ho\ii te calc[=i te prad[?

— Pentru ascultare =i pentru Domnul, fiule,]mi r[spunse el pe o not[oarecare din pisaltichie, pironindu-=i ochii]n p[mânt =i]ncrucii=ându-=i cu evlavie mâinile pe piept.

+i nu m[puteam s[tura, privind nepotrivirea izbitoare dintre această smerit[milogeal[=i făva lui plin[=i ro=ie, ochii lui negri, mici =i scânteietori, mâinile lui osoase, care p[reau a fi deprinse cu multe nevoi, =i acea privire, mai ales, care se furi=a, din când]n când, repede spre noi =i pe care ni=te gene lungi =i dese n-o puteau]ndestul ascunde.

Dup[vorb[, se p[rea a fi rus de felul lui.

— +i cu ce tr[ie=ti sf.ta pe locurile acestea, p[rin\ele,]l mai]ntreb[i eu.

— Dumnezeu =i oamenii cei buni nu ne las[s[pierim.

“Când e vorba de Dumnezeu, m[gândii eu, nu zic ba: ciuperci =i r[d[cini va fi sem[nat cu]mbel=ugare p[rintele ceresc pe locurile acestea; când]ns[e vorba de oameni buni, apoi ace=tia nu vor fi dând pe aicea decât din an]n an, timp]n care ar putea prea bine s[moar[de foame =i schivnicia cea mai f[r[de stomac.”

+i nu mersei mai departe cu reflexiunile mele, de=i oarecând]naintea judec[\ii fu tras, ca p[rta= la mai multe ho\ii, un sfânt ermit¹ =i, dac[nu m[]n=el, chiar al Sihlei mi se pare.

Oricum]ns[, trebuia s[fim =i noi oameni buni; astfel scoaser[m r[m[=i\va de pâine, rachiu =i merinde ce mai aveam, spre a potoli acea ho\oman[de foame, care tot drumul se \inuse grap[de noi. Paharul de rachiu merse cerc]mprejur,]ncepând bine]n\eles de la sf.-sa, care-l lu[cu mult[evlavie,]l binecuvânt[,]=i f[cu cruce,]l goli pân[la fund,]=i =terse gura cu mâneca cafenie a rasei sale =i-l]napoie mai]ncet de cum]l luase.

*Bis repetita Deo placent*²: al doilea =i al treilea pahar fur[golite cu acela=i ceremonial, =i poate c[=i al patrulea s-ar fi bucurat de

¹ *Ermit* — pustnic, sihastru.

² Cele repetate de dou[ori plac lui D-zeu (Hora\iu, *Arta poetică*). (trad. autorului, *lat.*)

darul binecuvânt[rii, dac[dasc[lul Alecu, c[l[uzul nostru,]nsp[i-mântat de seceta ce-l amenin\va, nu =i-ar fi]ncrunat sprânceană la timp.

— Mila ta spre noi! zise el]n termeni destul de cunosc\vi slujba=ilor bicericii; =i sticla cu rachiu trecu]ntreag[]n mâinile lui.

Mâncar[m tot =i b[ur[m tot. Desagii no=tri r[m[seser[tot a=a de u=ori ca =i sacul lui Esop; dar n[dejdea ne era]n mân[stirile pe unde aveam]nc[de trecut. S[h[stria, S[cul, Agapia — erau atâtea popasuri unde credeam noi c[vom g[si câte ceva de-ale mânc[rii. Ne luar[m deci r[mas bun de la Sihla =i ne]ndrumar[m spre S[h[stria.

]nainte de a sui la S[h[strie, trecur[m peste un soi de mic *+at-el-arab*, alc[tuit din cele dou[pâraie vestite ale locurilor acelora, Pâr`ul Alb =i Pâr`ul Negru; =i apele unuia,]ntr-adev[r, sunt albe =i ale celuilalt aproape negre — dup[felul, pe cât se pare, al p[turilor de p[mânt peste care curg =i cu a c[ror pulbere]=i coloreaz[apele lor.

Trebuie s[fi existând vreo legend[asupra acestor dou[pâraie; cu tot interesul]ns[ce am pus, n-am putut afla nimic]n această privin\.

S[h[stria, dup[cum arat[]nsu=i numele s[u, e un cuib de oameni sau, mai bine zis, de str[mo=i ai omenirii, retra=i]n adâncurile cele mai nep[trunse ale singur[t\ii.

Aicea, de=i natura nu e a=a de aspr[=i de m[rea\ ca la Sihla, totu=i florii pustiului]\i r[cesc inima =i te fac, f[r[de voie, s[dore=ti a te afla pe aripile vreunei pajuri din poveste, spre a te scoate la lume. Mai mult]nc[, \i se pare c[cele nou[poloboace de ap[=i cele nou[cuptoare de pâine,]nc[rcate pe spatetele acestei cor[bii aeriene, n-au s[-\i fie de ajuns, pân[ce \i-ar fi dat s[vezi o fa\ de om.

Ajun=i]n poiana S[h[striei, nu v[zur[m deocamdat[decât p[tratul nemi=cat al vechilor chilii, care p[reau c[se]ndeas[de

fric[unele]n altele. Ruina =i putrejunea rânjeau sp[imânt[toare de pe acoper[minte =i de pe pere\i; zidurile iar[=i rânjeau =i, rânjind,]=i ar[tau din\ii lor de c[r[mid[ro=ie de sub buzele vinete de un var odat[alb. Buruieni ac[\[toare, cu cârcei]n loc de picioare, pu\in mai aveau pân[ce s[-i deie mâna cu pa=nicii =i somnoro=ii bure\i, crescu\i f[r[s[mân\ pe =indrila putred[a coperi=ului.

Iar peste tot =i peste toate, se]n[\a crucea veche, ruginit[=i plecat[a bisericii, dar numai crucea... Pentru acest mormânt nu mai trebuia decât atâta! Nu \in minte s[fi sim\it fric[vreodat[; pustiul]ns[]n pustiul]mi strânse inima, =i nu frica, dar un fel de groaz[m[cuprinse.

Eram hot[rât a trece]nainte, f[r[a m[mai opri]n acest loc, când, la o dep[rtare ca de o zvârlitur[de b[\, v[zui iarba cl[ti-nându-se. M[]n[\ai pe vârful picioarelor,]nfipsei privirea]n locul cu pricina =i, spre marea mea nedumerire, v[zui o claie de p[r mi=cându-se când la dreapta, când la stânga, când]nainte, când]napoi, ca =i cum cele patru vânturi s-ar fi fost]n\eles]ntre ele ca s[se joace de-a mingea]n poiana S[h[striei. Era un om sau era un urs? Iat[ceea ce, deocamdat[, nu putui =ti cu siguran\]. Pentru mine, care mi se p[rea c[simt]n vinele mele circulând un sânge acru =i s[\batic, =oapta vânturilor sem[na acum cu morm[itul ur=ilor, iar florile str[lucitoare ale poienilor]mi sclipeau ca atâ\ia ochi ro=ii ai duhurilor pustiului; crezui deci, pentru moment, c[e vreun urs de prin apropiere, când, f[r[de veste, auzii, de la spate, pe dasc[lul Alecu strigând cu glasul s[u r[gu=it, dar totu=i destul de puternic:

— Blagoslove=te, p[rinte! Bine-am g[sit! ce mai faci? coapt[-i s[c[rica?

Claia de p[r se]ntoarse greoi]mprejur ca o balama veche pe o \â\ân[ruginit[=i, c-un fel de adânc[plec[ciune, morm[i ceva sub ni=te must[\i]ncâlcite la un loc cu o barb[neatins[]nc[de vreun pieptene, care-i acoperea fa\, dând loc spre afar[numai la doi ochi albicio=i =i stin=i de b[trâne\.

+i, cu cât priveam mai mult =i mai drept]n fa\ pe acest om, sau, mai bine zis, pe acest protop[rinte al omenirii, cu atât mi se p[rea c[barba, p[rul =i sprâncenile lui sunt r[s[rite nu din piele omeneasc[, ci dintr-o p[tur[de mâl negru =i fecund, ce trebuia s[fi fost a=ternut[din vremuri vechi peste]ntreaga lui fiin\... Prin rasa lui sclivisit[=i lustruit[de murd[rie se vedeau stelele; iar de c[ma= nu mai putea fi vorb[, fiindc[acea]n care]=i primise darul se topise demult pe el; =i =tiut este c[un c[lug[r trebuie =i s[moar[]n c[ma=a]n care =i-a c[p[tat sfântul s[u chin.

De altfel, S[h[stria num[r[vreo =ase vie\uitoare de soiul ar[tat mai sus;]ntâmplarea]ns[ne scosese, dintre toate, pe tipul cel mai des[vâr=it.

A=adar, spre a lua iar[=i firul povestirii, singuraticul c[lug[r culegea s[c[ric[=i, pe cât aflar[m, f[cea =i el o mic[negustorie cu ea.

Eram obosi\i =i fl[mânzi. Iarba]nalt[, deas[=i]nflorit[ne punea la]ndemân[un a=ternut moale =i r[coros; pâr`ul din vale p[rea c[ne]ntreab[dac[nu ni-i sete; noi]ns[am fi fost mult mai bucuro=i s[ne fi]ntrebat cineva dac[nu ni-i foame; =i acest cineva nu putea fi, pentru moment, decât b[trânul sihastru; dar fiindc[el nici nu se gândea la a=a ceva, dasc[lul Alecu se hot[r] s[fie t[lmaciul nostru pe lâng[cuvio=ia-sa.

— Pân[una-alta, p[rinte, zise el, dac[ai ceva, d[-ne s[mânc[m. Suntem h[mesi\i de foame =i c[zu\i de osteneal[.

Cam a=a ceva trebuie s[se fi petrecut]ntre Esav =i Iacov. +i dac[dasc[lul Alecu,]n minutul acela, ar fi avut de vânzare vreun drept de primogenitur[, l-ar fi dat foarte bucuros pentru o coaj[de pâine =i o foaie de ceap[.

— D-apoi ce s[v[d[m, p[catele noastre, r[spunse cu o smerit[milogire bietul c[lug[r; noi singuri, =i n-avem ce mânca pe locurile aiste.

— D-apoi sf.-ta nu m[nânci când \i-i foame? ce m[nânci sf.-ta d[-ne =i nou[.

— Ce s[m[nc[m! Ia, sclipuim =i noi c[te un hrib, c[te un burete, cum d[Dumnezeu, =i tr[im =i noi de azi pe m[ini; =i, d[, cu de-aistea d-voastr[n-ave\i s[v[]mp[ca\i.

— Da ne]mp[c[m =i cu dracu fript, p[rinite, numai s[nu ne rupem din\ii]n el, zise dasc[lul nostru cu un fel de disperare, care se p[rea c[porne=te din fundul con=tiin\ei stomacului s[u.

Drept vorbind, c[l[uzul nostru era dintre acele fe\e biserice=ti, care, la nevoie, arunc[cu barda =i]n Dumnezeu.

Scandalul fu la culme. B[tr[nul sihastru scuip[de trei ori, se]ntoarse iute =i, f[c[ndu-=i cruce, disp[ru prin scobitura ce ducea]nl[untru masivului ruinat al vechilor chilii. Dup[c[teva minute]ns[, se ar[t[din nou cu ceva la sub\ioar[=i]n m[nc[; era un smoc sau, mai bine zis, o sarcin[de ceap[verde =i dou[mici p[ini=oare rotunde =i negre ca =i p[m[ntul, din care p[reau c[sunt f[cute; puse toate aceste dinaintea noastr[=i se trase]napoi; luai una din p[ini =i voi s-o rup, dar, neput[nd, o d[dui dasc[lului Alecu.

—]ine, dasc[le, zisei eu; p[rintele \i-a f[cut pe plac; iat[, \i-a adus pe dracul cel mai b[tr[nc schimbat]n p[ine; cearc[-\i din\ii]n el, =i dac[-\i va mai r[m[neea vreunul teaf[r, s[-mi spui =i mie.

— Hei! d-apoi, cucoane, se vede c[d-ta nu =tii c[dracu numai la foc,]n fundu Tartarului,]i tare, =i c[la ap[se moaie? Parc[agheasma degeaba-i ap[? A=a-i, p[rinite, c[agheasma-i f[cut[din ap[ca s[moaie pe dracu? +i, zic[nd acestea, se scobor[la p[rc[u cu am[ndou[p[inile =i cu o cofi\ ce-i d[duse c[lug[rul.

—]l cunosc de mult,]ndr[zni c[lug[rul s[zic[, dup[ce dasc[lul Alecu se dep[rt[; era mai bun de hoheri¹ dec[nt de dasc[l; numai c[nt spurc[cele sfinte; Dumnezeu s[-l ierte! =i, f[c[ndu-=i cruce, t[cu.

Era =i timpul, c[ci dasc[lul Alecu se =i]ntoarse l[ng[noi cu cofi\ cu ap[=i cu p[inile muiete]n p[rc[u.

¹ Hoher — hingher, c[l[u.

— Am botezat, p[rinite, pe dracu =i i-am pus numele Galaction — poate c[pe c[lug[r]] chema a=a — =i ian te uit[cum s-o muiet; =i zicând acestea, rupse una din pâini]n dou[. Bietul c[lug[r sim\ea j[ratic sub t[lpile lui =i, de=i-mi insufla mil[,]mi pl[cea totu=i p[gânismul f[r] ascunsuri al c[l[uzului nostru.

Ne a=ezar[m deci]n mod antic pe iarba moale =i]nflorit[=i]ncepur[m str[lucitul nostru osp[\. Dasc[lul Alecu era mai mândru decât un rege =i m[a=teptam s[-mi spun[c[Lucullus era un calic =i Labdacus un buc[tar prost; se vede]ns[c[]n *Arghir ori Tilu Buhoglund*], care, precum spunea el]nsu=i, formase toat[educa\ia lui literar[, nu se zicea nimic despre aceste vestite fe\ele ale antichit[\ii. Oricum]ns[, pâinea pân[la cea din urm[f[râmitur[=i ceapa pân[la cea din urm[foaie verde fur[desfiin\ate: osp[tašem; =i]nc[dasc[lul Alecu pretindea c[de mult nu=i aducea el aminte s[fi mâncat cu a=a de mare poft[. Cât despre mine, miroseam a ceap[ca]ntreg Israilul, iar tovar[=ul meu sufla]n vânt =i bea ap[.]ntrema\i =i odihni\i, apucar[m pe poteca ce duce spre S[cu.

Dup[dou[ceasuri de un mers gr[bit =i f[r] nici o]ntâmplare, ie=ir[m din adâncimea]ntunecoas[a p[durilor =i poposir[m pu\in]n valea strâmt[, dar luminoas[, prin care curge limpedele pâr`u al S[cului. Lespezile de calcar late =i albe, pe care se rostogole=te el ca din treapt[]n treapt[, p[reau poleite sub razele de aur ale soarelui, care str[b[teau prin apa limpede pân[la ele.

Trecând pâr`ul =i suind malul stâng, z[rir[m turnul]nalt al mân[stirii =i albul zid]mprejmuitor, cu creasta lui de olane ro=ii.

Picioarele noastre c[lcau deci \râna unui p[mânt sfânt =i blestemat]n acela=i timp.]n adev[r, Zavera, cu toate groz[viile ei, trecea ca un pâr`u de sânge prin mintea mea...

“De acolo, din acel turn, restaurat acum,]mi ziceam eu, Farmachi =i c[pitan Iordache, cu mâna lor de voinici, trebuie s[fi]nfruntat furia turbat[a turcilor. La aceast[poart[, desigur, drago-

manul Udrizki a uneltit, poate, cândva, mi=eleasca am[gire; =i tot atunci, f[r]]ndoial[, c[pitan Iordache, cu câ\iva din ai s[i, murir]]ntr-un chip atât de vitejesc.” +i, din toat[această[dram[sânge-roas[, eroismul n-a lipsit: când]ns[m[gândeam c[to\i ace=ti fii ai Eladei nu= i v[rsau sângele lor decât spre a pl[m[di cu el robia \rii noastre, admira\ia f[cea loc indign[rii =i dispre\ului pentru to\i eroii greci, de la Achille =i pân[la c[pitan Iordache.

S[cul e una din paginile vii ale istoriei nefericirilor noastre, =i fiecare olan, str[mutat de vreo furtun[de la locul s[u, lua]n ochii mei propor\ia vreunei urme de eroism al lupt[torilor]nver=una\i.

De altmintrelea, S[cul e una din mân[stirile bine p[strate]nc[, =i]nf[\i=area l[untric[a ei]\i de=teapt[amintirea unor bog[\ii trecute. Cele dou[rânduri lungi de chilii, suprapuse]n forma unui larg p[trat, vorbesc =i ast[zi]ndestul de l[murit despre furnicarul ce trebuie s[fi]nsufle\it alt[dat[acest l[ca=, a c[rui\ia t[cere nu e]ntrerrupt[acum decât de zgomotul caden\at =i monoton, ce-l fac prin coridoare ciubotele greoaie ale câtorva c[lug[ri b[trâni =i gârbovi\i; cel mult dac[de afar[mai auzi câte-o tânjal[c[zând greu la p[mânt de pe gâtul vreunui bou obosit. Grajdurile mari =i]nc[p[toare, cu guri negre =i pustii, buc[t[riile imense, cu pere\ii afuma\i =i cu vetrele reci =i f[r] cenu=, mi se p[reau c[povestesc o istorie veche, dar veche de tot: istoria cornului de]mbel=u-gare din pove=tile noastre. +i treceau prin mintea mea, pe rând, toate acele carete grele =i cu arcuri ml[dioase, trase de patru cai rotunzi, cu hamuri late, carete largi cu perne moi,]n care st[tea r[sturnat alene un c[lug[r gras =i]nvelit]n m[t[suri scumpe =i bl[nuri de mare pre\... Ast[zi, cel mult dac[un cal costeliv, cu pielea-n =olduri, se mai poate mi=ca de ici pân[colea,]ntre cele dou[hulube albe ale unei cotiugi hodorogite. Unde mai sunt acele cirezi de boi cu coarne mari, care, alt[dat[, foiau albind prin verdea\ a p[durilor? Hergheliile de cai, turmele de oi, arg[\imea cea mult[, murdar[=i vesel[, care se mi=ca]n toate p[r\ile dup[

treab[cu pa=i greoi =i largi... Toate acestea nu mai sunt! Secular-
izarea a suflat ca un vânt de pieire peste bel=ugul de alt[dat[al
cuiburilor acestora de]nchin[tori]n pustiu, =i prezentul, zdren-
\uros =i slab, rânje=te cu o amar[b[taie de joc]n fa\ a trecutului
luxos =i]ngâmfat.

LA AGAPIA

C[tre patru ceasuri dup[-amiaz[, p[r[sir[m S[cul =i ne]ndreptar[m spre Agapia. De ast[dat[, de=i pe un alt drum, trebui totu=i s[ne]ntoarcem pu\in]nd[r[t. }n adev[r, V[raticul, Sihla, S[h[-stria, S[cul =i Agapia alc[tuiesc un mare arc de cerc]ntors cu deschiz[tura spre r[s[rit =i miaz[zi. Poteca de picior, ce \ineam noi acum, t[ia, de-a curmezi=ul, cele mai vesele =i mai r[az[toare priveli=ti de munte. Ceea ce numesc oamenii de loc "Ar=i\i" nu este altceva dec[at un ne]nterupt lan\ de coline verzi =i]nflorite, a=ezate f[r[ap[rare]n b[taia soarelui, av[nd,]n acela=i timp, o tr[g[nat[=i ad[nc[]nclinare spre r[s[rit. V[nturile de miaz[-noapte mor departe de locul acesta]n ad[ncimea nestr[b]tut[a p[durilor ce]mbrac[mun\ii uria=i din acea parte. Numai miaz[zi =i r[s[ritul sunt mai deschise =i las[slobod[trecerea v[nturilor seci =i fierbin\i, care,]n iulie mai cu seam[, p[r[sesc stepele =i de=erturile lor =i vin de=i r[coresc arz[toarea lor suflare]n v[ile ad[nci =i r[coroase ale mun\ilor no=tri.

"V[ntul cel r[u", care, c[teodat[, arde fa\la]mbel=ugatelor c[mpii ale][rii-de-Jos, nu e cunoscut nici]n mun\i, nici]n largile noastre v[ii, din miaz[noapte; =i chiar dac[va fi c[lc[nd c[teodat[peste hotarele Criv[\ului, apoi, desigur, c[va fi lep[d[nd hlamida ar[mie a pustiului =i va fi]mbr[c[nd pe acea de culoarea cerului senin a Zefirului =i, tot ca =i acesta,]=i va fi]ncunun[nd fruntea cu flori =i va fi]nh[m[nd fluturi la carul s[u. }n adev[r, o suflare dulce =i lin[, ce vine din p[r\ile deschise ale locului, curge ve=nic, ca un r[au nev[zut, ce mi=c[aerul cald =i]mb[ls[mat. Florile se pleac[la suflarea v[ntului, ca =i cum s-ar teme de s[rutarea lui; =i, din acest joc nebunatic al v[ntului cu florile, valuri ad[nci

=i str[ucitoare de culori =i de lumin[se sap[]n fâne\ele]nalte pân[dincolo de hotarele vederii; iar fluturii mici =i alba=tri, ca ni=te fulgi de azur, speria\i de pa=ii drume\ilor, se ridic[]n stoluri zbur[toare =i, be\i de miresme =i de lumin[, se r[spândesc]n aerul cald. Astfel, simpatica natur[deschide =i r[sfa\[,]n aceste locuri, cu atâta nevinov[ie sânul s[u =i cu atâta putere vars[un farmec ne]n\eles]n sufletul c[l[torului,]ncât ochiul cel mai nestatornic devine vis[tor =i gândul cel mai zburdalnic]=i pleac[]naripatul s[u genunchi]naintea atotputernicei =i sublimei naturi. De altmintrelea, drumul Agapiei, pe poteca Ar=i\elor, se deosebe=te cu totul de drumul posomorât =i s[lbatic al Sihlei =i al S[h]striei. Numai pe alocurea, =i mai cu seam[deasupra Agapiei Vechi, poteca se]ncre\e=te]n sui=uri =i scoborâ=uri grele de]nvins.

Tot pe aicea, din coastele râpoase ale mun\ilor, se nasc nenum[rate izvoare mici, care, ajungând]n cursul lor pe a=e]turi, formeaz[]nguste, dar totu=i destul de adânci smârcuri. Sub umbra p[durilor]nalte, devin aceste smârcuri =i mai posomorâte]nc[; cu toate acestea ele]=i ascund fa\la lor livid[sub tufe mari de brusturi cu foi late =i broticii.

Dup[dou[ceasuri de un mers aproape ne]ntrerupt, ie=ir[m deasupra Agapiei Vechi. De pe]n[l\imea pe care ne opriseam, schitul acesta de maici se z[rea albind]n fundul jgheabului de verdea\[, ce se deschidea sub picioarele noastre. Cu o treapt[mai jos sta retras[, t[cut[=i vis[toare, Agapia Nou[cu albele sale chilii =i cu]naltele turnuri str[ucitoare ale bisericilor sale. Era atât de r[pitoare aceast[priveli=te,]ncât ai fi zis c[natura]\i pune sub ochi o salb[de m[rg[ritare pe o tav[de smarald. Dup[câteva minute de odihn[, cump[nir[m]n Agapia Veche, unde nu st[tur[m decât alte câteva minute; =i acest timp fu mai mult decât]ndestul[tor pentru a]mbr[\i=a, cu o singur[privire, mâna de chilii vechi locuite de câteva c[lug[ri\e, tot a=a de vechi poate.

Biserica pustie din mijloc,]nchis[cu un brâu de fier, spre a nu se desface, e o zidire proast[=i lucrat[, pe cât se pare, de un pietrar

=i mai prost]nc[. Schitul acesta e]ntemeiat de Petru +chiopul la 1585; a=a gl[suiesc, cel pu\in, inscrip\iunile g[site la Agapia Nou[.

Ca =i V[raticul, Agapia Veche]=i avea,]n acel timp al anului, oaspe\ii s[i, c[ci nu putur[m socoti]ntr-alt fel pe cele câteva cucoaane =i ducuci, care — tocmai]n momentul sosirii noastre —]=i petreceau vremea culegând flori]n micile =i cochetele gr[dini ale schitului.

Peste pu\in p[r[sir[m Agapia Veche =i]ncepur[m a scobor] spre Agapia Nou[.

La jum[tatea drumului ne oprir[m, nu atât de nevoie pe cât din obicei.]n adev[r, aici se afla cunoscuta Piatr[a lui Aron. Aceast[piatr[rotund[=i a=ezat[pe un picior tot de piatr[sluje=te de mas[c[l[torilor — cuvânt pentru care a devenit lucie =i nici o urm[de inscrip\ie nu se vede pe ea, dac[vreo inscrip\ie va fi fost cândva. Oricum]ns[, piatra aceasta]=i are tradi\ia ei. A=a, se zice c[vod[Aron =i-ar fi petrecut anii copil[riei]n Agapia Veche, care pe atunci era schit de c[lug[ri, =i anume pe lâng[un mo=al s[u, egumen al schitului pe acele vremuri. +i iar[=i se zice c[copilul Aron, ne]mp[cându-se cu asprimea vie\ii c[lug[re=ti, ar fi cercat s[fug[]n lume =i c[chiar ar fi izbutit s[scape de sub privegherea celor o sut[de ochi ai b[trânului; c[ar fi plecat-o spre a ie=i la largul \[rii, dar c[tocmai pe când se credea mai slobod =i la ad[post, tocmai atunci mo=ul s[u]l =i c[lc[din urm[,]l prinse =i, cu cârja pe care= i sprjinea b[trâne\ile =i]n chiar locul unde puse mâna pe el,]i dete una din acele sfinte]nv[\[turi, pe care numai c[lug[rii se pricep s[le deie. Ajuns]n scaunul domniei, Aron voi s[ridice =i el un monument nepieritor]n amintirea celei mai de seam[fapte sau]mprejur[ri din via\ sa... Scurm[]n trecut, dar nu g[si nimic mai de seam[decât b[taia mâncat[de la sfântul s[u mo=; =i]n amintirea b[t\ii aceleia a=ez[,]n chiar locul cu pricina, piatra care =i ast[zi poart[numele lui. A=a sau altmintrelea, tradi\ia e câteodat[mai dreapt[decât istoria.

P[r[sir[m Piatra lui Aron =i]ncepur[m a scobor] c[tre Agapia Nou[care, ascuns[deocamdat[]n dosul p[durilor ce ne]mprejmuiiau mersul,]ncepu iar[=i a se ivi la o mic[dep[rtare sub picioarele noastre.

Agapia Nou[se deosebe=te]n multe privin\ve de V[ratic. Astfel, pe cnd aceasta din urm[]=i revars[valorile sale de case albe pe poalele colinelor, cu care se ispr[vesc mun\ii s[i, cea]ntâi pare a se furi=a =i a se ascunde]n strmta, adnca =i umbroasa vale sc[ldat[de limpedele pr[u al Agapiei.

Spre deosebire de V[ratic, mn[stirea aceasta ad[poste=te, sub mohorta hain[a c[lug[riei, pe cele mai multe din scobortoarele vechilor noastre familii boiere=ti; =i de unde vorbele de “boier” =i “boieroaic[” sunt de mult =i de pretutindenii desfiin\ate,]n Agapia aceste numiri sunt \nute]nc[la mare cinste.

De altfel, cu toat[]nf[\i=area noastr[de marchidani, fur[m destul de bine, ba chiar cu dragoste primi\i]n vechiul =i sfântul l[ca= al hatmanului Gavril, fratele lui Vasile Lupu =i al doamnei Liliana, so\ia sa.

Pn[]n sala de sus a arhondaricului, nu]ntâlnir[m pe nime-ne. Cel mult, dac[vreo maic[r[zlea\ se uita din dep[rtare mirat[la noi. Intrnd]ns[]n sala cea mare din al doilea rnd, o b[trân[c[lug[ri\ ne]ntâmpin[cu un mare m[turoi]n mn[. Se]n\elege de la sine c[, cu pu\in mai]nainte, scuturase colbul sau p[ianjenii ad[post\i prin ungherele]nalte =i retrase ale pere\ilor, =i, prin urmare,]ntre noi =i m[turoi nu putea fi nici o leg[tur[.

— Blagoslove=te, m[icu\, =i bine-am g[sit, ziser[m noi, intrând =i]nchinându-ne cu boccele cu tot.

— Bine-a\i venit, ne r[spunse ea, suindu-se pe un scaun =i ridicnd m[turoiul spre bagdadie; =i, ca =i cum n-am fi fost noi de fa\,]ncepu a strni colbul peste capetele noastre.

“O p[tur[de colb mai mult, cugetai eu, nu e mare treab[.” +i l[snd bocceaua jos, pusei mâinile la spate =i]ncepui a urm[ri cu ochii leg[n[rile largi =i]ndemnaticile ale colosalului m[turoi. Pen-

tru mine aceasta era un soi de pl[cere, pe care eu]nsumi mi-o]ng[duiam. Când v[zui]ns[c[-=i mut[scaunul]n alt[parte =i c[e gata s[]nceap[din nou aceea=i treab[, f[r[a se gândi s[ne deschid[vreo odaie sau s[cheme pe altcineva pentru aceasta, m[hot[râi s[deschid verb[cu ea. Astfel, tot cu mâinile la spate, =i apropiindu-m[pu\in:

— Ave\i mul\i p[ianjeni]n arhondaric? o]ntrebai eu foarte serios.

— N-avem nici unul,]mi r[spunse ea cam mirat[de astfel de]ntrebare. La noi nu se \in p[ianjeni; ia câte-oleac[de colb, dac[se strânge,]l mai stârnim =i noi cu m[tura, din vreme]n vreme.

— Tare r[u, m[icu\[, tare r[u, zisei eu; unde nu sunt p[ianjeni sunt p[cate; cel pu\in a=a o l[sat Maica Domnului; sf.-ta trebuie s[=tii c[numai cui ucide p[ianjeni i se iart[p[catele; ba chiar câte =apte de fiecare p[ianjen.

— A fi =i cum zici d-ta,]mi r[spunse ea cam]n\epat, dar noi n-avem nici p[ianjeni, nici p[cate.

— A fi =i cum zici d-ta, m[icu\[drag[, o]nterupsei eu, dar nu vezi c[, chiar acum, p[c[tuie=ti, \inându-ne osteni\i de drum]n picioare? A=adar, pân[una-alta, deschide-ne o odaie; iar pentru lumea cealalt[, ne vom da fiecare socoteal[cum vom putea.

Maica noastr[]n\elese numaidecât c[se ab[tuse pu\in de la datoriile ospitalit[\ii, p[zite de altmintrelea cu mare sfin\enie]n această mân[stire. Astfel, l[sând m[turoiul la o parte, ne deschise, deocamdat[, o odaie cu un singur pat; atr[gându-i]ns[luarea-aminte c[noi suntem doi, ne deschise salonul cel mare al arhondaricului. Peste pu\in sosi =i maica arhond[reasa.

Am p[c[tui, credem,]mpotriva amintirilor noastre de c[l[torie, dac[am trece a=a de u=or peste această figur[blând[=i binevoitoare.

Maica Evghenia, arhond[reasa, e una din acele figuri care-\i insuf[l respectul =i iubirea]n acela=i timp. Albea\ a =i fr[gezimea regulatului oval al fe\ei sale se]ncadra a=a de pl[cut =i de armo-

nios]n negrul posomorât, cu care darul]mbr[case corpul s[u,]ncât cu greu ai fi putut g[si un termen de asem[nare. }n adev[r, fire-ar cineva]n stare s[ne spun[cu ce ochi prive=te luna nop[ilor senine, virginal]mpodobit[cu negrul v[l al umbrelor adânci? Cine =tie dac[nu pentru aceasta e =i a=a de departe! +i maica Evghenia era a=a de aproape =i totu=i a=a de departe de noi!...

}=i poate deci]nchipui oricine cu ce anumit[evlavie =i cu ce adânc[=i religioas[sfial[=i plec[ciune s[rutai mâna alb[=i catifelat[, ce mi se]ntinse. +i dac[]n sufletul meu a r[s[rit atunci vreo lumeasc[=i p[c[toas[gândire,]ndelung milostivul D-zeu m[va ierta...

De altfel, c[utai numaidecât s[]ncredin[ez pe maica arhond[-reasa c[noi nu eram deloc marchidani =i c[, prin urmare, nu venisem la mân[stire spre a vinde m[rgele =i cercei tristelor mirese ale lui Hristos; de aceea, cu oarecare mândrie, ce nu se potrivea deloc cu bocceaua mea din spate =i cu opincile din picioare,]i]n=ir[i, cu o limbu[ie curat spaniol[, numele =i prenumele, locul na=terii, locuin[a mea actual[, starea civil[, profesiunea, \inta ce urm[ream =i un potop de alte nimicuri, care aduse pe fa'a ei o cereasc[]nseinare =i un trandafiriu surâs... Cu atâta mai r[u pentru cine n-a v[zut un cer de dou[ori senin =i un trandafir de dou[ori]nflorit!

Fur[m deci foarte bine primi\i, g[zdui\i =i osp[ta\i.

Seara fu m[rea\.

De=i obosit de cale, somnul totu=i nu m[prinse a=a de curând. Mai bine de un ceas st[tui singur]n cerdacul din fa\ al arhondaricului, de unde putui]mbr[\i=a cu privirea]ntinsa =i fermec[-toarea priveli=te ce]nf[\i=eaz[Agapia ochilor]n timpul nop[ilor cu lun[.

Cât de frumoas[era luna =i cât de senin[fu noaptea aceea! T[ceera =i misterul m[]nconjurau din toate p[r\ile. Noaptea, retras[]n v[i =i]n desimea posomorât[a brazilor, cernea mun\ii adormi\i =i vis[tori, ale c[ror piscuri neguroase p[reau c[formeaz[

hotarele]nalte dintre p[mânt =i cer. O linie de umbr[, gra\ios ondulat[,]nsemna, pân[dincolo de marginile vederii, aceste hotare; =i această linie se p[rea tras[pe fundul de umbr[=i lumin[al spa\iului adânc de o mân[tainic[, colossal[=i nev[zut[.

Nici o mi=care pe p[mânt, =i]n aer nici o mi=care! }ntreaga fire dormea =i visa. Eu nu f[ceam nici una, nici alta, sau le f[ceam, poate, pe amândou[. M[pref[cusem]n o stânc[vie =i,]n]ncremenirea ce m[st[pânea,]mi era cu neputin\ s[-mi leg la un loc gândirile =i sim\irile mele... +i pentru ce? Sublimul ucide, =i omul e prea mic pentru sublim. Femeia lui Lot a fost, desigur, victima sublimului.

Nou[, pigmeilor de ast[zi, nu ne-a r[mas decât un singur lucru sublim, =i acest lucru st[]n limba noastr[, ca =i]n limba narticulat[a tuturor vie\uitoarelor: strig[tul de durere, de ur[, de bucurie, de dispre\, de admira\ie... Interjec\ia e, f[r]]ndoial[, singurul t[lmaci al sublimului]n limba omeneasc[... +i nem[rginitei feerii, ce se desf[=ura]nainte-mi, nu-i r[spundea]n sufletul meu decât o ne]nsemnat[... particul[gramatical[! Iat[deci la ce se m[rginea s[rmana mea fiin\[]n m[rea\ a noapte de 12 iulie, anul 18... A repeta]n gând un]ntreg capitol de gramatic[]naintea lunii pline, care plutea vis[toare]n adâncimile albastre ale spa\iului; a atârna câte un punct de exclama\ie de fiecare stea tremur[toare, a-\i l[rgi, ca o pas[re de noapte, pupilele, spre a vâ[r] prin ele]ntregul univers]n suflet =i a nu te alege, mai la urm[, decât cu ce se alege o bufni\[— iat[, desigur, starea cea mai de plâns,]n care se poate afla cineva.

Cu mine]ns[nu trebuia =i nici nu putea s[moar[poezia =i inspira\ia omeneasc[; eu nu puteam fi vl[starul cel din urm[al muzelor pe p[mânt...

Era s[m[culc, când ceva nea=teptat m[pironi pe loc: din cer sau de pe p[mânt, din v[i sau din câmpie, din mun\i sau de pe ape, din noapte, din aer, din lun[, din stele — nu =tiu — dar de undeva, desigur, ajunse pân[la mine un glas dumnezeiesc... +i

acel glas de femeie sau de Țnger cânta, lunecând, ca o und[din alt[lume, pe una din acele melodii pe care numai durerea =i amorul le poate smulge dintr-un suflet omenesc... Femeia sau Țngerul venise s[Țntregeasc[s[rb[toarea feeric[ce =i-o d[deau, Țn adâncul nop[ii, umbrele =i lumina, luna =i stelele, mun[ii, v[ile, apele, cerul =i p[mântul... +i nu =tiu pentru ce chipul maicii Evghenia Țmi r[s[ri Țn minte...

Cântarea se sfâr=i =i nu mai reȚncepu; revenii Țn sinemi cu farmecul Țn suflet; m[retr[sei.

A doua zi, dup[prânz, sosi unul din amicii mei din Ia=i, care vizita mân[stirii, Țnso[înd pe ni=te doamne =i domni=oare.

E obicei ca to[ii trec[torii s[=i lase numele lor s[pat Țn vreun col[al sf. l[ca=; de aici urmeaz[c[toate scândurile balcoanelor sunt Țncrestate cu nume din toat[lumea; =i dac[lumea toat[f[cea lucrul acesta, de ce adic[nu l-am fi f[cut =i noi? Dintre to[ii eu aveam cu[ît mai s[Țn[os; =i, cu toate acestea, nu m-a= fi gândit niciodat[ca aceast[prevedere de drume[s[-mi aduc[vreun soi de nenorocire; dar, Țn sfâr=it, Țmi era scris s-o p[vesc =i o p[Ții. Astfel, una dintre domni=oare, foarte dr[gl[la= =i zburdalnic[, se adreseaz[la mine cu cel mai dulce glas din lume =i m[roag[s[o fac nemuritoare, eternizându-i numele pe vreuna din scândurile vechi ale balconului dinl[untrul mân[stirii. M[apucaii de lucru. Cu[itul meu s[pare Țntregul nume, dar prenumele numai pe jum[-tate; Țncepusem litera a patra, când deodat[auzii spre stânga scâr[îind o u=[; Țncetaii lucrul =i Țntorseii capul... N-am v[zut Țn zilele mele fa[mai urât[de c[lug[rî\ b[trân[... Din tot chipul Țns[de stafie al acelei c[lug[rîve =i ast[zi mi-au r[mas parc[Țnfip[ii Țn inim[cei doi ochi ai ei, negri, mici =i scânteietori; =i ast[zi parc[m[biciuiesc peste suflet =uvi\ele ei sure de p[r, care-i atârnav de toate p[r\ile capului ca ni=te =erpi Țmpletici[Țn o mie de forme fantastice; =i ast[zi rânje=te parc[Țnchipuirii mele Țngrozite acea raghil[de din[galbeni, rari =i rugini[ii, prin ale c[ror strungi ar

fi putut intra =i ie=i,]n goan[, o turm[de berbeci... +i potopul lui Noe n-a avut atâta ap[ca s[]nece s[rmana omenire, cât venin s-a rev[rsat din vorbele-i hodorogite asupra nenorocitului meu cap... +i când te gânde=ti c[tot pe acela=i drum mersese poate un ceas mai]nainte sublimii psalmi ai regelui profet!... Dar, pe drumul b[tut, cine ar mai fi]n stare s[deosebeasc[urma cui a trecut?...

“Ce \i-i =i cu boieroaicele aistea”, m[gândii eu, punând cu\itul]n buzunar.

Vizitar[m dup[prânz interiorul bisericii.

Am atins altundeva istoricul ei pe scurt.

Privit[din punctul de vedere al artei, atât exteriorul, cât =i interiorul, nu prezint[mai nici unul din caracterele unui stil arhitectonic definit. Se pare totu=i c[stilul amestecat, dar uniform al bisericilor lui +tefan,]ndulcit pe ici, pe colea, cu rotundurile armano-bizantine, a c[]uzit pe ziditorul acestei biserici. Ceea ce]ns[ar alc[tui pentru cunosctori un punct de adev[rat[admira\iune e, f[r[]ndoial[, pictura.

Se pare c[cunoscutul nostru pictor, Grigorescu, ab[tându-se cu totul de la =coala orientala[, care condusese penelul rusesc al zugravului de la V[ratic, a c[utat s[localizeze]n biserica R[s[ritului pictura str[lucit[a =coalelor Apusului. Numai geniul lui a putut pune asprele, dar totu=i destul de m[re\ele figuri biblice sub regimul blând al artei moderne. Sub penelul acestui genial pictor, dispar ca prin minune toate formele ascu\ite =i osoase ale chipurilor ruse=ti, care]mpodobesc zidurile tuturor celorlalte mân[stiri. Coloritul viu =i discordant, umbritul gros =i posomorât al sectatorilor lui Metodiu nu se]ntâlnesc]n pictura de la Agapia; formele rotunde =i dulci ale =coalei profane =tiu aicea s[]mbrace a=a de bine austerele oseminte ale ortodoxiei!...

Rareori a fost dat penelului s[]ntrupeze]n culori, cu mai mult[iscusin[, ideea religioas[sub toate formele ei. Astfel, Iuda din Keriot al Agapiei e atât de Iud[,]ncât, f[r[voie,]\i vine s[jele=ti pe Mântuitorul c[a n[imit,]ntre propov[duitorii cuvântului

dumnezeiesc, o figur[atât de lung[, o barb[a=a de ro=ie, un nas a=a de ascu\it =i ni=te buze a=a de sub\iri. Dintre to\i pictorii no=tri, lui Grigorescu poate i-a fost dat s[dezlege cu penelul una din cele mai grele probleme ale artei sale; c[ci, mai la urm[, cam drept a=a ceva trebuie s[socotim noi me=te=ugul de a =ti s[]n-trune=ti, pe aceea=i figur[, =i f[r[a se exclude una pe alta, maternitatea =i virginitatea. S[izbute=ti a]ntip[ri prin linii =i culori duio=ia unei mame pe fa\ a unei fecioare, a face pe cea dintâi s[priveasc[, cu pudoarea =i nevinov[\ia celei din urm[, fructul propriului s[u sân, a]nchide plenitudinea fizic[a formelor materne]n rama ideal[a virginit[\ii, a =ti,]n fine, s[stabile=ti cu penelul o bun[]n\elegere]ntre un complex de antiteze e, desigur, partea unui maestru genial.

Ie=ii =i m[preg[tii de drum.

SPRE PIPIRIG

Pe la dou[ceasuri dup[-amiaz[ne luar[m r[mas bun de la Agapia =i de la dasc[lul Alecu, care ne]nso\ise pân[acum, =i, pe acela=i drum al Ar=i\elor ne]nturnar[m la S[cu, unde maser[m peste noapte.

A doua zi,]n rev[rsatul zorilor, p[r[sir[m S[cul =i, c[l[uzi\i de un om de loc, t[iar[m de-a curmezi=ul p[durile pe o potec[de p[cior. Dup[câteva ceasuri de un mers anevoios, ie=ir[m]n drumul mare al Pipirigului. La Dumesnicu ne oprir[m spre a ne odihni pu\in la un han a=eizat pe =osea, la ie=irea din p[durile S[cului.

Era duminic[, =i lumea, cât[fusese =i cât[nu fusese la bise-ric[, n[v]lise]n crâ=m[.]n toate locurile, dar]n munte mai cu seam[, crâ=ma]=i are, ca =i biserica, zelo=ii s[i]nchin[tori. Vinul e]nlocuit aici prin un rachiu prost, care arde =i descompune trupul bietului muntean. Astfel, nu e greu deloc s[g[se=ti pricina pentru care oamenii, chiar de munte, sunt dec[zu\i fizice=te =i moralice=te. Dac[mai adaugi, pe lâng[aceasta, boalele lume=ti, care, neoprite de nimeni, rod pe locuitorii mun\ilor, de la copil pân[la b[trân, apoi dai peste cei doi factori,]nsp[imânt[tor de harnici, care l[rgesc =i populeaz[cimitirele rurale.

De=i politica]mi e nesuferit[, trebuiu totu=i s[m[]ntâlnesc cu ea]n drum, =i]nc[la Dumesnicu. Lini=ti\i, eu =i tovar[=ul meu st[team pe o banc[de lemn, stâmp[rându-ne setea cu ap[=i zah[r; =i iar[=i lini=tit m[gândeam poate cu cât c[milele sunt superioare omului, numai fiindc[,]n nem[rginitul lor pân-tece,]=i pot]ngr[m]di apa trebuitoare pentru opt zile.

+i fiindc[,]n mersul acestei c[l[torii, m[hot[râsem s[nu pun nici un frâu vagabondului meu gând, apoi cine =tie pe unde m-a-

fi mai trezit, plecând de la c[milele mele, dac[un mo=neag lung =i uscat, c-un pahar]ntr-o mân[=i cu o sticl[de rachiu]n alta, nu s-ar fi hot[rât s[se lege de mine.

— De nu v-ar fi cu sup[rare, domni=orule, zise el apropiindu-se, parc[v-a= cunoa=te; nu sunte\i de la Piatra?

— Tocmai cum e-ti dumneata din satul dumatiale. +i-apoi]ntrebarea n-are sup[rare; dar cum se face de m[cuno=ti? F[r[]ndoial[c[la târg nu m-ai v[zut cu opinci]n picioare =i cu bocceaua-n spinare.

— D-apoi cum s[nu v[cunosc pe d-ta =i pe V[leanu, de când cu alegerea lui Constantin +oarec ca dipotat la Bucure=ti! De nu era\i 'nevoastr[, cine =tie pe ce ciocoi mai alegeam! D-zeu s[v[dea s[n]tate, c[ne-a\i luminat; doar Constantin +oarec]i de-a no=tri, doar cu noi =o petrecut...

+i fiindc[nu eram dispus s[]nv[\ biografii la Dumesnicu,]nterupsei pe usc[\ivul meu Plutarc, zicându-i:

— D-apoi]nc[ce mai chef pe urm[, mo=ule, la Ion Mocanu!

— Ei, da! la N[soi, r[spunse el]ndreptând]ntrucâtva mitrica¹ de botez a lui Mocanu, potrivit nasului cu care acesta era]nzestrat de D-zeu; ba ce mai chef!... Apoi, d[, dup[izbând[veselie, a-a o l[sat Cel-de-Sus. Da ia pofti\i =i\i cinsti câte o \]' de rapciu, zise el turnând]n pahar;]\i hi osteni\i.

— Nu tocmai, mo=ule; venim numai de la S[cu ast[zi =i suntem mai mult]nfierbânta\i decât osteni\i; de aceea bem ap[.

— +i rapciul r[core=te, domni=orule, ia poftim!

— Dar =i ame=e=te, mo=ule, zisei eu, c[utând s[scap de cinstea cu care eram amenin\at...

— Da, ia m[rog, f[-ne hatâr; c[doar n-a hi un cap de \ar[...

+i-mi]ntinse paharul pân[sub nas.

Nici o sc[pare! Trebui deci s[-mi moi buzele]ntr-o adev[rat[]nfectie. Tovar[=ul meu, recrut]n asemenea treburi, =i crezând c[

¹ *Mitric[*, *metric[* — registrul st[rii civile.

hatârul se m[soar[cu paharul, dete rachiul de du=c[pân[]n fund; dar]n schimb se o\er] mai r[u decât Hristos pe cruce; se vede c[rachiul de la Dumesnicu era mai otr[vit decât o\etul de la Ierusalim.

“A=a mi se cuvine, cugetai eu. Trebuie s[faci politic[la Piatra, ca s[bei rachiul la Dumesnicu.”

Temându-ne deci de o nou[cinstire, ne scular[m =i, dorind r[mas bun mo=neagului, plecar[m.

Soarele atingea meridiană =i razele lui perpendiculare c[deau ca ni=te s[ge\i de foc peste capetele noastre f[r[ad[post.]nainte noastr[drumul se desf[=ura ca o pânz[alb[=i lung[... dar lung[f[r[sfâr=it. Cine-a zis c[urâtul e lung ca drumul ar fi putut zice c[=i drumul e lung ca urâtul; =i când, mai cu seam[, duci]n spate o co=cogemite boccea =i pe sfântul soare pe deasupra, f[r[s[te po\i scutura de el, o! atunci desigur c[ar fi mult mai nimerit s[zaci de boala urâtului, decât s[te faci nemuritor, b[tând drumul Pipirigului =i bând rachiul la Dumesnicu...

Tovar[=ul meu se]nro=ise ca o sfecl[=i r[sufla din greu ca un bou la jug.

— M[rog, zise el deodat[, foarte serios =i oprindu-se]n drum, d-ta, care e=ti me=ter]ntr-o mul\ime de lucruri, n-ai putea s[faci un fel de schimb]ntre mine =i boccea? a= vrea s[m[mai poarte =i ea pe mine, nu numai eu pe dânsa.

— Nimic mai u=or, numai dac[râvne=ti cu tot dinadinsul la gloria de boccea; dar, zisei eu, uitându-m[lung la nasul lui, nu cumva, pân[una-alta, ai schimbat nasul cu dasc[lul Alecu? Ce-ai p[vit?

+i nasul lui era,]n adev[r, grozav; mare de felul lui, nu se putuse]ndeajuns ad[posti sub umbra]ngust[a chipiului =i era deci ro= ca un ardei; iar pielea zvântat[de ar=i\]ncepuse a i se scoroji; r[mase, prin urmare, nedumerit de observa\ia mea =i,]ngrijit,]ncepu a=i netezi nasul, c[utând parc[s[simt[cu mâna ceea ce nu putea s[vad[cu ochii.

— Nu-i nimica,]i zisei eu]n chip de mângâiere; peste pu\in o s[ajungem la Ozana; acolo vei face o baie nasului t[u =i are s[=i vie numaidecât]n fire; greu]ns[va fi s[g[se=ti un loc]ndestul de adânc, unde s[-l po\i boteza]n]ntregime.

— }\i vine s[râzi?...

— Ba nu, z[u, adic[nu-\i puteai lua un alt nas de drum? Eu, drept s[-\i spun, nu m-a= sim\i]n stare s[duc, pe lâng[bocceaua din spate, =i o a=a dihanie de nas.

+i cu de-acestea timpul trecea =i drumul se scurta...

Intrasem pe prundul Ozanei.

Soarele pleca spre apus =i pu\in mai avea pân[ce s[coboare dup[]naltele creste ale H[]ucei.

Prundi=ul crâ=ca sub opinci =i umbrele noastre de=irate ne]nsoveau cu pa=i largi =i cu picioare lungi.

Ozana luneca gr[bit cu unde de aur curg[tor pe lâng[noi; verdele p[durilor r[s[rea a=a de fermec[tor de sub str[lucirea cu care-l poleiau cele din urm[raze ro=ietice ale apusului,]ncât o nesfâr=it[hain[de lumin[se p[rea aruncat[de o mân[colosal[=i nev[zut[peste aceast[natur[numai mie iubit[=i numai mie prieten[.

Totul era a=a de]ncânt[tor =i eu eram atât de trist! M[aflam atunci]n una din acele st[ri suflète=ti, care s-ar putea numi neutre, =i din care e de ajuns s[faci un pas]nainte sau]napoi,]n o parte sau]n alta, spre a te]n[]a de pe p[mânt la cer sau a c[dea din ceruri pe p[mânt. Nu m[bucurai]ns[mult timp de acest echilibru sufletesc, c[ci un glas, ce m[striga din dep[rtare, m[trezi.

— Ei! jupâne, ei! n-auzi, ia stai! stai o vâr[.

}ntorsei capul =i, spre marea mea nedumerire, v[zui un stol de fete =i neveste,]mbr[cate de s[rb[toare, care, ridicându-se de pe malul pâr`ului =i alergând spre noi, ne f[ceau semn cu mâinile s[ne oprim.

— Dar asta ce-a mai fi, zisei eu mirat tovar[=ului meu; ia s[ne oprim. +i, oprindu-ne, sosir[=i ele buluc. Toate erau ro=i ca

ni=te bujori =i suflau ca ni=te foi]n mi=care. Cât te-ai =terge la ochi, fur[m]nchi=i din toate p[r]ile]ntr-un cerc de alti\=e =i de catrin\=e; nici una]ns[nu]ncepu vorba; dar fiecare se uita cu un fel de ne]ncredere la noi.

“Minunat! cugetai eu, uitându-m[]mprejur. Un Apolone ca mine =i un cerc de gra\ii ca acesta numai la Pipirig se poate g[si.”

— Ei, =i,]n sfâr=it, ce ne-a\i oprit]n drum; ave\i s[ne]ntreba\i de ceva?

— Baaa... n-avem nimica de]ntrebat, zise una mai \an\o=[dintre ele; da v-am chitit de departe c[ave\i m[run\i=uri de vânzare.

— C[, adic[, suntem coropcari, nu-i a=a? Apoi n-a\i chitit r[u] deloc, numai cât,]n loc s[avem de vândut, avem de cump[r]at: trandafiri de pe la fete =i mure de la neveste; =i zicând aceasta, strânsei u=or cu dosul a dou[degete obrazul gr[suliu =i ro= al celei ce-mi vorbea. Cu o lovitur[u=oar[ea-mi dete mâna jos =i o rupse de fug[, râzând cu hohot. Celelalte o urmar[=i, ca un stol de ra\=e s[]lbatic= speriate de vân[tor, zburar[,]mpr[=tiindu-se, care]ncotro.

St[tui un minut spre a le privi cum fug =i, de=i nu-mi pl[cu deloc chipul cum m[cânt[rise]n mintea lor ace=ti judec[tori]n catrin\=e, de=i m[v[zui scoborât la simpla treapt[de coropcar, totu=i aceast[nea=teptat[=i hazlie]ntâmplare schimb[=irul gândurilor mele =i-mi aduse seninul]n suflet =i pe fa\.

Soarele se coborâse acum sub orizont =i umbrele nop\ii se ridicau fumegând de prin adâncurile v[ilor. Treptat, se stingea orice mi=care =i, cel mult dac[un greier de miri=te, un scârâit de cump[n] sau un l[trat de câine mai tulbura adânca lini=te a v[zduhurilor cuprinse de amurg.

Era tocmai s[ne abatem la cea dintâi cas[\r[neasc[, când iat[c[ne]ntâmpin[preotul din sat, care m[cuno=tea.

— Drum bun, ne zise el cam nedumerit; dar bine, de unde =i-ncotro?

— De unde vrei =i-ncotro vrei, p[rinte. Dar sfîn\ia-ta?

— Ia, prin popor cu de-ale darului; da n-o s[v[oprìvi nic[ieri?

— Tocmai la aceasta ne gândeam =i noi; suntem obosi\i =i fl[mânzi.

— Dac[-i a=a, poftìvi m[rog la mine =i-om]ngriji de toate.

Se]n\elege de la sine c[, f[r[multe marafeturi, primir[m bucuro=i invita\ia p[rintelui Ionic[G[leanu.

Peste o jum[tate de ceas, ne aflam deci]n gazd[la p[rintele Ionic[din valea Pipirigului.

Nu =tiu pentru ce, stând]ntins pe un a=ternut de iarb[proasp[t cosit[=i mirositoare =i privind stelele, care]ncepeau a se aprinde]n seninul serii, m[str[mutai cu mintea]n ni=te timpuri vechi, dar vechi de tot: patriarhul Abraham trecea m[re\ prin]nchipuirea mea cu lunga lui barb[=i cu sacrii lui perciuni;]nfloritele v[i biblice pline de soare se deschideau]nainte-mi ca ni=te guri de rai; iar]ntre]ndoiturile verzi ale dealurilor, turmele albe p[=teau]n larg iarba fraged[a colinelor. Pe]ngerii c[l[tori]i vedeam iar[=i cum sosesc =i bat la u=a binecuvântat[a p[rintelui evreilor; iar pe b[trâna Sarah mi-o]nchipuiam umblând =i aprinzând focul pentru cina de sear[...

+i cu toate acestea nu m[aflam decât]n nevoie=a vale a Pipirigului, lipsit[de orice aureol[legendar[, la p[rintele Ionic[, un preot mic =i blond, f[r[nici o asem[nare cu fabulosul protop[-rinte al poporului lui Dumnezeu; la preoteasa sf.-sale, o femeie voinic[cu chip curat românesc =i care c[p]tase, f[r[nici o binecuvântare, pe cei cinci copii ai s[i zdraveni =i s[n[to=i, =i din care pe nici unul nu-i tr[snise prin cap s[-l jertfeasc[vicleniei lacome a vreunui Dumnezeu. Noi?... Noi mai pu\in]nc[sem[n[m cu]ngerii c[l[tori; eu, mai cu seam[, m-a= fi spânzurat dac[cineva ar fi]ndr[znit s[m[ieie drept]nger; =i totu=i]nchipuirea mea voia cu orice pre\ s[]nsemne o tr[s[tur[de unire]ntre m[re\ia legendar[a trecutului =i micimea schiload[a timpului de fa\. +i cine =tie pe unde ar mai fi cutreierat gândul meu, dac[foamea, pârda\nica de foame nu l-ar fi atârnat greu spre p[mânt. P[rintele

Ionic[veni s[ne poftesc[la mas[. Ce pitoreasc[era masa p[rintelui Ionic[!]n mijlocul unei mese rotunde de tei, cu trei picioare, st[tea nemi=cat[o mare m[m[lig[frumoas[ca aurul, din care aburii suri =i fierbin\i se ridicau drept]n sus, ca din jertfa lui Abel; iar]mprejurul m[m[ligii, str[chinile nou[, sm[\uite cu albastru =i ro=, pline cu bor= de oaie =i num[rate pe c[ciuli, st[teau fiecare al[tura cu c\te o lingur[alb[de lemn, de asemenea nou[.

— Binecuv\ntez[, p[rinte, zisei eu, a=ez\ndu-m[la mas[.

— Binecuv\ntat[fie]mp[r\ia Tat[lui =i a Fiului... =i sf\ar=itul binecuv\nt[rii, adic[Sf\ntul Duh, se pierdu]n g\atul ad\nc al p[rintelui Ionic[.

Cu cruce, f[r[cruce,]ncepur[m a sorbi din bor=ul fierbinte cu iu\eala potrivit[foamei fiec[ruia dintre noi, ridic\nd spr\ncenele =i]ncre\nd fruntea. N-aveam furcul\le =i, prin urmare, c[utam a da m[m[ligii forma cea mai nimerit[spre a luneca pe g\at. Sorbiturile =i]nghi\iturile se urmau cu o caden\[regulat[=i monoton[. Eram s[tui. Ne scular[m de la mas[: era =i timpul, c[ci pleoapele noastre de plumb ne c[deau f[r[voie peste ochi; s\ngele nostru lene=]ncepuse a circula greoi =i somnul ne dobor\ la p[m\nt...

“Et misit soporem in Adamum.”

At\ta numai c[, la de=teptare, nu era s[g[sec l\ng[mine o Ev[]n plus =i o coast[]n minus.

+i, de=i toat[casa p[rintelui Ionic[]mi era pus[la]ndem\nc[cu toate pocl[zile =i l[vicerile sale, m[hot[r\ai totu=i s[dorm afar[. Am c\teodat[porniri molatice de sibarit²; dec\at, aceste porniri]mi vin, de regul[, tocmai atunci c\nd le pot]mp[ca mai pu\in...

Astfel,]n locul a=ternutului moale de foi de trandafir, m[mul\umii cu o p[tur[groas[de iarb[mirositoare, cosit[]n ajun;]nlo-

¹ +i trimise somnul asupra lui Adam (*lat.*).

² Sibarit — persoan[care tr[ie=te]n lux, lene =i desfr\au.

cuii stofa moale de Bitinia prin o alb[=i curat[poclad[de lân[\igaie f[cut[de]ns[=i mama preoteasa; iar sub cap pusei o pern[vârtoas[de lân[, cu horbot[pe margini =i]nf[\at[chiar atunci. M[]nv[lii cu alt[poclad[=i, spre a-mi fi mai cald, aruncai pe deasupra cerul cu stelele. N-avui timp s[m[]mb[t de priveli=tea m[rea\ a serii aceleia. Luna =i stelele, care]notau]n negrele =i dep[rtatele adâncuri ale nem[rginirii, m[priveau cu atâ\ia ochi de foc cu gene de umbr[... dar ce-mi p[sa mie de toate acestea? Mie-mi era somn =i adormii. Dormii dus. Noaptea trecu]ntr-o clip[de ochi.

H{L{UCA

În zori, a doua zi, eram gata de drum. A=adar, aproape din picioare, f[ur[m cînste unui bor= no. 2, dres cu lapte acru =i n-sovit de obi=nuita =i zdrav[na m[m[lig]. De ast[dat[ns[carnea din bor= era cam crud[, ceea ce totu=i nu ne împiedica de a o lua drept fiart[... Osp[tar[m =i, luându-ne r[mas bun de la p[rintele Ionic[, ne îndreptar[m c[tre n[limile semele ale H[l[ucei.

Greul c[l[toriei noastre începea de aici; l[sasem acum calea cea mare =i b[tut[=i ne îndrumam pe o re\ea încâlcit[de poteci înguste =i f[r[num[r, t[iete de pa=i muntенilor pe coamele =i coastele ierboase ale H[l[ucei. Diminea\a era m[rea\... geana de foc a unui soare curat începuse a se aprinde dup[piscurile nalte ale mun\ilor râpo=i din stînga Ozanei; neguri fumegînde pluteau în v[zduhul adînc al v[ilor, iar din lumina, cu care r[s[ritul începuse a inunda nem[rginirile, cel mult dac[mai ajungeau pîn[la noi cîteva raze str[lucite. Mergeam t[cu\i =i cu noi t[cea întreaga fire. Nici un murmur de pâr`u, nici un ciripit de pas[re, nici o =oapt[de vînt, nici un cl[tinat de frunze nu tulbură lini=tea adînc[a p[durilor ce str[b[team. Fagii nal\i cu trunchiuri albe =i cu crestele lor stufoase, neclint\i =i rari, treceau pe lîng[noi. Prin p[turile groase ale genera\iunilor de foi ngr[m[dite de vremuri unele peste altele, cel mult dac[, pe ici-colea, =i mai ridică sfios capul cîte un fir de iarb[ro=iatic[=i s[lbatic[sau cîte o floare sp[rrioas[r[t[rit[în singur[tatea fermecat[a p[durilor... Nic[ieri poate, mai mult decît aici, nu e dat cuiva s[vad[aievea hotarele dintre via\ =i moarte...

T[cu\i, a=adar, suiam cu pa=i rari c[tre cele de pe urm[]n[\Nimi ale H[l[ucei. Nu =tiu pentru ce muntele acesta se nume=te astfel; =tiu]ns[c[e destul s[zici "H[l[uca" spre a-\i trece prin minte ceva de=irat =i colosal. Soarele se]n[\ase de o sulii\ peste cele mai]nalte vârfuri ale mun\ilor dintre r[s[rit =i miaz[zi =i,]mpreun[cu el, ie=isem =i noi din regiunea p[durilor, care]mbrac[cele dintâi trepte ale H[l[ucei. +i dac[cor[bierii, p[r[sind \]rmurile, au dreptul s[spun[c[au ie=it la largul m[rii, tot cu acela=i drept am fi putut zice =i noi c[ie=isem la largul H[l[ucei; cel pu\in aceasta e sim\irea ce \i-o de=teapt[ple=uva ei priveli=te, nem[r-ginita ei]ntindere verde =i nenum[ratele ei valori de coline.

Nu mai =tiu c[rui jidov i s-a ar[tat, oarecând, o scar[]n vis, rezezat[cu un cap[t de ceruri =i cu altul de p[mânt, =i pe care]ngerii Domnului se suiau =i se coborau... mie]ns[, f[r[s[fiu]nger,]mi fu dat s[urc spre ceruri o scar[aievea... C[ci ce alt[se poate socoti H[l[uca, dac[nu o nem[surat[scar[aruncat[de]nsu=i Dumnezeu]ntre cer =i p[mânt?

N-a= putea,]n adev[r, spune cu câte picioare eram deasupra nourilor; dar, de-a= fi]ntins mâna, a= fi prins stelele! =i cu toate acestea H[l[uca se uita la mine tot de sus]n jos. Eram de mult]n]mp[r[\ia mu=chiului =i colinele, ce mai aveam]nc[de urcat, se cufundau]n o gean[de verdea\ =i azur pe adâncul cerurilor. Dincolo de această gean[a ochiului lui Dumnezeu,]nchipuirea mea nu mai g[sea nici un punct de reazem; necunoscutul m[sor-bea]n imensitatea sa; poate c[pa=ii mei]ndr[zne\i c[lcau acum pe r[scrucile p[mântului =i, prin o halucina\ie acustic[,]mi p[rea c[-i aud scâr\ăitul greoi pe osia sa. O cascad[de aer sub\ire =i rece se rev[rsa de pe cele din urm[]n[\Nimi apusene ale H[l[ucei =i se arunca]n adâncurile dep[rtate ale v[ilor din r[s[rit.

Urma vântului t[ia brazde adânci =i mi=c[toare]n iarba rar[=i s[lbatic[ce acoperea]ntinderea pustie a colinelor; un glas sec, r[gu=it =i nem[rginit]mi]nfiora auzul]n r[stimpuri... Veneam din regiunile fericite ale frumoaselor noastre v[i, unde, la fiecare pas,

=oapta p[durilor =i susurul apelor]mi mângâiase auzul; m[r[sf[\asem atâtea]n flori =i]n lumin[, =i sufletul meu se]mb[tase de atâtea visuri sub]naltele umbre ale p[durilor!... =i cu toate acestea c[l[torul nu=-i poate st[pâni sufletul de a fi cuprins, câteodată[, de farmecul contrastului... De câte ori, =i mai cu seam[eu,]ntr-o câmpie]nflorit[sau pe malul unui pâr`u cu murmur dulce, nu m-am sim\it expatriat? =i iar[=i, de câte ori pustiul din suflet nu g[se=te un bun prieten]n pustiul din natur[! =i sufletul meu era pustiul, =i inima mea era obosit[...

Te salut, b[trân[H[l[uc[! Glasul de pieire al vântului t[u de ghea[, fâ=âitul sec =i aspru al s[lbaticelor tale ierburi, nem[rginitul de=ert al friguroaselor tale]n[\imi t[lm[ceau atât de bine lumea sufletului meu!... Te salut, te salut, b[trân[H[l[uc[! “Cine =tie, cugetam eu, oprindu-m[=i]mbr[\i=ând cu privirea de=ertul spa\iu; cine =tie dac[b[trânul meu picior va mai c[lca vreodată]n această]mp[r\ie]nalt[a vulturilor =i a frigului etern! Cine =tie dac[]mi va mai fi dat s[]nsufle\esc cu gândul =i cu sim\irea mea aceste l[ca=uri ale mor\ii!...” +i... cine =tie dac[o lacrim[n-a curs din ochii mei atunci!

Temperatura capului meu]ns[e schimb[toare de tot.

“Cine =tie, cugetai eu zâmbind, dac[mie nu-mi lipse=te o doag[! A te sui,]n adev[r, deasupra nourilor =i a nu te alege, mai la urm[, decât cu un zâmbet de mil[din partea capetelor rotunde, pentru toate aceste prostii adunate cu primejdie]n regiunile seninului etern; a te entuziasma]nainte a unei flori r[s[rite pe margini de pr[p[stii, a r[mânea petrificat sub farmecul melodiilor v[zduhului =i a codrilor fr[mânta\i de vânturi; a plânge cu roua care cade din ceruri =i a intona imnuri dumnezeie=ti cu pâraiele care murmur[— toate acestea sunt, desigur, lucruri de mare pre\. Nu e]ns[mai pu\in adev[rat c[se g[sesc =i destule frânghii de legat pe oamenii de soiul meu; f[r[]ndoial[c[mie-mi lipsesc câteva doage”, m[gândii eu, convins]n cele din urm[.

Lumea de sub picioarele mele se frigea sub miezul]nfl[c[rat al zilelor de iulie, mie]ns[, pe H[l[uca,]mi cl[n\[neau din\ii ca]n decembrie. }n zadar m[]nf[=urasem]n mantaua mea larg[,]n zadar tr[sesem peste urechi marginile largi ale p[l[riei mele; vântul sub\ire str[b[tea pretutindeni =i junghiurile frigului]ncepu- ser[a m[cerca pe la sub\iori. Cât despre tovar[=ul meu, el se f[cuse mic cât un ghem =i, zgribulindu-se, avea aerul c[vrea s[se ascund[sub cozorocul chipiului s[u... Bietul meu tovar[=! El niciodat[nu =i-a putut da seama ce c[uta pe H[l[uca; eu]ns[, cu toat[str[=nicia]mprejur[rilor, f[ceam haz]n vreme ce el bomb[-nea mereu =i mergea iute]naintea mea.

— Ce dracu, zise el, la un moment dat, oprindu-se =i]ntorcân- du-se iute c[tre mine, ce dracu! n-o s[mai ajungem nic[ieri la vreun ad[post, la vreo stân[undeva? Am]n\epenit de frig.

+i din\ii]i cl[n\[neau]n gur[, iar nasul lui cel mare i se]nvine\ise]ntr-un chip]ngrozitor.

— Pentru D-zeu sau pentru dracu, te prive=te, scumpul meu; ai]ns[aerul de a crede c[eu sunt p[rta= la toate n[zdr[v\niile Ziditorului acestei lumi. Nu cumva crezi c[s-a sf[tuit poate cu mine când a ridicat de pe p[mânt această nem[surat[scar[la cer? +-apoi, cine te-a pus =i pe tine s[-\i vâri ginga=a ta persoan[sub acest chipiu =i sub această vengherc[sold[\easc[? N-ai =tiut, se vede, c[b[trânul Criv[\ nu e]nv[\at s[fac[la cocard¹ =i s[steie smirna]naintea unui galon de fir. Cred, cu toate acestea, c[o s[ajungem undeva, dar pe]nserate; se poate chiar s[n-avem acest noroc; atunci a= fi de p[rere s[coborâm]n cea mai apropi- at[vale unde s[g[sim, cel pu\in, cu ce]njgheba un foc, spre a ne ap[ra pielea]mpotriva acestor]nghe\ate s[rut[ri ale vântului.

— Se vede c[d-ta e=ti alc[tuit numai din piele; pe mine]ns[m-a]nzestrat D-zeu =i cu stomac.

¹ *A face la cocard[— pedeaps[]n vechea armat[.*

— Felicit[rile mele, scumpul meu, pentru acest dar pre\ios, de care trebuie s[fii foarte mândru, mai ales]n timpul de fa\]. Afl[]ns[c[nu se vorbe=te de foame acolo unde n-ai ce mânca; nu pierde totu=i n[dejdea... Bunul D-zeu al p[rin\ilor t[i a umplut cu ap[limpede =i rece vinele mun\ilor s[i =i a sem[nat cu]mbel=ugare tot soiul de ciuperci]n calea drume\ului fl[mând... Ce p[cat c[jirul nu e copt; jirul... O! jirul!...

— Te rog, zise el]nterupându-m[, n-am chef =i nici nu m[simt]n stare s[ascult, la vremea asta =i pe vârful H[l[ucei, apologia jirului; p[streaz-o pentru dumneata sau m[car pentru vremuri mai bune.

— }mi pare r[u, scumpa mea scrumbie cuget[toare, c[tocmai la jir te-ai sup[rat, de=i sunt]ncredin\at c[de-ai scurma]n str[vechea ta genealogie, ai g[si neap[rat =i vreun mistre\ printre ilu=trii t[i str[mo=i; mai mult]nc[, s-ar putea prea u=or...

— M[rog, zise tovar[ul meu t[indu-mi vorba, auzit-ai vreodat[de moara lui Tudoran cea pustie?

— Nu; dar ce e cu moara lui Tudoran cea pustie?

— +i de b[tea, de nu b[tea vânt, ea tot se]nvârtea.

— Foarte bine! Iat[o moar[plin[de]n\elepciune =i de mare folos pentru netrebnici ca tine; c[ci de când moara aceasta se]nvârte=te, bag de seam[c[din\ii nu-\i mai cl[n[\nesc, ba mi se pare c[chiar nasul t[u =i-a mai venit]n fire =i, deocamdat[, n-ar mai putea]ndeplini cu cinste]ns[rcinarea de ciuh[pentru speriat vr[biile]n vreo \arin[de m[lai...

+i gura \inea de vorb[pe stomac, care-=i uita de foame.

Soarele c[lca acum pe hotarele dintre amurgul nostru =i zorile altor lumi; iar lumina razelor lui nu mai poleia decât cele mai]nalte piscuri ale mun\ilor, care se desf[urau sub picioarele noastre. Pe stânga, Ceahl[ul, cu nenum[ratele sale turnuri de stânci, s[pate pe adâncul cerului, se]n[l\ a]n aer ca un fantastic castel de aur zidit de mâna fermecat[a vreunui vr[jitor din pove=ti. Vântul nu mai sufla =i glasul r[gu=it al ierburilor aspre =i s[lbatic

amu\ise; o solemn[t[cere domnea]n cer =i pe p[mânt; numai zgomotul surd al pa=ilor no=tri tulbura]n caden\[această[t[cere. S-ar fi zis c[noi singuri mai respiram]n mijlocul acestei lumi r[s[rite ca prin minune sub puternicul *fiat*¹ al lui D-zeu; =i cât pe ce s[lunec pe povârni=ul unei melancolice fantezii; dar nu era vreme, c[ci grija vie\ii reale mi se impunea f[r[voie =i, oricât de r[bd[tor ar fi cineva la asprimile unei c[l[torii de felul acesta, vine totu=i vremea când trebuie s[te supui poruncilor nevoii. Trebuia deci s[m[supun =i eu. }mi era frig =i foame... iat[pentru ce-mi]ntorsesem mintea de la tot ce m[]nconjura =i c[utam cu ochiul =i cu urechea s[str[bat adâncimile v[ilor, spre a deosebi o form[sau un sunet care s[v[deasc[fiin\ă omului]n această[singur[tate. Noaptea inundase v[ile, =i amurgul, cre=tetele mun\ilor. Mergeam gr[bi\i =i f[r[\int[sub pintenul ascu\it al foamei =i al frigului, =i gr[bi\i — dup[cum eram — nu prinser[m de veste decât]ntr-un târziu c[poteca de sub picioarele noastre disp[ruse =i c[o moale saltea de mu=chi o]nlocuise: r[t[cisem! Această[convingere]mi trecu prin inim[ca un fier aprins; bietul meu tovar[= pierduse =i puțin\ă de a cugeta; eu, cel pu\in, eram deprins cu asprimile vie\ii r[t[citoare; el]ns[pentru]ntâia oar[le]ncerca.

}nnoptase de tot; =i fiindc[nu mai aveam,]n]ntunericul prin care]notam, nici o cârm[pentru pa=ii no=tri, ne hot[râr[m a ne]ncredin\ă mersul la]n\elepciunea]ntâmpl[rii; =i cu atât mai mult f[cui aceasta, cu cât]ntâmplarea era una din vechile =i iubitele mele cuno=tin\e; cu ea m-am]n\eles totdeauna bine, c[ci numai ea — când am fost]n cump[n[— mi-a]ntins o mân[prieteneasc[. Această[hot[râre]mi r[cori capul,]n care mi se p[rea c[se]nvârte=te vijelios o roat[de foc, =i-mi red[du limpezimea cuget[rii.

Un nou curaj =i o nou[putere]ncepu s[circule]n vinele mele. Mi se p[rea c[nu-mi mai este nici foame, nici frig =i a= fi]nceput s[=uier, dac[auzul meu, ocupat cu recunoa=terile, n-ar fi avut

¹ *Fiat lux!* — S[se fac[lumin[!

nevoie de lini=te. Trecuse din noapte un ceas plin de grij[=i nedumerire. Obosi\i =i fl[mânzi,]ncepusem a scobor] la vale, spre a g[si un ad[post]n dosul vreunei stânci sau]n fundul vreunei v[g]-uni mai ap[rate de vânt. Sunt]ncredin\at c[tovar[=ul meu]=i num[ra]n gând pe to\i str[mo=ii]n ordine cronologic[=i-i blestema pe rând. Eu mergeam cu]ngrijire, despicând cu ochiul]ntunericul nop\ii, iar cu urechea adâncimile dep[rt[rilor reci, de=erte =i]ntunecoase. Eram poate aproape s[ne a=eze[m pentru noapte]n vreuna din]ndoiturile mai t[inuute ale H[l]ucei, când mi se p[ru c[un l[trat de câine]mi atinge auzul; m[oprii locului =i ascultai. Era]n adev[r un l[trat aidoma de câine =i]nc[nu a=a de dep[rtat, dup[cât puteam m[sura cu auzul. Dac[cea mai dumezeiasc[muzic[m-ar fi de=teptat din visul cel mai fioros, nu mi s-ar fi p[rut mai dulce =i mai prieteneasc[. F[r] s[mai st[m pe gânduri, ne]ndreptar[m pa=ii]ntr-acolo. Dup[un p[trar de or[, z[r]ir[m o lumin[=i forma unei a=eze[ri omene=ti: era o stân[; dar, tocmai pentru acest cuvânt, r[maser[m câțva]n cump[n], dac[trebuie sau nu s[ne apropiem; atât câinii, cât =i]nf[\i=area noastră] la asemenea or[]n mijlocul ciobanilor erau — poate — atâtea cuvinte, care s[ne opreasc[un moment pe loc. Dup[un scurt consiliu, ne hot[râr[m a]nainta.

Când fur[m ca la o zvârlitur[de b[\ aproape de stân[, câinii sim\ir[=i unul câte unul]ncepur[a se repezi, l[trând de pe locurile lor. Cât te-ai =terge la ochi, fur[m]mpresura\i din toate p[r]vile de o mie de col\i gata s[ne sfâ=ie. Planul nostru de lupt[era]ns[mai dinainte hot[rât: potrivit acestui plan, ne puser[m deci spate la spate =i, cu vâjnoasele noastre be\e de drum,]ncepur[m a descrie cercuri de ap[rare ame\itor de repezi; m[rimea primejdiei ne d[dea puterea =i agerimea trebuitoare: un duel,]n adev[r, original, se]ncinsese]n]ntunericul nop\ii, sub lumina stelelor H[l]ucei,]ntre câinii]nt[rta\i cu col\ii lor de fier =i]ntre animalul cu dou[fe\e]njghebat]n prip[de noi; dar,]n tot timpul acestei lupte dezn[d]lduite, noi nu]ncetar[m de a ne apropia l[-

turi= de stân[. Ciobanii, nedumeri\i asupra ce putea s[fie, st[teau ciotc[]n u=a stânii cu ciomegele]n mân[. Erau poate gata s[se repad[]n ajutorul câinilor; dar nu mai fu trebuin\[, c[ci noi eram acum lâng[dân=ii.]nf[\i=area noastră]i lini=ti, pe cât]n\elesei, c[ci ei singuri]ncepur[s[alunge câinii, care]n scurt se ostoir[.

— Bun[vremea, fl[c[i, zisei eu, intrând]n stân[urmat de tovar[=ul meu.

— Bun venit la oameni buni, ne r[spunse un baci b[trân, mai murdar decât un dervi=]i]nf[=urat]ntr-un chimir lat de-o palm[domneasc[.

— Fii pe pace, mo=ule, de buni suntem ca pâinea cea bun[, dar de nec[ji\i suntem ca ni=te draci pe care-i botezi]n agheasm[. Uite, continuai eu, a=eazăndu-m[turce=te]nainte celor doi t[ciuni ce fumegau]n mijlocul stânii; uite, venim azi din Phipirig, de la p[rintele Ionic[; n[d]jduiam s[trecem muntele cu lumin[]i s[scoborâm]n Sabasa; dar noaptea ne-a apucat]i iat[-ne, pentru ast[-sear[, oaspe\ii d=voastră. Noi suntem de la Piatra; eu sunt dasc[l]i dumnealui este recrut; a suit H[l[uca]n brânci]i era s[moar[de fric[; ce mai soldat are s[fie]i el!

— Fric[?]i de ce?]ntreb[baciul cel b[trân.

— S[nu-l m[nânce jivinite de pe H[l[uca]i s[-i r[mâie chi-
piul f[r[st[pân, r[spunsei eu.

Tovar[=ul meu se uita chiorâ= la mine]i nu-i venea s[cread[c[cineva mai poate glumi]n asemenea]mprejur[ri.

Eram fl[mânzi ca ni=te lupi;]ntr-o stân[]ns[nu moare cineva de foame. Comarnicul¹ gemea sub greutatea unor ca=i rotunzi]i g[lbii. Albea\ a bulg[rilor mari de urd[râdea parc[de negrul scân-
durilor afumate pe care st[teau. Un mare ceaun de stân[, plin cu jinti\[, aburea]ntr-un col\ de altmintrelea, necur[\enia domnea nesup[rat[, ca]n toate locurile unde e mult[gr[sime]i pu\in[

¹ *Comarnic* — poli\[, scândur[sau leas[de nuiele pe care, la stân[, se pune ca=ul la uscat.

ap[. Mirosul caracteristic de oaie, amestecat cu cel de brânz[, str[b[tea pân[-n creieri. }ntr-un col\ mai retras al stâniei, un teanc de piei mi\oase de oi pierite slujea, desigur, unui popor }ntreg de checheri\^e drept cald[=i moale locuin\]. Ciobanii, cu plete lungi =i unsuroase, cu staturi de uria=i, se g[seau foarte bine }n c[m[=ile lor impermeabile. Dintre to\i, baciul cel mai b[trân era =i cel mai murdar. }mi }nchipui c[toate lucrurile prop[=esc }n \ara aceasta: singur[stâna trebuie s[fie aceea=i ast[zi ca =i pe timpul p[storiei dacice.

— Mo=ule, zisei eu, }n sfâr=it, adresându-m[c[tre baciul cel b[trân, toate ca toate, dar n-am putea mânca ceva la dumneata? suntem istovi\i =i de foame, =i de oboseal[.

— Cum nu, domni=orule, cum nu? numai s[v[mul\umi\i cu ce avem.

— Da ne mul\umim cu ce-a fi, numai s[fie: =i, pân[una-alta, ia s[cinstim câte-un pahar de rachiu, zisei eu, sco\ând din boccea =ipul cu rachiu. Rachiul =i tutunul sunt, }n munte =i pe la ciobani mai cu seam[, cele dou[lucruri }naintea c[rora u=ile se deschid =i mesele se }ntind.

Astfel, m[}ngrijisem s[am }ntotdeauna cu mine rachiu =i tutun. Paharul merse }mprejur, }ncepând cu baciul cel b[trân =i sfâr=ind cu tovar[=ul meu.

Peste jum[tate de ceas, masa fu gata. Doi din ciobanii cei mai tineri }ntinser[jos, }n stân[, ni=te foi late de brustur; iar de jur }mprejur a=ternuse piei de oaie, cojoace =i sarici. O mare m[m[lig[oache=[, ie=it[din tiparul fierbinte al unui ceaun, se r[sf\ a f[r[pudoare sub ochii no=tri, =i toate produsele laptelui, sub toate formele, se }n=iraser[cerc }mprejurul ei.

Tot timpul cât se preg[tise masa, tovar[=ul meu st[tuse dinaintea focului =i=i pr[jise pe toate fe=ele cele dou[picioare lungi ale sale; apoi, a=eazăndu-le }ntr-un unghi deschis, }=i rezemase

¹ *Checheri*/, *chicheri*/ — insect[care tr[ie=te pe pielea oilor.

coatele pe genunchi =i nu]nf[\i=a c[ldurii focului decât palmele sale late cu degetele r[sfirate; iar]n intervalul dintre ele =i pe acela=i plan,]=i vârâse mica lui figur[... numai nasul lui colosal =i ro=]nainta,]n form[de virgul[uria=, afar[din planul neted al palmelor. Sta nemi=cat, cu ochii \int[]n fl[c[rile focului.

— Hei, prietene! strigai eu, ia mai las[cea gura sobei =i vino s[mânc[m; o s[ai dup[aceea destul[vreme s[urm[re=ti]n limbile de par[ale focului chipurile fantastice de zmei =i de balauri.

F[r[s[zic[ceva, se scul[, se]ntinse de-i pârâir[toate]ncheieturile =i veni de se a=eze[la mas[.

Cina fu scurt[, frugal[=i t[cut[.

— Acuma, b[trânul meu vis[tor,]mi zise el, aprinzându=i o \igar[=i r[sturnându-se molatic pe una din pieile mi\oase de oaie, acuma]mi po[i]nveseli izihia cu vreo]ntraiurea din lumea cealalt[; am destul[vreme ca s[te ascult.

— Nu cred, scumpul meu, s[ai vreme tocmai]ndeajuns, deoa-rece sunt]ncredin\at c[, peste pu\in, ai s[te zvârcole=ti ca]n focul nestins al iadului sub mu=c[turile]nsetate ale unui]ntreg popor de checheri\e, ce trebuie s[fi mi=unând prin p[durea deas[de mi\ale bl[nilor de oi moarte, pe care te-ai tologit a=a de molatic!

N-apucasem s[sfâr=esc bine vorba, =i tovar[=ul meu s[ri ars de pe bl[nile pe care st[tea lungit.

— Dar atunci, zise el, scuturându-se parc[de checheri\e, unde o s[dormim?]mi vine s[cred c[d-ta nu te]ngrije=ti de nimica =i c[iei]n glum[toate lucrurile, oricât de serioase ar fi ele.

— E=ti de o rar[p[trundere, tân[rul =i frumosul meu Alexis, zisei eu, neurnindu-m[de cum st[team lungit pe una din sarici. Astfel te]ncredin\ez c[, de ne-am afla]n vremurile mai de demult, m-a= l[sa bucurosi]n voia gusturilor mele idilice, =i o noapte]ntreg[a= boldi ochii la stele; =i aceasta cu atât mai mult, cu cât aici nu ne afl[im tocmai]n]mp[r[\ia somnului; dar a=a!... Totu=i, dac[te gânde=ti cu tot dinadinsul la somn, apoi vom c[uta vreun

cotlon afar[. Avem la]ndemân[atâta mu=chi,]ncât ai putea s[-\i]njghebezi din el perne =i saltele mai moi decât ale regelui Solomon; te asigur]ns[c[, cel pu\in noaptea aceasta, regina din Saba nu te va vizita.

M[sculai =i rugai pe baciul cel b[trân s[ne g[seasc[vreun loc potrivit pentru noapte. Baciul]ns[, om cu socoteal[, ne]ndemna s[r[mânem]n stân[, tr[gându-ne luarea-aminte asupra frigului de afar[=i chiar asupra lupilor ce r[t[ceau câteodată prin p[r\ile locului. Toate st[ruin\ele lui]ns[r[maser[zadarnice; checheri\ele ni se p[reau mai de temut decât lupii =i decât gerul. Ne duse deci dep[rtare ca la o sut[de pa=i, la o veche =andrama din care nu mai r[m[sese decât vreo patru scânduri deasupra =i vreo două sau trei pe l[turi. Aici fusese stâna alt[dat[; de un timp]ns[se mutase deval, mai la ad[post.

Cât \inu lumina unui chibrit, cercetar[m locuin\a nostr[de noapte. Când r[maser[m prin]ntuneric =i dup[ce, mai cu seam[, baciul ne dori noapte bun[=i se dep[rt[,]ncepui a m[gândi cu tot dinadinsul la ce ni se putea]ntâmpla peste noapte. Gerul ca gerul, dar lupii baciului m[cam nelini=teau. Cât despre tovar[=ul meu nu-l vedeam =i, prin urmare, nici nu =tiam ce face; sunt sigur]ns[c[=i pe dânsul]l fr[mântau cam tot acelea=i gânduri.

Niciodat[,]n tot cursul acestui drum, nu-mi aduc aminte s[fi fost mai]ngrijit decât atunci. Vântul de ghea\, ce ne]nso\ise de-a stânga mai toată ziua,]ncepuse din nou cu o furie]ndoit[=i, t[indu-se]n scândurile rare ale =andramalei noastre, gema,]n r[s-timpuri, a lugubru =i a pustiu; nem[rginita singur[tate de pe treptele]nalte ale v[zduhului sporea =i mai mult fiorii de groaz[, cu care str[=nicia st[rii noastre de fa\ ne umpluse inimile; =i, de=i]n regiunea stelelor, noaptea era totu=i a=a de oarb[,]ncât la doi pa=i formele lucrurilor disp[reau.

M[hot[râi s[m[culc. }mi a=ezai bocceaua]ntr-un col\ al =andramalei,]ndesai p[l]ria pe cap, legându-i cu o batist[marginile peste urechi, m[]nf[=urâi strâns]n mantaua mea lung[=i larg[,

pusei capul pe boccea =i iat[-m[]n una din cele mai bune condi-
\uni spre a p[=i spre lumea visurilor.

— Noapte bun[, amice, eu m-am culcat, tu ce faci?]ntrebai
eu pe tovar[=ul meu, despre a c[rui existen\] numai urechile]mi
mai puteau da oarecare l[muriri.

— +i eu caut s[m[culc, dar cum =i unde?

— Ca mine =i pe sânul dulce al mamei comune.

— Am cinste s[-i spun c[, de ast[dat[, dau dracului =i mam[
comun[=i tot.

— Eu, scumpul meu, nu dau dracului nimic, =i sunt hot[rât a
r[mânea aici; tu]ns[, dac[nu g[se=ti destul de moale sânul pro-
priei tale mame, atunci po\i]ndrepta o rug[ciune c[tre Atotpu-
ternicul D-zeu al str[mo=ilor t[i, ca s[aib[o mai de aproape grij[
de ginga=a =i nobila ta persoan[...

Dac[tovar[=ul meu n-a turbat atunci, desigur c[nu va mai
turba niciodat[. Morm[i nu =tiu ce =i, bojb[ind prin]ntuneric, veni
s[se a=eze lâng[mine.

Dup[câteva mi=c[ri comune tuturor animalelor care se preg[-
tesc pentru somn, g[sir[m echilibrul trebuitor pentru a dormi.
Corpurile noastre elastice se adaptar[destul de bine terenului acci-
dentat ce ne slujea de a=ternut; iar boccelele noastre se schimba-
r[]n ni=te perne minunate. Vântul, numai vântul nu]nceta de a
geme cu o furie nebun[=i de a zgudui dezn[d]jduit =ubredul nostru
ad[post. Totu=i, somnul]ncepu a se furi=a pe sub genele noastre,
iar]nchipuirile lumii reale a lua propor\iile =i formele fantastice
din lumea visurilor... Mi se p[rea c[p[mântul se scurge]n haos
=i c[un nem[rginit de=ert se deschide sub mine; sau mi se p[rea
c[, dintr-un punct cât un atom imaginar de mic, ni=te negre =i
vaste cercuri concentrice se desfac =i=i l[rgesc cuprinsul pân[pes-
te marginile nesfâr=itului; c[se n[=teau din punctul lor generic,
=i tot din el se desf[ceau aceste cercuri cu o repeziciune atât de
ame\itoare,]ncât]nchipuirea mea, târât[de jocul acesta fantas-
tic,]mi l[sa]n creieri urma vie a unui vârtej... forme de fiin\

bizare se]nfriripau pe fundul orb al ochilor mei; zgrip\ori cu gheare colosale, grifoni]naripa\i, bazilisci cu ochii de j[ratic, crocodili cu râtul de porc =i cu pumnale]n loc de din\i; apoi, un furnicar mi=uitor de fiin\e mici, cu ochii]n trei col\uri, cu boturi lungi, cu trei picioare, cu labe de mâ\[, cu nasuri sucite, cu coarne uria=e, cu ghimpi, cu p[r, cu pene, cu catalige... =i toat[această lume de fantasme, produs al unei]nchipuiri sc[pate de sub st[pânirea adormit[a ra\iunii, ca]ntr-un dans infernal se]nvârtea vijelios. Treptat]ns[, tabloul se dep[rta, coloritul se =tergea, formele bizare se topeau una]n alta, =i apoi,]n perspectiva dep[rt[rii, un punct numai, palid, mic, imperceptibil, se mai putea deosebi pe fundul unui haos de]ntuneric f[r[margini...

Adormii.

N-a= putea spune hot[rât dac[,]n timpul somnului, mi-a fost frig sau cald, sau dac[lupii m-au mâncat; pot]ns[spune cu]ncredin\are c[, trezindu-m[,]mi reveduii persoana, spre a vedea dac[nu-i lipse=te ceva; era neatins[.

Vântul]ncetase =i tovar[=ul meu]nc[dormea.

— Hei! Dle sibarit, strigai eu,]mpingându-l cu piciorul, ia urne=te-te pu\in de pe această saltea moale de puf de leb[d[=i de pe aceste perne moi umplute cu zefir.

Se]ntinse, morm[i ceva, se scul[pe jum[tate =i voi s[se culce iar. Nu-i d[dui]ns[r[gaz, ci]mpingându-l din nou cu piciorul:

— Hai, iute, =i cât te v[d; rani\ a-n spate, stânga-mprejur, pas gimnastic =i]nainte, mar=!

Zis =i f[cut.]n câteva minute, fur[m gata.

Ne ab[tur[m pe la stân[, unde ne r[corir[m fa\ a cu ap[rece, ne luar[m r[mas bun de la ciobani =i plecar[m.

Vântul de cu noapte m[turase norii de pe cer =i numai din v[ile adânci, ce se deschideau sub picioarele noastre, negurile, de=teptate de]ntâile raze ale dimine\ii,]ncepeau s[se]nal\ e, ca fumul pornit dintr-o jertf[colosal[a Naturii c[tre Ziditorul s[u.

— Ia te uit[, frumosul meu Telemac, cu ce priveli=te m[rea\| te d[ruie=te, pentru ast[zi, bunul D-zeu al p[rin\ilor t[i, zisei, adresându-m[c[tre tovar[=ul meu. Dar ce naiba tot scurmi cu ochii]n p[mânt, nu cumva \i-ai pierdut nasul?

— Fii pe pace! Dac[l-am pierdut =i nu-l voi g[si, n-am s[cer]mprumut de la d-ta; =tiu c[n-ai de unde s[-mi dai. Pân[atunci]ns[, ai face bine s[-mi ar[\i mar=rutul pentru ast[zi;]ncotro mergem =i unde o s[ne oprim? n-a= dori s[mai p[\im ca asear[.

— Nimic mai u=or, scumpa mea antitez[;]ncotro vom vedea cu ochii =i]ncotro ne vor duce picioarele. +i dac[asear[n-a fost bine, cred c[va fi mai r[u desear[; precum vezi, ai perspectiva unei compensa\ii negative; cui cu cui se scoate!

— Foarte bine, dar cu socoteala asta are s[ne r[mân[ciolanele pe dealuri.

— Iat[, zisei eu, pufnind de râs, un om pe care l-a prins prea devreme mila de ciolanele lui; ei bine, lini=te=te-te, ilustrule scoborâtor al tuturor faraonilor: vom lua toate m[surile trebuitoare, pentru ca nobilele tale ciolane s[fie culese =i a=ezate]n piramida funerar[a familiei; ce mai vrei? m[]ns[rcinez eu cu aceasta. Mai ai ceva de]ntâmpinat?

— Nimic, numai, cum m[voi vedea]n valea Bistri\ei, m[sui pe plut[=i m[duc la Piatra.

— Primo: nu po\i fi sigur c[nu te va lua dracu,]nainte de a ajunge]n valea Bistri\ei; secundo: dac[te sui pe plut[f[r[mine, te]neci desigur; ter\io: sub aceast[]mbr[c[minte te leag[burduf =i te duce cu c[l[ra=i la suprefectura cea mai apropiat[. Cred c[o s[lu[m]mpreun[o baie]n undele Negrei +arului.

— O s[vedem.

— Desigur c[o s[vedem; iat[singura verb[cuminte ce \i-a ie=it din gur[, de când c[l[torim.

Ne aflam acum pe]n[\imile cele din urm[ale H[l[ucei.]n dep[rtare, r[s[ritul imens ardea]n valurile de foc ale zorilor, iar soarele, ca o colosal[sprâncean[de aur curat, se ridica de dup[

linia neagr[=i ondulat[a mun\ilor vapore=i. Umbrele se gr[m[-deau]n apusul]nc[]n amurg =i gr[bite se aruncau]n haosul altor lumi. Din v[i, negurile adormite]ncepeau s[se]nal\e, trezite de]ntâile raze ale dimine\ii; ici-colea, din adâncuri, coloane sure de fum se]ndreptau spre ceruri, topindu-=i cre=tetele lor]n v[zduhul luminos =i limpede. La dreapta, v[ile pline de lumin[ale Ozanei, la stânga, v[ile neguroase ale Sabasei, Borcii =i Bistri\ei se deschideau adânci =i pr[p[stioase sub picioarele noastre. Noi mergeam spre cele din urm[pe o potec[t[iat[poate de rarii pa=i ai fiarelor s[]lbatice]n mu=chiul verde =i rourat. }ncepusem a cobor] la vale. Ne trebui mai bine de dou[ceasuri pân[ce s[ie=im din regiunea mu=chiului. Când intrar[m]n p[]durile tinere de fagi =i de mesteac[ni, ce]mbrac[v[ile mai de jos ale H[]ucei, soarele inundase cu lumina sa mun\ii din stânga =i din fa\ a nostr[. C[]l-dura]ncepuse a se sim\i =i diminea\ a ne vestea o arz[toare zi de iulie. Cu cât]naintam, scoborând]n p[]turile mai dese ale aerului din v[i, cu atât mai grele ni se p[]reau boccelele noastre. Mergeam alene =i t[]cu\i. Nici o priveli=te nu se mai deschidea ochilor no=tri, c[ci eram de toate p[r\ile]mpresura\i de p[]durile posomorâte ale poalelor H[]ucei. Poteca pe unde mergeam se deschidea la vale lung[=i dreapt[. Tot pe aceea=i potec[, venind din alt[parte, intrase =i mergea ca la o zvârlitur[de b[\]naintea nostr[un b[]ietan care \inea pe cap o putin[; =i fiindc[era cu spatele spre noi, nu ne v[zuse =i nici sim\ise, poate, c[cineva se afla]n urma lui; mergea deci scoborând]ncet =i =uierând o arie de munte; era]nalt =i zdrav[]n; putina de pe cap]l mai lungea]nc[, iar mâinile lui aduse]n form[de tor\i spre a \inea putina]i d[]deau]nf[\i=area unui ulcior cu picioare.

— Ei, fl[c]ule! strigai eu c[]tre dânsul; ia stai oleac[!

Se]ntoarse. Era,]n adev[r, un fl[c]u zdrav[]n =i]nalt ca un brad; ne privi pu\in,][s[]putina]n mij]locul drumului =i se f[]cu nev[zut]n p[]dure.

— Dar asta? zisei eu, vorbindu-mi singur.

Ajunser[m lâng[puțin[— o puțin[cu lapte acru,]n adev[r — ne uitar[m]n toate p[r\ile, dar nu v[zur[m pe fl[c[u nic[ieri. Ne puser[m la umbr[pe marginea potecii =i aprinser[m câte o \igar[. Un fo=net de frunze]mi atrase luarea-aminte. }ntorsei capul =i z[rii pe fl[c[ul nostru tupilat =i privindu-ne dintre ni=te tufe dese =i apropiete. F[r[s[fi b[gat el de seam[, scosei revolverul =i-l]ntinsei spre locul cu pricina.

— Stai c[trag! strigai eu.

Fl[c[ul]ncremeni pe loc. M[sculai cu revolverul tot]ntins, m[apropiai de tufi=ul]n care st[tea =i]l siliu s[ias[la lumin[; era galben cum]i ceara =i tremura ca varga.

— Ia =ezi colea jos, fl[c[ule, zisei eu, lungindu-m[cel]ntâi pe iarb[.

Nu]ndr[zni =i r[mase]n picioare.

— +ezi, când]i zic; nu face marafeturi; n-am obicei s[poruncesc un lucru de dou[ori!

Se l[s[mai mult s[cad[, decât s[se a=eze lâng[noi.

— Ce ai]n puțin[?

— Lapte acru.

+i nu-]i venea s[crezi c[un glas a=a de moale, de tremur[tor =i de sfios poate s[ias[dintr-un piept al unui voinic cât brazii mun\ilor lui.

— Lapte acru,]n luna lui Cuptor? cui spui tu prujituri¹, m[?

— Z[u, boierilor, lapte acru pentru gloat[.

— A! Vras[zic[voi sunte\i oameni cuprin=i, ave\i =i gloat[?

— Nu, z[u, nu, boierilor; tata-i beteag =i mama-i v[dan[...

— Cum v[dan[m[-ta, fl[c[ule? da tat[-to nu-i b[rbatu m[-tii?

— D-apoi c[nu-s lua\i cu cununie.

— +-apoi? da tot nu-i v[dan[, c[are b[rbat, m[car c[-i f[r[cununie.

¹ *Prujituri* — glume; aici cu]n\elesul de vorbe goale.

— Tata =ede la vite =i n-o dat de 10 ani pe-acas[;]i beteag de picioare.

— Dar m[-ta nu se duce pe la el?

— Nu se duce niciodat[;]cic[-i departe.

— Ei bine, fie =i cum zici tu. Dar spune-mi,]ns[drept s[-mi spui, cam ce ne socote=ti tu pe noi?

— Eu... m[rog de iertare... eu nu socotesc nimica, cucona=ilor.

— Nu umbla cu fleacuri; \i-am spus c[n-am obicei s[poruncesc un lucru de dou[ori; spune-mi, când ne-ai v[zut, cam drept ce ne-ai luat?

— M[rog de iertare, zise fl[c[ul tremurând, am chitit¹ c[sunte\i ni-te... boieri.

— Bine, m[, mai v[zut-ai tu boieri cu opinci]n picioare =i cu boccelele-n spinare ca noi?

— Eu... n-am v[zut, da spun oamenii...

— C[boierii poart[opinci =i boccele?

— Nu... da c[...

— C[?

— C[...

— Haide, spune odat[, sau... =i f[cui o mi=care amenin\[toare.

— C[... zise fl[c[ul, ferindu-se mecanice=te]ntr-o parte, c[boieri ca d-voastr[mai trec câteodat[pe la noi.

+i sudori cât bobul de maz[re curgeau de pe fruntea rece =i palid[a bietului fl[c[u.

— +i nu =tii tu numele vreunuia din ace=ti boieri despre care ai auzit? Dac[spui drept, n-o s[-\i fac nimic.

— Spune tata de... Gheorghe a Nastasiei, de Profir, da eu nu =tiu.

— Ei bine, zisei eu, d-lui e Gheorghe a Nastasiei =i eu sunt Profir. Uit[-te bine c[e tuns, chiar acum a sc[pat din Pâng[ra\i.

Fl[c[ul se uita lung =i \int[când la mine, când la tovar[=ul meu =i, pe m[sur[ce se uita, fa\ a]i venea la loc =i spaima ce-l cuprinsese p[rea c[se]mpr[=tie.

¹ *A chiti* — a crede.

— Ei, =i adic[, ce te uîi tu a=a la noi, fl[c[ule? Poate \i-nchipui c[nu suntem cine \i-am spus?

— D-apoi c[nu sunte\i 'neavoastr[Profir =i Gheorghe a Nastasiei...

— +i de unde afla=i tu a=a de iute, m[i b[iete)?

— D-apoi spune tata c[Gheorghe a Nastasiei are ni-te muste\i galbene =i lungi pân' la urechi, =i pe Profir l-o-mpu=cat jandarmii, când]l duceau la gros. Degeaba, nu m[speria\i; =tiu eu c[nu sunte\i 'neavoastr[potlogari ca de-alde dân=ii; 'neavoastr[se cunoa=te c[sunte\i de la târg...

— Ce zici, tovar[=e? Fiindc[fl[c[ul vrea numaidecât s[fim de la târg, hai s[fim cum zice el. Ei bine, fie cum zici tu, suntem de la târg, zisei adresându-m[fl[c[ului, =i fiindc[tu ai f[cut o descoperire a=a de mare, apoi e=ti dator s[ne]ndrep\i, pentru desear[, la vreo gazd[]n satul t[u. Cred c[e=ti din Sabasa?

— Da pofti\i, m[rog, la noi, avem unde v[g[zdui =i cu ce v[osp[ta.

— Bucuros, fl[c[ule, r[spunsei eu;]\i mul\umim; desear[suntem oaspe\ii t[i; uit[=i tu necazul ce-\i f[cur[m.

— S[\i spun drept, cucoane, c[m-ai vârat]n sp[rie\i cu pistolul d-tale =i, dac[nu-l]ntindeai spre mine, când m-ai z[rit]n tufe, o luam la s[n[toasa prin p[dure.

— +i cred c[am f[cut bine; altfel unde era s[mânem noi]n ias'noapte? ia s[plec[m!

Fl[c[ul se scul[de jos, lu[putina pe cap =i, formând iar[=i ulciorul cu dou[picioare, mergea la o mic[dep[rtare]naintea noastr[. Soarele, p[=ind peste hotarele de foc ale meridianei,]ncepuse a cump[ni spre apusul din stânga noastr[.

}N VALEA SABASEI

Erau dou[ceasuri dup[-amiaz[, când sosir[m]n pitoreasca vale a Sabasei.

La spatele noastre, H[l]uca, cu nenum[ratele sale trepte verzi, se ridica]n dep[rtare ca un nem[rginit amfiteatru, care]nchidea cerul]nalt al vederii despre r[s[rit. }n fa[, pe stânga =i-n dreapta noastr[, mun\ii Sabasei, Borcii =i F[rca=ei se]ntindeau pân[dincolo de hotarele ochilor, ca o mare]ncremenit[de valuri violete cu nuan\e de aur; iar peste această[priveli=te ne\rmurit[, ar=i\va de cuptor aruncase o re\ea sub\ire de aburi fumurii, care d[deau]ntregului]nf[\i=area unei m[ri de opal. C[ldura era covâr=itoare =i]ntreaga natur[p[rea c[r[sufl[greu...

Intrasem pe prundul Sabasei, un pâr` u limpede, care purcede din fundul mun\ilor F[rca=ei, se furi=eaz[repede pe sub umbra p[durilor]ntunecoase ce]ncununeaz[]naltele sale maluri de stânci calcarice =i se arunc[]n Bistri\ drept Borca.

— Nu mi-ai putea spune, frumosul meu Adonis, ce mân[binefc[toare a umplut cu rou[această[cup[de mozaic? zisei, adresându-m[tovar[=ului meu =i ar[tându-i cu degetul spre pâr` u.

— Nu \i-a= putea spune hot[rât lucrul acesta, r[spunse el foarte serios; dar tot cu aceea=i nedumerire, ca =i d-ta, te-a= putea ruga s[-mi spui cam ce minte nes[bduit[a a=ternut cu pietre a=a de ascu\ite c[r[rile acestor mun\i, f[r[s[se gândeasc[, cel pu\in, c[opincile mele vor c[lca odat[pe aici =i c[, rupându-se, mi se vor be=ica t[lpile =i voi r[mânea olog? Ia uit[-te.

+i cu o]ndemânare de care nu l-a= fi crezut destoinic, ridic[talpa piciorului s[u lung ca un catarg pân[la]n[\imea nasului meu; opinca lui era,]n adev[r, ferfeni\l[.

— Cele mai din inim[ale mele p[rieri de r[u pentru actualele tale opinci =i pentru viitoarele tale picioare oloage; totu=i nu te]mpu\ina cu sufletul; opinci cred c[vom g[si la casa fl[c[ului nostru, c\at despre picioare, o s[]ngrijim de alt[pereche,]ndat[ce vom]nt\alni]n drum vreo turm[]n care, afar[de oi, s[mai fie =i... capre, spre pild[... P\an[atunci]ns[eu a= fi de p[riere s[ne sc[ld[m.

— Cum? a=a]nfierb\anta\i =i asuda\i cum suntem?

— Da!... Nu cumva te iei, din gre=eal[, drept Alexandru Macedon, ori Frederic Barb[Ro=ie =i te temi, prin urmare, s[nu mori de friguri sau de apoplexie? Hai s[ne sc[ld[m!

— Fl[c[ule! strigai eu c[tre b[ietanul care mergea]nainte noastr[, vreun loc mai bun de sc[ldat nu =tii tu pe-aici?

— Da cum nu, r[spunse el oprindu-se =i]ntorc\andu-se c[tre noi; uite, o \] mai la vale este un loc bun de sc[ldat.

Dup[un p[trar de or[, sosir[m la umbra unei st\anci enorme de calcar, unde p\ar`ul f[cea un cot limpede =i ad\nc. Mesteac[]ii b[tr\ani =i pleto=i, cu trunchiuri netede =i albe, uit\andu-se parc[]n apa de sub st\anca pe care se n[scuser[, atingeau cu v\arf[ul celor din urm[ramuri crestele fug[toare ale undelor. Ai fi zis c[te afli sub una din acele bol\i de umbr[=i verdea\[, pe care o nimf[pudic[o alc[tuie=te, la loc tainic, pentru ora misterioas[a b[ilor sale.

— Iat[-ne, junele =i gra\iosul meu Faun, zisei adres\andu-m[tovar[=ului meu, sosi\i la locul unde nimfele acestor p[duri obi=nuiesc a=i dezveli, c\teodat[, comorile lor de gra\ii; desf[deci cununa de ieder[=i l[urusc[ce]ncinge fabuloasele tale t\ample, leap[d[aceast[piele de leu, care acopere jum[tatea de moale alabastru a corpului t[u, arunc[departe b[\ul t[u]ncovoiat =i noduros, =i hai s[cerc[m dac[aceste unde de cristal rece =i curg[tor mai p[streaz[]nc[urmele]mb[ls[mate ale vreunei nimfe sperioase cu s\anuri crude =i s[lbatic.

— +tii, r[spunse el, c[nu-mi plac parfumurile; prin urmare h[r]zesc mai dinainte nasului dumitale orice soi de miresme ar fi

l[sat,]n undele acestea de cristal rece =i curg[tor, nimfele dumi-
tale cu sâhuri crude =i s[lbatice.

Dup[o jum[tate de ceas, r[cori\i =i]ntrema\i, ne urmar[m dru-
mul]nainte. Soarele sta s[apun[, când sosir[m la casa p[rin\ilor
fl[c[ului nostru. Mama lui vitreg[ne ie=i]ntru]ntâmpinare; era
o femeie nalt[, bine f[cut[, cu ochi negri =i mari, cu gura mic[,
cu nasul drept =i potrivit;]n toat[]nf[\i=area ei, femeia de \ar[se
amesteca cu cea de târg.

Curat]mbr[cat[]ntr-o fust[de cit =i o c[ma=[de sub\ire =i
alb[pânz[de cas[, vrâstat[cu borangic, avea p[rul cu]ngrijire
piept[nat =i adus pe tâmple cu oarecare cochet[rie; iar pe cre=tet
era strâns]n concî =i str[puns cu un ac de p[r, cu g[m[lia de sticl[
ro=ie. Când intrar[m]n ograd[, ea =eedea pe un l[vicer a=ternut
pe prisp[=i]mpletea la un col\un.

— Apoi, drag[jupâneas[, zisei eu de departe, cu voie, f[r[
voie, bucuro=i sau nebucuro=i, iat[-ne oaspe\ii dumitale pentru
noaptea asta; cel pu\in fl[c[ul dumitale, dup[ce i-am tras o
spaim[\ap[n[, s-a h[r]zit s[ne g[zduiasc[.

— Bucuro=i, poftim, zise femeia, sculându-se =i venind s[ne
]ntâmpine. Bine ai f[cut, Ioane; pofti\i! Ce face tat[-to? zise ea,
adresându-se c[tre fl[c[u.

— Tot cum]l =tii, r[spunse Ion, punând putina pe prisp[.

Pân[ce s[lep[d[m din spate boccelele noastre, femeia intr[
]n cas[=i mai aduse vreo dou[l[vicere curate, pe care le a=ternu
afar[pe prisp[.

Un b[ie\el ca de opt ani,]mbr[cat]n c[m[=u\] =i izmene de
pânz[de cas[, ca ghiocul de albe,]ncins peste mijloc cu un chimir
mic =i cu p[rul]n plete lungi l[sate pe spate, dup[obiceiul mun-
tenilor no=tri, =eedea pe prisp[mai deoparte =i, mirat, se uita la
noi cu ochi negri, nevinova\i =i mari.

— D=apoi bine, Vasilic[mam[,]i zise femeia cu un glas]n care
duio=ia nu lipsea, tu nu gânduie=ti nimica?

F[r] s[zic[ceva, b[ie\elul se scul[, intr[]n cas[=i ie=i cu o cofi\]; apoi plec[cu ea la un =ipot din apropiere, de unde se]ntoarse iute, aducând-o plin[cu ap[rece. Tot el se duse]n cas[=i veni cu dou[pahare, pe care le umplu cu ap[. Ni se aduse zah[r =i ni se f[ur[, astfel,]ntâile onoruri ale ospitalit[\ii.

— +i de unde veni\i ast[zi? ne]ntreb[gazda noastr[, luându-=i din nou col\unul =i a=eazăndu-se pe prisp[aproape de mine.

— Ast[zi venim de pe H[l]uca, drag[jupâneas[, unde am mas peste noapte;]n drum am]ntâlnit pe Ion al d-tale =i, f[r] mult[vorb[, iat[-ne]n gazd[la d-ta. Cam pe nea-teptate, nu-i a=a?

— Cum socoti\i, da oaspe\ii nu ne prea]mbulzesc, =i când ne vine câte unul, suntem bucuro=i; s[pofti\i ca la d-voastr[acas[.

— Ba poate =i mai bine, c[ci la noi acas[nici dormim pe ostenite, nici mânc[m pe fl[mânzite; ia numai cât]ncurc[m lumea degeaba. De câ\i ani s[fie Vasilič[al Dumitale?

— De opt pe nou[; opt o-mplinit la Simedru: da a=a-i el rădiche, nu cre=te.

— A fi s[m[nând tat[-so, c[ci pe d-ta te v[d nalt[=i voinic[; dar pe omul d-tale nu-l v[d, se vede c[d[rar pe-acas[?

— Or hi vro zece ani de când nici nu l-am v[zut; i-o c[zut un butuc peste picioare =i l-o l[sat olog; =ade la vite =i eu nu m[pot duce s[-l v[d, c[-i departe.

— Vras[zic[Vasilič[nici nu cunoa=te pe tat[-so; d-apoi bine, mo= Vasilič[— zisei]ntorcându-m[c[tre b[iat — un fl[c[u a=a ca tine, de opt ani, s[nu vad[pe tat[-so de zece, se poate? D-apoi atunci cine \i-o cump[rat \ie chimirul ista a=a de frumos?

— Mama, r[spunse b[iatul, f[r] s[se gândeasc[.

— +i'neata! zise femeia sculându-se =i f[cându-=i treab[, d-apoi cum s[-l vad[, dac[l-am f[cut dup[ce-o plecat tat[-so?

— Uite, nevast[, la asta nu m[gândeam; =-apoi mi se pare c[vreau =i eu s[=tiu cam multe deodat[.

— D-apoi a=a sunte\i d-voastr[, târgove\ii, v[place s[iscodi\i toate.

— +i s[nec[jim lumea; uite, cum te nec[jesc eu pe d-ta? dar,

mai la urm[, mi se pare c[am dreptate; Vasilic-a dumitale e un b[iat frumos ca o floare =i curat ca un ghioc.

— Ai s[-mi diochi b[iatul, zise femeia cu un soi de mânie glu-meal\]n glas. Vasilic[mam[, ia du-te de vezi ce face frate-to? =i zi-i s[prind[vreo doi pui, s[g[tim ceva pentru gustare: ajut[-i =i tu.

— Parc[\i-a ie=it un porumb din gur[, drag[jupâneas[. Când ai =ti cât suntem de fl[mânzi! Tovar[=ul ista al meu, pe care-l vezi c[=[de cu nasul]n jos, e ru=inos ca o fat[mare, dar la altele se pricepe ca o catan[b[trân[; o s[-l vezi la mas[, cum]ntoarce capul când]nghite =i cum se =terge cu mâneca la gur[când bea, ca s[nu se cunoasc[c-o b[ut; dar bea al dracului; nu vezi ce nas ro= are? +i, de lume\, nici un vr[bioi nu-l]ntrece.

— O]ncepi bine, zise tovar[=ul meu, r[sturnându-se]ntr-un cot pe prisp[.

— D[... r[spunse femeia la vorbele mele, d[... cui i-i foame m[nânc[, cui i-i sete bea =i cui i-i somn doarme.

— +i câte altele n-or mai fi, drag[jupâneas[!

— D-apoi or hi, de ce s[nu hie? r[spunse femeia ro=indu-se pu\in.

Tocmai atunci Vasilic[se ivi de dup[col\ul casei,]nând, spânzura\i de picioare, doi pui care se zb[teau]n mâinile lui.

— Vasilic[mam[, ia f[-te-ncoa' mai iute, strig[femeia c[tre b[iat, mai mult spre a schimba vorba decât de nevoie, c[ci Vasilic[de la sine venea spre m[-sa.

—]ine-i bine, Vasilic[, c[zboar[cu tine, ad[ugai eu; mi se pare c[mai degrab[te-au prins ei pe tine decât tu pe dân=ii.

— Pe-aista l-am prins eu, zise b[iatul cu aer victorios =i ridi-când mai sus un cuco=el vân[t, care se zb[tea mereu]n mâinile lui mici, =i le lipi de m[-sa cu un soi de]ngereasc[nevinov[\ie.

— Bravo, Vasilic[, tu e=ti uliu ori vindereu¹?

— +i' neata! ce tot]mi nec[je=ti b[ietul? |i-am spus c-ai s[-l diochi, zise femeia; =i apucându-i capul]ntre palme,]l s[rut[cu duio=ie]n cre=tet.

¹ *Vindereu* — numele unei specii de =oimi mici.

— O s[-i stingem trei c[rbuni]n ap[ne]nceput[=i are s[-i treac[.

Soarele disp[ruse acum dup[mun\ii Borcii =i numai câteva raze]mpr[=tiate tiveau]nc[cu aur marginile rupte ale norilor, care,]n straturi lungi =i viorii, se]ntindeau deasupra apusului; geana de azur limpede a cerului dep[rtat p[rea acum c[se pleac[=i se une=te cu geana de umbr[a p[mântului... S-ar fi zis c[abisul]nchide por\ile sale aeriene, a=ezate pe hotarele dintre noapte =i zi, sau c[natura]=i pleac[, pentru odihn[, ochiul s[u]nfl[c]rat. Amurgul serii sosise pe]n[\imi, iar din v[i se ridica noaptea c[tre adâncurile largi ale v[zduhului; nici un glas nu se mai auzea, nici o mi-care nu se mai sim\ea. Firea]ntreag[]=i pleca spre odihn[capul s[u.

Cu privirea pierdut[]n albastrele de=erturi ale cerului, st[team pe prisp[rezemat pe un cot; iar sufletul meu, ca discul mai greu al unei cumpene, se pleca, pe nesim\ite, din lumea real[spre lumea visurilor =i a contempla\iunii. Sunt momente când fiin\ă noastră se moaie, se tope=te, se]mpr[=tie =i se pierde]n nem[rginitul tot al lucrurilor; când sufletul nostru str[bate pân[]n cele mai ascunse =i tainice fibre ale materiei inerte; când natura moart[, galvanizat[parc[de curentul viu al propriei noastre cuget[ri, pare a se]nfripa =i a tr[i,]n mod incon=tient, via\ă scurt[a unui vis sau a unei colosale fantasmagorii. T[ceră]mi \iulia]n urechi, iar privirea scânteietoare a milioanelor de stele m[\inea amor\it sub imperiul unei extatice contempla\iuni.

— Ei, b[trânule fahir, strig[tovar[=ul meu]ntr-un târziu,]n Brahma sau Nirvana te-ai cufundat? Ia treze=te-te pu\in =i nu mai visa]n limba sanscrit[, pe care n-o]n\elegi, nici te mai str[muta cu]nchipuirea]n umbra pagodelor, pe care nu le-ai v[zut. Ai face mai bine s[]ng[dui un moment m[car de]ngrijire =i p[c[toasei vie\i de toate zilele... Mie mi-i foame =i mi-i somn.

— E=ti totdeauna ridicol, scumpul meu. Ai aerul de a m[lua drept bunic[-ta,]i r[spunsei eu, cam sup[rat c[m[trezise din

visurile mele; dac[\i-i foame, vrei s[-\i dau \â\], =i dac[\i-i somn, vrei s[te leg[n? M[nânc[=i te culc[, pur =i simplu, sau du-te la dracu =i mie d[-mi pace!

— Iat[ceea ce nu pot face, pentru moment, r[spunse tovar[=ul meu, rezemându-se cu spatele de peretele casei, cu \igara]n gur[=i picior peste picior. Ce vrei? Am =i eu gusturile mele... da, am gusturile mele, =i chiar nostime câteodat[;]n ast[-sear[, spre pild[, mi-am pus]n gând s[-mi fie dor de bunic[-mea. S[rmana mea bunic[! dac[n-ar fi murit prea de timpuriu, nu m-ar fi l[sat, desi-gur, s[plec f[r] ea]n aceast[lung[=i primejdioas[c[l]torie, =i n-ar fi]ng[duit s[]ncredin\ez nobila mea persoan[fanteziei d-tale vagabonde. Ea m-ar fi]nso\it pân[la marginile p[mântului, m-ar fi \inut pe palm[=i m-ar fi ap[rat de lupi, de care,]n parantez[vorbind, mi-i grozav de fric[.

+i cine =tie cât ar fi urmat]ntre noi acest dialog banal, dac[femeia de gazd[n-ar fi trimis pe Vasilic[s[ne cheme la mas[. Era o mas[]n regul[, cu farfurii, cu\ite, linguri, furculi\e, pahare, solni\i =i chiar cu =ervete =i fa\ de mas[. Nu m[]n=elasem, când presupusesem, nec[]ind pe Ion]n p[dure, c[p[rin\ii lui sunt oa-meni cuprin=i. Cur[\enia era des[vâr=it[=i, ca pentru locul unde ne aflam, luxul =i]mbel=ugarea se]ntâlnesc pe aceast[mas[\[r]neasc[. C[ci e o adev[rat[]mbel=ugare =i, mai la urm[, chiar un lux, s[m[nânci]n valea Sabasei brânz[cu smântân[, scrob cu unt proasp[t, bor= de pui dres cu ou =i cu smântân[, pui frip\i =i, dac[nu e ceva neobi=nuit, e cel pu\in de mirare ca toate acestea s[-\i fie g[tite =i puse]nainte de o femeie curat[. Cur[\enia e o virtute pe care o]ntâlne=te cineva foarte rar la muntenii no=tri. Cina fu scurt[=i presurat[cu glume. Vasilic[, de pild[, se pusese la mas[]ntre mine =i m[-sa =i, de=i copil de \ar[, mânca totu=i foarte sistematic =i cu mult[chibzuial[.

— Bine, mo= Vasilic[, zisei eu copilului, când]ncepur[m a lua din bor=, da tu m[nânci bor=ul pe dos; bine, mai v[zut-ai tu pe

cineva s[vâre]ntâi m[m]liga]n gur[=-apoi s[soarb[bor=ul?]ntâi bor=ul, =-apoi m[m]liga!

Copilul]=i opri lingura la jum[tate cale spre gur[=i se uit[lung la mine; =i]n privirea lui se citea o ne]ncredere a=a de nevinovat[,]ncât =i lingura mea se opri la jum[tatea drumului dintre farfurie =i gur[. St[tur[m un moment uitându-ne unul la altul =i nu =tiu dac[rådeam eu de Vasilic[ori Vasilic[de mine. Oricum]ns[, fie din gre=eal[, fie dup[sfatul meu, Vasilic[sorbi]ntâi bor=ul =i, când s[vâre m[m]liga, sc[p[bor=ul din gur[; to\i izbucnir[m de râs, singur Vasilic[, ru=inat =i cu ochii]notând]n lacrimi, se]nro=i =i r[mase nedumerit.

— Dac[e=ti prost,]i zice m[-sa, =tergându-l la gur[=i pe dinainte; nu vezi c[te nec[je=te =i vrea s[rād[de tine? Vezi ce p[\e=ti dac[nu te gânde=ti la ce-\i spun oamenii? Cat[\i de mâncare =i ia seama cum m[]nânci.

]n zadar c[utai s[mai]n=el pe Vasilic[: el nici nu se mai uita la mine, ci=]i c[uta de mâncare cu b[]gare de seam[.

]ncheiar[m cina sculându-ne =i f[cându-ne cruce. Dintre to\i, Vasilic[nu=]i f[cu cruce, ci se trase mai la o parte =i se p[rea c[a=teapt[ceva.

— Dar bine, mo= Vasilic[, zisei, adresându-m[b[]iatului, pe când cei de cas[strângeau masa; bravo! se vede c-au mâncat c[\eii crucea.

+i cu mâinile la spate, m[uitam la el de sus]n jos; el se p[rea c[nici nu m-aude; de când cu bor=ul devenise du=manul meu de moarte.

— Iar te-ai apucat s[-mi nec[je=ti b[]ietul? zise femeia tr[]gând cu Ion, la locul ei, masa din mijlocul casei; d[-i pace, c[=tie el socoteala lui.

— A! vas[zic[d-ta, mo= Vasilic[, e=ti om cu socoteal[? Bravo! Vasilic[]ns[nici nu gândea s[bage]n seam[vorbele mele.

Trecur[câteva momente cheltuite]n banalită\i cu tovar[=ul meu de drum. Când]ntorsei capul, v[zui pe Vasilic[]ngenuncheat]n mijlocul casei, cu fa\ a spre r[s[rit, cu mâinile]mpreunate, cu

marii s[i ochi pironi\i]n v[zduh, zicând cu glas tare o rug[ciune de mul\umire c[tre Dumnezeu... +i avea Vasilic[ni=te ochi a=a de mari, de limpezi =i de nevinova\i! +i ace=ti ochi umbr\i de ni=te gene lungi =i negre erau pironi\i atât de adânc]n sânul unui D-zeu necunoscut!]n liniile de marmur[ale fe\ei sale de o ideal[frumuse\e, a=a de]ntip[rit era extazul credin\ei!...]mi]ncruci=ai mâinile pe piept =i, f[r[voie,]ntorsei fa\sa spre r[s[rit.

— Bravo, mo= Vasilic[! zisei eu b[iatului, care, dup[ce=i mântuise rug[ciunea, s[rutase mâna m[-sii =i r[m[sese lipit de dânsa. Bravo!... dar ia spune-mi tu, cine te-a]nv[\at s[te rogi a=a de frumos? Drept r[spuns, copilul se lipi =i mai tare de m[-sa, privindu-m[pe sub gene, f[r[a=i ridica fa\sa. De când cu bor=ul, Vasilic[devenise du=manul meu de moarte.

— Eu, r[spunse femeia, uitându-se la copil de sus]n jos =i dep[rtându-i cu mâna p[rul ce-i c[zuse =i-i acoperea fruntea.

— Atunci a= putea s[te]ntreb =i pe dumneata cine te-a]nv[\at?

— Eu sunt din F[lticeni, =i-am]nv[\at la =coal[...

— Cu alte cuvinte, d-ta =tii =i carte?

— Cât n-am uitat-o, o mai =tiu =i eu.

Nu mersei mai departe cu cercet[rile]n această privin\. M[mul\umii a r[mânea foarte mirat. De altfel, această descoperire m[bucur[f[r[s[=tiu pentru ce.

— +i de mult ai schimbat F[lticeni cu valea Sabasei?

— Or hi vreo unsprezece ani.

— Vas[zic[, când ai venit]n Sabasa aveai pe Ion cu d-ta? Ai fost m[ritat[]n F[lticeni?

— Eu n-am fost m[ritat[niciodat[=i nu sunt nici amu. Pe Ion l-am luat odat[cu tat[-so,]mi r[spunse femeia ro=indu-se pu\in =i f[cându=i treab[prin cas[.

+tiam mai mult decât trebuia: o gospod[rie ca multe altele]ntre \[ranii no=tri, o mic[aventur[de amor]ntre o fat[s[rac[de la târg =i un v[duvoi bogat de la \ar[: iar, ca]ncheiere, un concubinaj pe care un pârdaľnic de butuc venise s[-l tulbure pu\in: omul

tr[ia olog la vitele lui, iar femeia cu picioarele]ntregi la casa omului. De altfel, Vasilic[era totdeauna fa\ spre a m[rturisi c[femeia nu-î pierduse tocmai]n zadar cei 28 de ani ce p[rea c[-i are. Fu un moment când crezui c[Ion se uit[la mine cam chiorâ-î c[prive-te cam aprins pe mama lui vitreg[; eram pe punctul de a crede cine =tie ce; iute]ns[m[dezam[giu.

— Poate-î odihni oleac[, zise femeia;]î fi obosi]i?

— E =i vremea, drag[jupâneas[,]i r[spunsei; eu, unul, m-a-culca afar[, dar s-a cam]nnorat =i noaptea poate s[aduc[ceva.

— Dar nici nu-i nevoie, se gr[bi a-mi r[spunde ea; trei paturi sunt de ajuns pentru trei oameni.

— Dar suntem patru cu Ion.

— Ion se culc[afar[, numai iarna doarme]n bordei.

+i]n timpul acestui dialog, Ion se =i dusese s[se culce. Un fior rece]mi str[btu tot corpul. F[cui câ]iva pa-î prin cas[, f[r[a zice nimic.

— Mai la urm[, culc[-ne cum vrei =i unde vrei, ad[ugai eu; pentru noaptea asta suntem ai d-tale.

Femeia]ncepu s[a=tearn[pe paturi.

— M[rog, zisei eu, urm[rind cu ochii pe femeie, care treb[luia, nu mi s-a]ntâmplat s[v[d pe la \ar[niciodat[paturi a=a de late; ar putea, pe paturile d-tale, s[doarm[doi al[turea]n voia cea bun[.

Femeia se uit[\int[la mine, f[r[s[zic[nimic.

— Dac[vre]i s[v[culca]i, zise ea peste pu]in, iaca, paturile sunt gata...

+i când deschise gura spre a vorbi, z[rii strunga dintre din]ii ei de deasupra... pe câmpul alb era]nsemnat[c[rarea neagr[a p[catului...

Cerul prevestea o noapte furtunoas[; prin]ntuneric ajungea pân[la noi fâ=âitul colosal al vântului, care se scurgea ca o mare aerian[printre frunzi=ul ascu]it al codrilor de brazi. Zigzagul de lumin[al câte unui fulger rar t[ia brazde de foc]n]ntunericul

adânc, iar,]n r[stimpuri, huruitul dep[rtat al unui tunet str[b[tea cre=tetele]nalte ale mun\ilor pierdu\i]n noapte.

Pe cele trei paturi erau f[cute acum trei a=ternuturi; câteva pocl[zi, care]mpreun[atingeau grosimea unei saltele, erau curat acoperite cu câte o prostire, iar la c[p[tâi erau puse câte dou[perne, atunci chiar]nf[\ate. F[r[mult[ceremonie, tovar[=ul meu se desc[l\], se dezbr[c[=i se trânti]n pat cu fa\la la perete. Dup[un sfert de or[, pân[ce s[m[dezbrac =i eu, fericitul meu tovar[= fos[ia ca o cucuveic[sub stre=ina unei biserici.

— Ostenit trebuie s[fi fost cucona=ul ist tân[r, observ[femeia, privind pe tovar[=ul meu cum dormea de adânc.

— Când tot sui =i tot scobori, cum a f[cut el ast[zi, nu-i de mirare s[fii ostenit; doar n-a fi cump[n[de fântân[, c[ci numai ea nu ostene=te, de=i ve=nic suie =i scoboar[...]

— Vasilic[mam[,]nchide ochii =i dormi, zise femeia b[iatului, care, dup[ce se suise]n pat, se =i culcase la perete. B[iatul]nchise ochii.

Cam pe-o parte, cam cu fa\la-n sus, se culc[=i femeia la margine lâng[b[iat, aducându=i mâna stâng[sub cap, iar cu dreapta acoperindu=i picioarele cu fusta.

— Dar d-ta nu te culci? m[]ntreb[ea f[r[s[se uite la mine.

Eu tr[sesem,]n adev[r, masa lâng[pat, pusesem lumânarea pe mas[=i scosesem câteva foi de hârtie pentru a scrie.

— Mi-a fugit somnul deocamdat[, nevast[drag[, dar o s[m[culc[=i eu mai acu=.

— Hm! f[cu femeia =i nu mai zise nimic.

Se f[cu lini=te.

}ntr-un târziu m[culcai =i eu... Dormii somnul omului fericit...

Când m[sculai a doua zi, cerul era limpede =i soarele sus. Tovar[=ul meu se sculase mai]nainte =i, posomorât, st[tea afar[pe prisp[, plecat asupra unei opinci, pe care o tot sucea =i o tot]nvârtea =i pe-o parte =i pe alta.

— Cu ce \i-a gre=it biata opinc[de-o tot suce=ti a=a, amice?]Intrebai eu.

— Cu ce gre=esc toate opincile universului; s-a rupt =i uite ce sp[rtur[mare tocmai]n talp[.

— Drag[jupâneas[, zisei eu gazdei noastre, care tocmai atunci se ivise]n prag, g[tit[spelc[, nu cumva Ion al d-tale o fi având vreo pereche de opinci de prisos? cu plat[, bine]n\eles.

— Da cum s[nu aib[, r[spunse femeia.

Peste un ceas, tovar[=ul meu se afla]nc[]\at cu opinci noi de piele de porc,]ntocmite de Ion cu mult[m[iestrie pe t[]pile late =i lungi ale tovar[=ului meu. Ne luar[m r[mas bun de la gazd[, de la Ion =i de la Vasilic[, =i plecar[m.

Tovar[=ul meu o apuc[]nainte cu toat[iu\eala pa=ilor s[i largi =i a picioarelor sale lungi; =i toat[silin\va ce-mi d[]dui ca s[-l pot ajunge r[mase zadarnic[.] strigai, dar nu m[auzi, sau se f[]cu c[nu m[aude... A=a ceva nu se]ntâmplase]nc[]ntre noi. Poate c[voia s[ajung[mai repede la Bistri\va, s[se suie pe plut[=i s[plece la Piatra, dup[cum]mi d[]duse a]n\elege]nc[de la H[]uca; poate... dar tovar[=ul meu era fricos ca un iepure =i nu-mi venea s[cred c[va]ndr[]zni s[str[]bat[el singur inima p[]durilor pân[la Borca, =i cu atât mai pu\în s[]nfrunte primejdiile unui drum pe plut[pân[la Piatra; =i cu toate acestea zbura ca o s[]geat[, f[r[s[-i arunce m[]car ochii]n urm[spre mine. Când v[]zui,]n sfâr=it, c[toate str[]duin\ele mele spre a m[]inea de el sunt de prisos, r[]rii pasul =i-l l[]sai s[se tot duc[.

“Ce naiba s[fi p[]\it tovar[=ul meu? m[]ntrebam eu nedumerit, din când]n când. Parc-o dat strechea-ntr-]nsul! Mi se pare totu=i c[gazda noastr[din Sabasa e de vin[; poftim! dracul i-a =optit s[se uite la mine mai gale= decât la dânsul?”

Mersesem numai vreo dou[]ceasuri =i m[sim\eam obosit ca dup[o]ntreag[zi de drum. M[hot[]râi s[poposesc undeva la umbr[spre a-mi]mprosp[]ta puterile. M[ab[]tui din drum =i in-trai]n p[]dure;]ntâmplarea m[]duse sub un pâlc de mesteac[]ni,

unde p[mântul era a=ternut cu o paji=te deas[=i moale;]mi luai boccea din spate, o a=eza] n chip de pern[la r[d[cina unui mesteac[n,]mi desf[cui opincile =i m[lungii cu fa\`a-n sus =i cu capul pe boccea...

“Ce dracu s[-l fi apucat pe tovar[=ul meu?”

}ncepea s[-mi fie somn... Scosei carnetul =i trimisei tovar[=ului meu din dep[rtare urm[toarea scrisoare]n versuri:

Nu po\i s[-mi spui, amice, cam unde o s-ajungi
 Pe drumul ars de soare cu pa=ii t[i cei lungi?
 Te du... la revedere =i nu fi am[rât,
 Boccea ta din spate s[-\i \ie de urât!
 Iar când te-a-nvinge drumul =i nu vei mai putea,
 Lunge=te-te ca mine, cu capul pe boccea,
 Desf[-\i de la picioare opincile uscate
 +i-n umbr[de mesteac[ni,]ntinde-te pe spate.
 +i dac[ai, ca mine, poetice sim\iri,
 }nal\[-te la ceruri prin crengile sub\iri...
 Eu chiar acum avut-am,]n dep[rtatul cer,
 O tainic[-ntâlnire cu vechiul Jupiter...
 +i poate vrei, =i \ie, s[-\i spun ce-am sf[tuit?
 S[-\i spun: b[trânul Zeus e foarte am[rât;
 E ve=nic dus pe gânduri, cu capul]ntre mâini,
 De când l-au l[sat grecii =i s-au f[cut p[gâni.
 La cine, nu mai are, s[rmanul, s[-=i]ncrunte,
 Cum =i-ncrunta odat[, sprâncenele-i c[runte,
 +-asupra cui nu are, s[rmanul, s[trimit[
 Vrun fulger de urgie, cum trimitea odat[;
 +i st[plecat =i gârbov pe ruginitu-i sceptru,
 Cum st[-n Karnak, la lun[, un palid rege spectru;
 +i-n sufletu-i nu are decât un singur dor:
 S[moar[; dar nu poate, c[ci e nemuritor,
 S[rmanul, cu basmau — c[ci are =i basma —
 +tergându=ie de plâns ochii, Olimpu mi-ar[ta
 Cu sl[b[nogu-i deget. — P[cat c[nu am timp

S[-îi spun cu de-am[nuntul tot ce era-n Olimp.
 S[-îi spun doar c[Junona se d[cu suliman,
 C[Marte se]ntrece cu Venus]n cancan,
 C[Ganimed, =trengarul,]=i pune toat[verva
 S[scoat[din s[rite pe pudica Minerva;
 C[Hermes bate cearda= cu Apollon din pînteni,
 De nici n-ating p[mântul, atâta sunt de sprinteni!
 C[Bacus e egumen, Silen mitropolit,
 C[Prosperina trage pe Aides la chit,
 C[cele nou[Muze un dinte n-au]n gur[,
 +i c[Vulcan la toate le-a f[urit dantur[;
 C[ambrozia-i rar[, nectar nu se g[se=te,
 C[Poseidon]n ceruri e negustor de pe=te,
 +i c[, de când vaporul ie=it-a la iveal[,
 Naiadele fugit-au]n cer cu pielea goal[;
 C[Pegas e o gloab[, ce zace de r[pciug[;
 C[Faeton-l-]nham[de trage la cotiug[;
 C[=i-a pierdut Diana =i arcul, =i ogarii,
 +-acum descul\[mân[la p[=unat m[garii;
 C[, tot precum odat[, =-acum Endimion,
 Lungit la umbr[, doarme =-a-mb[trânit]n somn;
 C[Cerber e o javr[cu coada]ntre vine;
 C[Hebe-i tot frumoas[=i m[-ntreb[de tine;
 C[Momus sta deoparte =i, când a auzit,
 A răs, a răs, s[rmanul, a răs pân-a pocnit!...
 +-acum, fiindc[zeii-s]n doliu dup[Mom,
]i las ca s[-l]jeleasc[, =i eu m[culc s[dorm...

+i cred c[cel din urm[vers]l scrisei hor[ind... Atât]mi era de somn... Adormii. +i cine =tie cât a= fi dormit, dac[, prin vis, nu mi s-ar fi ar[tat o fiar[]ngrozitoare, ce-=i deschisese de departe gura-i plin[de col\i =i venea asupra mea, gata s[m[-nshit[. S[rii ars drept]n picioare... Un câine, care mu=luise pe la capul meu]n timpul somnului, fugea spre p[dure, speriat de n[prasnica mea de=teptare...

“Dar dac[câinele era lup, m[gândii eu, a=a-i c[existen\ a naluului =i-a urechilor mele ar fi devenit foarte problematic[?]”

Umflai bocceaua]n spate =i mantaua pe umeri =i plecai. Soarele era drept la amiaz[=i razele lui perpendiculare ardeau ca ni=te s[ge\i de foc; ar=i\ a era covâr=itoare =i, sub umbra deas[a p[durilor, vântul p[rea c[adormise; nici o frunz[nu se mi=ca; cel mult dac[o foaie de plop, f[r[echilibru, se cl[tina repede =i f[r[pricin[pe o ramur[]nalt[.

]n paji=tea ce m[rginea drumul, câ\iva rari cosa=i sau greieri \ârâiau a ar=i\]. Tot]ncotro mergeam eu, curgea =i Sabasa cu unde repezi =i clare; privind-o numai cum se strecoar[iute =i murmur[-toare pe sub umbra deas[=i t[]nuit[a p[durilor,]mi pricinuia o sim\ire de dulce r[coare sub ar=i\ a canicular[a verii. M[a=ezai pe un bolovan la umbr[=i, dus pe gânduri, priveam nemi=cat apa care fugea. Pe cursul ei neoprit, mi se p[rea c[fuge =i sufletul meu; =i o melancolie nea=teptat[m[cuprinse...

Peste câteva minute,]mi urmai drumul pe valea strâmt[=i lung[a Sabasei.

Mun\ii p[duro=i, ce se ridicau de o parte =i de alta, formau o alee pitoreasc[de mesteac[]ni blonzi =i de brazi posomorâ\i; pe alocurea, o stânc[enorm[de calcar alb se ivea dintre negrul-verde al brazilor nemi=ca\i; ici-colea, din câte un unghi mai ad[postit al peretelui de stânc[, r[s[rea, ca]n familie, dintr-un strop de \rân[, un smoc de flori albastre cu corola ca un p[h[ru\ de azur. S-ar fi zis c[e o s[rutare fraged[a naturii, depus[pe sânul sterp =i dezolat al mor\ii... Cine ar crede c[dintr-un sentiment de mil[nu m-am atins de una m[car din aceste flori! Nu erau ele oare singura podoab[, singura mângâiere a stâncii pe care crescuser[?

Sosisem acum la gura Sabasei, la v[rsarea ei]n Bistri\ a; m[aflam, cu alte cuvinte, la Borca. Potopul lui Noe n-ar fi putut]ngr[m[di]ntr-un singur loc atâ\ia butuci câ\i erau s[m[na\i f[r[regul[, =i unii peste al\ii, pe prundurile Bistri\ei =i ale Sabasei. P[duri]ntregi, ab[tute la p[mânt, se scoborâser[din mun\i]n

vale =i nu a=teptau decât s[între pe din\ii ascu\i\i ai ferestr[ului care \ipa de foame pe malul drept al Bistri\ei, la gura Borcii.

M[uitai \n toate p[r\ile, ca s[v[d pe tovar[=ul meu; dar nu-l v[zui; \ntrebai pe ni=te pluta=i de pe mal, care-mi spuser[c[un tân[r, a=a cum \ntrebam eu, se afl[la crâ=m[. Trecui podul de pe Bistri\va =i urcai la crâ=ma din deal. Tovar[=ul meu rodea un covrig =i sorbea dintr-un pahar cu vin.

— Bun-ajuns, amice, zisei, luându-i paharul de dinainte =i v[rsându-i-l; am \ntâmpinat, urmai eu, multe sec[turi \n via\la mea: mi-a fost, \ns[, dat, \n cursul acestei c[l[torii, s[fac cuno=tin\la celei mai des[vâr=ite...

— Sec[turi, m[\nterupse el, foarte bine, de sec[tur[, sec[tur[, da vinul de ce mi l-ai v[rsat?

— Fiindc[ai obiceiul de a te \mb[ta =i f[r[s[bei... M[rog, n-ai putea s[-mi l[mure=ti ce fuse asta?

— Aveam de gând s[m[sui pe plut[=i s[plec la Piatra.

— Ei, =i ce te-ai oprit? Nu cumva crezi c[era s[mor de dorul t[u?

— Tocmai fiindc[lucrul acesta era s[se \ntâmplesc, de aceea m-am r[zgândit!

— Foarte r[u te-ai r[zgândit; de plecai, aveam pe cap o belea mai pu\in.

— +i pentru ca s[ai o belea mai mult, de aceea am r[mas... B[iete!... o garaf[de vin.

Peste pu\in, un b[ietan murdar, vârat \n ni=te ciubote unse cu dohot =i croite dintr-o vac[\ntreag[, ne puse dinainte o garaf[cu vin, de pe care zoile se prelingeau \n toate p[r\ile, câ\iva covrigi usca\i =i p[ta\i de mu=te, =i dou[pahare, copii \n dreptate ai g[r[fi cu vin...

B[ur[m, pl[tir[m =i plecar[m.

PE +E+TINA

Pentru a merge din Borca la +arul Dornei, \inta c[l[toriei noastre, am fi putut \inea sau drumul]nainte, pe la Bro=teni, =i de aici pe valea Negrei, sau puteam face baza triumphiului, t[ind de-a dreptul peste Cerbul, pe poteca de picior a muntenilor; cel dintâi mai lung =i mai u=or, cea de-a doua mai scurt[=i mai anevoioas[. Ne oprir[m la umbra unei s[lcii de lâng[o fântân[=i \inur[m sfat. Tovar[=ul meu era pentru drumul pe la Bro=teni, eu pentru cel de peste Cerbul. P[rerea mea izbuti, cu condi\ie numai ca s[lu[m cai, deoarece opincile noastre erau aproape ferfeni\ =i, prin urmare, t[lpile noastre]n primejdie.

Peste drum de fântâna lâng[care sf[tuiam, se afla o cas[\[r[neasc[cu o]nf\i=are curat[pe din afar[. S[rir[m un pârlaz =i intrar[m]n ograd[. Dup[primirea obi=nuit[, pe care ne-o f[cur[doi câini h[r\go=i, ne ie=i sprinten]nainte, de dup[cas[, o femeie tân[r[, sub\iric[=i nu tocmai nalt[.

— Bine-am g[sit, nevast[, zisei eu, bucuro=i la oaspe\i?

— Bine-a\i venit; bucuro=i, poftim,]mi r[spunse ea, cu glas ascu\it =i ml[dios. Poftim pe-aici, repet[femeia, cu acela=i glas; =i apucând]nainte, ne duse sub o =andrama,]n dosul casei. De o parte fumega un foc pe sfâr=ite, iar de alta =eeda b[rbatul pe un scaun lung de \ar[, cu patru picioare,]nainte a unei mese rotunde. O m[m]lig[r[sturnat[chiar atunci =i o strachin[cu bor= de fasole =i perje verzi alc[tuiau osp\ul frugal al acestei perechi de oameni.

— Bine-am g[sit =i poft[bun[, zisei intrând sub =andrama =i adresându-m[românului.

— Foarte mul\umim, =i bine-a\i venit, ne r[spunse el, abia urnindu-se de pe scaun. Poftim de =ede\i; =i ne ar[t[o lavi\.

— Mult n-o s[st[m, c[ne gr[bim.

— Poftim de odihni\i =i, dac[nu vi-i cu sup[rare, poftim de gusta\i ceva cu noi. Ia mai d[dou[linguri, Axinio, pentru dumnealor =i caut[ceva de =ezut, zise românul femeii lui.

Nici m[m[liga =i nici bor=ul românului nu m[prea ispiteau; totu=i m[a=ezaî la mas[pe un scaun cu trei picioare, care slujea la mestecat m[m[liga. Tovar[=ul meu se puse pe scaunul Axiniei, iar Axinia pe o cof[cu ap[.

— +i-ncotro merge\i? m[]ntreb[românul.

— Spre +arul Dornei, r[spunsei, =i ne-ar trebui ni=te cai ca s[putem t[ia peste munte,]n valea Negrei.

— Vre\i s[merge\i prin +e=tin[?

— Nu cunoa=tem locul; dar prin +e=tin[sau pe altunde va, destul c[voim s[fim]n +ar pe poteca cea mai scurt[.

— Atunci peste Cerbul =i prin +e=tin[; scoborâ\i]n Neagra la Mârca, =-apoi apuca\i valea spre Dârmocs, Panaci, p[ltini= =i ie=i\i]n +ar.

— +i cai unde-am putea g[si?]ntrebai eu.

— Dac[v[trebuie numaidecât, avem =i noi.

— Atunci treaba merge de minune; cât o s[pl[tim?

— Câte cincî franci de cal, ca s[v[duc[pân[-n Neagra +arului.

— Pl[tim cincî franci; dar ce facem cu caii acolo?

— Apoi merge Axinia cu dumneavoastr[pe jos.

— Atunci ne-am]n\eles; când putem pleca?

— O s[z[bovi\i numai pân-om prinde caii de pe deal; pân-atunci]i odihni o \âr[-n cas[.

Ne scular[m de la mas[. Axinia plec[la deal dup[cai, noi intrar[m]n cas[=i ne culcar[m, românul r[mase afar[.

Dormir[m dou[ceasuri bune. Când ne scular[m, erau patru ceasuri dup[-amiaz[; iar caii gata]n=eua\i.

O tarni\ de lemn acoperit[cu o poclad[sub\ire, strâns[cu o curea de piele adus[pe sub pân-tecele calului =i]n nodat[la o parte,

alc[țuia ceea ce noi am numi o =a. Pân[ce s[cercet[m noi caii, pân[ce s[mai punem câte o pern[peste poclad[=i pân[ce s[]nching[m caii din nou, Axinia se duse sub =andramaua de dindos, intr[apoi]n cas[=i, când ie=i]n pragul u=ii gata de plecare, cât pe ce s[n-o mai cunoa=tem. Se sp[lase, se piept[nase =i se]mbr[case. Era o femeie ca de dou[zeci =i cinci de ani cu fa\ lung[rea\ =i tr[s[țuri foarte regulate; nasul, mai cu seam[, drept =i propor\ionat,]ndeplinea ceea ce lipsea ochilor ei prea mici, dar negri, vii =i scânteietori; gura mic[, p[rul negru, trupul sprinten... Pe vârful capului,]nnodat cu oarecare ne]ngrijire =i cochet[rie avea un tulpan untdelemnii =i nou de tot; gâtul]i era]nc[rcat cu m[rgele de toate fe\ele =i o c[ma= vârstat[cu borangic]i]mbr[ca jum[tatea de sus a corpului s[u; de la brâu]n jos, dou[fote se scoborau pân[deasupra gleznelor; picioarele]i erau goale, dar curate; iar cruci= peste um[r, atârnat[la =oldul stâng, purta o geant[de lân[v[rgat[cu negru =i ro=; astfel, Axinia era gata de drum. Pl[țir[m 10 lei românului,]nc[lecar[m =i plecar[m.

Erau cinci ceasuri dup[-amiaz[.

Cât-colea, Axinia \esea iute din picioare, =i sânurile-i tari s[ltau]n caden\ sub c[ma=a-i alb[=i sub\ire.

Muntele Cerbu]ncepe drept]n loc; =i aproape-mi strâmbam gâtul, uitându-m[spre vârful lui. Suisem atâvia mun\i c[lare sau pe jos;]mi venea totu=i greu s[-mi dau seama cum era s[urc[m noi pe spatele Cerbului. Caii de munte]ns[au ceva din firea caprelor: cu piciorul sub\ire =i nervos, cu unghia fin[=i sensibil[, de=tep\i din fire, cumin\i din]mprejur[ri, caii de munte sunt un dar nepre\uit. F[r[s[-i carne=ti din frâu, ei aleg singuri poteca cea mai b[țut[. Totu=i niciodat[n-am]n\eles pentru ce caii ace=ția merg pe marginea despre pr[pastie, când drumul e t[iat]n coasta muntelui; e adev[rat c[oarecare fiori]i r[cesc inima, când te ui\i]n jos; po\i]ns[fi pe deplin]ncredin\at c[niciodat[calul de munte nu va c[lca gre=it.

Cerbul e un munte urât. Prea înclinat, ploile torențiale i-au săpat coastele, și mâncături adânci de lut galben cu gingini verzi și sârcicioase || brânze deasupra din crețet pân-n poale; iar poteca de suit =erpuie-te, de regulă, pe fundul adânc al acestor mâncături. Lut la dreapta, lut la stânga, tufe de mesteacăn nevoiași deasupra capetelor noastre, nici o privire-te pentru ochi, nici un orizont pentru suflet... toate acestea făceau drumul nesuferit. Strâns între tovarșii mei, care mergea înainte pe roaiba lui mic și slab, și între Axinia, care se așezase de coada calului meu, mă simțeam arestat. Fu un moment când crezui că mă duc pe spate; poteca suia prea pieptiși Axinia, atârându-se prea greu de coada calului meu, bietul dobitoc se lăsa pe picioarele de dinapoi.

— Bine, Axinio, fată hăi, o să cadem și eu și calul peste tine, și o să-ți fie cam greu, zisei eu, cumpărând calul înainte.

— Nu te teme, cucoane, nu te teme, că nu cazi; numai vine-te bine, că e cam cheptiși.

— Da las-te de coada calului, c-ai să mă dai de răpă; n-auzi? du-te mai bine și te vine de coada iepei, că boierul cel tânăr îți mai ușurează.

Acest argument convinse pe Axinia, care, trecând iute ca o suveică pe lângă mine, se agățase de coada iepei tovarșii mei, făcând ca el să bage de seamă. Rămăsei puțin în urmă. Tovarășii mei, lung și subțire și cu picioarele lungi, se așezase plecat înainte și ghebos pe roaiba lui mic și slab; Axinia, silită de natura drumului și de mijlocul ce și alesese ea pentru a urca la deal, mergea plecată înainte, iar trupul ei rotund și învelit în fotele-i strâmte, sucindu-se când la dreapta, când la stânga, urma, în mișcare și cadentă, mecanismul picioarelor.

După un ceas și jumătate de un mers anevoios ieșim deasupra Cerbului; și de unde credeam că vom întâlni vreuna din acele așezături limpezi, ce de regulă se deschid pe vârful munților, ne trezirăm în față cu o nesfârșită încurcătură de poteci înguste și

cotigite care =erpuiau, se]ncruci=au =i se pierdeau pe sub tufele dese de mestec[ni ce ne]mprejmuiau mersul. Axinia, care poate s[fi avut ceva din firea stâlpului de foc ce c[l]uzea pe maghii din r[s[rit, apuc[]nainte pe una din poteci =i disp[ru]n desimea mestec[ni=ului m[runt din calea nostr[; iar ochii no=tri nu se dezlipeau de capul ei, care ne slujea de cârm[]n această mare de frunzi= numai atâtă de adânc[pe cât era =i Axinia de]nalt[.

Tulpanul ei untdelemnii ne f[cea o mul\ime de =otii; aproape de aceea=i fa\ cu frunzele de mestec[n, de multe ori] pierdeam din vedere; =i, luându-ne atunci numai dup[cl[tinarea frunzelor, care putea fi pricinuit[de vânt, apucam câte o c[rare gre=it[; Axinia]ns[avea grij[s[se uite]napoi din când]n când.

— Nu pe-acolo, nu pe-acolo! striga ea, când ne vedea c[apuc[m r[u; face\i dup[mine!

+i când noi c[utam capul Axiniei la dreapta, glasul ei r[s[rea la stânga. Ciuda noastră =i necazul cailor, care trebuiau s[taie de-a dreptul prin tufe, nu erau proaste.

— Bine, Axinio, fat[h[i, zisei eu când putui fi mai aproape de dânsa:

Cine dracu \i-o =optit

Tulpan verde \i-ai f[cut?

Nu vezi c[cucona=ul ist tân[r te pr[p[de=te din ochi prin mestec[ni=ul ist broticiu ca =i tulpanul t[u? Batâr, de te f[cea m[-ta mai nalt[, ca s[\i r[sar[p[rul =i ochii t[i negri deasupra frunzi=ului! Dar a=a? Pare c[e=ti un buratec, fa, la cap; el verde, frunzele verzi; mestec[nii m[run\i, tu numai cât dâ=ii... O s[ne r[t[cim, fat[h[i!

— Las' c[m[uit eu]napoi =i v[strig, când]ni apuca r[u.

— Ba s[strigi tu pe naiba; cu strig[tul t[u ne bagi prin toate tufele. Ia s[faci bine s[nu te dezlipe=ti de botul calului, ori te leg la oblânc! Ce dracu, parc[e=ti o suveic[.

— Haide, hai, c[]nnopt[m]n p[dure =i ne m[nânc[]ursu, zise ea iu\indu=-i pasul =i f[r[] a se uita]nd[r]t.

+i dup[] cum p[mântul era de ondulat, tot a=a =i ea, acum se cufunda]n frunzi=ul ca o ap[, acum numai capul i se ar[ta pe deasupra.

— Mare lucru, s[] nu fi dat strechea peste tine, Axinio, zisei eu iu\ind calul =i c[]utând a m[]\inea cât mai aproape de dânsa.

Ea]=i c[]uta]ns[] de drum, \esând iute din picioare =i lunecând ca o zvârlug[] pe poteca strâmt[] =i cotigit[, ce =erpuia pe sub mestec[]ni=. }n\elesei c[] cu Axinia n-o poate cineva scoate la cap[]t a=a de u=or... M[] mul\umii, deci, a c[]uta s[] m[]\in cât mai aproape de dânsa. Cât-colea, tovar[]=ul meu]nota =i el prin desi=ul verde cu roaiba lui mic[] =i slab[]. }n cele din urm[, ne ajunsse =i el.

— Uff!... f[]cu Axinia, sco\ând din geant[] o basma alb[] cu horbot[] groas[] pe margini =i =tergându=-i fa\ a de sudoare; uf, ce z[]pu=eal[]! +i se lungi pe iarb[] sub o tuf[] de mestec[]ni.

— Vezi, dac[] \e=i prea iute, suveica dracului, c-ai ostenit? zise tovar[]=ul meu, desc[]lecând.

— Ei =i pe 'neata te-o p[]lit nila! parc-ai s[] faci pânz[] cu mine.

— Pânza ca pânza; vi-\i]n\elege voi mai pe urm[, Axinio, zisei desc[]lecând =i eu; dar, pân-atunci, n-ai face r[]u s[]-mi spui unde-o s[] mînem noi]n ias' noapte?

— Unde? La Avrum]n +e=tin[, r[]spunse ea, cu siguran\.

— +i, m[] rog, ce mâncare-i Avrum al t[]u din +e=tin[, despre care]mi spui ca de un om pe care toat[] lumea e datoare s[]-l cunoasc[]?

— Da ce? 'Neata nu =tii? Avrum din +e=tin[, crâ=mariu.

— Da cum s[] nu-l =tiu! Mi se pare c[] sunt chiar oleac[] de cimotie cu el.

De altmintrelea]ntrebarea mea era de prisos =i r[]spunsul putea fi de la sine cunoscut. Cine zice,]n satele =i localit[]\ile noastre de munte, Avrum,]ic, Leiba, Bur[h, +loim zice crâ=mar, adic[] un

fel de p[ianjen, care=-i \ese pânza lui la locul cel mai prielnic, pentru a-i c[dea]n mreaj[tot felul =i, pe cât se poate, mai multe insecte; =i, precum p[ianjenul st[la pând[]n mijlocul pânzei sale, tot a=a Avrum sau]lic pândesc pe trec[tori de la umbra crâ=mei lor.

— +i mai avem mult pân[la Avrum al t[u?

— A mai fi pe jum[tate cât am mers.

Dup[câteva minute de odihn[,]nc[lecar[m =i plecar[m.

Soarele cump[nise acum dup[dealuri =i nu mai poleia cu cele din urm[raze ale sale decât piscurile mun\ilor din r[s[ritul ce se]ntindea la spatele noastre. Pe nesim\ite]ns[]=i stinse =i apusul lumina sa =i lini=tea amurgului cuprinse nem[rginitul ocean de mun\i, ce ne]nconjura din toate p[r\ile. Axinia]=i vârase]n geant[basmau sa alb[cu horbot[groas[pe margini; tovar[=ul meu]ncepuse s[-i]ncheie, cu]ngrijire, la piept vengherca lui sold[-\easc[; eu]mi aruncasem mantaua pe umere; sudoarea se uscase de pe cai...

]n munte, radiarea nocturn[se face repede =i r[coarea nop\ilor senine e cu atât mai mare, cu cât ziua a fost mai c[lduroas[.

Când p[r[sir[m mestec[ni=ul spre a intra]n +e=tin[,]nnoptase de tot, =i frigul se f[cuse sim\itor. Luna plutea slobod[]n dep[rt[-rile umbroase ale spa\iului de=ert,]mprejmuindu=-i chipu-i mort =i palid cu o fantastic[ram[de]ntuneric =i lumin[.]naintea nostr[, lung[, larg[=i ple=uv[, se]ntindea +e=tina ca un luciul de ap[,]ncrement sub o re\ea de umbr[; ai fi zis c[o iarn[prea timpurie aruncase un giulgiu de brum[peste umerii goi =i pustii ai +e=tinei!...

Sub razele piezi=e ale lunii, umbrele]nalte ale ierburilor]nchi-puiau figuri]ntunecoase =i nem[surat de lungi pe]ntinderea sur[a câmpiilor; iar vântul u=or, cl[tinând alene aceste ierburi, pricinuia un joc fantastic de umbre bizare.

Dup[dou[lungi =i friguroase ceasuri de mers sub]ntunericul nop\ii, desc[lecar[m dinaintea crâ=mei lui Avrum din +e=tin[. Avrum]ns[se culcase =i crâ=ma sau — mai bine zis — cocioaba lui de scânduri dormea dus[=i ea, zgribulindu-se de frig =i]nghe-

muindu-se, parc[de fric[,]n umbra uneia din]ndoiturile mai ap[rate de vânturi ale +e=tinei.

— Ei, =i acum, zisei desc[lecând, unde e Avrum al t[u, Axinio?

— S-a fi culcat lifta cea jidoveasc[, da las' c[m[duc eu amu =i-l scol.

+i,]n adev[r, pân[ce s[leg[m noi caii de câte un par al unui gard de r[zlogi, Axinia se =i duse la u=a crâ=mei, f[r[a se]ngriji de câinii cu care, pe cât]n\eleser[m, avea o destul de veche cuno=tin\.

— Domnu Avrum, domnu Avrum! auzir[m noi pe Axinia strigând =i b[tând cu pumnul]n u=a crâ=mei.

Nici un r[spuns.

— Domnu Avrum, domnu Avrum!...

Aceea=i t[cere.

— Pârli-te-ar para focului, perciunatule!... Domnu Avrum, domnu Avrum!

+i pumnul Axiniei, mic =i nervos, izbea repede =i puternic]n u=a hodorogit[a crâ=mei.

Un glas gros =i somnoros p[ru c[se aude dinl[untru.

— Eu, eu, Axinia din gura Borcii; deschide.

Acela=i glas dinl[untru ridic[diapazonu-i r[gu=it =i somnoros.

— Da deschide, c[-s cu doi boieri =i n-au unde mânea.

Ne apropiem de u=[.

— H]]? Da ce caut[boierii pe vremea asta aici? Du-te, nu deschid, r[spunse el cu accentul particular jidovilor din Gali\ia, care de-abia rup române=te.

— Jupâne Avrum, zisei eu b[tând]n u=[, cu dosul a dou[degete, deschide, suntem oameni buni, am]nnoptat aici =i n-avem unde mânea; deschide, te rog, s[ne dai ceva de-ale mânc[rii =i vreo odaie de mas; pl[tim.

— Eu nu zic c[nu sunte\i oameni buni, r[spunse el dinl[untru =i cu acela=i accent, da eu nu vând noaptea =i n-am unde s[v[primesc; s[v[duce\i dumneavoastr[al[turea s[mâne\i.

— Da ce? este vreo cas[al[turea, Axinio?]ntrebai eu pe femeie.
 — ...Cornu lui cel jidov[sc! I-auzi, spurcatu dracului, v[trimite al[turea, s[mâne\i cu \iganii, r[spunse ea scoborând glasul.

— Cum cu \iganii?

— Doar al[turea sunt ni=te l[ie=i, care s-o a=ezat aici cu cortu, de potcovesc, vara, caii omene=ti.

— +-or fi potcovind =i pe oamenii care le cad la]nd[mân[?

— D-apoi?!

]n\elesei c[vorba de “boier” nu prea fermecase auzul lui Avrum, =i pân[]ntr-atâta nu-l fermecase,]ncât ne trimitea s[mânem al[turea cu \iganii...

A= fi trecut u=or peste dispre\ul ce ar[ta Avrum pentru to\i “boierii” concentra\i de ast[dat[]n una =i singura mea persoan[=i chiar a= fi]nchis gura amorului meu propriu jignit, dac[cel pu\in pârdalnicul de stomac nu s-ar fi]mpotrivit!...

— Domnule Avrum, deschide, te rog, numai s[cump[r]m ceva =i ne ducem, zisei, f[r] a schimba b[taia]n u=[=i f[r] a ridica glasul.

— Nu vând noaptea, nu deschid, m[rog s[v[duce\i de-aici.

— De dus ne-om duce, da de deschis trebuie s[deschizi =i de vândut trebuie s[vinzi; aprinde lumânarea =i deschide, zisei b[tând cu pumnul]n u=[.

— H]]]?... Da ce? Parc-am s[deschid de fric[? Da dumnea-voastr[sunte\i boieri, m[rog?

— Fric[, nefric[, boieri, neboieri, deschide ori stric u=a! =i izbeam cu pumnul]n u=[de se zguduia cocioaba]ntreag[.

— H]]]... Sur[!

— *Vuus?*! se auzi]ntrebând din fundul crâ=mei un glas de femeie speriat.

— Bate la u=[, vrea s[strice u=a! Aprinde lumânarea! Iaca, deschid.

Când p[=ir]m pragul, o duhoare alc[tuit[din toate miresmele p[mântului]mi str[b]tu pân[-n creieri: nu te pricepeai dac[

miroase a p[ământ, a ou[clocite, a gr[sime rânced[, a pe-te s[rat, a piele nedubit[, a brânz[iute, a curechi murat... nu mirosea a nimic din toate acestea, dar mirosea a toate acestea la un loc... Trebuie s[recunosc nasului meu]ns[gloria de a fi]nfruntat cu un adev[rat eroism această[duhoare ciumat[, f[r[ca totu=i s[se strâmbe câtu=i de pu\in.

— Bun[vremea, domnule Avrum, zisei intrând; se vede c[nu\i prea plac mu=teriii de noapte, de te culci a=a devreme?

Jidovul,]nm[rmurit de spaim[, st[tea nemi=cat =i nu r[spunse, deocamdat[, nimic. T[iat pe fundul de lumin[ro=palid al lumân[rii somnoroase de seu, pe care Sura o \inea]n mân[la spatele lui, Avrum r[m[sese ca tr[snit sub]nf[\i=area mea.

+apoi, peste urmele ce spaima]ntip[rise fiin\ei sale]ntregi,]ntâmplarea mai aruncase o pereche de “neexprimabili” *couleur Isabelle*, o c[ma= [ce b[tea]n floarea unui ro= sp[l[icit, ni-te papuci de teletin =i ni-te a\e ce-i spânzurau de toate p[r\ile... Cu mâinile]n aer, cu trupul plecat spre dreapta, ca =i cum s-ar fi ferit de-o lovitur[, cu picioarele desf[cute larg, Avrum avea aerul unui semn de]ntrebare; iar deasupra tuturor, r[s[rea capul lui Avrum]nzestrat cu toate podoabele tipice ale rasei sale: cu fruntea]nalt[=i acoperit[de o piele sub\ire =i des]ncre\it[, cu ochii mici ce se mi=cau iute =i neastâmp[rat]n dosul unor pleoape ple=uve =i]mbujorate, cu nasul uscat =i coroiat, cu fa\ a lung[=i]nf[=urat[]ntr-o barb[s[lbatic[=i terminat[]n furculi\[, dar mai ales cu nelipsi\ii s[i perciuni care,]n =uruburi lucioase, tremur[toare =i pline de puf, se scoborau de la]n[\limea tâmpelor pân[]n josul urechilor.

De altmintrelea, Avrum avea tot dreptul s[fac[cu mine pe semnul de]ntrebare; =i nu numai Avrum, dar orice muritor ar fi r[mas nedumerit asupra soiului de om ce putea s[se ascund[sub o manta lung[=i larg[, sub o p[l[rie vast[, cu revolver la stânga, cu un ciomag]n dreapta, cu rani\ a-n spate =i cu opinci la picioare. Mai pune pe lâng[acestea o fa\ posomorât[, o barb[

grozav[, ni=te ochi]ncrunta\i =i, deasupra, ceasul târziu de noapte la care noi b[team dezn[d[jduit]n u=a lui Avrum, =i oricine]n\elege c[toate Surele =i to\i Avrumii p[mântului datori erau s[simt[fiori de groaz[prin oasele lor... +i când te gânde=ti c[mie nu-mi era decât foame =i c[nu jucam poate această comedie decât pentru un covrig uscat =i trei m[sline zbâncite sau pentru o =u=[ni\ de pastram[, cu care la nevoie mi-a= fi putut cârpi opincile rupte!...

— Putem g[si la dumneata ceva de-ale mânc[rii, domnule Avrum? zisei a=eazăndu-m[pe un scaun de lemn unsuros, ce se afla lâng[tejghea,]n partea despre u=.

Jidovul p[ru c[-i vine]n fire.

— Da, m[rog, cine sunte\i dumneavoastr[, =i ce vre\i de la mine?

— Deocamdat[, domnule Avrum, nu suntem decât ni=te oameni fl[mânzi, =i vrem s[cump[r]m ceva de-ale mânc[rii; cred c[cu parale o s[ne dai.

+i pusei pe tejghea o pies[de 5 lei.

— Doar \i-am spus eu, domnule Avrum, c[dumnealor sunt ni=te boieri de la ora=, =i dumneata te-ai speriat degeaba, zise Axinia amestecându-se]n vorb[.

— Da eu nu m-am speriat, numai n-am =tiut cine sunt dumnealor, r[spunse dezmeticindu-se Avrum, ai c[ruia ochi rec[p]taser[privirea lor viclean[=i lacom[la sclipirea pe care piesa de 5 lei o arunca sub flac[ra lumân[rii de seu a=ezate de Sura pe tejghea.

— Domnu Avrum are dreptate, Axinio; acum]ns[când cuno=ti cine suntem, domnule Avrum, po\i s[ne dai ceva? cu parale, bine]n\eles; suntem cam fl[mânzi.

— Poftim, m[rog, ce vre\i s[v[dau?

— Mai]ntâi câte un p[h]rel de rachiu =i câte un covrig; da rachiu s[ne dai de cel care bei dumneata sâmb[ta...

— Bucuros... Sur[, ad[garafa cu rachiu din dulap. +i altceva?]ntreb[Avrum, rezemându-se cu amândou[mâinile pe tejghea =i

plecându=î spre noi jum[tatea persoanei sale, care r[s[rea de dup[aceea=î tejpghea]ntocmai ca a unui orator de dup[tribun[.

— Apoi multe am vrea noi; dar d[-ne =î dumneata, deocamdat[, ce ai mai bun]n crâ=ma dumitale.

— La mine este tot bun... Am pastram[bun[, am brânz[bun[, am ghedem tare bun, am m[sline, am scrumbii la puțin[, am sardele de cutie, tare bune...

— Sardele de cutie? Ai sardele de cutie, dle Avrum? ia s[-\i vedem sardelele.

— Sardele proaspete, tare bune. Sur[, zise el femeii lui, care pusese pe tejpghea o garaf[cu rachiu verde de mint[, ad[cutia cu sardele.

+î pân[ce s[bem noi câte un pahar de rachiu verde cu=[r =î pân[ce s[mu=c[m o dat[din câte un covrig fosil, Sura, o femeie clortic[cam de 30 de ani, cu o c[ma=[cum numai la jidoafce se poate vedea, cu o fust[lustruit[de slin pe la =olduri =î cu picioarele goale, se duse, scotoci prin rafturile]ntunecoase ale crâ=mei, g[si, scoase, aduse =î puse pe tejpghea o cutie,]n adev[r, cu sardele.

Nu =tiu dac[regii egipteni mâncau sardele de cutie; sunt]ns[]ncredin\at c[cutia pe care Sura o pusese pe tejpghea ar fi putut prea bine figura]n orice muzeu de antichit[\i, ca o pies[arheologic[din timpurile faraonice; =î de nu mi-ar fi fost prea foame, cine =tie? pe lâng[atâtea frig[ri luate drept s[bii dace sau romane, pe lâng[atâtea hârburi de oale ridicate la gloria de vase grece sau troiene, pe lâng[atâ\ia bolovani ciopl\i de fantezia]ntâmpl[rii =î pedepsi\i pe sfânta dreptate s[reprezinte epocile preistorice, pe lâng[atâtea tren\e c[rora li se acord[rara glorie de a fi]nvelit oarecând coapsele eroice ale vreunui antic cuceritor de popoare, cine =tie, zic, dac[printre toate acestea n-a= fi strecurat =î eu cutia mea cu sardele? }mi era]ns[prea foame, =î trebui deci s[las v[duve toate muzeele de o pies[]n adev[r unic[=î de o real[valoare arheologic[. De altmintrelea, celebra cutie

cu sardele a lui Avrum din +e=tin[purta pe fruntea ei toate semnele caracteristice =i distinctive ale unei adânci antichit[\i.

Mai mult lung[decât lat[, =oarecii sau gândacii, ce locuiau cu drepturi de prescrip\iune]n crâ=ma lui Avrum, rosesse cing[toarea de hârtie tip[rit[din jurul ei =i crâmpoie numai de litere se mai puteau deosebi din inscrip\ia aproape disp[rut[; ar fi trebuit p[trunderea unui mare arheolog, ca s[reconstruiasc[acest document in-sultat de vremuri... Iar trântiturile, pe care biata cutie le mâncase poate]n lungă ei via\[, precum =i]ncerc[rile celor ce]n de=ert c[utaser[s-o deschid[]n deosebite timpuri, atâtea urme l[sase pe amândou[fe\ele ei, atâtea]mpuns[turi]n lung =i]n lat, atâtea crest[turi pe margini,]ncât nu te pricepeai dac[această cutie a putut avea cândva o form[. E de prisos s[mai spunem c[deosebite genera\ii de mu=te =i \ân\ari, ce tr[iser[=i muriser[sub acoper[-mântul ospitalier al lui Avrum, f[cuser[din ea albumul lor!...

— +i alte sardele n-ai, domnule Avrum? zisei eu privind cutia pe toate p[r\ile.

— Numai asta a mai r[mas; dar sunt tare bune.

— Cred.

Scosei cu\itul meu =i pân[ce s[tai, cu vai-nevoie, capacul de deasupra, Sura aduse o farfurie =i dou[furculi\e ruginite. Când r[sturnai cutia =i v[rsai sardelele pe farfurie, o duhoare grea de untur[de pe=te m[izbi]n nas.

— Dac[faci cur[de untur[de pe=te, amice, zisei adresându-m[tovar[=ului meu, iat[, ai prilejul de a n-o]ntrerupe nici chiar pe +e=tin[;]\i h[r]zesc =i partea mea. Tovar[=ul meu lu[farfuria =i o duse la nas.

—]i-i foame, Axinio? zise el adresându-se femeii; dac[\i-i foame =i vrei s[m[]nânci, iaca, =i-i]ntinse farfuria; cere pâine =i m[]nânc[.

Femeia, mirosind-o de asemenea:

— Da nu m[]nânc eu, cucoane, zise ea scuipând, pe=te putred cu untdelemn]mpu\it; n-am mâncat de-aista de când sunt.

— +i numai sardele ai, domnule Avrum! Altceva nu mai ai? Ia d[-ne altceva.

— Poate-îi vrea o buc[\ic[de pastram[, ori brânz[bun[, ori ghedem tare bun, ori scrumbii de putin[, tare bune.

— Ia s[-îi v[d pastrama.

— Sur[! *bring aran dus ghite dar flai=.*

Peste câteva minute, nelipsita Sur[se]ntoarse din fundul crâ=mei cu o =u=eni\[de carne uscat[, neagr[-verde, =i cu vine g[lbii pe deasupra. F[r[s[mai iau]n seam[marafeturile nasului meu, t[iei cu cu\itul o bucat[=i o crestai]n felii sub\iri. Ni se d[du o pâine neagr[=i uscat[=i, f[când mas[din tejgheaua un-suroas[a lui Avrum, ispr[vir[m]n câteva minute cina de sear[de pe +e=tin[.

— Acuma, domnule Avrum, de mâncat ne-ai dat; da, de culcat, o s[ai unde s[ne culci? Pl[tim cât vrei, numai s[dormim oleac[.

— H]]? Sur[? f[cu Avrum, uitându-se interogativ la clorotica lui jum[tate.

Sura]=i preumbl[iute ochii s[i albicio=i pe toat[]ntinderea persoanelor noastre =i, dup[un repede =i neobservat studiu psihologic, propriu numai femeilor, se uit[la Avrum =i-i spuse ceva jidove=te.

— Iac[, ave\i odaia din fund ca s[v[culca\i =i am s[iau numai 5 lei pentru dumneavoastr[.

— Mai ieftin nici c[se poate! iac[, poftim, domnule Avrum, zisei,]mpingându-i piesa, pe care de la capul locului o scosesem pe tejghea. Jidovul o lu[, o]ntoarse, o suci, o sun[pe tejghea, o cercet[aproape de para lumân[rii; =i dup[ce se]ncredin\[c[nu e nici =tears[, nici de plumb,]i d[du drumul]n cicornigea, unde, c[zând, trezi din somn pe o mul\ime de franci =i gologani care, s[rind speria\i de n[prasnica ei sosire, scoaser[un u=or \ipet metallic; =i apoi din nou c[zur[]n somn adânc,]mpreun[cu noua sosit[.

— Da eu oare unde m-oi culca, madam[Sur[?]]ntreb[Axinia pe evreic[.

— Da ce am eu cu dumneata, jupâneas[Axinie? culc[-te unde =tii, r[spunse jidoafca cu mânie =i r[utate.

— Da n-ar putea s[se culce =i femeia aici]n cas[, undeva?]ntrebai eu.

— Da unde s[se culce? N-are unde s[se culce; r[spunse Sura; poate dumneaei s[doarm[afar[.

— Apoi afar[]nghea\[/ femeia de frig.

— Da ce am eu dac[]nghea\[/?

— Cum “ce am eu”? da moare femeia de frig, jupâneas[Sur[.

— Da ce am eu dac[moare?

— D-apoi]mi g[lesc beleaua cu b[rbatu-so; mi-a dat-o vie, =i eu s[i-o dau moart[?

— Da ce am eu dac[ai s[i-o dai? eu n-am treab[.

— Du-te, Axinio, =i reguleaz[caii, =-apoi vino s[te culci jos,]n odaie cu noi, zisei eu, f[r[a mai lua]n seam[nep[sarea r[u-t[ocioas[a jidoafcei!

— Da nu se poate s[se culce]n odaie, n-are unde, nu se poate...

— Cum n-are unde? Dac[n-a avea loc jos, o culc al[turea cu mine; ei, cum n-are unde? am pl[tit cât a\i cerut; pentru noaptea asta odaia-i a mea, =i am s[culc pe Axinia cu mine.

Se]ncinse]ntre Sura =i Avrum un dialog foarte viu,]n limba lor... Ai fi zis c[mai degrab[se sf[desc; f[r[]ndoial[c[era]n joc culcatul Axiniei...

— Du-te, Axinio, =i vezi de cai =-apoi]ntoarce-te s[ne culc[m c[-i târziu, zisei eu, nemailuând]n seam[jidoveasca lui Avrum =i a Surei.

Pân[ce s[se duc[Axinia s[]mpiedice caii =i s[le dea drumul]n +e=tin[, pân[ce s-o a=tept[m noi s[se]ntoarc[, Sura disp[ru. Peste jum[tate de ceas, Axinia se]ntoarce. Trecur[m prin cuibul de pup[z[al lui Avrum =i intrar[m]ntr-o odaie mic[,]n care abia

te puteai]nvârți. O mas[de lemn nalt[=i]ngust[, pe care ardea o lumânare de s[u]ntr-un sfe=nic de alam[, lîng[mas[un scaun de brad =i lîng[scaun un pat cu cap[tul la o fereastr[mic[, jum[tate de sticl[, jum[tate de hîrtie — alc[tuiaiu toat[]mbr[c[-minteaa noului nostru culcu=. Pe de alt[parte, Sura, folosindu-se de lipsa noastr[din odaie, pe cînd a=teptam]n crî=m[]ntoarcerea Axiniei de la cai, luase de pe pat salteaua — de va fi fost vreo saltea — =i l[sase numai un l[vicer spart, care avea toat[bun[-voin\ a s[acopere goliciunea celor patru scînduri a=eazate pe trei capre, ce=i ar[tau cu neru=inare de sub pat picioarele lor desf[-cute; iar ca odihn[capului nostru, l[sase =i trei perne mari, desf[-\ate, unsuroase =i ro=ii ca pieptarul lui Avrum,]ncolo, ai fi putut prea bine]nvârți o mâ\ de coad[, =i n-ar fi avut de ce se prinde.

F[r[s[mai stau de vorb[, luai una din perne, o a=ezai la perete]n curmezi=ul patului, lipii de pat =i]n direc\ia pernei scaunul cel de lemn, ridicai gulerul la manta,]n care m[]nf[=uram, =i m[lungii cu capul pe pern[=i cu picioarele pe scaun. Trebuie s[m[rturisesc c[la drum sunt de un egoism revolt[tor;]n nici o alt[]mprejurare a vie\ii nu m[slujesc, mai mult decît la drum, de maxima: “Fiecare pentru sine =i Dumnezeu pentru to\i”.

— O! o! zise tovar[=ul meu, v[zîndu-m[chiar culcat; ai prins jum[tate din odaie, ai luat =i scaunul =i acum rîzi de mine =i de biata Axinie, pe sub p[l]rie.

]mi tr[sesem,]n adev[r, p[l]ria peste ochi, ca s[nu m[bat[lumina.

— Deloc, scumpul meu, am sim\it numai c[-\i pusese=i ochiul pe scaun =i c[ai fi avut poft[s[-\i]ntinzi cataligele pe el; de aceea am apucat s[-mi instalez eu mai]nainte opincile pe dînsul, spre a v[\inea de urât, \ie =i Axiniei, de cumva ve\i avea gustul s[face\i priveghi]n ias' noapte.

+i pân[ce tovar[=ul meu s[se mai]nvârteasc[prin odaie chibzuindu-=i locul de dormit, Axinia, care adusese]nl[untru pernele

=i pocl[zile de la cai,]=i a=ternu]n ungherul de dup[u=[una din pocl[zi,]=i a=eZ[pernele c[p[tâi; se culc[, se f[cu ghem,]=i trase fotele pe picioare, se]nveli cu cealalt[poclad[=i nu mai zise nimic.

Bietul meu tovar[= r[m[sese stâlp]n lumânare =i, ciupindu-=i o mustea\]nchipuit[, pl[nuia, cu mintea =i cu ochiul, un loc unde s[-i poat[=i el a=eza imensa sa persoan[.]n cele din urm[, p[ru c[ia o hot[râre: ca =i mine, a=eZ[=i el perna la perete]n curmezi=ul patului =i se culc[; dar patul era a=a de]ngust, =i picioarele lui a=a de lungi,]ncât]i fu peste putin\ s[-i g[seasc[echilibrul de dormit.

— N-ai s[ie=i la nici un cap[t, amice, zisei eu, tot sucindu-te a=a. Cel mai bun lucru era s[-\i fi]nchipuit, pentru această[c[l[-torie, o alt[pereche de picioare. P[rin\i t[i, când au ridicat planul persoanei tale, s-au luat, pe cât se pare, dup[uria=ii din poveste =i nu s-au gândit c[vor veni =i vremuri când va trebui s[mai dormi =i pe cele patru scânduri ale lui Avrum din +e=tin[.]n\elegi, prin urmare, c[pentru timpul de fa\ picioarele tale]\i sunt o adev[rat[nenorocire. Totu=i, fiindc[necazul t[u]mi face mil[, apoi]\i pot da un sfat prielnic de tot: cere o poclad[Axiniei, ia-\i perna =i te culc[jos; s[stingi]ns[lumânarea.

+i m[]ntorsei cu fa\ a la perete, spre a dormi.

— Când n-ai de primit, r[spunse el, bag de seam[c[e=ti foarte me=ter]n a da sfaturi altora.

— Orice b[g[ri de seam[ai mai avea de f[cut, adreseaz[-le, te rog, opincilor mele; eu te las =i plec]n]mp[r[\ia trandafirie a visurilor.

Câteva minute]nc[, sim\ii]n mod vag pe tovar[=ul meu mi=cându-se prin odaie; apoi totul intr[]n lini=te... Adormii.

Diminea\ a, când m[sculai, tovar[=ul meu dormea]nc[lungit jos la p[mânt =i cu fa\ a]n sus pe poclada cu care Axinia se]nvelise de cu sear[.

— Ei, amice! Axinio! ia scula\i-v[s[plec[m, c[-i ziua alb[, strigai eu, dându-m[jos de pe pat =i]mpingându-i cu piciorul pe rând.

Axinia se scul[iute,]=i]ndrept[fotele pe ea, se frec[la ochi,]=i]ntocmi tulpantul pe cap, umfl[pernele =i poclada, ce-i sluji-
ser[de a=ternut, =i ie=i din cas[f[r[s[zic[nimic.

Tovar[=ul meu se]ntinse de-i pârâir[]ncheieturile =i-i ajunse
capul]n u=[, iar picioarele sub mas[; se scul[pe jum[tate, se frec[
la ochi...

— C[r[u am mai dormit, zise el c[scând =i]ntinzându-se, spre
a=i trezi mu=chii adormi\i.

— Te cred, cu singura deosebire c[e=ti foarte me=ter]n a primi
sfaturile, când nu po\i s[le dai.

— Ei, nu cumva ai fi vrut s[-mi pun picioarele-n cui ca s[m[
pot culca pe pat?

— Bine, bine, când cineva nu se poate ascunde dup[deget, se
ascunde dup[picioare... ia s[plec[m!

Caii erau gata.

Când puneam piciorul]n scar[pentru a]nc[leca =i a pleca,
Avrum ie=i din crâ=m[=i=i scrise]n privazul u=i somnoroasa sa
persoan[. Cu perciunii]n neregul[, cu barba =i p[rul nins de puf,
cu ochii]mbujora\i, mici =i lene=i, cu mâinile la spate =i cu pân-te-
cele]nainte,]=i desf[cuse compasul picioarelor, formând, cu pra-
gul de sub ele, un triunghi cu totul original. St[team nemi=cat =i
nu m[puteam s[tura de privit pe Avrum, cât se \inea el de \an\o=
=i de mândru de clasica lui murd[rie...

— Ei, b[trânule fachir, auzii deodat[pe tovar[=ul meu strigân-
du-mi de la spate, ia s[plec[m! nu vezi c[biata Axinia a-nlemnit
de frig, =i eu...

— +i tu, prea cinstit[Pasifae,]l]nterupsei eu, care te-ai f[cut
scoab[de frig, ai dori, pe cât se pare, s[gu=ti]nc[o dat[pl[cerile
de a te pr[ji]n pân-tecele de aram[al taurului de la Creta. Sub
mângâierile]nghe\ate ale acestui iulie de contraband[, gestul t[u
e tocmai la timp; nu pierde]ns[n[dejdea: soarele, care]mparte
via\ =i c[ldur[tuturor jivinelor deopotriv[, cred c[peste pu\in
va r[s[ri =i pentru s[rmanele tale spate.

Plecar[m.

Diminea\a era rece de tot, =i mun\ii uria=i din urma noastr[f[ceau fa\ soarelui care trebuia s[fi fost r[s[rit pentru locuitorii din =esuri. Un vânt p[trunz[tor de rece adia din miaz[noapte; peste]ntinderea moart[=i f[r[hotar a +e=tinei, r[suflarea vapo-roas[=i nem[surat[a v[zduhului de noapte aruncase un lin\oliu sur de rou[fin[; iar sub greutatea acelora=i bobi\e de rou[, negara cu p[rul sub\ire]=i ml[dia dulce =i molatic spre p[mânt spicu-irar =i violet; drumul nostru p[rea t[iat pe un covor moale de azur b[tut cu m[rg[ritare.

— +i, serios, zisei, reluând drumul la vale =i adresându-m[tovar[=ului meu, nu te mi=c[deloc senina =i nem[rginita priveli=te ce se deschide ochilor t[i? Ia prive=te colo,]ntre apus =i miaz[zi, fruntea ple=uv[a C[limanilor, cum se ridic[limpede =i mândr[]n v[zduhul f[r[nori; ia prive=te cum se ascund,]n negura dep[rt[rii, pietrele ro=ii =i cum Panaghia Ceahl[ului, ca o s[geat[de aur, spintec[de=erturile albastre =i f[r[fund ale cerului! Roua de noapte \i-a a=ternut covoare de m[rg[ritare sub pa=ii t[i, iar dep[rtatul apus =i neguroasa miaz[noapte au mânat]n grab[pe cele mai mângâioase dintre vânturile lor, spre a dezmierda =i a s[ruta fa\ a mândr[a blondului Adonis.

— F[r[]ndoial[, r[spunse el, c[toate acestea m[mi=c[peste m[sur[; decât dumneata, domnul meu, care cuge\i lucrurile cu capul unei genera\iuni disp[rute =i care e=ti un anacronism de carne =i de oase,]mbr[cat pe deasupra cu o manta cât toate zilele, po\i prea bine privi lucrurile numai pe partea lor poetic[; eu]ns[, care am cinstea de a fi om din timpul meu, cu o simpl[vengherc[de doc pe spate, am nevoie de ceva mai substan\ial pentru a-mi hr[ni cugetarea. Dumneata te po\i mul\umi, spre pild[, cu nectar, cu flori =i cu raze de soare, =i poate c[n-ai da o bobi\[de rou[pe una de m[rg[ritar; toate saltelele cele moi ale regelui Solomon n-ar pre\ui poate la dumneata cât mu=chiul cel plin de gândaci al

+e=tinei, pe care te-ai]ntinde mai oriental decât molaticul amant al reginei din Saba; murmurul apelor =i suspinul frunzelor te-ar r[pi poate mai mult decât cele mai sublimе melodii omene=ti; =tiu eu,]n sfâr=it, pân[unde te-ar mai duce acest amor desfrânat pentru tot ce e din lumea]nchipuirii? Cât pentru mine, eu r[mân]n cercul strâmt al lumii mele... Iat[pentru ce, b[trânul meu vis[tor,]n loc de rou[a= fi preferat s[fi fost iarba stropit[cu le=ie, numai cald[s[fi fost; c[ci, mai la urm[, nu]n\eleg ca copitele iepiei =i opincile mele s[prind[reumatism, numai pentru ca fantezia dumitale s[se poat[da de-a tumba]n lungul =i]n latul]ntregii crea\iuni...

— +i eu te las]n cercul strâmt al lumii tale, cu singura condi\ie de a te]ngriji pu\in =i de opinca ta dintre umere, care, pe cât se vede, e serios atins[de reumatism.

— Te salut! Te salut! izbucni deodat[tovar[=ul meu]ntr-un monolog inspirat, f[r[a b[ga]n seam[vorbele mele. Te salut, soare sfânt, f[clie aprins[de]nsu=i Dumnezeu]n adâncurile reci =i neguroase ale spa\iurilor sale! Febus Apolon, Osiris, Brahma, Ormuz, oricine ai fi tu, te salut!]ie, ca unui idol de foc, m[]nchin, =i, de pe această +e=tin[, altar imens ridicat de Dumnezeu, spre a se]n[\a de pe el fumul de jertf[al negurilor c[tre ceruri,]i aduc prinosul inimii mele!...

Soarele]=i ridicase,]n adev[r, geana]nfl[c[rat[a discului s[u deasupra liniei alb[striei a mun\ilor Sabasei =i ai lui Petru-vod[; iar lumina lui,]nc[rece, poleia piezi= +e=tina, acest pustiu imens =i verde, suspendat de Dumnezeu]nsu=i]n larga]n[\ime a v[zduhului... }ncepusem a scobor] la vale spre Neagra Bro=tenilor. Soarele se ridicase de-o sul[\ =i razele lui binef[c[toare spintecau seninul dep[rtat al unei dimine\i f[r[de nori. +e=tina]=i desf[=ura]nainteа noastră nem[rginita ei]ntindere verde =i rou-rat[; dincolo de hotarele ei, negurile plutitoare, ca o mare fr[-mântat[de vânturi, umplu cupa imens[a adâncului; mai departe,

cre=tetele vapoaroase ale mun\ilor Transilvaniei t[iau o dung[violet[=i dulce ondulat[pe adâncimea cerului albastru; iar dincolo de această linie — =i]nsufle\it poate numai de ochiul lui Dumnezeu — se deschidea nesfâr=itul gol =i tainic... =i]n el ne]nfrânata mea]nchipuire se pierdea, târând]n urma ei]ntreg sufletul =i inima mea...

Soarele era la amiaz[=i razele lui c[deau aproape drept peste capetele noastre. C[ldura]ncepuse a fi covâr=itoare. Caii mergeau]n voie =i alene pe poteca]ngust[, t[iat[cotigit]n iarba]nflorit[=i adânc[a +e=tinei; nici o adiere de vânt nu r[corea v[zduhul]nfl[c[rat; cerul era limpede =i aerul p[rea]ncremenit. Pe]ntinsa fa\[a scâteietorului ocean de flori, zefirii obi=nui\i ai locului nu mai s[pau nici o und[, nici o]ncre\itur[. Mica noastr[Axinie se]necase]n noianul de verdea\[=i]n\elepciunea cailor no=tri era singura busol[dup[care ne cârmuiam]n]ncurcata re\ea de poteci ce se ascundea sub iarba deas[=i]nalt[a +e=tinei. Totu=i, la o cotitur[a potecii, d[dur[m peste Axinia lungit[la p[mânt, r[suflând greu =i =tergându-se de sudoare cu vestita ei basma.

— Bine, sfârleaza dracului,]i zise tovar[=ul meu, iar a-nc[lecat Aghi\u[pe tine? Ce-o]mpingi a=a de fug[, fa, =i ne la=i singuri? Ori vrei s[ne r[t[cim pe meleagurile aistea?

— Da 'mneata, r[spunse ea netulburat[=i f[r[a se urni de jos, nu po\i merge mai repede? Nu vezi c-are s[ne-apuce ploaia? +i de ad[postit n-avem unde, f[r[cât la Mărcu pe Neagra? +avem mult de mers pân-acolo.

— Da de unde naiba vezi tu c-are s[plou[, suveica lui Scaraschi? pe la voi se vede c[plou[f[r[nori; ori poate c[ai tu vreun calendar al t[u, care scrie ploaie pe ziua de azi?

— Eu nu =tiu ce spui 'mnetă, f[r[numai c-are s[ne apuce furtun[=i ploaie mare, cum a sc[p[ta soarele de-amiaz[; nu vezi 'mnetă cum se-nnouează la Cornul Caprei?

— Ce capr[visezi tu, fa Axinio?

— Ia colo, la Cornul Caprei, h[*t*, departe, zise Axinia sculându-se =i ar[tând cu degetul ei mic un punct]ntre apus =i miaz[-noapte.

Privirile noastre se]ndreptar[pe linia degetului Axiniei; la punctul ar[tat de ea, z[rir[*m* marginile de aur ale unui nour mic =i conic, care r[s[rea de sub orizont =i=i l[rgea temeliile]n v[zduhul dep[rtat.

— +i crezi tu, Axinio, c[*nourul acela, care de-abia a plecat de la marginile lumii, are s[ne calce]nainte de-a ajunge noi la Mârcu?*

— Ei, d-apoi 'mnetă nu =tii c[*nourii vin c[lare pe vânt? Cum a sc[p[ta soarele de-amiaz[*, are s[*ne r[stoarne furtuna la p[mânt =i are s[ne mureze ca pe ni=te =oareci. Ia mai bine s[plec[*m, c[poate-om avea noroc s[ajungem]nainte de ploaie]ntr-un loc unde =tiu eu c[este o târl[p[r[sit[; de n-or fi stricat-o, avem s[g[sim o \]* de ad[post.*

Axinia apuc[]nainte, tovar[=*ul meu dup[ea, =i eu r[m[sei mai]n urm[. Axinia l[sase de ast[dat[ceva din firea ei de sfârleaz[=i mergea cuminte la trei pa=i]nainte de botul iepei tovar[=*ului meu; =i, de=i nu p[=*eam tocmai unul pe urmele altuia, p[rea totu=i c[se n[scuse]n noi ceva din firea pieilor-ro=i; — atâta mergeam de t[cu\i =i atâta c[lca de u=or =i om, =i cal.***

— +i mai avem mult pân[*la târla ta, Axinio?]ntrebai, ridicând glasul pe deasupra tovar[=*ului meu.**

— Ajungem amu; iaca, ia, se vede colo,]n adâncitura ceea, r[spunse ea, ar[tând cu degetul]nainte.

+i avea Axinia un a=a fel de ar[tat cu degetul, c[*parc[tot ce ar[ta r[s[rea la vârful degetului ei. La o dep[rtare,]n adev[r, nu tocmai mare, se vedea o adâncitur[plin[cu b[l[rii]nalte, dar nimic mai mult.*

Legiuni de nouri cu forme fantastice, ridicându=i unul de dup[altul fruntea lor tivit[cu aur, cuprinsese acum toat[*partea cerului dintre apus =i miaz[noapte; al\i nouri r[s[reau de la celelalte*

margini ale cerului =i, parc[gr[bîvi, veneau pe aripi de vânturi s[-i deie]ntâlnire, deasupra capetelor noastre, cu tovar[=ii lor din apus; =i, de=i pentru noi soarele mai p[stra câteva din razele sale, de=i natura din jurul nostru nu se de=teptase]nc[din]ncremenirea sa, totu=i umbre prevestitoare de r[u]nv[luiser[=i un vuiet surd =i nehot[rât fr[mânta dep[rt[rile z[rilor. Eu am fost]ntotdeauna amantul nestr[mutat al marilor priveli=ti ale naturii =i, de=i eram]ncredin[at c[nu voi avea nici un punct de reazem]mpotriva dezl[n\uirii bune a puterilor v[zduhului, sim\eam totu=i]n sufletul meu o ne]n\eleas[mul\umire. Nu cred s[fi mo=tenit mare lucru din firea vreunui erou antic; =tiu]ns[c[cum-p[na sufletului meu e atât de sim\itoare,]ncât e de ajuns s[arunci pe unul din discurile ei un gr[unte de siguran[, oricât de mic, spre a hot[r] precump[nirea curajului asupra fricii; =i când te gânde=ti c[, de ast[dat[, m[ad[posteam sub o manta care de atâtea ori]nfruntase biruitor potopurile cere=ti; când te gânde=ti c[m[umbream sub o p[l[rie care=-i râdea =i de ploaie =i de soare —]n\elegere oricine c[colosala tragedie a naturii, pe care stihiele se preg[teau s-o joace pe imensa scen[a v[zduhurilor; sc[zuse]n ochii mei la treapta unei drame ordinare =i nu a=teptam decât ca cortina s[se ridice...

Desc[lecar[m.

Cotigir[m la stânga =i intrar[m]n]nfund[tur[sau, mai bine zis,]n ceea ce Axinia numea o târl[p[r[sit[.

De p[r[sit[, p[r[sit[era ea, c[ci cucuta, brusturul =i urzica moart[cre=teau]n voie, =i cu bun[]n\elegere domneau peste locul acesta. }ntrucât se atinge de existen\a de alt[dat[a vreunei târle, cel mult dac[un col\ arheologic al vreunei opinci rupte mai ridică glasul din gunoiul animal,]n care st[tea]nmormântat[pân[la gât; mai deoparte, un par al vreunui gard disp[rut avea preten\ia s[-vi de=tepte]n suflet amintirea vreunei vechi coloane de templu, cru\ate]nc[de timpuri; un cerc desf[cut r[s[rea pe

jum[tate din mormanele de gunoi heteroclit¹ =i se p[rea c[cheam[]nc[o dat[,]n bra\ele sale, b[rbân\^a² de brânz[, pe care odinioar[o strânsese la piept.

Un vânt de miaz[noapte ne c[lcase gr[bit, =i suflarea lui vije-lioas[s[pa valori adânci cu fe\e schimb[toare]n fâne\ele]nalte =i]nflorite ale +e=tinei. Pe sub soarele care numai la dep[rtate r[stimpuri se mai ar[ta, nouri de plumb]=i târau, cu o iu\ea[nebul[, umbra lor pe p[mânt. Vântul]=i]ndoise furia =i nici o pat[de lumin[, jos, nici o pat[de azur; sus, nu se mai z[rea. Puterile adâncului tr[sese]n fa\ a cerurilor perdeaua lor de neguri...

]n dep[rt[rile pline de umbr[, st[teau mun\ii]ncremeni\i =i un fulger iute br[zda, ca o cordea de lumin[orbitoare, frun\ile lor posomorâte... Un tunet mai apropiat =i câteva bobî\e de ploaie hot[râr[pe Axinia =i pe tovar[=ul meu s[-=i ia m[surile cuvenite.]n câteva minute caii fur[deschinga\i, tarnî\ele cu pernele lor puse la p[mânt; iar pe ele, ca pe ni=te scaune, se a=ezar[fiecare de o parte, =i fiecare câte cu o poclad[]n spate. Axinia, ce f[cu, ce drese, se strânse ghem =i, mic[cum era, disp[ru aproape toat[sub poclad[. Tovar[=ul meu, sub ploaia care se]ndesea, c[uta cât mai iute s[-=i ad[postea =i el imensitatea persoanei sale sub poclada prea scurt[=i prea]ngust[pentru dânsul; trud[zadarnic[: când]=i acoperea spatele, i se dezveleau genunchii; când o tr[gea pe dreapta, stânga-i r[mânea goal[... =i ploaia se]ndesea. Desf[cui repede tafturul calului meu, luai poclada =i i-o aruncai peste lipsurile celei dintâi.

— +i acum, defunctul meu amic, zisei eu, cu cine vrei s[mai]mp[rt[=esc sim\irile adânci, pe care mi le de=teapt[]n suflet sublima fr[mântare a naturii? Cine ar crede c[sub porcoiul acesta de

¹ *Heteroclit* — diferit.

² *B[rbân\]* — vas f[cut din doage de lemn,]n care se p[streaz[lapte =i brânzeturii.

pocl[zi v[rgate]=i doarme somnul s[u de veci vl[starul cel mai gingaș din vi\la blondului Apolone? Tot a=a]mi]nchipui c[trebuie s[se fi]ntâmplat =i cu divinul t[u str[moș, sub ploile Arca-diei, când se tocmise v[car la regele Admet.

Nici un r[spuns.

R[m[sesem singur]n picioare, cu calul de frâu; =i fu de ajuns ca,]ntre mine =i tovar[=ii mei de drum, s[se]ntrepun[o poclad[, pentru ca,]n mijlocul nem[rginirii fr[mântate de furia elementelor dez[n]uite, s[mi se umple sufletul de iluziunea unei des[vârșite singur[t]\i...

Furtuna se schimbase]n vijelie =i pe mii de glasuri fantastice =uiera, se tânguia =i gema a pieire =i a pustiu.

Fulgere lungi de lumin[frânt[=i orbitoare spintecau adâncurile, f[r[r[gaz; ciocoteau v[zduhurile de tunete f[r[r[stimpuri, iar piscurile dep[rtate ale mun\ilor p[reau c[se pr[bu=esc sub tr[snetele cere=ti; =i ploaia cu pic[turi dese =i m[z[rate, biciuit[de vijelie; ca o pânză[f[r[sfâr=it, se dep[na piezi= din ceruri pe p[mânt. Axinia =i tovar[=ul meu st[teau]nghemui\i sub pocl[zile lor v[rgate =i apa ciuruia de pe dâni =i]n toate p[r]vile. Dup[un ceas de fr[mântare nebun[a firii]ntregi, ploaia]ncepu a se r[ri =i vijelia a= =i ostoi furia ei; numai din dep[rtare se mai auzea glasul r[zle\ al câte unui tunet; z[branicul de neguri se r[rise, iar printre petele mari de azur ale cerurilor, soarele]ncepuse iar[=i a trimite p[mântului razele sale. Ca o armat[de fantome uria=e, umbrele nourilor, gr[bite =i u=oare, se strecurau din miaz[noapte peste +e=tina =i se pierdeau]n miaz[zi; boabe mari de ploaie limpede atârnav pe firele de iarb[=i, sub razele soarelui, +e=tina lua]nf[\i=area unui verde =i]nflorit covor b[tut]n diamante; o r[coare fraged[=i curat[]mprosp[ta]ntreaga fire.

Ploaia contenise de tot =i vântul se potolise.

— Axinio, zisei eu femeii, care ie=ise de sub poclad[, murat[ca un =oarece, ia vezi de pune =eile pe cai =i s[plec[m, c[n-a=

voi să ne apuce noaptea uzi =i fl[mânzi. Mai este mult până la Mârcu?

— Ia, a mai hi ca pe la jum[tate cât am mers, da o s-ajungem iute, c[scoborâm la vale.

}n câteva minute caii fur[gata. }nc[lecar[m =i plecar[m.

}n mai pu\in decât credeam, fur[m la Mârcu, }n valea Negrei Bro=tenilor.

JUPÂNEASA ZAMFIRA

Mârcu e un han a=ezat pe valea Negrei, cam la jum[tate calea dintre +arul Dornei =i Bro=teni.

Eram la 18 iulie, cu dou[zile adic[]nainte de iarmarocul de la F[lticeni =i, prin urmare, o mul\ime de care \[r]ne=ti,]nc[rcate cu de-ale vânz[rii, se opriser[aici din drumul lor spre iarmaroc.]n mic, se putea vedea tot comer\ul =i toat[industria muntelui: oale, str[chini, mangal, doage, cofe, putini, piei de oaie, sumane, \es[turi groase de cânep[, pânz[de bumbac, =tergare de borangic, l[vicere, \es[turi mai sub\iri de lân[v[rgat[, opinci nelucrate de piele de porc, linguri grosolane, sc[fi\i, cove\i, =tiubeie de salcie, chersine =i alte câteva produse ale unei industrii cu totul primitive.

A=a, c[lare, cum m[g[seam, st[tui un moment s[privesc cu de-am[nuntul la toate acestea.

— Ei, =i ce-ai r[mas \intuit]n drum? auzii deodat[pe tovar[=ul meu, strigându-mi de la spate. Nu cumva ai de gând s[te faci negustor de opinci sau de doage?

— +i de una, =i de alta, scumpul meu spectru; de opinci spre a-\i preg[ti cataligele pentru c[l[toria pe lumea cealalt[; de doage, pentru a meremetisi¹ pe cât cu puțin[, b[rbân\ă hodorogit[dintre umerele tale; cine =tie, poate vei fi nevoit s[duci lui Pluto pu\in lapte acru ca plocon, spre a-\i face =i \ie loc]n al optulea cerc al iadului, lâng[Thaïs, vechea ta amant[, care — pe cât am aflat — face de dou[mii de ani o baie care nu miroase tocmai a parfum de roze.

¹ A meremeti=i — a drege.

— F[r] s[te m[gulesc, trebuie s[-i m[rturisesc, zise tovar[=ul meu, c[— din câ\i cunosc — dumneata e=ti cel mai tare }n anacronisme; de ast[dat[]ns[o s[-mi dai voe s[restabilesc pu\in ordinea cronologic[a faptelor: despre Thaïs, Laïs, Phrynea =i alte Aspasii, vom sf[tui *pleno ventre*¹; nu bagi de seam[, se vede, c[am devenit str[veziu de foame?

Desc[lecar[m la u=a crâ=mei; l[sar[m frâiele cailor }n mâinile Axiniei =i intrar[m]nl[untru. Un miros de rachiu m[izbi }n nas. Crâ=marul, un român de ast[dat[, r[s[rea, ca de obicei, pe jum[-tate de dup[tejpghea =i, c-o]ndemânare vrednic[de cel mai des[-vâr=it Avrum, mânuia un]ntreg popor de pahare =i de g[r]fi. Toate curcubeiele p[reau c[-i d[duser[]ntâlnire =i se vârâser[, pe culori, }n sticlele cu rachiu ale crâ=marului de la Mârcu. Cei câ\iva dulapi unsuro=i, a=eza\i }n chip de mese, pe câte patru picioare b[tute }n p[mânt, erau cuprin=i, pe toate p[r]ile, de b[rba\i =i de femei cu m[suri =i cu pahare de rachiu dinainte. }n munte vinul nu are trecere; se pare]ns[c[s-a f[cut un fel de]nvoial[]ntre vin =i rachiu: rachiuul s[se bea, iar vinul s[-i]mprumute paharele; =i dup[modul cum românul din munte m[soar[din cap pân[-n picioare litrul de rachiu ce i se pune dinainte, s-ar p[rea c[o singur[p[rere de r[u i-a mai r[mas — aceea, adic[, de a se fi]nlocuit patriarhala oc[a lui Cuza printr-o blestem[\ie nem\easc[pe care =i el, de ciud[=i pentru a mai m[ri cuprinsul m[car }n gând, a botezat-o cu numele de “chil[”; =i iat[-l deci pe românul nostru din munte bând rachiuul, nici cu stamboala², nici cu mer\,a, ci numai cu chila. +i se face la noi, }n toate zilele =i pe toate drumurile, un foarte hazliu patriotism; se strig[=i se scrie c[crâ=marul jidan otr[ve=te popula\ia noastr[rural[; =i, pe tema aceasta, se tun[atâta]ncât ai crede c[ultimul cuvânt al regener[rii noastre na\ionale trebuie c[utat }n fundul =ipului cu rachiu al lui]ic sau

¹ Cu stomacul plin (*lat.*)

² *Stamboal*[— bani\].

+loim. E o gre=eal[. Badea Ion, crâ=marul nostru na\ional, are tot atâta de pu\ini dumnezei, dac[nu chiar mai pu\ini, decât cel mai perciunat Avrum: p[pu=oiul, g[ina, oul, l[vicerul, n[frama, jocul, sumanul nimeresc tot a=a de bine drumul spre badea Ion, ca =i spre jupânul \ic; singura deosebire ar fi poate aceea c[otr[-vitoarele dresuri ale rachiurilor, \n loc de a fi jidove=ti, ar fi \n cazul cel[lalt curat române=ti; =i, de=i lucrul acesta ar fi, \n adev[r, un mare pas f[cut pe calea regener[rii, ar trebui totu=i s[se considere c[românul, sceptic cum e, d[foarte pu\in[\nsemn[tate faptului c[otrava de care moare e jidoveasc[sau curat româneasc[.

+i de=i, spre cea mai mare glorie a neamului românesc, \[ranul nostru se pare \nzestrat cu un stomac de tinichea, aceasta \nmpiedic[totu=i ca b[rba\ii de munte s[aib[fa\la ars[=i \mb[trânit[, iar femeile s[par[ca ni=te capre cu picioarele etice =i cu sânuri lungi, ascu\ite =i s[lbatic. Mi s-a \ntâmplat s[\ntâlnesc, de multe ori, babe purtând \n bra\le copii mici. “Al cui e copilul, m[tu=“? o \ntrebam eu, dorindu-i cale bun[. “A cui s[hie? ia, a neu”, r[spundea ea cu glas sub\ire =i \n\epat, l[sând s[se \ntrevad[o raghil¹ ruginit[de din\i, \n dosul a dou[buze albe cu pete ro=ii-vinete. “Prea cu putin\[, ziceam eu \n gând, c[ci =i copilul \nsu=i e b[trân...”

— Noroc bun, zisei, intrând \n crâ=m[, urmat de tovar[=ul meu, =i adresându-m[crâ=marului.

— Foarte mul\umim, r[spunse el mecanice=te, =i urmând a de=erta g[r[fi =i a umplea pahare =i m[suri de rachi pentru numero=ii s[i mu=terii.

}mi era, \n adev[r, foame; dar nu m[ispiteau deloc cei câ\iva cârna\i lungi, colb[î\i, sub\iri =i cu pânțele lipit de spate, ce atârnav pe cuie deasupra tejghelei; ai fi zis c[lor \n=i=i le era foame, atâta erau de costelivi!... Oricum, tovar[=ul meu \i m[sura

¹ *Raghil* — darac, instrument cu din\i de fier pentru piept[nat fuioarele de cânep[.

cu ochii scânteietori =i lacomi, =i era cât pe ce s[]ntind[] mâna =i s[]nha\ e unul.

— Pu\in[] r[]bdare, zisei eu, dându-i mâna la o parte, h[]mesitule antropofag; ia seama c[] ceea ce vezi]nainte ochilor t[]i nu sunt decât toate rudele tale]n=irate pe a\] =i spânzurate pe cuie]n crâ=ma de la Mârcu.

Tovar[]=ul meu mârâi ceva printre din\i, dar se st[]pâni.

— Jupâneas[], jupâneas[], zisei eu, strigând pe femeia crâ=marului, care umbla de colo pân[] colo, slujind pe mu=terii; jupâneas[], ia poftim oleac[]-ncoace.

+i femeia se apropie de mine. Crâ=marul se p[]rea c[]-i caut[] de treab[].

— M[] rog, zisei eu, când femeia fu lâng[] mine, am voi s[] mânc[]m ceva; venim de departe =i suntem osteni\i =i fl[]mânzi; n-ai vreo odaie mai deoparte?

Crâ=marul]ns[], care auzise]ntrebarea mea =i care cu o repegiune de maestru cânt[]rise câ=tigul ce i se]nf[]\i=a, zise femeii lui:

— Du pe dumnealor]n odaie, Zamfir[], =i vezi ce poftesc.

Ne scular[]m =i urmar[]m pe crâ=m[]reas[].

Sunt dator s[]]nsemn]n treac[]t c[] Zamfira lui Ilie Filipoiu, crâ=marul de la Mârcu, se deosebea mult de Sura lui Avrum din +e=tin[]: statur[] mijlocie, sprâncene negre]mbinate, p[]r castaniu, ochi c[]prij, nasul drept, gura mic[], fa\ a oval[], câte o gropi\]]n fiecare obraz când râde, vârsta — 25 de ani... +i dac[] mai adaugi c[] via\ a sedentar[] =i bunul trai]i p[]strase toat[] plenitudinea, rotunjimea =i fr[]gezimea formelor femeie=ti, dac[] mai adaugi tonurile trandafirii care r[]s[]reau de sub pielea alb[] =i curat[] a fe\ei =i a bra\elor ei, apoi cu drept cuvânt te-ar fi prins mirarea =i n-ai fi putut s[]-i dai socoteal[] cum de se r[]t[]cise aceast[] mielu\] \igaie printre atâtea capre f[]r[] barb[].

— Jupâneas[] Zamfir[], zisei intrând]n odaie =i adresându-m[] crâ=m[]resei, nu c[]uta c[] suntem a=a pr[]p[]di\i; ia pârdalnica as' de ploaie ne-a apucat pe +e=tin[] =i ne-a murat ca pe ni=te =oareci;

dumnealui,]l vezi? =i ar[tai la tovar[=ul meu, e c[prar]n armata lui Vod[, =i eu sunt revizor de drumuri; c[]l[torim pe socoteala st[pânirii =i, fiindc[norocul ne-a adus]n cas[la dumneata, apoi d[-ne ceva s[mânc[m; pl[tim oricât, numai s[fim mul\umi\i.

— Da ce-\i pofti dumneavoastr[? ne]ntreb[ea.

— Asta-i asta, jupâneas[Zamfir[; doar =tiu c[n-o s[ne dai bor= de ochi c[]priei =i friptur[de obraji trandafirii; ia d[-ne =i dumneata vreun scrob, vreun bor= de pui, ni-te brânz[cu smântân[, d[-ne ceva, c[suntem a=a de fl[mânzi,]ncât, de mai stai mult cu noi, te mânc[m cât ai clipi.

+i o strănsei u=or de obraz cu dosul a dou[degete.

— Da-\i a=tepta o \âr[? m[-ntreb[ea zâmbind =i dându-mi jos mâna cu o lovitur[u=oar[.

— Da om a=tepta =i dou[, numai cât mai degrab[, c[tovar[=ul ista al meu are obicei de moare cum apune soarele =i n-a= vrea s[moar[fl[mând, s[]rmanul.

—]ndat[,]ncheie Zamfira noastr[, ie=ind iute =i tr[gând u=a dup[dânsa.

Peste pu\in, Axinia intr[]n odaie.

— Da 'neavoastr[, m[]ntreb[ea,]\i r[mânea aici ori merge\i mai departe?

— Da tu, Axinio, unde crezi c[e mai bine de mas? Prin pârloa-ge ori la jupâneasa Zamfira din valea Negrei Bro=tenilor?

— Cum]\i vrea 'neavoastr[.

— Foarte bine, mânem aici. Du-te =i cere s[-\i deie s[m[nânci; cere s[-\i deie =i vin, dac[bei; pune-te bine la cale =i, dac[nu-i avea unde dormi, vino aici]n odaie.

Axinia p[ru c[vrea s[zic[ceva, dar se r[zgândi, ie=i =i se duse.

Tovar[=ul meu se lungise cu fa\ a-n sus pe unul din cele dou[paturi ce se aflau]n odaie =i st[tea nemi=cat, cu ochii]n podele¹

¹ *Podele* — tavan.

=i cu ceafa rezemat[]ntre degetele]ncle=tate ale amândurilor mâinilor sale,]n loc de pern[. M[]l[sai =i eu]ntr-un cot pe celalt pat; m[sim\eam obosit. Peste pu\in, u=a se deschise =i jupâneasa Zamfira intr[cu ceea ce s-ar putea numi tacâmuri. Trase masa de lâng[fereastr[]n mijlocul casei, a=ternu pe ea ceva care sem[na a o fa\ de mas[=i puse dou[tacâmuri alc[tuite fiecare din câte dou[talgere, unul]ntins =i altul adânc, care se]nrudeau cu farfuriile prin form[, iar cu str[chinile prin florile lor de smal\ albastru =i gros; furculi\ele =i cu\itele, de=i cam ruginite, erau totu=i cu\ite =i furculi\e; lingurile de tis[, cu coada]n form[de =arpe s[pat]n lemn, dovedeau munca st[ruitoare a vreunui c[lug[r; iar deasupra tuturor, domnea câte un gros =i mare =ervet de cânep[strâns]n patru.

— Bravo, jupâneas[Zamfir[! zisei eu, privind pe crâ=m[reas[cum punea masa, =i f[r] a m[urni de pe cotul pe care st[team rezemat, bravo! pe cât v[d, dumneata ai de gând s[ne osp[tezi ca pe ni=te feciori de domn. Vezi dumneata pe tovar[=ul ista al meu, care st[lungit ca o tânjal[? S[=tii c[, pân[acuma, el a =i suflat cu gândul o m[m]lig[]ntreag[=i-o oal[cu bor=; pentru el, prin urmare, =i fiindc[suntem, cum s-ar zice, la Sf. Ilie, s[n-aduci la mas[decât dou[mere, da =tii d-ta, de cele sântilie=tî, pe-o parte g[lbii =i pe alta trandafirii =i, dac[fragii nu s-au trecut, n-ai face r[u s[-i aduci vreo doi, c[-i plac stra=nic.

— Ei, dumitale nu \i-e foame, zise ea ro=indu-se u=or =i sfâr=ind de pus masa.

— Cam ai dreptate, jupâneas[Zamfir[, eu sunt de cei care se satur[cu lumina luceferilor de sear[.

— Ai s[m[nânci trântea[de la badea Ilie, zise tovar[=ul meu,]ntorcându-se pe o parte =i cu fa\ a-n cas[.

Crâ=m[ri\ a ie=i =i, dup[câteva minute, intr[cu o femeie dup[ea, amândou[]nc[rcate cu de-ale mânc[rii. Ni se puse pe mas[o co=cogea m[m]lig[pe un fund de lemn, un scrob, la care se p[reau c[luase parte g[inile unui sat]ntreg, o mare strachin[cu ca=

fr[mântat chiar atunci =i o strachin[, =i mai mare]nc[, plin[cu un ocean de bor=. Tovar[=ul meu se scul[iute, se puse la mas[=i]ncepu s[m[nânce cu o l[comie =i o furie vrednic[de un s[lbatic.

— Bine, jupâneas[Zamfir[, zisei a=eându-m[=i eu la mas[, pe cât v[d, d-ta]\i ba\i joc de noi; am uitat, ce-i drept, s[-\i spun c[d-lui e Fl[mânzil[din poveste, care, numai pe-o m[sea, pune nou[cuptoare de pâine =i nou[ialovi\i¹ fripte; =i d-ta ne-ncurci c-o lingur[de bor= =i c-un strop de brânz[? Ia stai numai oleac[=-ai s[vezi cum o s[sufle]ntr-o clip[=i scrob, =i brânz[, =i bor=, =i m[m]lig[.

— +i d-ta, ce nu-i dai pace? dac[i-i foame, cum n-are s[m[nânce?

— A! Vas[zic[pe d-ta, jupâneas[Zamfir[, te-a p[lit mila de d-lui! bine, am s[te a-ez la badea Ilie.

— Ei! Parc[badea Ilie alt[grij[n-are.

+i r[spunsul acesta atât de simplu m[l[s[pe gânduri...

“Hm! cugetam eu, pi=când din m[m]lig[=i sorbind sub\ire bor=ul de pe vârful lingurii; mi se pare c[jupâneasa Zamfira are ochi destul de c[prii =i, dac[cerurile s-ar hot[r] s[-=i amestece cu m[rile culoarea =i adâncimea lor, ar trebui s[se ieie pu\in dup[ochii sprintenei jum[t\i a lui badea Ilie de pe valea Negrei Brotenilor; nu =tiu,]ns[,]n cazul acesta, cu ce lumini tainice =i cu ce via\[arz[toare ar]nsufle\i ele moarta lor adâncime... +i]n ochii jupânesei Zamfira e atâta tain[=i atâta via\[arz[toare!... Sunt atât de mici gropi\ele din obraji ei când râde!... Am v[zut]n via\ea mea atâtea sprâncene]mbinate =i totu=i nici unele din ele n-au avut darul de a-mi strânge fiin\ea atât de puternic]n arcu lor fermecat, dup[cum g[sir[cu cale s-o fac[,]ntr-o clip[, sprânce-nele jupânesei Zamfira. To\i trandafirii p[mântului s-ar vesteji de ciud[dac[s-ar uita la gura mic[=i]nflorit[a crâm[m]resei...”

¹ *Ialovi\i* — vac[mare =i gras[.

+i nu b[gam de seam[c[duceam la gur[lingura de=art[=i c[,]n mod incon=tient, luam de dou[ori din m[m[lig[=i niciodat[din bor=. +i poate c[aveam dreptate; c[ci, mai la urm[, cine puse pe jupâneasa Zamfira s[stea]nfipt[]n fa\va mea =i, mai ales, cine poftise pe sfântul soare, care apunea, s[se strecoare prin fereastr[=i s[amestece nuan\ele de aur antic ale razelor sale cu tonurile albe =i trandafirii, care r[s[reau de sub pielea fin[a femeii acesteia?

— M[rog, jupâneas[Zamfir[, zisei eu l[sând lingura, punând mâinile]n buzun[ri =i r[sturnându-m[]n cump[n[pe speteaza scaunului, m[rog, nu crezi d-ta c[soarele, acest F[t-Frumos din poveste, a pierdut urma Ilenei Cosânzene, =i c[s-a vârât pe fereastr[la d-ta, ca s-o caute? Eu te sf[tuiesc s[tragi perdeaua, c[tare m[tem s[nu te v[d zburând pe fereastr[c[lare pe-o raz[de lumin[...

— Ei!... zise ea c-un fel de cochet[rie proprie oric[rei femei, ia las[-m[-n pace! +i un fel de mânie pref[cut[se citea]n ochii ei. Strânse iute de pe mas[=i ie=i.

Peste pu\in u=a se deschise =i Axinia intr[.

— Da...

— Da bine, sfârleaza dracului, zisei eu luându-i vorba din gur[, alt drum nu era de mers la +ar?

Axinia se uit[lung la mine, ne]n\elegând de ce-o luam a=a repede.

— Cat[-\i treaba, Axinio, zise tovar[=ul meu b[tând-o u=or pe um[r; nu te speria; ia jupâneasa Zamfira nu=’ ce-o f[cut, nu=’ ce-o dres cu ochii d-sale cei]n floarea fuiorului de cânep[, c[l-a s[getat prin inim[. Nu cumva =tii tu s[descân\i de s[get[tur[?

— D-apoi s[-i descânte cine l-o s[getat, zise ea jum[tate glumind, jum[tate mu=cat[de un fel de gelozie]nn[scut[oric[rei femei.

— M[rog, zisei eu, pe un ton de o seriozitate silit[; n-o s[sfâr=e=ti cu fleacurile? Du-te, Axinio, =i zi cui va s[ne a=tearn[ceva pe paturi s[ne culc[m, c[eu cad de somn. Tu unde te culci?

— Da m-oi culca =i eu undeva.

— Foarte bine, numai s[nu te culci cu nasul la stele, s[te g[sesc mâine diminea\ cu fluier de argint]ntre din\i; nu de alta, da n-a= vrea s[-i v[d iepele =i pe cucona=ul ist tân[r bocindu-te.

— Las[, nu purta 'neata grij[de asta, zise ea ro=indu-se u=or =i ie=ind din odaie.

Peste pu\in, jupâneasa Zamfira =i cu Axinia intrar[cu de-ale a=ternutului. Puser[pe fiecare pat =i la c[p[t`i câte o pern[mare =i vârtoas[, iar]n lung câte dou[pocl[zi una peste alta, una ca prostire =i alta ca ogheal. Ni se puse pe mas[un sfe=nic de lut cu o lumânare de seu =i câteva chibrituri.

— Iaca a=a, jupâneas[Zamfir[, zisei eu uitându-m[la paturi, nici]mp[ratul turcesc nu cred c-o s[doarm[noaptea asta mai bine decât noi. Un lucru numai: cu poclada asta — =i ar[ta] pe cea cu care era s[m[]nvelesc — s-a mai]nvelit cineva?

— D-apoi ne-am]nvelit noi, r[spunse ea, uitându-se lung la mine =i ne]n\elegându-mi rostul]ntreb[rii.

— Nu glume=ti?... Chiar d-ta singur[, jupâneas[Zamfir[?

— Ei, zise ea ca]n\epat[de]ntrebarea mea, d-tale \i-i de glumit, nu \i-i de dormit.

— Ba deloc, jupâneas[Zamfir[; eu n-am glumit de când sunt.

— Ba, jupâneas[Zamfir[,]nterupse tovar[=ul meu, ia s[-i spun eu una =i bun[: vrei s[n-auzi la noapte tr[snind pe acoper[mânt =i hodorogind prin pod? unge ferestrele cu usturoi =i pune cruce de cear[galben[pe borta cheii; altmintrele, toate bufni\ele =i toate cucuveicile, de pe unde-or fi, toate-or s[se strâng[]n preajma casei d-tale; =-ai s[vezi sclipind toat[nopticica lumini albastre pe la fere=ti... Trebuie s[=tii c[d-lui]i lunatic =i noaptea st[la sfat cu strigoii, cu bufni\ele =i cu liliecii.

— Da poate c[n-a mai hi tocmai a=a cum spui d-ta, zise ea cam]n b[taie de joc.

— Vas[zic[...

+i tovar[=ul meu]=i puse mâinile la spate =i privi pe crâm[-reas[drept]n ochi.

— Vas[zic[, zisei eu apucându-l de vârful urechii =i f[cându-i vânt, vas[zic[, stânga-mpree... jur! =i la culcare... mar=!

Amândou[femeile ie=ir[din odaie râzând cu hohot.

Când ne scular[m diminea\,a, soarele]nc[nu r[s[rise; caii erau dinaintea crâm=mei =i Axinia-i]n=euase. Badea Ilie =i jupâneasa Zamfira erau scula\i =i treb[luiiau prin crâm=m[.

Pl[tir[m =i ie=ir[m s[plec[m.

— Apoi mai r[mâne\i s[n[to=i, zisei]nc[lecând =i cârnind calul spre drum.

— S[merge\i s[n[to=i =i drum bun, ne dorir[]ntr-un glas badea Ilie =i jupâneasa Zamfira, =i mai pofti\i când v\i intoarce, ad[ug[aceasta din urm[.

— Bucuro=i, s[v[g[sim s[n[to=i!

Plecar[m.

Pentru]ntâia oar[poate]n zilele mele, mergeam pe un drum de munte]n o str[lucit[diminea\ de var[, f[r[s[-mi dau seama de frumoșea\ea locurilor ce str[bteam... Gândurile mele r[m[se-ser[departe de mine... +i cine =tie cât a= fi mers astfel, dac[tovar[=ul meu nu s-ar fi]ns[rcinat s[m[smulg[dintr-un soi de toropeal[sufleteasc[...

— Ei! b[trânule Isac Lachedem,]l auzii deodat[strigând de la spatele mele, ei! legendarule jidov r[t[citor, ia prive=te =i-mi spune, te rog, dac[, sub cerul ve=nic de prim[var[, care plute=te peste fericitele v[i ale Ca=mirului d-tale asiatic, unde]nchipuirea a a=eizat raiul p[mântesc, ai v[zut un r[s[rit de soare sau o priveli=te mai m[rea\ decât pe valea Negrei Bro=tenilor no=tri? Oare Himalaiele =i Hinducu=ii misterioasei d-tale patrii]=i]n[l\au mai mândri spre cerul limpede piscurile lor aeriene? =i aurul idealizat al razelor de soare poleiesc acolo mai fermec[tor decât aici cre=tetele lor neguroase? Oare e acolo mai molatic =i mai cu m[ie-trie \esut din cea\ =i lumin[v[lul str[veziu =i imens aruncat de

D-zeu peste adâncuri? Oare spiritul, care sufla peste ape]n zorile Crea\iunii, era mai dulce =i mai lin decât adierile dep[rtatului nostru apus? }n ce pâru de rece =i curg[toare rou[a pus natura un suspin mai adânc de dureroas[dragoste decât]n glasul Negrei Bro=tenilor no=tri? +i dac[, fa\ de toate acestea, r[mâi]nc[nep[-s[tor, dac[idila biblic[a lui Boaz =i Ruth nu-\i]nflore=te]nchipuirea, dac[din zarea veacurilor nu-\i r[sar]n suflet ochii negri ai indianeii Tamar, dac[nu]ntrezezi sub alba stol[asirian[chipul fermec[tor al chaldeianeii Rachel, dac[,]n sfâr=it, sufletul d-tale mai r[mâne, fa\ de toate acestea, l[n\uit]n sânul crâm[resei cu ochi]n floarea fuiorului de cânep[...

— Dac[toate acestea se]ntâmpl[sau nu se]ntâmpl[,]l]nterupsei eu, tu r[mâi totu=i cea mai mare sec[tur[din univers...

— Tocmai când...

— Tocmai când =i destul, ori te umflu de urechi.

— Foarte bine; iat[un argument]n fa\ a c[ruia trebuie s[-mi plec capul =i...

— S[taci...

ION RUSU

Dup[un ceas de drum, ajunseser[m la gura Dârmocsului, un pâr`u care=î face drum prin cotiturile de miaz[zi ale mun\ilor =î se vars[, pe dreapta,]n Neagra Bro=tenilor; iar]n unghiul pe care-l formeaz[D`rmocsul cu Neagra se afl[a=ezat[crâ=ma. O singur[grind[]nalt suspendat[, r[m[=i\ a vreunui pod desfiin\at de vechime, una ce cele dou[maluri ale Negrei, ca un fel de punte aerian[. Noi t[iar[m prin ap[, suir[m malul drept =î ne]ndreptar[m spre crâ=m[; iar Axinia, de=î apa nu era mai adânc[decât pân[la genunchi,]mpins[de natura ei de veveri\[, g[sise nimerit s[treac[pâr`ul pe punte; =î, când ne uitar[m noi]nd[r]t, o v[zur[m prin aerul]nalt, str[b]tând, cu pas u=or =î sigur, grinda]ngust[de peste Neagra.

— Bine, custura lui Scaraoschi,]i zise tovar[=ul meu, când ea ne ajunse din urm[, dar dac[te duceai de-a tumba]n ap[? Adic[tu nu po\i trece peste Neagra decât numai prin v[zduh? Ori vrei s[nu-î vad[lumea picioarele? S[-mi fi spus, c[te luam c[lare.

— Ia d[-i pace,]l]ntrerupsei eu; Axinia a f[cut, se vede, multe p[cate =î se deprinde, de pe lumea asta, ca s[treac[peste cele nou[v[mi ale v[zduhului din lumea cealalt[. Nu-i a=a, Axinio?

— A hi, r[spunse ea]n\epat.

Desc[lecar[m dinaintea crâ=mei.

Pân[ce Axinia s[vad[de cai, noi ne a=ezar[m la o mas[, sub umbra unui mestec[.]n crâ=m[, tot la o mas[, chefuiam câ\iva \[rani. Mai deoparte, ca la o zvârlitur[de b[\, o mul\ime de femei erau strânse ciotc[=î f[ceau nu =tiu ce. Axinia luase =eile de pe cai,]i legase la gard, le d[duse pu\in[iarb[=î se]ntorsese unde eram noi.

— Ia vezi, fat[h[i, dac[putem g[si ceva de-ale mânc[rii la crâ=ma asta.

Axinia se răsuci]ntr-un picior, plec[=i disp[ru]n crâ=m[. Peste câteva minute se]ntoarse.

— Vai de mine! zise ea speriat[=i cu mâna la gur[, vai de mine! Ion Rusu i-aici...

— Ei, =i ce te apuc[, fa? Ce-i cu Ion Rusu al t[u? o]ntrebai eu.

— Ion Rusu din gura Dârmocsului...

— Foarte bine, din gura Dârmocsului; dar,]n sfâr=it, cine-i Ion Rusu al t[u, de parc[te-au apucat toate n[b[d[ile?

— D-apoi'neata =tii? s[te fereasc[sfântu de el, când]i cu chef; se leag[de toat[lumea =un sat]ntreg n-are ce-i face.

— Ei, =i de asta te-ai speriat?

— D-apoi?

— Bine, bine, o s[vedem; pân-atunci, ia vezi, nu ne mai aduce ceva s[mânc[m?

— Iaca vine.

]n adev[r, crâ=marul, un român cam de 40 de ani, venea cu de-ale mânc[rii.

— Bun[ziua, prietene,]i zisei eu, când fu lâng[noi.

— Mul\umim d-voastr[! ne r[spunse el scurt, punând, f[r[alt[vorb[, dinaintea noastr[o pâine uscat[, o bucat[de cârna\ =i mai uscat]nc[, ni=te brânz[]ntr-o strachin[=i o leg[tur[de ceap[verde.

— Da vin]i pofti? ne]ntreb[el.

— Deocamdat[s[ne dai ap[rece; suntem]nfierbânta\i de drum; vinul o s[-l cerc[m mai pe urm[.

+i, nep[s[tor, ne l[s[=i, cu pa=i greoi =i largi, se]ntoarse]n crâ=m[.

— Ia cearc[-\i din\ii]n cârja ias' de corn a bunic[-ta, fa Axinio, zisei eu, dând femeii o bucat[de cârna\, uite pâine, uite ceap[, uite brânz[, m[nânc[, sfârleaza lui Scaraoschi, pân[ce nu d[Rusul cu crucea peste tine. Auzit-ai de Ivan Turbinc[? Ei bine, s[

=tii tu c[acela era tot rus =i-l chema tot Ion, ca =i pe Rusul t[u; =i avea o tolb[blagoslovit[de Dumnezeu,]n care vâra pe to\i dracii. Pe cât am aflat, =i Ion Rusu din gura Dârmocsului are o tolb[,]n care s-o hot[rât s[te vâre =i pe tine, cu dracii t[i cu tot.

— Ei, 'neatale \i-i a pruji¹, da 'neata =tii pe Ion Rusu? las' c-ai s[vezi.

— Cine \i-a spus \ie c[nu-l =tiu, fa? D-apoi eu nu-s rus?

— 'Neata rus?...

— Ba]nc[de cei cu coad[, Axinio.

— Ei las'... zise ea, uitându-se la mine cu un zâmbet de ironic[ne]ncredere =i oprind la jum[tate cale spre gur[o ceap[, din care mai mu=case o dat[.

Sfâr=isem aproape de mâncat, când]mi arunca, din]ntâmplare, ochii spre crâ=m[. Un român de o]nf[\i=are athletic[, care, de=i]n crâ=m[, se p[rea totu=i acas[la dânsul, umpluse golul negru al u=ii =i, cu picioarele desf[cute]n compas pe pragul dedesubt, st[tea =i se uita \int[la noi; cu o mân[la spate =i cu alta r[sucindu=î o mustea\ stufoas[=i galben[, p[rea c[pl[nuie=te ceva, de sub c[ma=a lui alb[=i scurt[pân[deasupra genunchilor, de sub brâu verde =i lat ce-i]ncingea =alele, de sub \arii lui cre\i =i cura\i, r[s[rea o musculatur[sculptural[, care ar fi f[cut gloria unui statuar; un cojocel scurt, f[r[mâneci, aruncat cu ne]ngrijire mai mult pe-un um[r, se silea s[acopere ni=te spate, pe care, ca =i pe umerii anticului Atlas, s-ar fi putut rezema cerurile; o frunte neted[=i larg[se ivea]n trei p[trimi de sub c[ciula lui mare =i neagr[, care, cu greutate, se \inea]n cump[n[cam pe ceaf[, cam pe-o ureche; iar piep\ii albi ai c[m[=ii lui]ntredeschise la gât =i dinainte p[reau prea strâm\i pentru sânurile lui puternice... S[fi avut 40 de ani.

— Nu cumva acela-i Rusul t[u, Axinio?]ntrebai eu pe femeie, ar[tându-i-l.

¹ *A pruji* — a glumi.

— Ba el, uci...

— Taci c[te-aude =i te vâr[-n tolb[, prâsnelul naibii.

— Iaca vine, zise ea speriat[, =i voi s[plece.

O apucau de mânec[=i o \inui pe loc, f[r[a zice nimic. Ion Rusu p[r[sise,]n adev[r, privazul u=ii =i, cu pa=i greoi =i leg[na\i, se]ndrepta spre noi. Din chipul cum mergea =i cum se \inea Rusu,]n\elesei repede c[nu era beat, ci numai cu chef, adic[cum]i =ade românului mai bine, dar =i cum era mai de primejdie, dup[spusa Axinieii. +i cu tot gustul de bucluc =i de gâlceav[, ce se citea pe fa\la lui, nu m[putui totu=i opri de a m[sim\i atras c[tre acest om plin de via\ =i cu tot sufletu-i vesel]n ochi =i pe figur[. M[hot[râi s[-i iau apa de la moar[.

— Bun[ziua, Rusule,]i zisei când fu la câ\iva pa=i de noi.

Rusul nostru se opri pe loc =i, cum era el cu mâinile]nfipte]n brâu]n loc de buzunare, rezemat mai mult pe piciorul stâng =i cu dreptul]nainte =i pu\in cam slobod, m[privi un moment f[r[a-mi r[spunde, dup[obicei, la bun[ziua mea.

— Mul\umesc d-tale, zise el,]n sfâr=it, sco\ând dreapta din brâu =i r[sucindu=-i mustea\la stâng[; da adic[de unde m[cuno=ti d-ta, cucoane, de-mi zici a=a deodat[pe nume, m[]ntreb[el cam r[stit =i privind-m[\int[.

— De un'te cunosc? Bravo, Rusule! zisei eu sculându-m[, apropiindu-m[de el =i b[tându-l u=or peste um[r; da cine nu cunoa=te pe Ion Rusu din gura Dârmocsului? Oare este un român mai verde =i mai chipe=, pe toat[valea Negrei Bro=tenilor, decât Ion Rusu din gura Dârmocsului? Doar cred c[satul de frica lui =tie =i nu de-a buhaiului popii; =i mi se pare mie c[fetele =i nevestele se cam sf[desc dup[muste\ile tale cele galbene =i stufoase; uite, biata Axinia numai te-a v[zut =-a =i apucat-o tremurul lui Cain.

— A! haaa! Axinia din gura Borcii, zise el f[când un pas spre femeie =i privind-o scânteietor; ia mai stai tu, fa, s[-\i sucesc eu gâtul ca la =opârle amu; ce cau\i tu aici?

Axinia, sprinten[cum era, o rupse de fug[.

— Ia ascult[, Rusule, zisei eu apucându-l de bra\, las' c[i-i suci gâtul mai pe urm[.

+i cum se uita Rusu dup[Axinia, care fugea, d[du cu ochii de gr[mada de femei strânse ciotc[mai deoparte,]mprejurul a nu =tiu ce.

— A! ha! zise el, iar a venit aici cotoroan\ a de vr[jitoare.

+i pe cât]i]ng[duia starea lui de ame\eal[, se smulse din strânsoarea mea =i se]ndrept[repede spre gr[mada de femei.

— Ia mai sta\i s[v-ar[t eu amu, amenin\ el de departe.

— Iaca Rusu! iaca Rusu! auzii strigând speriat pe o femeie din gr[mad[.

Toate femeile]ntoarser[capul =i, când v[zur[pe Rusu venind, iute se scular[=o]mpunser[de fug[care]ncotro. O bab[, care p[rea c[formase centrul grupului de femei, se sculase =i ea, strângea repede nu =tiu ce =i, pe cât]i]ng[duiau b[trânele ei picioare, o lu[=i ea la fug[spre Neagra,]=i ridic[fusta pân[la genunchi, intr[]n ap[=i, luptându-se cu repegiunea curentului, se silea s[ajung[cât mai iute la malul cel[lalt. Nu cunosc obiceiul câinilor de vânat, dar]mi]nchipuiesc c[tot ca =i Rusu trebuie s[fi r[mânând pironit un ogar care vede o sut[de iepuri \â=nind deodat[din toate p[r\ile =i nu =tie dup[care s[se ieie. +i Rusu, mânios =i ru=inat, poate, de neizbânda sa, se]ntorcea mai]ncet decât se dusese.

— Da ce-i, Rusule, zisei eu, când fu lâng[noi, ce te-ai apucat de speriat femeile satului?

— Ce-i?... D-apoi c[doar n-oi da eu cu crucea peste spurc[-ciunea cea de cotoroan\[, zise el ar[tând spre baba care trecea Neagra prin vad; =i o sudalm[, care dovedea c[Rusu nu era]n termeni tocmai excelen\i cu crucile, cu dumnezeii, cu icoanele =i cu t[mâia, c[zu ca o grindin[pe capul babei, care trecuse apa =i se dep[rta repede pe drum la vale. Am s[-i descânt eu de baghi\¹ unde-o miruit-o cu lapte acru popa ei cel]ig[nesc.

¹ *Baghi*, *babi* — boal[de care p[timesc copiii mici.

— Da ce \i-o f[cut baba, Rusule, de-o t[mâiezi a=a?

— Hei! d-apoi c[doar asta-i Marula, vr[jitoarea din P[ltini=; dup[ce poart[toat[noaptea pe Sarsail[dup[gât, vine de-ncheag[apa prin sate.

— Las-o la pârdaľnica, dac[-i vr[jitoare, m[i Rusule, c[\i-a face vreo farmazonie =i te-i trezi]ntr-o bun[diminea\ [din om neom.

— D-apoi c[doar nu m[tem eu de farmazoniile ei; eu]s cânt[rit]n ziua de Pa=ti =i nu se prind de mine dr[coveniile ei.

+i-mi]nchipui c[Rusu trebuia s[fi fost cânt[rit =i]n ziua de Cr[ciun; c[ci]mi f[cea impresia unui om care era]n stare s[zvâr[]cu barda =i]n D-zeu, =i]n dracu.

— Hei! Axinio, fat[h[i, hai vino-ncoace, zisei strigând pe femeie, care sta lungit[pe iarb[mai]ncolo, la o dep[rtare anume aleas[]n vederea Rusului; hai, vino-ncoace, c[Rusu s-a hot[rât s[\i suceasc[gâtul mai târziu.

Axinia se scul[=i, cu b[gare de seam[, se apropie de noi pe la spate.

— Ia du-te =i spune crâ=marului s[vie cu socoteala,]i zisei]ntorcându-m[la ea.

Axinia f[cu un ocol larg =i chibzuit pe la stânga Rusului, de la care nu=i lu[ochii, pân[ce nu se sim\i]n afar[de sfera primejdiei =i, apropiindu-se de u=a crâ=mei, strig[pe crâ=mar, f[r[a intra]nl[untru. Acesta veni numaidecât, pl[tir[m =i ne scular[m s[plec[m.

— D-apoi c[doar n-]i pleca 'neavoastr[f[r[s[v[opr]i pe la palaturile Rusului, zise acesta]nfigându=i provocator amândou[mâinile]n brâu[s[u verde =i lat.

“Rândul nostru”, cugetai eu...

— Nici nu r[mâne vorb[, Rusule, s[trecem noi prin gura Dârmocsului =i s[nu vedem palaturile Rusului, se poate? Numai s[mergem mai repede c[ne-apuc[noaptea =i trebuie s[fim]n iast[-sear[la +ar.

— Da ce-a=a mare grab[, m[rog? Doar +aru n-o s[fug[peste grani\[: tot acolo o s[-l g[si\i =i mâine diminea\[:

— A=a-i, Rusule; dar, vezi tu, noi suntem cu trebi de-ale st[pâniei =i nu putem întârzia.

— D-apoi c[, de, nu-i hi dumneata ingineriu care croie=te =u=aua?

— Ba, de nu \i-ar fi cu sup[rare, Rusule, chiar eu sunt cel cu =u=aua; uite, =i ar[tai la tovar[=ul meu, dumnealui e stor[=¹ la suprefectura de la Bro=teni =i are de dus ni-te porunci la prim[ria din +ar.

Rusu se uit[lung =i b[nuitor la tovar[=ul meu.

— M[!... izbucni Rusu deodat[, f[când un pas spre tovar[=ul meu, care,]n fa\ a acestei explozii de o familiaritate]ndoioas[, f[cu =i el un pas]nd[r]t. M[stor[=, 'mi-\i t[mâie =i parastasu...

+i nel[sându-l s[mai adauge a cui anume t[mâie =i parastas:

— Ian ascult[, Rusule, zisei eu, am luat pe stor[=ul aista de la suprefectura din Bro=teni, cu chez[=ie c-am s[-l dau]napoi cu ciolanele nerupte; =i tu, fiindc[n-ai sucit gâtul Axiniei, ai voi s[-mi vâri stor[=ul]n sp[rie\i? Fii cuminte =i ia, mai bine, hai s[vedem palaturile Rusului din gura Dârmocsului.

— M[stor[=...

— Hai, Rusule, hai, zisei apucându-l de mânec[=i tr[gându-l mai mult cu sila dup[mine.

— Da de unde g[si=i dihania asta cu muste\ile roase de molii? zise el aruncându-i]nc[o dat[ochii spre tovar[=ul meu =i l[sându-se a fi mai mult târât decât s[mearg[de bun[voie.

— Bravo, Rusule! d-apoi de ce-a mai l[sat D-zeu molii pe p[mânt? Ia, ca s[mai road[=i ele câte-oleac[de muste\i, pe unde g[lesc. +-apoi doar nu-i fi vrând tu s[aib[toat[lumea muste\i ca tine; a cui e vina, dac[tu te-ai dus cel]ntâi, când a]mp[r]it D-zeu muste\i oamenilor pe p[mânt?

¹ Stor[= — str[jer, paznic.

— Hm! f[cu el r[sucindu=î cu mândrie mustea\ a-î galben[=î stufoas[.

+î cât pe ce s-o p[\easc[tovar[=ul meu din pricina muste\ilor.

Ajunser[m la palaturile Rusului. Nu e vorb[, aceste palaturi nu erau]mprejmuite cu ziduri, metereze =î bastioane tocmai medievale;]n schimb]ns[, un gard de r[zlogi, ve=nic beat, de-abia se \inea pe picioare =î, cutreierând locuin\ a Rusului, =ov[ia =î se cump[nea cât de cât s[cad[; pe alocurea chiar, vacile =î porcii, cu un dram de]ndr[zneal[, ar fi putut s[ri neopri\i pe domeniile Rusului; se vede]ns[c[nici cucuta, nici brusturul, nici urzica moart[=î nici hreanul porcesc nu ispiteau fie foamea unora, fie l[comia altora. +î, de=î am fi putut t[ia de-a dreptul spre locuin\ a Rusului, prin una din miile de sp[rturi f[cute de vechime sau putre]une]n gardul de r[zlogi al despotului de la Dârmocs, avu-r[m, totu=î,]n\elepciunea de a intra pe poarta de onoare; s[rir[m, cu alte cuvinte, peste un pârlaz cu dou[trepte,]n\epenite fiecare pe câte doi \[ru=î]nfp\i]n p[mânt =î fiecare treapt[str[b]tând prin gard de o parte =î de alta; =î mi-nchipui c[Rusul nostru trebuia s[fi num[rat printre str[mo=ii s[i vreun Oleg sau Rurik, deoarece izba sau, mai bine zis, cocioaba lui nu se dep[rtă deloc de tipul patriarhal al primelor locuin\ e slavice; cel mult, dac[vechimea]i d[duse o brânc[=î, hâind-o]ntr-o parte,]i hâise,]n acela=î timp =î]n sens oblic, liniile odat[perpendiculare ale u=ii =î ale ferestrelor sale; a=a]ncât acestea, ca o gur[=î doi ochi de un alt gen, apucate parc[de spasmuri, se strâmbau la trec[tori. +î, dac[Rusu nu avea femeie =î copii, avea cel pu\in o familie: un purcel, cu o r[m[=i\ de murd[rie pe sfârcul râtului, r[s[ri de dup[cas[=î, cu gâtul]ntins, veni groh[înd pân[sub genunchii no=tri. O g[in[=î un coco= scurmau, mai deoparte, ca pe propriile lor domenii, gunoiul heteroclit din jurul unei cotene\ e sparte, iar, din când]n când, câte o rândunic[, venind la cuibul s[u, se]nfigea ca o s[geat[]n cap[tul]nnegrit al grinzilor de brad, ie=ite afar[de sub vechiul acoper[mânt de =ovar.

— Bravo, Rusule! zisei eu,]mbr[\i=ând cu privirea tot cuprinsul lui domestic; =tii c[-mi plac palaturile tale?

— Hm... f[cu el r[sucindu= i eterna-i mustea\ [stufoas[=i galben[; ia pofti\i =-] \i sta o \âr[; =i ne ar[t[prispa jerpelit[aocioabei lui.

— Mult n-om sta, Rusule, zisei a=eazăndu-m[pe prisp[, c[ne gr[bim; ia, cât om face o \igar[; tu fumezi? +i-i]ntinsei tabachera.

— Mul\umesc d-tale. Eu nu beu tiutiu.

+i se puse =i el pe prisp[]ntre mine =i tovar[=ul meu,

— M[!... izbucni el deodat[,]ntorcându-se r[stit la tovar[=ul meu, care se mul\umi, de ast[dat[, s[tresar[=i s[scape, cât pe ce, dintre degete, \igara pe care se preg[tea s-o aprind[.

— Bine, Rusule, zisei eu, apucându-l cam pe dup[gât, da dac[mi-i speria stor[=ul =i l-a apuca frigurile, cu cine m[duc eu pân'la +ar? ia las[-l =i spune-mi, stai tu singur]n palaturile aistea?

— D-apoi? =i, dup[un moment de gândire, uitându-se \int[la mine: M[rog, zise el, d-ta e=ti chiar inginerul cu =u=aua?

— D-apoi doar \i-am spus o dat[, Rusule; ce? vrei s[\i-o spun de dou[ori?

— Apoi, dac[-i a=a, cum]i veni cu linia pe-aici, s[pui s[taie col\u ist de deal, c[se n[ruie peste mine, zise el, ar[tându-mi cu degetul spre drum =i drept]n fa\ aocioabei lui.

]n unghiul repede, ce f[cea drumul de la apus spre miaz[-noapte, intra,]n adev[r,]nalt =i amenin\ [tor, piciorul unui deal cu povârni=ul sf[râmat, semn c[dealul se l[sa]ncet la vale pe p[tura lunecoas[de lut, ce-i slujea de temelie.

— Bucuros, Rusule, zisei, uitându-m[la piciorul cel de deal =i dându-mi aerul c[m[gândesc asupra lucrului; dup[aceea scosei carnetul =i trasei cu creionul câteva linii f[r[]n\eles. Bine, Rusule, continuai eu, cu aerul celui mai des[vâr=it inginer; bine,]\i f[g[-duiesc c-o s[caut s[nu se n[ruie dealul peste tine; dar ia s[plec[m, c[ne apuc[noaptea; când m-oi]ntoarce, o s[trec iar pe-aici, Rusule; am prins dragoste de tine, =i pace.

Rusu]=i r[suci de ast[dat[amândou[must[\ile sale cele galbene =i stufoase =i se p[ru c[r[mâne un moment cu ochii]n p[mânt =i gânditor; apoi, repede:

— S[mai a=tepta\i numai o \âr[, zise el, sculându-se,]ndrep-tându-se spre u=a cocioabei =i intrând]n[untru.

— M[stor[=... zisei eu cu glas]n[du=it =i simulând un ghiont c[tre tovar[=ul meu; m[stor[=... 'mi-\i t[mâia =i parastasu...

Tovar[=ul meu se mul\umi s[-mi]ntoarc[o pereche de ochi, sub fulgerele c[roara s-ar fi topit piscurile de granit ale Horebului, =i era pe punctul de a formula un r[spuns, sub tr[snetul c[ruia s-ar fi zguduit din temelie turnul Faselus; dar nu avu timp; Rusu ap[ru]n cadrul strâmt al u=ii cu amândou[mâinile str[lucind de un fel de unsoare =i aducând ceva rotund =i]nvelit]ntre dou[frunze de brustur.

— Ia na de colea, m[stor[=, zise el punând, f[r[mult[ceremonie, bo\ul]n mâinile tovar[=ului meu, c[doar nu-\i pleca cu mâna goal[de la palaturile Rusului, continu[el, a=ezându-se iar]ntre mine =i tovar[=ul meu.

“Cu mâna goal[?... cugetai eu; nu cumva Rusu dracului ne ia drept cer=etori?”

— +i cu ce ne d[ruie=ti tu, Rusule? ce-ai pus tu]n frunzele cele de brustur?

— Ce s[pun? ia o \]' de unt de la oi\ele mele; he, hei! parc[ce? crezi d-ta c[Rusu-i a=a numai cu degetu?

+i la un moment dat, ne trezir[m, =i eu, =i tovar[=ul meu cu labele unse ale Rusului c[zând greu =i]n toat[l[\imea celor cinci degete r[sfirate ale lor, pe spatele noastre, ca semn al unei familiarit[\i, la care Rusu binevoise a se scobor] pân[la noi de la]n[l\imea darului princiar]nf[\i=at prin bo\ul de unt de oaie... +i pecetea de unsoare a Rusului, tip[rit[pe spatele noastre, r[mase ne=tears[; iar surtucele noastre, p[strând-o ca amintire, tr[ir[=i murir[cu ea.

Apoi, tr[*gându-m[spre el cu acea c[ldur[de dragoste spontanee, ce se na=te la unii oameni sub imperiul b[uturii:*

— M[... ingineriu... zise el, vârandu-*î fa*a lui must[cioas[pân[sub nasul meu; m[ingineriu... 'mi-*î t[mâia =i parastasu... =i scrâ=nind din din'î =i]nfipse ochii lui alba=tri u=or injecta'î pân[-n fundul ochilor mei.*

— Bine, Rusule, zisei eu cu r[ceala proprie mie]n]mprejur[ri grele, ia s[l[s[m t[mâia =i parastasele pe seama popii; deocamdat[, =i fiindc[m[gr[besc, ad[ugai sculându-m[]n picioare, spune-mi l[murit pe unde vrei tu s[tai linia drumului? S[tai dealul sau mai bine s[fac un zid \ap[n de piatr[, care s[opreasc[n[ruirea dealului?

— Ba s[tai dealul.

— Bine; =i sco\ând carnetul m[f[cui c[]nsemn cu]ngrijire dorin\ele Rusului.

Tovar[=ul meu, folosindu-se de]ncurc[tura mea cu Rusu, o =tersese; s[rise pârlazul =i]nc[lecase. Când Rusu b[g[de seam[c[tovar[=ul meu se =i suise pe cal, un fel de furie]l apuc[; m[l[s[pe mine, se repezi =i s[ri pârlazul. Tovar[=ul meu]ns[dete c[lcâie iepei =i o rupse de fug[.

— M[stor[=... M[stor[=... crucea =i icoana... =i se lu[dup[el ca s[-l prind[.

— Rupe-o de fug[peste deal, Axinio, zisei femeii,]nc[lecând =i eu repede.

Axinia zbur[.

Arsei calul peste =ale cu varga =i el]n\elese c[, de ast[dat[, trebuia s[-mi pun[la]ndemân[toat[iu\eala picioarelor sale; plecai]n goan[. Rusu, care-=i luase n[dejdea de la tovar[=ul meu, auzind]n urm[-i tropotul calului meu, se]ntoarse =i se a=eze[]n drum a=a, ca s[-mi poat[apuca, din fug[, calul de dârlogi; când crezui]ns[potrivit, cârnii pu'în calul la stânga =i trecui ca vântul; iar Rusu,]n loc s[apuce de dârlogi,]mi apuc[urma.

— 'Mi-\i t[mâia =i parastasu,]l auzii strigând]n urma mea; =i-mi]nchipui c[trebuie s[se fi luat]n goan[dup[mine toate crucile =i toate icoanele; eram]ns[prea departe ca s[m[ajung[.

+i când m[gândeam c[o singur[nesocotin\ a tovar[=ului meu d[duse lucrului o]ntors[tur[a=a de caraghioas[!...

— Bine, răsul moliilor,]i zisei ajungându-l din urm[, dracu te pune a s[pleci f[r[=tirea Rusului? Mi-ai z[d[rnicit toat[iscusin\ a mea diplomatic[.

— Eram gr[bit, r[spunse el cu seriozitatea cea mai des[vâr=it[, c[ci am de dus de la suprefectura de Bro=teni ni=te porunci la prim[ria din +ar.

— Bine, m[stor[=, da de m-apuca Rusu la b[taie?

— A= fi sacrificat pe altarul umanit[\ii 25 de parale =i a= fi pus pe Axinia s[te frece cu rachiu =i cu sare; =i, mai la urm[, o b[taie n-ar fi fost tocmai lucru de mirare, de vreme ce orice lupt[de fine\ e diplomatic[se sfâr=e=te de regul[cu p[ruial[, când, mai ales, e =i Rusu la mijloc.

— +i untul?

— I l-am l[sat pe prisp[ca s[-l trimit[majest[\ii sale]mp[ra-
tului tuturor ru=ilor, spre a=i unge ciubotele cu el.

— Bine, =i acum, pentru toate aceste ispr[vi, care vor forma una din paginile str[lucite ale cavalerismului modern =i,]n lipsa vreunei Dulcinee de pripas,]\i permit s[s[ru\i]n bot pe n[zdr[-vâna ta Rosinant[, care a =tiut cu atâta pricepere s[scape din primejdie pe Don Quijotul s[u.

Un =uierat puternic =i ascu\it sfâ=ie aerul]n urma noastr[. Când]ntoarser[m capul, v[zur[m pe Axinia scoborând iute =i s[rind ca o \arc[peste bolov[ni=ul dealului sf[râmat, r[s[rind acum]ntreag[din]ndoiturile lui adânci, acum numai tulpanul ei untdelemnii z[rindu-i-se pe deasupra; ai fi zis c[se lupt[cu]necul]mpotriva unor valuri care se trudeau s-o]nghit[.

— +-ai sc[pat cu gâtul nesucit, =opârta naibii?]i zisei eu când fu aproape de noi.

— D-apoi, zise ea găfâind, parc[m[tem eu de Rusu?... =i ro=ie ca un rac fiert, — uff... f[cu ea, =tergându=î sudoarea de pe frunte cu basmaua ei groas[cu horbot[lat[pe margini.

— D-apoi de cine dracu te temi tu, fa? Când tu e=ti]n stare s[te mistui din ochi ca argintul viu, parc=ai avea chitia lui Aghiu\[pe cap? Doar numai Ochil[=i Lungil[din poveste s[\i poat[veni de hac, cât de iute scaperi tu din picioare!

— O! Pârli-l-ar para focului, must[ciosu dracului; nu v-am spus eu?

— De spus ne-ai spus tu; dar tot mi se pare c[muste\ile Rusu-lui te cam gădil[pe la inim[...

— Da, duc[-se pocnitului cu muste\ile lui cu tot, =i s[gădile cu ele pe cine-o mai gădilit. Las's[se mai lege el de mine, c[de nu-l fac alb!... =i ro=ie ca racul fiert =i =tergându=î]ntruna sudoarea de pe frunte cu basmaua ei groas[, \esea iute din picioare, mergând al[turea cu noi.

— Da =ti\i 'nevoastr[c[n-ajungem]n ia-sear[la +ar? zise ea]ntr-un târziu.

— Ei bine, ne-om opri undeva; mai este vrun sat pân[-n +ar?

— Mai trecem prin P[ltini= =i prin Panaci.

Soarele sc[p[ta spre apus =i umbrele lungi ale mun\ilor din stânga noastr[]naintau]ncet pe vale]nspre mun\ii dimpotriv[, tr[gând pe p[mânt o nesfâr=it[=i capricioas[linie de umbr[frânt[, tivit[cu lumin[. Peste]n[\imile aeriene din dreapta noastr[, fr[mântate de v[i adânci ca peste o mare cu valuri]ncremenite, se]ntindea feeric =i f[r[sfâr=it o re\ea imens[=i fin \esut[din flac[rile ro=ietice ale apusului. Un vânt u=or leg[na molatic coamele despletite =i plâng[toare ale mesteac[nilor blonzi cu trunchiuri de argint.]n iarba]nalt[=i de un verde ginga=, aceea=i suflare s[pa unde fug[toare =i]nflorite; pe nota domoal[=i adânc[a unei orgi colosale, se ridica de pretutindeni,]n v[zduhuri, =i se pierdea]n dep[rt[rile albastre un murmur tainic =i ne]n\eles. Pe calea-i lung[=i f[r[sfâr=it, Neagra luneca pe lâng[noi cu un-

dele-i gr[bite =i etern murmur[toare... +i cel mult dac[o raz[r[t[ci[din apusul]nfl[c[rat mai arunca un strop de lumin[peste luciul ei cuprins de umbr[... Mergeam t[cu\i, iar umbrele noastre,]nso\indu-ne pe dreapta,]ngânau, cu pa=i de uria=, caden\ale ne=[a mersului nostru. +i cine =tie dac[]nse=i sufletele noastre nu se molipsiser[de o sim\ire mai cucernic[... Cel pu\in Axinia]=i strânsese basmaua]n geant[, mi=c[rile ei iu\i se domoliser[, privirile ei neastâmp[rate lunecau larg pe]mprejurimi =i, amândou[mâinile ei mici]ncle=tate pe baiera de dinainte a gentei, cu pasul ei m[runt =i fin, se conforma,]n mod incon=tient, dup[mersul meditativ al cailor no=tri...

— Cale bun[, bade Gheorghe, o auzir[m noi strigând deodat[c[tre un român, care tocmai trecea pe lâng[noi mânând boii din carul de=ert.

— Mul\umim d-tale, jupâneas[Axinie; da-ncotro?

— Ia, pân[-n +ar cu 'mnealor. Da lelea Catrina a hi acas[?

— Apoi acas[, c[n-am mai luat-o.

— Da-ncotro, bade Gheorghe?

— Ia pân[-n iarmaroc s[prefac i=ti bouleni.

— Da ori ne-a primi lelea Catrina s[mânem la 'mneaei]n ia-sear[?

— D-apoi v-a primi, c[doar suntem oameni...

— Foarte mul\umim, bade Gheorghe, zisei eu; când ne-om]ntoarce, o s[d[m iar pe la d-ta, cred c[te-om g[si acas[.

— Pofti\i când]\i vrea, =i noroc bun, zise el]ndemnând boii =i plecând.

— Foarte mul\umim =i drum bun, r[spunsei, desp[r\indu-ne.

UN POPAS

Pe]nnoptate, ajunser[m]n P[ltini=. Casele, rar sem[nate pe amândou[laturile drumului,]ncepuser[a dormita]n mijlocul ogr[zilor largi,]mprejmuite cu garduri de r[zlogi]n zigzag; iar pe lâng[focurile aprinse mai deoparte, =i ale c[ror fl[c[ri ro=ietice jucau capricios]n]ntunericul]mprejmuitor, st[teau cei de cas[, preg[tind cina de sear[. Aninat de o cujb[]nalt[, atârna, nemi=cat, deasupra focului, ceanul negru]ntr-o baie de fl[c[ri; un câine cu urechile ascu\ite =i iste\e, con=tient de locul ce-l ocupa]n familie, st[tea =i el culcat]n apropiere, cu botul pe labe =i cu ochii]nt[la foc; un copil cu un b[\ lung, mai mult de joac[, scormolea de departe j[raticul, =i o puzderie de scânteii se ridica, topindu-se]n v[zduhul]nalt =i]ntunecos...

— Jupâneas[Catrin[, jupâneas[Catrin[! auzir[m deodat[pe Axinia strigând.

Când]ntorsei capul, o z[rîi prin]ntuneric, ac[\at[de un gard de r[zlogi =i suit[pe el ca pe o scar[.

— Jupâneas[Catrin[, jupâneas[Catrin[! =i cu pumnul ei mic b[tea repede]ntr-un r[zlog care r[suna]n[du=it; jupâneas[Catrin[[[!...

— Da cine m[strig[? auzir[m noi un glas de femeie]ntrebând din]ntuneric, f[r[a se apropia.

— Eu, jupâneas[Catrin[, Axinia din gura Borcii. Duc pe doi boieri pân[-n +ar, =am]nnoptat aici; ne-am]ntâlnit]n drum cu badea Gheorghe, =o zis s[venim s[mânem]n ia-sear[la 'neata.

— D-apoi c[v-i\i duce 'neavoastr[, jupâneas[Axinie,]n alt[parte, c[eu n-am unde s[v[culc, r[spunse ea scurt,]n\epat =i mânios.

— Nu te sup[ra, jupâneas[Catrin[, zisei eu, c[nu-i nime de vin[; ia, badea Gheorghe al dumitale a crezut c-are s[-\i fie urât singuric[]n ia-sear[; p[cat c[nu ne prime=ti; când ai =ti ce oameni de treab[suntem!...

Drept r[spuns auzir[m o u=[trântindu-se.

— Ei, sfârleaza dracului, ai pus-o de m[m[lig[cu badea Gheorghe =i cu lelea Catrina ta! Unde dracu mânem noi]n ia-sear[?

— Da las' c-om g[si noi...

— Da, adic[, de ce nu ne-a fi primit, fa Axinio?

— Da mânca-o-ar jernii¹; parc[crezi 'neata c[doarme singur[când nu i-i omu acas[?

— Da?... Atunci s[mergem]n alt[parte.

Cârnir[m caii =i intrar[m]ntr-o ograd[, care deocamdat[p[rea pustie;]naintând]ns[pu\in, z[rir[m la o parte un masiv de umbr[. Era o cas[. O lumin[slab[\â=nea din loc]n loc prin pere\ii ei =i, dac[acea lumin[ar fi fost mai puternic[, ai fi crezut c[arde casa pe dinl[untru. Un câine se]ns[rcin[s[vesteasc[pe cei din cas[despre sosirea noastră]. U=a se deschise larg[, =i un fl[c[u voinic se ar[t]]n privazul ei luminat.

— Bun[vremea, voinicule, zisei eu apropiindu-m[; bucuro=i de oaspe\i?

— Mul\umim dumneavoastr[, bucuro=i, poftim, r[spunse el alungând câinele.

Desc[lecar[m.

Eu =i tovar[=ul meu intrar[m]nl[untru; Axinia r[mase la cai.

Pe o vatr[mare, plin[cu j[ratic, sub un horn grosolan, a=ezat pe un pop de stejar, un fl[c[uan cu pieptul gol =i puternic, cu fa\va rumen[=i plin[de sudoare, p[lea o m[m[lig[uria=. Un cap[t de lumânare de seu,]nfipt]ntr-un popone\² de lut, =i cu mucul mai]nalt decât flac[ra, mijea pe o mas[, asemenea unui trunchi

¹ Viermii (*reg.*)

² Sfe=nic.

de c[s]pie; de jur]mprejur, pe lâng[pere\i, goale, unsuroase =i a=ezate pe picioare de lemn b[tute]n p[mânt, se]ntindeau ni=te lavi\e]nguste. Bârnela de brad, din care erau dura\i pere\ii f[r] fere=ti,]=i ar[tau pe alocurea goliciunea lor rotund[=i afumat[de sub o lipitur[co=covit[de lut galben, mândit odat[cu var. }n cotlonul dintre horn =i peretele despre u=[un teanc scorojit de piei mi\oase de oaie st[tea]nghemuit =i umplea casa de un miros p[trunz[tor de stân[. Când m[m]liga fu gata, fl[c]ul o r[sturn[fierbinte pe o mas[mai mic[=i rotund[, ce se afla]n mijlocul casei. Cel[lalt fl[c]u scoase de sub lavi\ ceap[, ucise pe mas[cu un pietroi ni=te sare, aduse nu =tiu de unde o scaf[de lemn plin[cu brânz[=i, poftindu-ne =i pe noi,]ncepur[m a mânca. F[r] multe marafeturi, f[ur[m cinstea cuvenit[cinei frugale a fl[c]ilor; iar Axinia, intrând cu tarni\ele =i cu pocl[zile de la cai tocmai la timp, putu =i ea s[nu r[mâie de c[ru\].

Cina fu scurt[. Greul]ns[]ncepea de aici]nainte; erau unele probleme de c[l]torie, foarte]ncurcate, pe care]ns[tovar[=ul meu le dezlega cu o iu\eval[=i o]ndemânare f[r] seam[; a=a, de pild[, fu de ajuns ca somnul s[-i fac[chip pe la gene, spre a-l vedea numaidecât asezând]n lung o tarni\ pe una din l[vi\i, potrivindu-=i]n scobitura ei, plin[cu o pern[vârtoas[, capul s[u mic =i \uguiet,]ntinzându-=i ca o râm[firul sub\ire =i lung al persoanei sale pe lavi\la prea lat[pentru dânsul, acoperindu-se pân[peste nas cu una din pocl[zi =i,]ntr-o clip[, adormind. Tovar[=ul meu era o alc[tuire fericit[]n puterea cuvântului. Axinia umfl[=i ea o poclad[=i o pern[f[r] s[zic[nimic, ie=i din cas[=i se f[cu nev[zut]. Cât despre mine, care, când e vorba de somn, am de]mp[cat o sut[de ochi, chibzuiam un loc pentru acest soi de moarte vremelnic[. Lavi\ele erau prea]nguste pentru mine =i m[hot[râi deci s[m[culc jos la p[mânt.

— M[i b[ie\i,]ntrebai eu pe fl[c]uani, da oleac[de fân nu s-a g[si pe la voi?

— Ba s-a g[si, cucoane, cum s[nu se g[seasc[?

+i f[r[alt[vorb[, ie=i din cas[unul din ei =i, peste câteva minute, se]ntoarse cu o co=cogea sarcin[de fân. Desf[cui fânul]n o p[tur[groas[, jos]n mijlocul casei, pusei =i eu o tarni\[drept c[p[t`i, m[lungii pe mirositorul meu a=ternut, m[]nvelii cu poclada r[mas[,]nchisei ochii =i chemai somnul. Cei doi b[ietani se =i lungiser[cu fa\`a-n sus =i cu piepturile desf[cute pe locurile de pe lavi\`e r[mase slobode.

Stinsesem lumânarea de mult, =i somnul, cu ame\`itoarele lui mângâieri, c[ut[s[amor\`easc[=i s[]nchege cursul din ce]n ce mai]ncet al gândurilor mele. Eram, poate, pe punctul de a p[=i]n adâncă lini=te a somnului, dar m[opri o clip[zgomotul]ndesat =i r[gu=it, ce-l f[ceau ni=te pic[turi, parc[de ploaie, ce-ar fi c[zut de sus, rar =i]ndesat, pe poclada cu care eram]nvelit. Poate c[afar[ploua]n adev[r =i, de prin acoper[mântul spart, picura]n-l[untru. Se poate... }n tot cazul scosei mâna de sub]nvelitoare =i, pip[înd, c[utai s[m[]ncredin\`ez... nici urm[de udeal[... =i totu=i pic[turile nu]ncetau de a c[dea peste mine din ce]n ce mai des... Poate c[vechimea lucra =i noaptea la desfiin\`area co=moagei]n care m[ad[postisem, =i lutul din co=covaturi c[dea peste mine]n mici f[râm[turi... Se poate; scosei mâna de sub]nvelitoare =i c[utai s[m[]ncredin\`ez... Nici o urm[zgren\`uroas[!... +i totu=i micile f[râm[turi nu]ncetau de a c[dea peste mine din ce]n ce mai des. O beldie mai]ndr[znea\[din fânul pe care m[culcasem m[]n\`ep[, parc[, la ceaf[;]ntorsei m`na, m[sc[rpinai =i impresia]n\`ep[turii disp[ru. N-apucaî bine s[-mi a=ez mâna la locul ei sub]nvelitoare, =i]n\`ep[turi sim\`ii sub genunchi =i pe la sub\`iori... Aproape]n acela=i timp, altele m[arser[]n spate, pe piept =i dup[ureche... +i ar fi trebuit s[am o sut[de unghii, spre a-mi putea ap[ra p[r\`ile atacate. Ca culme, sim\`ii pe lungul nasului =i pe curmezi=ul frun\`ii mele urma gâdilitoare a unui mers u=or =i gr[bit... "O c[l[torie pe nasul meu? Iat[,]n adev[r, ceva cu totul original", cugetai eu. +i nu m[dumeream, deocamdat[, care s[

fi fost natura fiin\elor silfice¹, ce lunecau atât de ideal pe c[ile f[r[de urm[ale frun\ii =i ale nasului meu... S[rii ars =i aprinsei cap[tul de lumânare...

Priveli=tea ce se]nf[\i=[ochilor mei]mi de=tept[]n suflet =i groaza, =i admira\ia.]ntreg peretele din preajma culcu=ului meu disp[ruse sub negre =i nesfâr=ite legiuni de plo=nî\le late =i pântecoase, care,]n pas de voie, urcau la deal drumul bagdadiei; =i, deoarece plo=nî\ele trebuie s[fie mai vechi decât omenirea, minchipui c[me=te=ugul =i]n\elepciunea lor r[zboinic[trebuie s[fi slujit de noim[m[ieștritelor alc[tuiri ale armatelor omene=ti.]n adev[r, aproape de bagdadie, câ\iva din plo=nî\oii cei mai iscusî\i erau trimi=i]n recunoa=tere =i, pip[înd drumul, deschideau mar=a neguroasei armate;]n frunte =i pe flancurile legiunilor se]neau al\i plo=nî\oi negri, gra=i =i pânteco=i, care p[reau c[se bucur[de]nalte grade ierarhice; iar duimul armatei,]n lungi, t[cute =i negre =iruri, urca la deal]ncet =i cu pas chibzuit; rezervele, care se]neau la urm[, erau alc[tuite din tineretul blond =i ro=iatic al na\iunii,]n=iruit =i el dup[vârst[, a=a]ncât, la coada urdiei, furnica iute =i neastâmp[rat o sumedenie de plo=nî\le mici cât g[m[lia boldului, prin a c[ror piele sub\ire transpira sângele ro= =i nemis-tuit]nc[, pe care-l supseser[cu o zi mai]nainte. Ajunse la bagdadie =i]n dreptul pocl[zii mele, plo=nî\ele, cu o ne]nchipuit[iscusin[, p[reau c[calculeaz[perpendiculara =i, cu o precizie matematic[, dându=î drumul de sus, c[deau drept peste]nveli=ul meu. Numai atunci]mi putui da seam[de pic[turile]ndesate, ce c[zuser[din pod asupra mea, =i nu-mi r[mase decât admira\iune pentru iscusin\a cu care ace=ti mici, negri =i crânceni du=mani de noapte =tiuse s[lase drumul anevoios al culcu=ului meu de fân, pentru drumul strategic al bagdadiei... Oricum, umflai tarni\a =i poclada =i ie=ii afar[... Iar “vis[toarea nop\ii regin[“, care,]n

¹ *Silf* — personaj din mitologia popoarelor celtice =i germanice, care]ntruchip[,]mpreun[cu silfida, elementul aerului.

drumul s[u etern, plutea pe seninul adânc al cerurilor, avu de ast[dat[prilejul s[m[priveasc[, din]n[\ime,]n haina pe care nimeni n-o poate lua omului din spate; iar câinele de gazd[, drept pe picioarele de dinainte, se uita la mine când cu un ochi, când cu altul, neputându=-i da seama pentru ce-mi vânturam eu a=a de dezn[d]duit bulendrele]n aer... M[]mbr[cai =i, de nu mi-ar fi fost gândul plin de plo=ni\e, cine =tie dac[nu m-a= fi apucat s[fac m[rturisiri de dragoste “reginei blonde a nop\ilor”, deoarece prea gale= =i prea trist se uita la mine din]nalta]mp[r\ie a umbrelor. G[sii]ns[mai nimerit s[pl[nuiesc un loc unde s[-mi pot s[l]=lui, pentru ce-mi mai r[mânea din noapte, zvânturata mea persoan[.

— M[i T[rcu= sau Grivei, zisei, adresându-m[câinelui; fiindc[tu e=ti singura fiin\[, din univers, care cuno=ti nefericirile mele din noaptea aceasta, f[bine, te rog, =i-mi arat[drumul spre vreo c[pi\ de fân oarecare, de vreme ce tu trebuie s[\ii un catastih]n regul[de toate culcu=urile mai c[lduroase din ograda st[pânilor t[i. +i blând]l netezii pe cap; iar el, scheunând u=or, d[du repede din coad[=i p[rea c[se sile=te s[priceap[]n\elesul vorbelor mele. Cum]ns[nu =tiam nici unul limba celuiilalt, nu ne putur[m]n\elege =i c[utai deci s[ies singur din]ncurc[tur]. M[]ndreptai, a=adar, spre un masiv rotund de umbr[, care p[rea a fi o c[pi\ de fân. Nu m[]n=elasem. F[r[s[mai stau pe gânduri, d[dui brânci c[pi\ei =i-o r[sturnai.

— Ho, boal[! auzii deodat[strigând, de sub fânul r[sturnat, un glas sub\ire =i speriat.

+i]ntr-o clip[Axinia r[s[ri drept]n picioare]n mijlocul vrafului de fân.

— Ptiu! ucig[-te crucea; da aici ai fost, sfârleaza dracului!

— Da 'neta ai fost? zise ea, scuturându=-i repede de pe cap =i de pe umeri fânul ce se aca\ase de ea; am chitit c[-i vo boal[de jit[.

— Bine, bine c-ai chitit, =opârl[nebotezat[: acum]ns[fiindc[nu-s nici boal[, nici jit[, ia s[-mp[r\im c[pi\ a-n dou[=i s[dormim.

— Da ghine, 'neata nu te-ai culcat]nuntru?

— Dinl[untru]nl[untru m-am culcat eu; dar m-am r[zgândit =i,]n loc s[dorm cu plo=ni\ele]n cas[, mai bine dorm]n fân afar[, al[turea cu tine.

Nu mântuisem]nc[de regulat noul meu culcu= =i, când m[uitai, Axinia =i disp[ruse sub o p[tur[groas[de fân.

— Fa Axinio, zisei eu culcându-m[=i tr[gând fânul peste mine, s[nu cumva s[hor[ie=ti c[te-azvâr] din fân de nu te z[re=ti.

+i fânul de peste Axinia tres[ri u=or sub mi=carea de echilibru, ce c[uta s[=i-o ea pentru dormit.

— Da ce? ai =i adormit, diavol]mpeli\at?

Nici o mi=care, nici un r[spus...

Nu r[s[rise]nc[soarele, când intrai]n cas[=i aprinsei lumânarea. Tovar[=ul meu =i cei doi fl[c[uani dormeau]nc[du=i, f[r[a se fi urnit de cum]i l[sasem de-cu-sear[. Nu =tiu ce se va fi fost petrecut sub poclada tovar[=ului meu;]n schimb]ns[, pe piepturile desf[cute ale celor doi fl[c[uani =i pe fe\ele lor aburite de somn, mii de plo=ni\e negre =i cu pântecele s[tule st[teau nemi=cate =i mistuiau]n tihn[cina lor de-cu-noapte. Când lumina le atinse ochii lor obosi\i, poate de nesomn,]ncepur[a se urni]ncet =i greoi =i a se]ndruma,]ntr-o nesfâr=it[urdie neagr[, c[tre t[inuitele lor chilli de sub co=coviturile lutului de pe pere\i.

— Hei! scumpul meu, zisei apucând pe tovar[=ul meu de un picior =i tr[gându-l jos; ia de=teapt[-te din somnul t[u de veci, c[ci trâmbi\ a }nvierii a doua a sunat de mult.

Se scul[pe jum[tate, se frec[la ochi =i, când v[zu lumânarea:

— D-apoi c[doar n-a fi ie=it bunic[-mea din groap[s[horh[-iesc eu pe dealuri cu noaptea-n cap.

+i f[r[s[mai zic[ceva, se trânti furios]napoi, trase poclada pe el, se]ntoarse cu fa\ a la perete =i se preg[ti din nou de dormit.

— Te]n=eli, scumpul meu, zisei smuncindu-i poclada de pe dânsul; bunic[-ta a ie=it din groap[de mult, =i cel ce judec[viii

=i mor\ii a =i trecut-o]n ceata sfintelor capre de pe ceea lume; hai, scoal[-te s[plec[m.

N-avu ce face. Cu o resignare de martir se scul[pe jum[tate =i r[mase un moment ca buimac pe marginea patului cu picioarele jos.

— M[rog, zise el dezmeticindu-se =i sc[rpinându-se =i cu dreapta iute =i]ndesat um[rul stâng, m[rog, ce vra s[zic[asta?

— Asta vra s[zic[, scumpul meu, c[eu \in cu orice pre\ s[mai r[mân[câteva, m[car, din pic[turile sângelui t[u =i pentru negrii t[uni din fundul Tartarului, c[tre care]n curând vei p[=i.

— Breeeee!... Da de diminea\ a mai]nceput a se-nvârți moara lui Tudoran cea pustie!...

— Dimpotriv[, eu cred c-a]nceput prea târziu; ia prive=te.

+i apropiind lumânarea, ar[ta spre piepturile desf[cute =i negre ale celor doi fl[cuani.

R[mase ca tr[snit; apoi, iute =i f[r[s[mai zic[ceva, o rupse de fug[pe u=-afar[. Iar dup[câteva minute, d[dui peste el, dup[cas[, f[când ziua ceea ce eu f[cusem noaptea... =i tot]n prezen\ a lui T[rcu=.

Axinia]n=euase caii, fl[cuanii se scularer[=i noi eram gata. Voi s[pl[tesc ceva pentru g[zduire.

— Mul\umim d-neavoastr[, zise fl[cuanul cel mai mare neprimind banii, s[merge\i s[n[to=i =i mai poft\i când v-ì\i]ntoarce.

— Mul\umim dumneavoastr[, fl[c[ilor, zisei eu]nc[lecând; mai r[mâne\i s[n[to=i!

— S[merge\i s[n[to=i, r[spunser[amândoi]ntr-un glas.

Plecar[m.

Diminea\ a era rece =i o p[tur[groas[de rou[argintie acoperea]mprejurimile verzi. O lini=te =i o t[cere solemn[st[pânea]ntreaga fire. Neguri albe se ridicau spre v[zduhuri din v[ile dep[rtate =i adânci; iar sub r[ceala aerului de noapte, respira\ia vie =i c[lduroas[a apelor Negrei aburea iernatic, tr[gând o brazd[sur[de cea\ mi=c[toare]ntre malurile ei curate de prund cu multe fe\ e.

Tovar [=ul meu mergea zgribulit =i cu gulerul de la vengherc[ridicat peste urechi; Axinia, sprinten[ca o \arc[=i]mprosp[at[de r[coarea dimine\ii, de-abia atingea p[mântul cu pasu-i gr[bit =i u=or. Cât despre mine, potrivit felului meu, =i ad[postit sub mantaua mea binecuvântat[, d[dusem frâu slobod ochilor =i gân-dului spre a r[t[ci]n sânul imensei nem[rginiri aurite de întâile raze curate ale unui soare tân[r.

Soarele era la prânz când ajunser[m]n Panaci. Nu ne oprir[m aici, sub umbra unui fag de pe marginea drumului, decât spre a mai r[sufla caii. Când fu soarele de-amiaz[, sosir[m]n Neagra +arului sau Dorna româneasc[, \inta c[l[toriei noastre. Aici]ntâlnir[m pe Halunga.

— Da...? zise Halunga v[zându-ne; =i restul]ntreb[rii]l]nlocui prin cele câteva semne ale ochilor, ale spr`ncenelor =i ale degetului s[u cel cu inel de aur.

C[ci,]n parantez[vorbind, Halunga era omul cel mai monosilabic din câi exist[pe p[mânt; la dânsul o silab[pl[tea cât o fraz[, =i un semn al ar[t[torului s[u cu inel de aur cuprindea, de multe ori,]ntreaga lui gândire. Trebuia s[fi tr[it cu dânsul mult ca s[-l]n\elegi... Eu]l]n\elegeam, c[ci tr[isem mult cu dânsul.

— De la Piatra peste mun\i, r[spunsei aproape]n acela=i stil.

— Hai!... =i plec[]nainte, f[cându-ne semn s[-l urm[m. Peste un p[trar de ceas fur[m la prietenul nostru comun, un negustor din Piatra, a=ezat vremelnic]n +ar. Trei zile st[tur[m pe loc, =i oricine]=i poate]nchipui c[]n aceste trei zile]nv[\ai de la Halunga tot rostul, toate chi\ibu=urile =i toate =iriclicurile plut[riei.

+i fiindc[Halunga era acel care jucase hora Unirii]n mijlocul Bistri\ei cu apa pân[la brâu, tot el acela care]nfiin\ase]n Piatra, cu *Te-Deum*-uri =i aghesme, pit[rii =i c[s]pii na\ionale, tot el acela care pusese temeliiile societ[\ii, tot na\ionale, de exploatare a p[durilor sub foarte na\ionalul nume de “Pluta=ul”, — urmeaz[deci c[tot lui Halunga avea s[i se]ntâmpile o foarte hazlie, dar totu=i foarte na\ional[nenorocire.

Era într-o duminică; și fiindcă locul de petrecere =i de adunare în zile de sârbătoare e crâma =i, mai ales, fiindcă crâmarul din +ar era român =i nu jidan, urmează că, împins de curiozitate =i îndemnat de Halunga, mersei =i eu la crâma, desigur, nu pentru a bea, ci pentru a vedea adunat la un loc \r[nimea muntelui.

+i cine nu cunoștea pe Halunga în +ar!

— Noroc bun, bade Filipe, zise Halunga intrând, urmat de mine, în crâma plină de \rani.

— Foarte mulțumim, domnule Halunga, răspunse crâmarul, un român cu ochii mici =i vicleni.

+i Halunga, uitând de mine, se legă numaidecât în vorbă, când cu unul, când cu altul; iar eu, cu mâinile la spate =i ne-țiind tocmai hotărât ce să fac cu persoana mea, schimbam piciorul de reazem când pe dreapta, când pe stânga, =i căutam să-mi dau o înfășurare pe cât se poate mai puțin ridicol; =i oricât făceam eu pe importantul, totuși \ranii, de-tepă =i ironici cum sunt ei, mă trăgeau cu coada ochiului =i =i căutau înainte de butrăchiul lor prost din pahare mari de vin... La un moment dat, ușa se umplu cu pântecele =i pieptul unui fel de Goliat, care, intrând în untru =i năntând printre \rani, părăia cu umerii în afară peste un furnicar de cămăși albe =i de chimiri late. Ras chiar atunci, cu mustea neagră =i puternică, rumen la față, cu ochii negri, vioi =i isteț, era tipul românului în floarea vârstei =i a frumuseții... Acesta era vestitul Ilie Marcu, al căruia cal bea răchiu, rodea pastramă =i cunoștea geografia amănunțită a muntelui mai bine decât un autor de cărți didactice; cel puțin în calul lui Ilie Marcu ducea, necârmuit, pe stăpânul său la toate stănele, la toate cheresțelele, la toate târlele, la toate primăriile =i, mai ales, la toate crâmele muntelui, cuvânt pentru care lua parte la toate campaniile geodezice =i de triangulație.

— Bună ziua, Marcule, îi zise Halunga, cum îți va intrând.

— Foarte mulțumim, domnule Halunga, răspunse Marcu. +i o strângere de mână verde =i românească se schimbă între amândoi. Această strângere de mână îi fu fatală lui Halunga.

— M[i Filipe, zise Marcu crâ=marului, o oc[de rapciu.

Pân[ce crâ=marul s[aduc[la]ndeplinire porunca, Halunga m[f[cu cunoscut lui Ilie Marcu. Acea=i strângere de mân[=i aceea=i nenorocire m[pânda.

Rachiul se aduse =i trei pahare mari se umplur[.

— Ia pofti\i, zise Marcu, dându-ne fiec[ruia câte unul, =i\i cinsti câte-o \]' de rapciu.

+i s[te]mping[p[catul s[nu prime=ti cinstea românului... +i bietul Halunga, care nu punea rachiu pe limba lui s[-l fi t[iat, fu nevoit s[ia paharul.

— Bine-am g[sit, Marcule, zisei ciocnind paharul cu el =i cu Halunga.

— Bine-a\i venit, r[spunse el; =i d[du paharul de du=c[.

Eu =i Halunga ne mul\umir[m a ne muia buzele]n rachiul din pahar, ca]ntr-o adev[rat] infec\ie; dar Marcu nu]n\elegea lucrurile astfel; cu “ia m[rog”, cu “bine-a\i venit”, cu “bine-am g[sit”, =i eu, =i Halunga fur[m sili\i s[golim paharele pân[la fund. +i]n timp ce Ilie Marcu se p[rea c[bea ap[, nou[ni se p[rea c[]nghi\im fl[c[ri.

Când m[uitai la Halunga, cât pe ce s[m[bufneasc[râsul: ro= ca un rac fiert, cu ochii bulbuca\i, str[lucitori =i]notând]n lacrimi, p[rea c[]nghite o stamboal[de j[ratic; voia parc[s[spun[ceva, dar, din lapidar cum era, devenise cu totul monosilabic =i, oricât de obi=nuit eram cu crâmpiele lui de cuvinte, m[sim\eam, de ast[dat[,]n neputin\[de a-i]n\elege silabele desp[r\ite prin reticen\; avea, parc[, aerul s[-mi fac[mie =i lui Ilie Marcu o lec\ie de silabisire.

Tocmai lucru mare nici eu nu pl[team, mai la urm[; totu=i, mai tare decât Halunga,]mi p[stram]ntrucâtva, victorios, perpendiculara persoanei mele pe p[mântul care mi se p[rea c[se]mb[tase =i,]ntr-un dans fantastic, se]nvârtea cu mine, cu Ilie Marcu, cu Halunga, cu \[rani, cu te]ghele, cu u=i, cu fere=ti, cu pastrama de pe cuiele corzilor =i cu un motan, ce dormea colac]ntr-un col\, la picioarele unui sac cu f[in[.

“Ce dracu, cugetam eu, cuprins de vârtejul rota\iunii universale, oare s[fi sc[pat de Ion Rusu numai ca s[dau peste Ilie Marcu? Oare Dumnezeu n-a avut alt[grij[decât s[umple v[ile mun\ilor s[i cu must[i, cu =ipuri cu rachiu =i cu stomacuri de tinichea?”

+i]n ciuda =i]n dezgustul meu pentru toate crâ=mele na\ionale cu rachiu patriotic,]mi venea s[iau pe Halunga de picioare =i s[dau]n capul lui Ilie Marcu; g[sii]ns[mai nimerit s[-l apuc cam de dup[spate =i s[ies cu dânsul afar[, spre marea indignare a lui Ilie Marcu, care b[g[de seam[,]n cele din urm[, c[-=i pusese boii]n plug cu ni=te netrebnici. Trebnici sau netrebnici, l[sar[m pe Ilie Marcu la crâ=m[cu p[reea lui cu tot; iar noi, cam pe dou[drumuri, ne]ndreptar[m spre cas[.

Cum ajunser[m acas[, gazda noastr[, o târgovea\ foarte dr[gu\[, ne leg[la cap cu câte o grimea¹ alb[muiat[]n ap[rece =i porunci s[ni se dea câte o cafea neagr[f[r[zah[r. Un somn de câteva ceasuri ne readuse la starea de mai]nainte. A doua zi trebuia s[plec[m, =i tovar[=ul meu a c[rui deviz[era “*Non bis in idem*”² se puse cu picioarele]n prag =i declar[c[, cu nici un pre\, nu se mai]ntoarce pe unde venise.

Eu]nsumi, de altmintrelea, a= fi dorit s[m[]ntorc pe plut[. Timpul]ns[fiind secetos, Bistri\va trebuia s[fie mic[=i drumul pe ap[, prin urmare, greu =i primejdios. Totu=i, fa\ cu hot[rârea nestr[mutatului meu tovar[=, trebui s[]nclin pentru drumul pe ap[; dar fiindc[de la Dorna nu merser[m niciodat[cu pluta pân\la Piatra, cerui oarecare l[muriri de la Halunga]n privin\la greut[\ilor =i primejdiilor ce le-a= fi putut]ntâmpina.

— Hm! f[cu el dup[un moment de cugetare... greu... la Col\ul Acrei... ap[mic[... Hm... pe Cle=te, nu... la Chei... la Toance.

¹ *Grimea* — basma.

² Nu de dou[ori pentru acela=i lucru.

+i de=i]n\elegeam perfect ceea ce voia s[-mi spun[Halunga, totu=i el,]n dorin\va lui de a nu l[sa nimic nel[murit]n mintea mea, scoase basmaua din buzunar, o r[suci]ntr-un ciuciulete pe care-l]ntinse]n toat[lungimea lui pe masa din mijlocul casei, =i:

— Neagra +arului, ar[t[el, str[b[tând toat[lungimea ciuciuletelui de basma cu ar[t[torul lui cel cu inel de aur.

Scoase din buzunar un carnet =i-l puse perpendicular pe cap[tul de la vale al basmalei r[sucite, mai ad[ugând la lungimea carnetului s[u =i lungimea unui creion.

— Bistri\va, zise el, a=ezându-le frumos =i]n linie dreapt[, cu degetele-i albe =i iu\i de scamator.

+i pân[ce s[-mi r[sucesc eu mustea\va, zâmbind fa\[de chipul intuitiv cu care Halunga se silea s[vâre]n capul meu firea lucrurilor, pân[ce s[-mi pun mâinile la spate =i s[m[dau aproape de mas[, pref[cându-m[c[urm[resc l[muririle date de el cu mare b[gare de seam[, Halunga]=i smulse din picioare botinele =i col\unii.

— Col\ul Acrei, zise el, a=ezând curmezi=,]n raport cu vârful creionului, unul din col\uni. He, hei!... trebuie pluta=; pe Cle=te... te duci.

+i cel[lalt col\un,]ntins]n linie dreapt[, ar[ta o parte din mersul drept =i slobod de orice primejdie al Bistri\ei...

— La Chei... continu[el, a=ezând la cap[tul col\unului din urm[amândou[botinele paralel una lâng[alta =i l[sând]ntre ele un spa\iu]ngust... numai de-amiaz[se vede soarele.

Iar la o mic[dep[rtare de vârful botinelor =i drept]nainte]=i puse p[l]ria.

— Toancele... iac-a=a... iac-a=a... zise el fr[mântând aerul cu mâinile spre a-mi ar[ta cum adic[fierbe, se sfarm[=i se pulverizeaz[apa]n lupta sa cu stâncile crescute din p[mânt pân[peste luciul ei.

+i]nh[\ându-mi f[r[veste p[l]ria din mân[...]

— Aici-s Chetro=ii, zise el a=ezând-o la locul cuvenit.

}nh[\ai =i eu de pe pat mantaua mea cea mare =i, trecând iute la spatele lui Halunga, i-o aruncaî]n cap,]l]nf[=urail repede]n ea =i]l cuprinsei puternic]n bra\e...

— S[ri\i! Oameni buni, s[ri\i c[s-a]necat Halunga!]ncepui eu a striga câtu-mi lua gura, cutreierând odaia cu el]n bra\e.

— M[... M[... M[... nebunule,]l auzeam strigând de sub manta cu glas r[gu=it.

— S[ri\i! continuai eu =i mai tare, nesl[bindu-l din bra\e.

Deodat[u=a se deschise =i dr[gu\ a noastr[gazd[n[v[li repede]n odaie.

— Da ce e? Ce s-a]ntâmplat?]ntreb[ea speriat[.

— S[ri\i! c[s-a]necat Halunga.

— Da?

+i un hohot de râs o apuc[, când v[zu ivindu-se de sub manta picioarele goale ale lui Halunga.

— M[nebunule!... zise Halunga, când sc[p[de sub manta cu p[ru]l vârvoi... M[nebunule!

+i repezindu-m[la mas[,]ncepui a lua iute =i pe rând lucrurile de pe ea =i a le trânti de p[mânt la picioarele gazdei noastre, care=i =tergea cu batista lacrimile râsului.

— Na, ziceam eu la fiecare trântitur[. Na! iaca Col\ul Acrei, iaca Toancele, iaca Cheile Bistri\ei; cât despre Chetro=i, care erau]nchipu\i prin p[l[ria mea,]i l[sai]n pace, aninându-i]n cui.

— Da bine, ce-a\i p[\it, cre=tinii lui Dumnezeu?]ntreb[]nc[o dat[gazda noastr[, cu fa\ a]nflorit[de râs.

— M[nebunule... repet[Halunga... =i, culegându=i lucrurile de pe jos, se puse pe un scaun =i]ncepu s[se]ncal\e...

A doua zi, suindu-ne pe plut[, plecar[m la Piatra.

}N MUN | II NEAM | ULUI

FLORICICA

De ast[dat[, m[hot[râi s[plec c[lare =i, fiindc[era asupra iarmarocului de la Duminica Mare, rugai pe prietenul meu Tasache Cr[c[uanu, cel mai vestit hipolog sau, mai bine zis, geamba=de pe vremuri, s[-mi]nchipuie un cal potrivit pungii mele =i \intei ce urm[ream. Astfel, spre seara mai sus-pomenitei sfinte duminici, numai ce-l v[d pe Tasache al meu intrând]n ograd[=i ducând de dârlogi un soi de dihanie, pe care cu un prisos de bun[voiu\ ai fi putut-o lua drept cal.

— Bine, m[i Tasache, zisei eu ie=indu-i]nainte =i de-abia st[pânindu-mi râsul, da de unde dracu ai prins tu dihania asta =i mi-o vâri]n ograd[cu atâta ifos?

— De unde? Ia, din iarmaroc, dup[ce am dat 50 de lei unui român de la munte.

— Puteai s[te duci dracului cu românul =i cu muntele t[u cu tot; da ce vrei s[fac eu cu mâ\ a asta, bre?

— Cu mâ\ a asta? Ai s-o pui pe gr[un\ e =i pe s[ceal[=i,]n dou[s[pt[mâni, n-ai s-o mai cuno=ti. E o iap[de ras[, din soiul lui popa Gheorghe de la C[lug[reni.

— Poate o mâ\ de soi, m[i Tasache! mi se pare c[românul dracului te-a legat la ochi =i,]n loc de iap[, \i-a vândut o mâ\.

— Mâ\, nemâ\, ai s[vezi, numai mersul ei face mai mult decât am dat.

— Ei, =i adic[ce a=a de stra=nic mers are, de crezi tu c[face mai mult de 50 de lei?

— Merge la gebea, de po\i s[dormi pe ea =i s[duci pe palm[paharul cu ap[.

— Bine, m[i pr[p[ditule, nu cumva crezi tu c[eu m-am hot[rât s[-mi str[mut domiciliul pe spatele unei mâ\e sau s[duc de pe p[mânt apa sfântului Ilie din cer? +i, mai la urm[, ce mâncare-i gebeaua aceea a ta?

— Gebeaua? gebeaua e un fel de mers armenesc, adic[]mpr[=tiat =i leg[nat; merge f[r[s[salte; rari cai merg la gebea!

— Bine, am priceput; acum vino de st[la mas[cu noi, =-apoi te po\i duce la dracu cu toate gebelele tale.

+i iat[cum]n sfânta zi de Duminica Mare m[trezii st[pânul]n regul[al unei iepe mici =i slabe, care mergea la gebea =i care urma s[fie tovar[=a odiseei ce pl[nuiam.

Oricum, dar Tasache al meu avusese dreptate: dup[dou[s[p-t[]mâni de gr[un\e =i de s[ceal[, Pisicu\ a — a=a o botezasem pe iap[— reintrase]n deplin[tatea formelor alese =i dr[g[la=e, pe care i le]nsemnase soiul din care hipologul meu Tasache zicea c[se trage. Parc-o v[d =-acum: castanie peste tot, cu botul mic =i cu n[rile largi, cu capul fin =i t[iat pe ni=te linii dulci =i bine hot[râte, cu ochii negri, mari =i vioi, cu coama bogat[, cu gâtul gros =i puternic, cu pieptul lat, cu trupul sprinten =i sub\ire, cu =oldurile largi, cu piciorul fin =i nervos, cu copitele mici =i u=or]nclinate, Pisicu\ a mea avea mai mult]nf[\i=area unui lucru de art[decât a unui cal de ham. +i, de unde ai fi crezut c[greutatea unei pene ar fi fost de ajuns ca s[-i frâng[mijlocul]n dou[, nici m[car nu se]ndoii când eu]mi a=ezai pe spatele ei volumul respectabil al persoanei mele cu]ntreg tarhatul meu de drum... Ce voi\i? era iap[din soiul lui popa Gheorghe de la C[lug[reni...

Plecai...

Muntele Pietricica, f[când pe stânga fa\ r[s[ritului, \inea]nv[luit]nc[,]n umbra-i colosal[, ora=ul adormit. Cel mult dac[,]n aerul limpede al dimine\ii, se]n[\au, ca de=teptate din somn, sub]ntâile raze ale soarelui crucile cu fe\e sclipitoare ale bisericilor; iar valurile de lumin[ale r[s[ritului dep[rtat, lunecând pe deasupra cre=tetului stâncos al Pietricic[i,]ntindeau, peste adân-

cul v[zduhului, o punte aerian[de pulbere aurit[, care mergea s[-=i rezeme cap[tul dimpotriv[pe negurile sure,]n care se p[reau cufundate pân[la gât piscurile viorii ale mun\ilor din apus...

...*Tacito, solo, e senza compagnia...*¹

Mersesem trei ceasuri f[r[oprire =i Pisicu\a]mi aduse aceasta la cuno=tin\[, gemând =i str[nutând... Era obosit[. Desc[lecai sub un plop b[trân =i stufos de pe marginea drumului, luai =aua din spatele Pisicu\ei, o frecai la ochi, o tr[sei de urechi, o mângâiai pe obraz =i o s[rutai drept pe mijlocul botului; ea, m[gulit[de această nea=teptat[dragoste,]ntinse capul ei dr[g[la= =i-l rezem[pe um[rul meu...]at[pentru ce-i]nvoii s[pasc[slobod[patlagina, troscotul =i chirul colb[it de pe marginea drumului; iar eu desf[cui =i]ntinse pe iarb[, mai deoparte, mantaua mea imens[, cu care a= fi putut acoperi]ntregul nostru emisfer; aprinsei o \igar[=i m[lungii pe spate, ca un alt Prometeu, la umbra stufoas[a plopului...]tât numai c[pe Prometeu]l ciupeau de pânțece =i de nas vulturii cu pliscuri de fier ai lui Zefs,]n timp ce pe mine m[pi=cau de spate =i de ceaf[o]ntreag[republic[de furnici, peste a c[ror \ar[se ab[tuse — se vede — o margine din poalele nesfâr=it de lungi ale mantalei mele; =i aceasta tocmai atunci când priveam mai inspirat, prin re\eaua frunzelor plopului, albastrul adânc =i limpede al cerului, când sufletul meu era gata s[str[bat[, pe o raz[de lumin[, taina lumilor nev[zute, când inima mea]ncepuse s[bat[sub pintenul dureros sau dulce al amintirilor, când str[lucita mea]nchipuire era s[mai adauge,]n sfâr=it, o nestemat[,]nc[, la cununa nemuririi mele!!...

Cuminte]ns[ca totdeauna,]mi c[utai de treab[; l[sai cerul]n pace s[-=i cearn[azuru-i adânc]n pic[turi albastre prin re\eaua deas[=i mi=c[toare a frunzelor de plop, razele de soare s[se

¹ T[cut, singur =i f[r[tov[r[=ie.

topeasc[,]n tonuri de aur, pe fundul vioriu =i dep[rtat al mun\ilor, vântul am[gitor s[s]rute florile =i s[fug[, iar florile]n=elate s[plece]n urm[-i capul =i s[plâng[, cu lacrimi de rou[... =i-mi umflai mantaua de-o arip[, o târâii pân[dincolo de \ara neagr[a furnicilor cu din\ii de cri\[, o scuturai a=a de puternic,]ncât stârnii o groaznic[vijelie pân-]n dep[rtare =i surghiunii, din sânul dulce al patriei,]n \[ri str[ine =i necunoscute, o sumedenie de furnici]nd[r]tnice, care se aca\aser[de mantaua mea, hot[râte s[m[urm[reasc[cu r[zboi chiar dincolo de hotarele lor!... +i fiindc[buna-cuviin\[cere, când te afli]n largul naturii, s[cuge\i cât o plo=ni\ cel pu\in, m[mul\umii doar s[g[sesc cusur frunzelor de plop c[fac prea mare g[l]gie degeaba =i f[r] cuvânt, c[, adic[, la]n[\]imea la care se afl[, f[r] ca o adiere cât de u=oar[s[le bage]n seam[, ele totu=i se clatin[cu zgomot, lovindu-=i unele de altele discul lor lat =i greoi, aninat, f[r] cump[neal[, de o coad[lung[=i sub\ire... N-a= putea spune tocmai hot[rât dac[,]n timp de vreo dou[ceasuri lungi, am stat de=tept =i am visat sau dac[am dormit =i am cugetat, dup[cum iar[-i n-a= putea l[muri cam ce hotar ar putea fi]ntre vis =i aievea; atâta =tiu c[, la de=teptare, m[trezii cu sfântul soare aca\at de vârful plopului.

Din albastrul =ters al cerului adânc, soarele, alb de fierbinte ce era, ploua cu foc peste capetele noastre; nici o suflare de vânt nu mi=ca aerul]nv[p]iat;]n fâne\e nici un fir de iarb[nu se cl[tina; chiar plopul neastâmp[rat se lini=tise =i, de pe verdele ginga= al foilor lui]ncremenite, lumina soarelui se r[sfrângea]n v[zduh ca de pe mii de mici oglinzi aeriene. }ntreaga fire r[sufla greu... Cel mult dac[cosa=ul r[gu=it, locuitor nev[zut al miri=tii uscate, =i greierul de câmp, negru =i sprinten st[pânitor al umbrei din]mp[r\ia]mb[ls[mat[a florilor, mai \ârâiau a ar=i\!...

Dup[alte dou[ceasuri de gebea sau, mai bine zis, de]not al Pisticu\ei mele prin marea de fl[c]ri ce se rev[rsa peste p[mânt]n miezul arz[tor al zilelor de var[, cârnii la dreapta =i intrai, de-a dreptul =i triumfal, prin por\ile larg deschise,]n ograda caselor

de \ar[, unde locuia un vechi prieten al meu. St[pâna de cas[,]n hain[alb[de diminea\[=i cu capul slobod]nv[luit]n o grimea tot alb[=i cu \ur\uri mici de m[rgele ro=ii pe margine, treb[luia nu =tiu ce prin cerdacul larg din fa\[. Când v[zu de departe pe cineva intrând c[lare, f[cu repede unghi drept din bra\u-i alb, rotund =i gol pân[la cot, puse iute despre soare, cu palma-i diafan[, o mic[perdea trandafirie privirii, se rezem[cu cel[lalt bra\ s[pat]n marmur[vie de balustrada cafenie a cerdacului, se ml[die pu\in]nainte, r[mase neclintit[=i se uit[\int[... O mai frumoas[=i mai des[vâr=it[cariatid[nu se putea]nchipui... =i,]n o clip[, disp[ru =i se mistui, ca]nghi\it[de privazul]ntunecos al unei u=i]ntredeschise... Cu atât mai r[u sau... cu atât mai bine pentru cine n-a v[zut stele c[z[toare]n plinul miez al zilelor de iulie; =i]nc[=i mai bine pentru acel c[ruia privirea nu i s-a]ntunecat aieva sub]nchipuirea c[o raz[— =i cea mai luminoas[— s-a rupt din soare =i s-a mistuit, ca]nghi\it[... fie chiar din privazul]ntunecos al unei u=i]ntredeschise!...

Pisicu\ a se opri la scar[=i,]nainte de a desc[leca, o femeie trimis[]ntru]ntâmpinarea mea m[pofti]n cas[, din partea “duduc[i]”. Eu, care, când]mi vine la socoteal[, iau vorbele dup[slova lor, f[cui chip Pisicu\ei cu frâu la dreapta, ca =i cum a= fi avut de gând s[urc scara c[lare =i s[intru]n cas[cu Pisicu\[cu tot. Pisicu\ a, care nu =ov[ia]ntre glum[=i]ntre frâu,]=i puse una din copite pe]ntâia treapt[.

— Iu! f[cu femeia, \ipând speriat[; =i repede fugi]n cas[.

Auzii din l[untru un hohot de răs femeiesc din toat[inima, ce nu putea fi decât al st[pânei de cas[, care de mult]mi cuno=tea apuc[turile.

Desc[lecai =i d[dui pe Pisicu\ a, spre]ngrijire, unui argat de ograd[, iar eu suii scara, aruncaii mantaua pe balustrada cafenie a cerdacului =i intrai]n cas[. Femeia pe care o speriasem m[scutur[de colb cu o perie, privind]n p[mânt =i de-abia st[pânindu= i răsul, cu palma la gur[; mi se d[du ap[, m[sp[lai, m[=tersei,

m[slujii de degete]n loc de pieptene =i trecui]n alt[odaie mare =i curat]mbr[cat[, unde, pân[ce s[vin[cineva, m[r[sturnai pe o canapea =i aprinsei o \igar[, cu privirea pierdut[]n podele ca]n adâncul cerului.

Mare lucru s[nu fi fost fermecate podelele casei aceleia! Altfel nu mi-a= putea da seama pentru ce, f[r[s[-mi fi fost somn, pleoapele-mi c[zur[peste ochi =i,]n loc de]ntuneric, o puternic[lumin[]mi inund[privirea... iar]nchipuirea mea se str[mut[,]ntr-o clip[,]n alte lumi,]n alte timpuri... Strânsei pleoapele mai tare, ca s[v[d mai bine... Un mare ora=, a=ezat]ntre dealuri verzi, se]ntindea]nainte mea =i, pe str[zile-i albe, largi =i pline de soare, lume mult[foia]n toate p[r\ile. Eu, cel de alt[dat[, istovit de nevoi, cu ochii stin=i, cu obrazul]ngropat, cu mustea\ a b[trân[]nainte de vreme, cu pantalonii scur\i pân[la glezne, de se vedea guma s[r[c[cioasele mele]nc[\mînte, cu haina roas[la un cot =i cârpit[la cel[alt, pe cap cu o p[l]rie]n stil “acordeon”, scoboram la vale pe o strad[lung[, larg[=i dreapt[, cu capul plecat =i plin de gânduri, la o sub\ioar[cu un teanc de c[r\i ponosite, iar sub cealalt[cu... un mare =i rotund harbuz turcesc... Intra]n ograda unei mari cl[diri din coastele unei biserici =i un stol de fete]ntre opt =i zece ani,]n fuga mare, se repezir[]nainte mea; una, mic[cât o lingur[=i iute ca o pic[tur[de argint viu, le]ntrecu pe toate,]mi s[ri]n gât, m[s[rut[sau m[mu=c[de obraz sau de ureche, s[ri repede jos]napoi, lu[harbuzul mai greu decât ea,]l trânti de p[mânt de se desf[cu]n o sut[de buc[\i, lu[pe cea mai mare =i prinse a-i roade miezul,]nmormântându=i]n el, pân[la spr`ncene, fa\ a-i mic[de copil. Din când]n când, arunca spre mine, peste marginea de deasupra a cojii de harbuz, ochii ei mari, negri =i plini de o nevinovat[bucurie; zeama ro=ie]i picura de pe barb[pe pestelc[=i de pe pestelc[pe p[mânt... Când ridic[capul spre a=i mai lua suflet =i a vedea]n ce parte mai are de lucru, era mânjit[pân[la urechi =i o s[mân\ de harbuz neagr[=i lat[]i r[m[sese lipit[pe vârful nasului.

O singur[dat[]n via\a mea am sim\it p[rerea de r[u c[nu sunt pictor..

Apoi iute ca o zvârlug[se repezi =i]mi s[ri drept]n bra\e; cu o mân[]mi prinse o mustea\[, iar cu cealalt[m[lu[pe dup[gât, de-mi ajunse coaja de harbuз drept dinaintea gurii.

— M[nânc[, b[die, =i mata; s[vezi ce bunu-i!... zise ea. +i-mi potrivii la gur[partea unde mai r[m[sese ceva miez.

— A! tare-i bun! zisei, mu=când. Se cunoa=te, Floricico, c[pe-ai a mers boti=orul t[u de trandafir =i din\i=orii t[i de =oricu\.

+i c-o]ndemânare de *cow-boy*, zvârli coaja roas[pân[la verde]n ceafa unei fete; m[l[s[de mustea\[, m[]mpresur[cu amândou[mâinile pe dup[gât,]=i vâr] capu-i mic sub marginile p[l[riei mele =i m[s[rut[cu zgomot pe frunte.

— B[die, tare-mi e-ti drag! zise ea l[sându-se pu\in pe spate, rezemat[de amândou[bra\ele mele =i privind-m[drept]n ochi cu un fel de extaz nepotrivit cu cei opt ani ai ei. A=a-i c[=i eu \i-s drag[?

— Drag[, Floricico, drag[, zisei eu, strângând-o]n bra\e; drag[ca o floare mititic[=i nebunatic[ce e-ti, fiindc[, pe lumea asta, numai tu, draga b[diei, te mai gânde-ti la mine.

Un zâmbet amar]mi trecu pe buze, mi se umezir[ochii =i gla-sul mi se]nnod[]n gât.

— Iar plângi, b[die?

— Nu, Floricico, m[bate soarele-n ochi..

— Spui minciuni, b[die; soarele te bate-n spate; te doare ceva?

— S[-\i spun drept, Floricico, m[doare capul.

Cu amândou[mâinile ei mici =i ude]nc[, m[netezi pe frunte moale =i dr[g[la= =i... =terse ea singur[=i... pentru totdeauna locul unde m[s[rutase cu atâta nevinov[ie.

Deschisei ochii, dar nu mai v[zui nimic din ceea ce fusese... Atâta doar, c[m[aflam]ntr-o cas[de \ar[,]ntr-o odaie mare =i curat]mbr[cat[, r[sturnat pe o canapea, cu \igara-n gur[=i cu privirea pierdut[-n podele ca]n adâncul cerului...

Mare lucru s[nu fi fost fermecate podelele casei aceleia!...

Pe unde intrase, nu-mi putui da seama... poate c[pe acelea=i sc[ri ale v[zduhului, peste acela=i râu larg =i vijelios al timpului, peste care =i]nchipuirea mea, f[urind spre trecere o punte de lumin[, legase]ntre ele cele dou[capete dep[rtate ale vieii mele... Poate c[intrase chiar, cu pas m[runt, u=or =i nesim\it, prin u=a]ntredeschis[a od[ii... Se poate; când pleoapele mi se ridicar[de peste ochi =i rec[p[taim sim\ul realit[\ii, st[pâna casei,]mbr[cat[]ntr-o rochie neagr[de m[tase u=oar[,]ncins[peste mijloc cu un colan lucrat]n solzi auri\i, st[tea]n picioare dinaintea mea =i m[privea nemi=cat[. De sub horbota neagr[=i sub\ire a mâneicii stângi, dimprejurul alb al bra\ului ei, mijeau cu scânteieri palide-ro=ii boabele mari ale unei br[\ri de m[rgean; iar din noaptea negrei rochii, cu r[sfrângerii mi=c[toare =i molatice de lumin[mut[, r[s[rea gâtul ei de alabastru viu =i capul ei sculptural de Venere antic[. Pare c-o v[d =acum... Câte vie\i, câte inimi, câte suflete n-ar fi putut g[si mormântul lor de veci]n taina adâncimii fermecate a ochilor ei negri!...

O privii drept]n fa\ [... Pe nas nu mai avea lipit[nici o s[mân\ de harbuz neagr[=i lat[.

Pe fruntea mea, nici o urm[de nevinovat[s[rutare!... }mi]ntinse amândou[mâinile ei albe =i mici; eu i le s[rutai pe amândou[, f[r[s[-i dau m[car bun[diminea\ a =i f[r[s[m[urnesc de cum st[team r[sturnat pe canapea.

— Foarte frumos, domnule b[die, zise ea]n sfâr=it, desf[cându=i u=or mâinile din strânsoarea mea =i a=ezându-se pe un scaun aproape de mine; foarte frumos! Vas[zic[d-ta vii la mine s[dormi, nu s[m[vezi?

— M[iart[, cuconi\ Floricico, zisei eu foarte serios; mai]ntâi afl[c[eu nu dorm niciodat[, fiindc[visez totdeauna; al doilea, nici n-am nevoie s[te v[d, fie acas[la d-ta, fie oriunde, deoarece, când m[aflu singur, prea ai me=te=ugul de a mi te vâr] nepoftit[]n suflet, prin fundul p[l[riei, =i a-mi stârni fel de fel de vedenii

cu farmazoniile d-tale. De când crezi d-ta c[umblu eu dup[o vr[jitoare care s[-mi descânte de-a sc[p[rii? Ia, te poftesc, caut[]n cre\ii de la spate ai rochiei d-tale celei cafenii, cu care erai]mbr[cat[la Dumbrav[acum o lun[, =i ai s[vezi c[le lipse=te o buc[\ic[t[iat[cu cu\ita=ul; ce vrei? mi-a spus o vr[jitoare s[-i duc ceva de pe d-ta, =i am s[-i duc.

— Nu glume=ti? Mi-ai t[iat rochia mea cea cafenie? zise ea cu glas de spaim[glumea\]; =i punându=î mîna la gur[cu o nespus[dr[g[l[=ie, dat[numai femeilor, m[privi o clip[, cu zîmbetul pe fa\, drept]n luminile ochilor..

— Ar trebui s[fiu o mare sec[tur[ca s[m-apuc de glumit cu o fermec[toare ca de-alde dumneata; cel mult dac[umblu s[-mi r[scump[r sufletul din o robie mai grea decît a turcilor =i a t[-tarilor!...

— Rochia mea cea cafenie, pe care mi-a cump[rat-o +tefan de la Bucure=ti?!

— Ei, da!... Rochia... dumneatale... cea cafenie... pe care... etc., etc. ... =i ce pofte=ti?

— Uf!... b[die, tare-mi e=ti urât... fugi de-aici!... zise ea aco-perindu-mi =i]mpingându-mi u=or fa\a cu toate cele zece degete moi, calde =i r[sfirate ale amînduror mîinilor sale mici; e=ti un s[lbatic =i un original cum n-am mai v[zut!...

— Nu cumva, mititica mea, cuconi\ Floricico, vei fi crezând d-ta c[tare-mi e=ti drag[? Te]n=eli!... S[lbatic =i original!... Of!... ce mare descoperire ai mai f[cut!... Oricum]ns[, zisei eu, r[zgân-dindu-m[, tot e mai mare decît a doua c[ma=[de la raci =i nu =tiu a mai câta prostire de la scoici descoperite de must[ciosul, bîlbîitul, gu=atul =i... favoritul d-tale]nv[\at de la Bucure=ti.

— B[die, iar]ncepi cu...

— Prostiile... Se poate; decît s[faci bine s[nu m[mai pui]n fa\ cu favoritul d-tale]nv[\at; ce vrei? Nu pot suferi mutrele ro=ii =i bîlbâite!...

— +i vas[zic[d-ta, domnule b[die, nu m[mai iube=ti deloc?
zise ea cu un ton pe care se silea s[-l fac[amenin\[tor.

— Deloc.

— +i nu mai po\i suferi mutra mea?

— Nu.

— +i n-ai s[vii s[m[mai vezi niciodat[?

— Niciodat[.

— +i-\i sunt urât[tare?

— Tare urât[!...

Iute ca fulgerul,]=i puse =i]=i]ndes[pe gura mea dosul moale
=i cald al amânduror mâinilor sale albe =i mici...

— S[rut[, s[te iert!...

Chemai]n ajutor tot stoicismul sângelui meu =i, cu zâmbetul
]n ochi, r[m[sei nesim\itor.

— Bine, am s[te pâr[sc lui +tefan c[nu m[mai iube=ti, zise
ea cu fa\va]nfl[c[rat[de o dr[g[la=] mânie =i cu ochii aprin=i de
ura unei iubiri]n[du=ite...

— Ei =i?... Nu cumva +tefan al d-tale o s[m[fac[s[-mi fii
drag[cu de-a sila, odat[ce-mi e=ti urât[foc?...

Zâmbind =i neclintit[, m[privi o clip[drept]n ochi.

— +tii ce una, b[die?

— Ce, cuconi\[Floricico?

— Hai s[ne]mp[c[m.

— Hai... da ce-mi dai?

— Ce s[-\i dau?...

— Unghiu\ a matala de la degetul cel mic.

Cu o mi=care ml[dioas[=i ager[, vrednic[de cea mai ager[=i
ml[dioas[pisicu\[,]=i lipi repede de buzele mele unghia degetu-
lui celui mic de la mâna dreapt[... Ce s[s[ru\i din unghie mic[,
chiar cald[=i trandafirie de-ar fi fost!... Totu=i r[sun[]n v[zduh
zgomotul puternic al unei p[tima=e s[rut[ri!...

+tefan, b[rbatul Floricic[i, era cel mai bun prieten al meu din
copil[rie.

Ea... mai presus decât Ileana Cosânzeana, din cosi\ floarea-i cânt[, sau decât Trestiana, fiica dumnezeie=te gre=it[a vreunui Statu-Palm[-Barb[-Cot...

— Dar,]n sfâr=it, zisei eu schimbând vorba, ce e cu lene=ul d-tale de +tefan de nu se mai arat[? Nu cumva doar me ==acum?

— De unde? +tefan e dus de ieri la Gala\i cu de-ale mo=iei.

— A!... vas[zic[, mititica mea cuconi\ Floricico, o s-avem cinstea =i pl[cerea de a prânzi]ntre patru ochi?

— Ba, cu voia matala, domnule b[die, o s-avem cinstea =i pl[cerea de a prânzi]ntre dou[zeci =i patru; toate surorile =i verele mele au n[v[lit s[pt[mâna asta peste mine, de pretutindeni.

— Ce p[cat c[n-a n[v[lit s[pt[mâna asta peste d-ta =i]nv[atul d-tale de la Bucure=ti!... Am fi avut atunci cinstea =i pl[cerea de a prânzi]ntre dou[zeci =i cinci de ochi!... Am auzit c[]nv[atul d-tale, uitându-se prea de-aproape la un rac mare =i viu — =tii c[e scurt de vedere — racul l-a apucat cu foarfeca piciorului de lumina ochiului =i l-a chiorât...

— De m[mai nec[je=ti a=a, b[die, s[=tii c[m[mâinii foc.

— O! cât]mi place s[m[cer\i

Cu-adâncii-\i ochi =i mari!

De-ai =ti tu-n urm[, când m[ier\i,

Cât de frumoas[-mi pari!...

M[lovi u=or cu palma peste gur[=i, sculându-se repede de pe scaun, se duse de ap[s[cu ar[t[toru-i elastic pe butonul de lâng[u=[al unei sonerii.

Dureroasa fericire \inuse o clip[!...

]n dep[rtare, r[spunse ap[s[rii un lung \ârâit metalic, care lu[]n urechea mea]nf[\i=area puternic[a zgomotului de pr[bu=ire]nalt[=i n[prasnic[a unei vechi cl[diri... Ceva se pr[bu=i parc[]n inima mea =i,]n o clip[, mi se p[ru c[am tr[it o via\]ntreag[... Sângele mi se scurse din fa\ =i numai ochii mei umezi de lacrimi

=i pironi\i]n podele mai r[maser[vii pe chipul meu de mort...

— Iar... zise ea uitându-mi-se]n fa\ [=i scuturându-m[u=or de um[r — iar?

— Nu... m[bate soarele-n ochi...

— Spui minciuni, b[die... unde vezi soare? ce-\i este?

— Drept s[-\i spun, m[... doare... capul...

Nu zise nimic. Se l[s[mai mult s[cad[decât s[se a=eze pe scaun, cu mâinile]ncruci=ate pe genunchi =i cu capul plecat. Cine =tie?... Poate c[=i ea tr[i]n o singur[clip[o]ntreag[via\!...

— Ah!... izbucni ea deodat[, ridicând =i]ncle=tându-=i]n v[zduh, ca spre rug[ciune, mâinile ei. Ah! b[die, tare sunt nefericit[... Doamne! Doamne!...

+i nodul lacrimilor]i t[ie glasul.

Cu ochii urezezi =i pierdu\i]n de=ert, cu mâinile]mpreunate =i rug[tor]ndreptate spre o putere nev[zut[, avu o clip[de]ncrem-nire.

Chipul durerii dezn[d[jduite, chemând asupra-i]ndurarea ce-lui, n-ar trebui s[fie altfel s[pat]n marmur[...

— Nu fi copil[! zisei eu sculându-m[repede de pe canapea =i netezindu-i u=or amândoi obraji. Nu fi copil[!... Nu se pot]nfrânge hot[rârile soartei; pe c[i deosebite suntem meni\i a ne duce fiecare crucea pân[pe vârful Golgotei... Nu fi copil[!...

M[privi r[t[cit cu ochii plini de lacrimi.

— Nu fi copil[, pentru Dumnezeu!... Lini=te=te-te!...

+i, apucându-i capul]ntre mâini, o s[rutai ca pe un copil,]n p[rul ei negru =i bogat.

] =i desf[cu mâinile =i molatic le l[s[s[cad[pe amândoi umerii mei...

— B[die, tare-mi e-ti drag!...

+i cu o u=oar[strângere nervoas[, m[trase pu\in spre dânsa.

— A=a-i c[=i eu \i-s drag?... zise ea privindu-m[adânc]n ochi.

] apucau amândou[mâinile ei mici]n mâinile mele tremu-r[toare.

— Drag[, Floricico, drag[de la s[mân\va de harbuz lipit[acum dou[zeci de ani pe vârful nasului t[u de copil =i pân[la alunica neagr[ce doarme dus[=i fericit[pe bra\ul t[u de femeie,]n umbra trandafirie a culcu=ului s[u de fulgi auri\i!...

...+i niciodat[n-am]ntinat pe această[femeie]n noroiul murdar al sim\urilor; =i n-am târât niciodat[]n vârtejul de dragoste pâng[rit[a sângelui ce clocote=te]n vine stricate =i p[c[toase pe acest]nger nefericit, icoan[des[vâr=it[a dumnezeie=tii frumuse\i...

Totu=i...

— Destul!... zisei eu cu glas]necat =i r[gu=it, desf[când =i aruncând, repede =i brutal, mâinile ei din mâinile mele. Destul, Floricico!...

Iute ca o zvârlug[, m[]mpresur[pe dup[gât cu bra\ele ei =i... m[s[rut[sau m[mu=c[de obraz sau de ureche...

+i trupul meu cuprins de fiori nu se ml[die sub greutatea ame\itoare a trupului ei...

...}n ograda unei mari cl[diri din coastele unei biserici... mic[cât o lingur[... iute ca o pic[tur[de argint viu... oare timpul =i uitarea nu a=ternuse]nc[, peste icoana vie a unei vie\i de alt[dat[, lin\oliul lor nestr[b[tut?...

Femeia pe care o speriasem intr[cu ap[=i dulce\i.

— Las[, Anic[, tablaua pe mas[, zise ea femeii, =i vezi, dac[ducurile-s]mbr[cate, pofte=te-le-ncoace; spune-le c-avem musafiri de la Piatra.

Femeia ie=i.

— Apropo! zise ea, venindu-mi]n fa\ =i punându=i o mân[pe um[rul meu, nu \i-am spus c[Magda...

— Ei, ce e cu Magda?

— Ghici!...

— +i-a scrântit, f[r[]ndoial[, vreun picior, dându-se de-a tumba pe vreo c[pî\ de fân...

— Nu.

— Atunci se vede c[, din nebunatic[, dr[g[la= [=i mincinoas[cum era, s-a f[cut]n\leapt[ca un v\el de trei ani?

— Nu, ghici!...

— Apoi atunci, Floricico, rogu-te s[te faci lingur[ri\[, c[ci \iganc[e=ti; pune-\i]n p[rul t[u negru ghioci]n loc de flori, ca s[am de unde lua unul, spre a-\i ghici.

— Ei, nu, zise ea ner[bd[toare =i v\ându-se]n sufletul meu.

Drept r[spuns o s[rutai u=or pe frunte.

— Ei, nu, ghici... =i se auzi pe du=umea b[taia u=oar[=i poruncitoare a piciorului s[u mic...

— Nu cumva, zisei eu z\âmbind cu]n\eles =i r[sucindu-mi v\ârful muste\ii, nu cumva frumoasa noastr[Maria de Magdala — a=a]i ziceam eu Magdei — =i-a v\ândut vila sa din Ierusalim =i cu pre\ul aurului de pe ea a cump[rat miresme scumpe, spre a le v[rsa pe picioarele vreunui Isus de contraband[=i a i le =terge,]n urm[, cu p[rul ei negru =i bogat?

— Tocmai!... Tocmai!... Magda se m[rit[, e aici =i...

— “Viitorul” dumisale?

— Da! o s[-l vezi, o s[-i faci cuno=tin\ a =i ai s[-mi spui cum \i se pare.

— Cu alte cuvinte, ne afl[m]n deplin[Cana Galileei... Foarte bine!... Magda e o v\ic[proast[.

— +i pentru ce, m[rog?...

— Pentru c[nu-mi place, c\ând vin la voi, s[pun frac =i m[nu=i albe; =tii c[eu sunt cam necioplit; putea s[mai a=tepte Magda cu marafeturile prezenta\iilor =i ale reprezenta\iilor sale matrimoniale, m[car p\ân[ce treceam eu Bistri\ a =i avea,]n urm[, destul[vreme s[se]ndoape, c\at poftea, cu r[voielile nes[rate ale cine =tie c[ru]i v\ân[tor de gologani... Desigur c[-l cheam[sau Georges sau Jean... +tiu eu c[voi toate ave\i gusturi fran\uze=ti; adu-\i aminte c\at s\ange r[u \i-am f[cut p\ân[ce s[te dezbar de a mai zice lui +tefan al t[u “Etienne”; dar]n sf\ar=it cum]l cheam[pe viitorul t[u cumnat?

— Georges...

— Destul, c[m[zgârii]n ureche.

Un ropot de alerg[tur[repede =i o mare g[l[gie de glasuri femeie=ti, care vorbeau tare =i râdeau]n acela=i timp, se auzi prin cerdacul larg din fa\ =i, cât ai clipi, privazul u=ii se umplu de ochi veseli =i de fe\]nflorite =i iar [=i, cât ai clipi, m[sim\ii apucat de mâini, de bra\ e, de umere, de cheotoarea surtucului...

— Bine ai venit, b[die!

— De unde vii, b[die?

— Ne-a spus Florica c-ai s[vii...

— A=a-i c-ai s[mai stai la noi?

— Azi mergi cu noi la Dumbrav[...

— Iiii!... Ce bine-mi pare c-ai venit!... zise Emilia, s[rind]n sus prin cas[=i b[tând]n palme de bucurie...

— O s[-mi devasta\i persoana, t[tari ce sunte\i!... zisei eu]n sfâr=it, cuprinzând]n bra\ e atâtea capete câte putui =i s[rutându-le pe fiecare drept]n cre=tet... Bine v-am g[sit!...

+i nu =tiu pentru ce potopul acesta de bucurie, izvorât din atâtea inimi curate, nu era]ndeajuns s[]nece un fel de dureroas[]ntristare, ce-mi st[pânea sufletul =i inima...

Florica, cu ochii]n podele, st[tea r[sturnat[pe canapea]n locul unde =ezusem eu =i,]nvârtind pe deget o cheie mic[legat[de cap[tul unei cordele ro=ii, p[rea dus[pe gânduri =i str[in[de ceea ce se petrecea]n jurul ei...

Oare podelele casei aceleia nu erau fermecate =i pentru dânsa?...

— Dar,]n sfâr=it, mai lipse=te cineva, zisei eu apucând pe Magda de vârful amânduror urechilor =i privind-o drept]n ochi.

Se uit[un moment la mine nedumerit[=i]ntreb[tor, apoi iute se]nro=i...

— Ia te rog s[m[la=i]n pace, zise ea dându-mi jos mâinile cu o lovitur[u=oar[; =i,]ntorcându-se repede =i oarecum sup[rat[, se duse de se opri dinaintea unei oglinzi, unde se pref[cu c[-i

]ndreapt[=i=i mai resfir[leg[toarea lat[de la gât,]ntocmit[sub b[rbie]ntr-un mare fiong auriu-]nchis.

...Femeia e, f[r[]ndoial[, ghicitoarea cea mai grea de dezlegat... V[dit jignit[de aluzia mea, Magda se dusesse totu=i s[]ntrebe oglinda dac[e destul de frumoas[!... Are, se vede, femeia ceva =i din firea paing[nului: prinde]n mrejele sale tot ce-i cade, dar se desf[teaz[mâncând numai ce-i place... +i Magda era un paing[n cu gusturi foarte sub\iri!...

Un miros ascu\it de piele ruseasc[m[izbi]n nas;]ntorsei capul!...

— Domnul Georges...]mi zise Florica, f[când cu stânga mi=carea reglementar[de recomandare; “b[di]a”, domnule Georges; =i cu dreapta f[cu spre mine aceea=i mi=care.

— }ncântat, domnule Georges!

+i f[r[obi=nuita]ncovoiere de mijloc, strânsei verde =i scuturai =i mai verde cu dreapta mea cam rustic[dreapta gr[sulie =i rotund[de femeie cochet[a dlui Georges... Mi se p[ru c[strâmb[pu\in de nas; dar suferi cu eroism felul curat românesc al s[lbaticiei mele strânsori...

+i domnul Georges, care st[tuse doisprezece ani la Paris nu mirosea numai a piele ruseasc[... Nasul meu avu, pân[-n sear[, minunatul prilej de a se desf[ta pe lâng[dl Georges când cu mirosul dulce\ilor de zmeur[, când cu acel al dulce\ilor de fragi sau de c[p=une, când,]n sfâr=it, cu mirosul mult mai pre\uit pe vremuri, de Patchouli. Oricum]ns[, dl Georges era “irepro=abil”: scurt, gros =i ple=uv, avea totu=i p[rul de dup[urechi adus cu m[iestrie pe amândou[tâmplele; fa\ a-i rotund[=i brusnat[era str[juit[din josul fiec[rei urechi de câte o mic[pingea de p[r castaniu, r[m[=i\] din ni=te favori\i odat[]ntregi, dar chinui\i mai târziu de foarfeca glumea\ a vreunui b[rbier parizian. Vârful g[lbiu =i ascu\it al muste\ilor sale, r[sfirate pe buze, se arcuia perfect de simetric deasupra n[rilor largi ale unui nas de=elat; buzele c[rnoase, umede =i ro=ii chemau parc[spre ele mânc[rile

grase =i s[rut[rile calde; ochii sp[l[ci\i =i lene=i v[deau o minte somnoroas[; sub b[rbia cu]ndoituri proasp[t rase =i pudruite, \ipa, de-\i ame\ea privirea, fiongul imens al unei leg[tori ro=ii; pe pân-tecele-i rotund =i plin st[tea frumos =i rotund]mbumbat[jiletca f[r[]ncre\ituri; din josul pantalonului strâns pe glezn[, ie=eau =i se]ntindeau lipite pe du=umea botinele ro=ii, lungi,]nguste =i cu bot de ra\[, ale dlui Georges; iar de pe zarea lustruit[a cre=tetului s[u ple=uv, ochiul luneca]n v[zduh ca de pe luciul sterp =i gol al unei ape adormite...

— Cu toate acestea, domnule Georges, zisei eu, s[nu crezi c[m[cheam[“b[diã”; ia, stolul acesta de caraga\e, pe care-l vezi d-ta aicea, a g[sit de cuviin\ s[m[boteze dup[legea lor; =i aceasta pentru singurul cuvânt c[, nu =tiu câi ani vor mai fi de-atunci, le luam pe toate la sub\ioar[ca pe o testea de linguri =i alergam cu ele cât era ograda de mare; ai fi dat mult s[le fi v[zut atunci, cum se]nro=eau, cum boldeau ochii de sub sub\ioara mea, cum scoteau limba =i cum \ipau, de fric[s[nu le scap... +i câteodat[le sc[pam]nadins... Ia, vezi d-ta pe domni=oara cea de la oglind[, care se preface c[-i]ndreapt[fiongul de sub b[rbie? — =i ar[ta spre Magda — =i care ast[zi nu =tie ce s[mai fac[cu ochii dumisale cei mari =i negri?... O vezi?... m-a mu=cat odat[de nas, de-am purtat o lun[de zile urma din\i=orilor dumisale celor mici =i ascu\i... Te pot]ncredin\ã c[mu=c[r[u =i adânc, de-i, de altfel, e un]nger din ceruri]n c[l[torie de pl[cere pe p[mânt...

Magda]ntoarse capul =i se uit[la mine peste um[r.

— Vrei s[te mu=c iar, b[diã?

— Nu, Magdo, nu; p[streaz[-\i din\ii, c-o s[-\i trebuiasc[mai târziu...

M[privi lung, f[r[s[-mi r[spund[.

— Mare parte din toate acestea, zise dl Georges, le =tiam de mai]nainte; un singur lucru nu =tiam...

— C[Magda e un]nger?...

— Nu. C[...]

— Mu=c[r[u =i adânc?...

— Cam a=a ceva, zise el privind spre Magda cu cea mai sp[|cit[dulcea\| din lume...

— Nu face nimic, de cumva ai prins de veste c[e un]nger, dezam[girea n-o s[fie a=a de mare, când, mai la urm[, vei afla c[e un simplu c[\el...

Se stârni un hohot de râs colosal; singur dl Georges r[mase scandalizat de metafora mea =i...]n gândul lui, m[f[cu mojiç.

— Fiindc[d-ta, dle b[die, m-ai f[cut c[\el, zise Magda, apropiindu-se de mine =iprinzându-m[metodic de cheotoarea surtucului, apoi te condamn s[-mi scrii, spre pedeaps[, chiar acum, pe albumul meu, versuri galante, care s[m[]ndrepteze]n ochii d-tale personal...

— Mi-i foame, Magdo, =i =tii c[, pe nemâncate, nu pl[tesc nici dou[parale.

— Bine;]ni amân pedeapsa pe dup[-prânz.

— Dup[-prânz... bine.

Florica se scul[de pe canapea =i ie=i.

Emilia m[lu[de bra\ =i m[târ] dup[ea]n gr[din[. Peste câteva minute sosir[toate celelalte, cu Magda]n frunte =i cu dl Georges]n coad[.

Magda veni drept la mine, m[apuc[de cel[lalt bra\ =i m[]ndrept[pe o c[rare dinspre fundul gr[dinii, care d[dea]n câmp.

— Magdo, =tii c[...]

— Te rog s[m[la=i]n pace, zise ea ghicindu-mi gândul.

— Cu toate acestea...

— Te rog s[m[la=i]n pace; nu vezi ce nas de=elat are?

— Dar...

— +i ce ochi sp[|ci\i?! Ce pântece mare?! Gura!... buzele!... uf!... parc[-s doi cârna\i umbri\i de n[rile nasului ca de dou[aripi de vultur r[sfirate]n aer!...

— E-ti tare]n compara\ii, totu=i ascult[, Magdo...

— N-ascult nimic =i te rog s[m[la=i]n pace; dup[-prânz ai s[-mi scrii versuri pe album, dar s[fie galante de tot.

— M[trudesce, Magdo, s[te pricep =i nu pot; pentru ce, adic[, s[mai de=tep\i tu zulea bietului domn Georges =i s[-l mai umile=ti, odat[ce-\i e indiferent sau, mai bine zis, nesuferit?

— Treaba mea...

— Cum “treaba mea”? adic[vrei s[faci din mine topor de oase?

— Treaba mea. S[-mi scrii versurile pe album, dar s[fie galante de tot.

— +i dac[nu \i-a= scrie?

— Serios, domnule b[die? zise ea cu glas de miere =i uitându-mi-se]n fa\ cam piezi= =i de jos]n sus, n-ai s[scrii Magdei versuri pe albumul ei?...

M[]nvinse =i t[cui ca un vinovat.

“Bietul domnul Georges!” cugetai eu, cuprins de o adev[rat[mil[.

Nu =tiu, dar a fi iubit pe acest diavol de Magda =i a nu fi fost iubit de dânsa trebuia, desigur, s[fi fost o mare nenorocire.

}mi f[cui cruce.

— Ce-\i faci cruce, b[die? zise Magda uitându-se]ntreb[tor la mine.

— Cum s[nu-mi fac cruce când, la dreapta, am un diavol]mpeli\at?

— Da?... Socoteam c[-\i faci cruce fiindc[o s[ne punem la mas[!

Avea ea r[spuns la toate.

Ne chem[la mas[.

Florica se puse]n capul mesei, eu la dreapta, dl Georges la stânga, Magda lâng[mine, Emilia lâng[dl Georges, Ilenu\ a, Antonia, Ana, Fr[sinica etc., etc. ...

Biata maic[-mea — D-zeu s-o ierte — de câte ori nu m-a plesnit cu lingura peste mân[=i peste gur[, numai ca s[m[]nve\ e s[m[nânc frumos!... A=i!... \i-ai g[sit!... +i ast[zi, când m[nânc ou[

moi, m[mânjesc pân'la urechi!... Ei bine!... Dl Georges le mânca cu atâta m[iestrie!... degetele sale albe, gr[sulii =i ascu\ite la vârf mânuiiau furculi\ a sau cu\itul cu atâta]ndemânare]n autopsia oului,]ncât r[mânea, la urma urmei, g[oacea pe din[untru tot a=a de lucie ca =i pe dinafar[... =i nici o pat[de ou pe =ervet, pe farfurie, pe cu\it, pe furculi\ sau pe muste\ile dlui Georges!... +i dac[]n via\ a mea vreo p[rere de r[u mi-a ros inima, apoi aceasta a fost p[rerea de r[u c[n-am stat =i eu m[car doisprezece ani la Paris spre a]nv[\ a cum se m[nânc[ou\le moi!... O c[pi\ de brânz[cu smântân[, foarte artistic cl[dit[de dl Georges pe farfuria d-sale,]nso\it[de m[m[ligu\ a cald[corespunz[toare, disp[ru metodic]n adâncul pântecelui s[u, printre cr[p]tura transversal[a buzelor sale groase,]ntocmai cum o colin[de deal ar disp[rea]n cr[p]tura adânc[a unui cutremur de p[mânt!... Fu]ns[un moment când admira\iunea =i — a= putea zice — chiar respectul meu atinser[culmea... Aceasta fu la puil cu smântân[... Cine dracu mai poate sc[pa cu obraz curat din fa\ a unui pui cu smântân[?!... Eu, cel pu\in, n-am putut niciodat[mânca,]n chip cuviincios, acest blestemat soi de mâncare; =i tocmai de la acest soi de mâncare am c[p]tat de la biata maic[-mea — D-zeu s-o ierte — cele mai multe linguri peste mân[=i peste gur[!... Ei bine, dl Georges era un om]n puterea cuvântului genial!... Altmintrelea, cel pu\in, nu mi-a= fi putut da niciodat[socoteal[cum de un]ntreg cimitir de pui s[p[=easc[din lumea aceasta]n cealalt[lume din pântecele dlui Georges =i s[nu lase, ca amintire despre dân=ii, decât doar ciolanele lor lustruite =i, anume, frumos =i foarte sistematic]n=irate pe marginea, ca =i ele de alb[, a farfuriei dlui Georges?... +i nu =tiu cum f[cea: prindea, cu mult me=te=ug, gâtul de pui]ntre vârful cu\itului =i fundul farfuriei, iar cu unul din coarnele ascu\ite ale furculi\ei scocea carnea de prin]ncheieturi, de nu r[mânea din gâtul de pui decât o lung[, noduroas[=i]ncovoiat[“mâ\ a popii”, care mergea zburlit[s[-i ia, la rând, locul lâng[celelalte oase smerite de pe marginea farfuriei... +i, pe

fundul farfuriei, nici un strop de smântân[, cu\itul =i furculi\ a ca din testea, =ervetul virgin, muste\ile dlui Georges, r[sfirate sub nas =i arcuite deasupra n[rilor, ca ie=ite proasp[t din oficina celei mai moderne frizerii!... +i când m[uitam la blestem[ia de pe farfuria mea, când m[gândeam c[=ervetul meu nu mai poate s[stea, cu cinste, a doua oar[pe mas[, =i când, mai cu seam[, z[pseam pe dl Georges c[m[trage din când]n când ironic cu coada ochiului... Ei bine, atunci m[sim\eam umilit! Noroc numai c[cei de cas[erau to\i =i de mult deprin=i cu tot felul meu de stâng[cii =i noroc, mai cu seam[, c[Floricica nu mi-ar fi]ng[duit niciodat[s[cioplesc vreunul sau vreuna din cusururile =i s[]lb[t]ciile mele... Avea =i Floricica gusturile ei necioplite...

“Ce \i-i =i cu civiliza\ia asta”, cugetam eu, privind pe dl Georges cu cât[elegan\ desf[cea carnea de pe un picior de pui fript sau coaja de pe un m[r domnesc!... +i avea dl Georges un a=a me=te=ug la \inut paharul =i la turnat vinul!... +i vinul g[]lbu a=a scipea de frumos, din paharul str[veziu, printre gra\ia fin[de alabastru]nsufle\it a degetelor sale!... +i dup[ce-l bea, i se umezeau buzele ro=ii de o a=a trandafirie rou[, care iute disp[rea sub o u=oar[ap[sare cu =ervetul, f[r], bine]n\eles, nici o daun[pentru muste\ile sale! !... Hot[rât c[Magda]=i pierduse min\ile... S[fi fost eu]n locul Magdei! mie s[mi se fi pus la picioare o asemenea comoar[de]nsu=iri!...

— S[rut mânu=i\ a matala, cuconì\ Floricico, zisei sculându-m[de la mas[=i s[rutând dreapta st[pânei de cas[, s[rut mânu=i\ a =i cine-a dat azi s[deie =i mâine.

— *Merci, M-me*, zise dl Georges cu o frumoas[reveren\ =i s[rutând aceea=i mân[.

— Merele le-am adus eu de la Ia=i, zise Magda, punându-mi pe gur[=i f[r] mult[ceremonie dosul alb al mâinii sale mici...

Ni se aduse cafeaua]n “salon”.

Eu]mi luai locul de diminea\]n col\ul canapelei =i, lini=tit,]mi sorbeam cafeaua =i]mi fumam \igara.

Magda ie=i iute =i se]ntoarse =i mai iute.

— Domnule b[die, te poftesc s[-\i faci pedeapsa, zise ea, punându-mi pe genunchi un mic album legat]n catifea vi=inie cu monogram aurit.

— Mai]ntâi, Magdo, n-ar fi nici tocmai o pedeaps[, nici tocmai greu de a-\i scrie]ie versuri; c[ci n-ar fi silit cineva s[-=i cheme muza prea de departe; decât...

— Decât s[faci bine =i s[nu lunge=ti vorba, domnule b[die. +i-mi dete =i un creion mic.

— Atunci cu o condi\ie: am s[-\i scriu ceva =i am s[isc[lesc dedesubt; ce-\i voi scrie po\i citi oricui; isc[litura]ns[n-ai s-o =tii decât numai tu.

— Adic[cum?

— Adic[cum, adic[necum, o condi\ie ca toate condi\iile.

— Bine, primesc.

Dup[vreo zece minute, albumul Magdei, plin de toate prostiile, se mai]navu\i =i cu urm[toarea:

Maria din Magdala, de sfânt amor cuprins[,
 }mbr[\i=a cu lacrimi genunchii lui Isus...
 +i fulgera de patimi privirea ei aprins[...
 Ce ferici\i, acuma, sunt ei]n ceruri, sus!...
 Tu, poate, s[râzi, Magdo, de-aceste amintiri
 Din biblicele vremuri. — O! =tiu c[e=ti pe dos!
 De-aceea, n-ar fi bine, prin schimb de]nsu=iri,
 S[fiu eu Magdalena =i tu s[fii Hristos?...

+i, isc[lind dedesubt pe dl Georges, d[dui Magdei albumul =i creionul.

Ea arunc[o privire repede pe foaia scris[, se duse]ntr-un col\ al od[iei, limba]i fulger[ro= pe vârful ar[t[torului drept, =terse ceva, scrise ceva =i iute]nchise albumul.

— Da nou[, dduc[Magdo, nu ne-ar \i ce \i-a scris b[dia pe album? ziser[toate]ntr-un glas.

— Nu-i voie de v[zut isc[litura; dar dac[b[dia m[dezleag[de condi\ie...

— +i dac[te-a= dezlega, ai ar[ta? zisei eu, ne]nchipuindu-mi ce schimbase ea]n album.

— De ce nu?

— Ei bine, te dezleg, zisei eu, voind s-o pun]ntr-o]ncurc[tur[din care nu-mi trecea prin minte cum are s[scape.

De te albumul Emiliei care citi cu glas tare versurile scrise.

— Cite-te =i isc[litura, zisei eu, când ajunse la sfâr=it.

Deodat[Emilia bufni de râs.

— Ce râzi, Emilio? cite=te!...

— Ci-chir-me-za..., silabisi Emilia râzând cu lacrimi.

Cichirmeza era un tip caraghios din copil[ria lor, =i bietul dl Georges fusese]nlocuit de Magda prin Cichirmeza!...

Ce vrei? Cu fetele e greu s-o sco\i la cap[t!

Peste pu\in, trebuia s[plec[m la Dumbrav[, unde urma s[lu[m masa de sear[=i unde Florica avuse grij[de a trimite mai dinainte toate cele trebuitoare.

— Hai, g[ti\i-v[de plecare! zise ea, adresându-se la to\i; am spus s[pun[caii.

— S[=tii, Florico, zise Magda, \înându-i calea =i vârându=i fa\ a pân[sub nasul Floric[i, s[=tii c[eu =i cu b[dia mergem c[lare la Dumbrav[; eu pe Piscu\ a =i b[dia pe Burdachi al lui +tefan: zi s[pun[=eile.

+i venind repede dinaintea mea =i atârându-se u=or]n jos de amândou[clapele surtucului meu:

— A=a-i, b[die, c[mergem c[lare la Dumbrav[? zise ea, vârându=i nebunatic =i piezi=, pân[sub nasul meu, mutra-i vesel[, de=teapt[=i]ntreb[toare.

— Mai r[mâne vorb[?! Cu mutra ta e=ti]n stare s[faci pe cineva s[]nghit[cuie de potcoav[.

}nh[\ pe Ana =i pe Antonia de dup[gât =i ie=i cu amândou[buluc pe u=[.

Dup[ea, dl Georges =i apoi toate celelalte.

Florica r[mase la urm[.

— Floricico, n-ai s[r[azi de o rug[minte ce am s[-i fac?

— B[die, zise ea cu un fel de durere]n glas =i cu o dezn[dejde gale=[]n ochi, chiar dac-a= voi s[r[ad, n-am s[pot, orice rug[minte mi-ai face.

A=a n-o v[zusem pe Florica niciodat[.]i prinsei capul]ntre palme, ca unui copil, =i,]ndrept[ndu-i fa\ spre mine, o privii... avea ochii p[ienjeni\i de lacrimi.

— Floricico, zisei eu privind-o]n ochi =i urm[nd a \inea]ntre palme fa\ a-i]ndreptat[spre mine, Floricico, m[tem s[b[nuiesc pricina st[rii tale suflate=ti; totu=i mi se pare c[Magda e o nebun[=i tu o proast[...

— B[die!... zise ea cu glas tremur[tor; =i, molatic,]=i l[s[fruntea s[-i cad[pe pieptul meu.

O s[rutai u=or]n cre=tetul capului.

— Floricico, Floricico! din toat[gama dragostei noastre curate, senine =i dumnezeie=ti, o singur[not[mai lipsea... N-ai putea s[-mi spui tu care?...

— Gelozia!... zise ea ridic[nd repede fruntea =i privind-m[]nfl[c[rat — gelozia!...

— Nu, Floricico, te]n=eli... Prosta... +i pentru]nt[ia =i cea din urm[dat[]n via\ a mea str[nei]n bra\ e pe aceast[femeie, s[rut[nd-o cu patim[pe am[ndoi obrazii... Era a=a de frumoas[!...

— +i ce rug[minte era s[-mi faci? zise ea at[rn[ndu-mi-se de g[at cu ochii]nroura\i.

— Pentru ziua de azi s[nu schimbi nimic din]mbr[c[mintea ta.

— A=a-i c[\i-s drag[? zise ea =terg[ndu-i ochii cu dosul am[nduror m[inilor; a=a-i c[m[iube=ti?

— Nebuno ce e=ti!

+i apuc[nd-o de v[rful urechii, m[pref[cui c[-i fac v[nt pe u=[.

— Nebuno ce e=ti!... s[nu schimbi azi o iot[din]mbr[c[mintea ta.

Ie=i.

+i când r[m[sei singur, nu =tiu dac[durerea, dezgustul de via\| sau]mpietrirea ce]nso\=te un trai f[r' de n[dejde n[v[lir[fiecare]n parte sau dac[toate deodat[puser[st[pânire pe sufletul =i inima mea...

“Adic[— m[gândeam eu — de ce soarta vitreg[, dac[ne-a]ndrumat via\|a pe c[r[r]ri deosebite, n-a sf[râmat tot ea,]ncai, =i leg[turile ne]ndurate dintre dou[suflete nefericite? Sau poate voie=te soarta s[afle de la mine =i de la Floricica dac[,]n cump[na vie\|ii, trag mai greu]ntocmirile omene=ti decât cele dumnezeie=ti? Doamne, Doamne!... — cugetai eu ca]ncheiere — pentru ce,]n rostul adânc al]n\elepciunii tale, ai mai z[mislit p[mântul cu puterea cuvântului t[u? +i dac[l-ai]ntrupat din nimica, oare,]n largul nesfâr=itului t[u f[r] de margini, nu g[seai un alt ad[post pentru casa de nebuni?...”

Pân[ce tot =i toate s[fie gata de plecare, luai albumul Floricic[i, care se afla din]ntâmplare pe mas[, m[r[sturnai]n col\ul =tiut al canapelei,] deschisei...

A= vrea s[smulg din suflet icoana fe\ei tale
 +i-a ochilor t[i raz[s[-mi par[c[s-a stins!
 S[uit c[vreodat[te-am]ntâlnit]n cale...
 De te-am iubit... s[-mi par[c[te-am iubit]n vis!!
 Noianul ve=niciei a= vrea s[se deschid[
 Imens, f[r] hotare, cu negre adâncimi,
 +i-n bra\|e de-ntunerice a= vrea s[m[cuprind[
 Pe veci...

Magda intr[pe u=[ca o vijelie.

— Gata, b[di, hai!... =i m[]nh[\] de mân[.

— Du-te, te rog, Magdo, de spune femeii s[-mi scoat[man-taua pe cerdac, c[vin =i eu]ndat[.

Magda ie=i repede.

Pusei albumul pe mas[la locul lui.

]n o tr[sur[mare de cas[se suir[toate fetele;]ntr-un docar mic cât o g[oace de nuc[, tras de un cal b[trân, numai cât un =oarece, se suir[Floricica cu dl Georges; Magda pe Piscu\`a, b[ie\`e=te, eu pe Burdachi, b[rb[te=te. Tr[surile apucar[]nainte, eu cu Magda]ncheiam mersul.

— S[r[mânem, b[die, mai]n urm[, c[m[]neac[colbul, zise Magda strunind pe Piscu\`a.

Burdachi]=i m[sur[, de la sine, pasul dup[al Piscu\`ei.

— Magdo, azi n-ai fost cuminte deloc, zisei eu privind]nainte, f[r[a-ntoarce capul.

— De ce, b[die?]ntreb[ea repede, f[când pe =a o mi=care, ca =i cum ar fi voit s[se a=eze cu fa\`a spre mine.

— Pentru cuvântul c[azi, toat[ziua, ai fost un diavol]mpeli\`at.

— Ei, =i?

— Ai sup[rat pe Floricica...

— Mai]ntâi, Floricica n-are nici o treab[cu mine, =i al doilea, dac[s-a sup[rat, ei bine, am s-o mu=c la Dumbrav[de vârful nasului =i am s-o dez mânii.

— A=a te]mpaci tu cu lumea?

— A=a m[]mpac eu cu Floricica.

— +i cu mine, dac[a= fi sup[rat, cum te-ai]mp[ca?

Simul[spre mine o mu=c[tur[]n aer, f[r[s[zic[nimic.

— E=ti pur =i simplu un c[\`el primejdios, Magdo...

— Da]nger nu-s?

— +i chiar dac-ai fi, eu vrei s[\i-o spun asta?

— +i de ce nu?...

Hot[rât c[acest diavol de Magda]=i b[tea joc =i de mine; totu=i c[zui pe gânduri =i pân[la Dumbrav[nu mai schimbar[m nici o vorb[.

Când ajunser[m]n poiana Dumbr[vii, caii erau desh[ma\`i pe lâng[tr[suri; mai deoparte, masa alb[]ntins[pe iarba verde; iar prin fâna\`ul]nflorit al poienii, cuprins de umbra]nalt[a stejarilor,

fetele, care]ncotro, cu capetele goale, alergau dup[flori =i dup[fluturi alba=tri =i galbeni de sear[... Mi-nchipui c[n-a\i v[zut niciodat[un nebunatic stol de fete]ntr-un fâna\]nflorit... bine: atunci n-a\i v[zut nici un fâna\ de dou[ori]nflorit. +i zâna florilor =i toate zeit[\ile femeie=ti ale apelor =i ale p[durilor, pl[smuite de]nchipuirea p[gân[a celor vechi, au trebuit s[r[sar[din]nrudirea fermecat[dintre floare =i femeie... Totu=i acest cadru zuger[vit cu atâta m[iestrie de mâna]ntâmpl[rii era mânjit de... o pat[de untdelemn!! Cel pu\in dl Georges se hot[râse, de ast[dat[, s[nu fie, nici mai mult, nici mai pu\in, decât untdelemnul!]n tot cazul, pardesiul d-sale, lung sau, mai bine zis, scurt de la ceafa-i ro=ie pân[aproape de ciubotele d-sale tot ro=ii, b[tea]n floarea verzie a untdelemnului de m[sline grecesc!... Cel mult, dac[de sub mâneca pardesiului scotea capul la iveal[marginea sfioas[a man=etei sale de un alb f[r[cusur; iar din man=et[se ar[tau mâinile gr[sulii ale dlui Georges, ocrotite]mpotriva mu=c[turilor soarelui, vântului =i ale \ân\arilor, de ni=te m[nu=i Bismarck, adic[tot ro=ii... +i fiindc[diavoli\ele de fete fugeau, de nu le z[reai, dup[fluturi]n toate p[r\ile; =i fiindc[rotunjimea scurt[=i gr[sulie a dlui Georges nu era cl[dit[pe roate, apoi st[tea =i ea,]nfipt[]n mijlocul poienii, =i, cu o mân[, ce se silea s[par[]ndemânatic[, cerca s[vâneze, cu o baghet[fin[de abanos, fluturii din aer... La r[d[cina unui stejar, aproape]nmormântat[]n iarba]nalt[, =i]nflorit[, Floricica,]n rochia-i neagr[de m[tase u=oar[, st[tea culcat[cu capul rezemat pe mân[... Un gând duros pe fruntea vesel[a naturii!...

Desc[lecai.

Magda se duse c[lare pân[lâng[Floricica =i, de c[lare,]i vorbi nu =tiu ce; Floricica se scul[=i Magda c[zu deodat[de pe Piscu\, drept]n gâtul Floric[i...

— Iu! auzii deodat[pe Floricica \ipând...

+i iute duse mâna la nas...

M[bu=i un răs nebun =i, răsând, m[dusei lâng[Floricica; Magda se =i amestecase printre celelalte fete dup[flori =i dup[fluturi.

— B[die, Magda a-nnebunit; m[roag[s[-i ajut s[descalec =i, dup[ce descalec[, se repede la mine =i m[mu=c[de nas... +i, m[rog, de ce râzi?...

— Râd, fiindc[niciodat[Magda n-a fost mai cuminte decât acum.

— Ce fel de cuminte, dac[m[mu=c[de nas?

— Tocmai fiindc[te-a mu=cat de nas! I-am spus c[te-a sup[rat purtarea ei de azi =i s-a hot[rât s[te mu=te de nas, ca s[te dez-mânie, =i te-a mu=cat; mai cuminte, ce vrei?

— Putea s[m[s[rute.

— Magda mu=c[, nu s[rut[, zisei eu senten\ios.

Un vânt care se isc[din senin =i câ\iva nori aduna\i]n prip[la sfat deasupra capetelor noastre ne gr[bir[masa =i ne scurtar[=ederea]n Dumbrav[, pe care, de altmintrelea, ne hot[râsem s-o mân[m pân[noaptea pe lun[... Du=mani ai poeziei vie\ii se g[sesc, de multe ori, =i]n aer!

Cu aceea=i regul[ca la venit, ne]ntoarser[m devreme acas[.

Seara, ceai =i sindrofie.

Dl Georges, cu o v[dit[iscusin\[=i mândru oarecum de]ndemânarea =i des[vâr=ita-i destoinicie,]njghebase cu fetele jo-curi de “societate”, pe care le vrâsta, din când]n când, cu câte o bosc[rie cu o batist[, cu un gologan, cu c[r\ile de joc... =i mai ales cu c[r\ile de joc!...

Magda, cuprins[de o melancolie pref[cut[=i ghidu=[, de te umfla răsul, se a=ezase dinaintea pianului =i *scherzando, andante, staccato, veloce, con brio*... se alinta cu degete u=oare pe clapele albe =i negre ale pianului =i, din gamele-i nebunatic =i stâlcite, sim\irea nu lipsea!... Magda era tipul des[vâr=it al femeii, care, sub forme u=oare =i nestatornice, ascunde]n\elesuri temeinice =i adânci!...

Florica, plecat[sub lumina l[mpii pe o catifea vi=inie,]=i cosea pe dânsa gândurile cu fire de aur...

Eu?... Eu st[team r[sturnat =i lini=tit]n col\uul =tiut al canapelei =i, prin norii viorii ai fumului de \igar[, m[sileam s[p[trund]n adâncul dep[rtat al lumii de gânduri ce fr[mânta poate atâtea capete vesele =i]nflorite sau melancolice =i vis[toare...

“...Acela=i cap]l pleci =-acum
 Pe mâna-\i de copil;
 +i-ntip[rit e-n umbr-acela=i
 Dumnezeiesc profil!

 +-acum din visu-\i te de=tept
 Cu-aceea=i s[rutare;
 +-acela=i rumen trandafir
 Pe fa\ta r[sare!...”

Cugetam eu privind pe Florica cum st[tea plecat[=i cum, pe fundul de lumin[, era s[pat]n linii de umbr[profilul ei dumnezeiesc!...

Cu toate acestea, cum era ea de cufundat[]n acul =i a\ta ei... mi se p[rea c[v[d pe Venera]mpletind la col\un...

— Unde \i-e albumul, cuconi\ Florico?]ntrebai eu de de parte — te rog s[mi-l dai, c[am s[-\i scriu ceva pe el; cine =tie dac[voi avea prilejul de a-\i mai face versuri de acum]nainte; mâini plec pe coclauri =i...

— +i ai s[te]ntorci iar pe aici, zise ea oprindu-=i acul la mijlocul unei]mpuns[turi =i]ntorcând capul spre mine.

— Dac[nu m[ia dracu, poate...

Magda se =i sculase repede de la piano, luase albumul de pe mas[=i mi-l puse pe genunchi]mpreun[cu un creion mic.

— Numai te rog, zise Florica, s[faci bine s[nu-mi scrii vro ghidu=ie, cum ai totdeauna obiceiul de a-mi scrie pe albumul meu.

— Nu, nu! de ast[dat[m-am hot[rât s[fiu foarte serios...

Magda]=i relu[locul la piano, Floricica sfâr=i]mpuns[tura
]nceput[=i=i urm[lucrul, dl Georges scotea cordele pe nas, fetele
c[scau gura, eu... f[ceam versuri...

IDEAL PIERDUT

Ai, desigur, ochii negri, gura mic[, nasul fin,
+un oval t[iat cu art[de vrun maestru divin!

Mersul t[u,]nf[\i=area, trandafirii de pe buze
Mi-amintesc pe cea mai dulce dintre cele nou[Muze.

Tot ce vede ochiul, gândul,]n cereasca ta f[ptur[,
Mai presus m[-nfioreaz[, decât tot ce e-n natur[!

Ah! A= pune firmamentul sub picioare-\i pedestal...
+i s[fac — a= vrea — din tine str[lucitu-mi ideal!...
+i a=a cum te-ar]ncinge nimbul t[u dumnezeiesc,
O]ntreag[ve=nicie a= voi s[te privesc!...

Decât spinul, Floricico, cre=te ve=nic lâng[roz[,
Poezia =chiop[teaz[=i se schimb-ades]n proz[...

E=ti frumoas[, Floricico... O minune-ntre minuni!...
Las[dracului andreaua... Nu cârpi seara col\uni!...

Magda citi cu glas tare, =i strofei din urm[]i d[du o intona\ie
a=a de natural[, =i la: “Nu cârpi seara col\uni”, d[du cu dosul mâi-
nii o a=a de m[iastr[lovitur[peste catifeaua Floric[i,]ncât zbur[
biata catifea tocmai]n fundul od[ii.

Se stârni un colosal hohot de râs, iar bietul dl Georges r[mase
la mijlocul unei bosc[rii]ncepute.

— Vezi, b[die, c[iar mi-ai scris ghidu=ii pe albumul meu? Dac[-s
eu nebun[=i \i-l dau!...

A doua zi diminea\[, =i eu =i Pisicu\ a apucar[m drumul muntelui...

SPRE NICHIT

... A doua zi, diminea\[, când por\ile ce str[juiau intrarea din câmp]n ograda Floric[i se]nchiser[, scrâ=nind]n urma mea cu neunse =i hrentuite]ncheieturi de fier ruginit, mi se p[ru c[ceva ascu\it m[]n\ea p[]n suflet, sau ceva greu =i]nalt]mi cade pe spate, =i c[r[suna a sec din lumea aceasta tocmai]n lumea cealalt[!...

+i cum m[suram eu sau, mai bine zis, cum m[sura Piscu\ a, la gebea, drumul plin de colb, de pe care soarele, de o sulii\]nalt pe ceruri, nu sorbise]nc[umezeala dimine\ii, toate lucrurile, sub ochii mei, luau]nf[\i=[rile aiurite din lumea cealalt[. Soarele, ce plutea]n albastrul adânc =i p[ienjenit de cea\ al bol\ilor cere=ti, se uita parc[chiorâ= la mine cu]n\epenirea lucie =i sticloas[a unui ochi de mort]nfipt =i]ncremenit]n umbra dep[rtat[a orbitei sale vinete =i reci; arborii rari de pe marginea drumului,]n neclintita lor]nsufle\ire, trimiteau parc[din]n[\ime, cu =oapte de frunze =i de vânt, ultimul "r[mas bun" celui ce c[lca pentru cea din urm[oar[hotarele a=ezate]ntre cele dou[lumi; adierile r[coroase =i u=oare din r[s[rit]mi atingeau fa\ a =i treceau pe fruntea mea ca fâlfâitul rece =i fioros de aripi fantastice ale unui stol de lilieci cu zbor negru, iute =i t[cut; florile câmpului m[priveau ca atâ\ia ochi ro=ii ai duhurilor pustiului. Piscu\ a, str[b[tând parc[drumul]nalt al celor nou[v[mi, mi se p[rea c[merge pe o cale]ngust[numai cât o muchie de cu\it =i, hipnotizat de eterna leg[nare a pasului ei, a=teptam pe fiecă minut s[m[pr[bu=esc]n noianul gol =i f[r[fund de sub picioarele mele... Fiin\ a mea se topise, se idealizase =i, ca un fir de a\ f[r[sfâr=it, mi se p[rea c[sufletul meu se deap[n] lung]n urma mea...

“S[rmâne om, s[rmâne lut netrebnic =i pieritor!... cugetam eu mergând la gebea. Pentru ce, adic[, cel ce te-a pl[smuit a mai]nveninat atomul nimicniciei tale cu n[zuin\`e vecine cu nebunia?... +i dac[, din noroiul]n care te-a]nmormântat pân[la gât, \i-a]ng[duit s[ridici capul =i s[]ndrep\i, arare, ochii t[i spre ceruri, pentru ce, lâng[o clip[de sublim, a a=ezat o eternitate de ridicol? Pentru ce, cu descântece =i cu vr[ji dumnezeie=ti, s[se sape pr[p[stii f[r[fund =i f[r[de margini]ntre dou[s[rut[ri; =i pentru ce,]nc[,]ntre dou[inimi]ndr[gostitute, s[se ridice, ca un zid de o\el, o ieftin[formul[sacramental[? +i, mai la urm[, pentru ce?...”

]ntorsei capul =i privii]nd[r]t...

Prin cerdacul larg din fa\[, st[pâna de cas[nu mai treb[luia nimic...]n hain[alb[de diminea\[=i cu capul slobod]nv[luit]n o grimea tot alb[cu \ur\uri mici de m[rgele ro=ii pe margine, f[ciuse unghi drept din bra\`u-i alb, rotund =i gol pân[la cot; cu palma-i diafan[pusese despre soare o mic[perdea trandafirie privirii; cu cel[lalt bra\, s[pat]n marmur[vie, st[tea rezemat[de balustrada cafenie a cerdacului =i, nemi=cat[, privea]n zarea dep[rtat[a drumului... O mai frumoas[cariatid[nu se putea]nchipui... +i din soare nici o raz[nu se mai desprinsese, =i de pe ceruri nici o stea nu se mai mistui... Cel mult dac[dep[rtarea sorbea treptat]n adâncurile sale chipul alb al Floricic[i, desprins]nc[de pe zare =i]ncremenit]n aureola de lumin[\esut[]n jurul ei de razele de aur]n pulbere ale soarelui curat de diminea\[... Ridicai]n aer imensa mea p[l]rie neagr[=i de trei ori o]nchinai, ca pe un steag cernit,]nspre apus... Din cerdacul larg din fa\[fâlfâi ca r[spuns =i de trei ori se]nchin[spre r[s[rit, cu nestatornice forme de vânt, faldurii molatici =i ro=ii ai unei batiste sub\iri... =i dep[rtarea smulse soarelui o raz[=i golul]ngh\i\ cerului o stea... Iar]ntre apus =i r[s[rit, o adânc[mare de]ntuneric se l[\i... Dincolo de marginile r[s[ritene ale acestei m[ri, se]ntindea taina nesfâr=it[a lumii celeilalte...

“S[rmâne om, s[rmâne lut netrebnic =i pieritor! cugetam eu,

leg[nându-m[la gebea prin lumea sub\ire a umbrelor. Pentru ce adic[?...”

+i drumul de sub copitele Piscu\ei r[sun[a sec =i a hodorigit... Intrasem pe un pod ce t[ia de-a curmezi=ul peste Bistri\va. Nu =tiam nici ce pod era acesta =i nici]ncotro ducea. Deoarece]ns[mar=rutul] l[]sasem cu totul pe seama Piscu\ei, nu c[utai s[m[dezmeticesc unde m[aflu; m[mul\umii doar s[opresc la mijlocul podului statua mea ecuestr[=i, din aerul]nalt, s[-mi las =i gândul =i privirea s[lunea un minut pe cursul fug[tor al undelor... +i dac[niciodat[n-ai avut fie b[rb[]ia, fie fantezia de a\i scutura de pe suflet =i de pe inim[prostiile omene=ti, dup[cum un arbore, la suflarea vântului,]=i scutur[foile sale netrebnice =i seci, atuncea, desigur c[n-ai r[mas,]ntotdeauna, decât ceea ce e=ti: o p[c[toas[“fiin\ superior[“, un nemernic “]mp[rat al F[pturii”... +i nu te-ai sim\it, prin urmare, nici topindu-te sub o raz[de soare sau o mângâiere de vânt, nu te-ai putut nici]ntrupa]n norul alb, ce plute=te pe]nalte =i albastre aripi de v[zduh... Nu te-ai sim\it, cu alte cuvinte, o clip[m[car, trup din trupul =i suflet din sufletul larg al naturii!... A sta suspendat]n aer =i neclintit deasupra unui curs de ap[, ce lunec[gr[bit sub picioarele tale, a porunci, cu puterea voin\ei tale, gândului s[-i]ncremeneasc[]n suflet =i sângelui s[-i]nghe\ve]n vine, a opri]n sânul t[u b[t[ile pripite ale ceasornicului incon=tient, ce-\i socote=te ne]ndurat clipele scurte ale vie\ii, a te preface]n cremene]nsufle\it[sau]n fiin\ de cremene, a pricepe cu sim\ul poten\iat al urechii tale susurul colosal =i nehot[rât al imensului curs de via\ ce]nsufle\ve=te vinele lucrurilor, a sta tu singur neclintit]n universala lunecare a totului c[tre nesfâr=it...

“Cât e de dulce, cugetam eu, s[ai, din când]n când, câte un minut, m[car, de sublim[nebunie!”

+i cum st[team eu pironit cu privirea pe spatele goale =i fug[toare ale unei =[galnice unde, ce se sc[lda cu o neru=inat[nevinov[ie]n razele soarelui, deodat[totul se opri; Firea]ncremeni

pe loc =i statua mea ecuestr[, cu pod cu tot, o plec[la goan[pe cursul Bistri\ei la deal! Clipa neclintit[a eternit[\ii mele se topi]n v[zduh, izvorul de via\ vie deveni putrejune, hlamida dumnezeirii]mi c[zu de pe umeri... Iar la capra dimpotriv[a podului, un individ cu fa\]mbujorat[de somn, r[s[rit]n calea mea dintr-un fel de cotenea\ de scânduri, cu un soi de obraznic[oficialitate]n mi=c[ri,]mi f[cu semn s[m[opresc =i, f[r[nici o “bun[diminea\” sau “cale bun[,]ntinse]nspre mine mâna ruginit[=i-mi ceru 12 bani.

— Pentru ce?]l]ntrebai eu, =i de ce numaidecât 12 bani?

— Brudina, cucoane; câte doi bani de fiecare picior de vit[,]mi r[spunse el scurt =i hursuz.

+i dup[ce m[]ncredin\ai, num[rând cu]ngrijire, c[eu =i Pisicu\ a la un loc aveam tocmai =ase picioare de vit[, scosei 15 bani =i, dându-i somnorosului meu individ:

—]ine, prietene; iaca 15 bani; n-am 12 potriv\i. Trei bani r[mân ca pl[ti\i pentru un picior =i jum[tate de vit[, pe când m-oi]ntoarce.

Lucrul se p[ru de tot firesc omului meu care, ab[tând cu o veche obi=nuin\ clapa degetelor peste bie\ii mei gologani,]i]nmormânt[iute]n fundul ruginit al palmei sale =i, f[r[nici o ceremonie sau “drum bun”,]mi]ntoarce spatele, intr[]n culcu=ul s[u =i trase dup[sine, cu zgomot hodorogit, u=a de scânduri uscate a cotene\ii sale. Eu d[dui c[lcâie Pisicu\ei =i-mi c[utai de drum.

+i fiindc[ideile mari au la r[d[cina lor, mai totdeauna, lucruri mici:

“Ce nesocotin\[, m[gândeam eu foarte serios, pe capul cărmuitorilor no=tri!... De le venea lor]n minte s[a=eze biruri nu numai pe câte capete, ci, mai cu seam[, pe câte picioare de vit[sunt]n \ara aceasta, ce nesecate izvoare de aur ar fi mai curs]n vistieriile largi ale scumpei noastre patrii!...”

+i, leg[nat, cu desagi cu tot, ca o limb[de ceasornic, de eterna gebea a Pisicu\ei, scurtam]ncet =i f[r[\int[drumul c[tre necu-

noscut... Iar de prin]ndoiturile posomorâte =i adânci ale imensului amfiteatru alb[striu al mun\ilor din dreapta, negurile albe se ridicaser[=i se mistuiser[]n v[zduh =i,]n locul lor, o nesfâr=it[=i sub\ire re\ea viorie de aburi aur\i se a=ternuse peste marea fr[-mântat[, parc[de valuri, a br[detului negru-verde, ce umplea cercul vederii, de jos de la p[mânt pân[la hotarele senine din]naltul cerului... Din vale =i de pe stânga se fur=au pân[la mine sclipirile scurte =i fug[toare ale Bistri\ei, ce luneca gr[bit[, când r[sf[\ându= i goliciunea sub razele, acum iu\i, ale soarelui, când aruncându= i peste umeri haina \esut[din umbra tainic[a luncilor tinere de s[lcii =i de arini.

Mersesem trei ceasuri f[r[oprire =i atât eu cât =i Pisicu\ a sim\eam nevoie de odihn[. +i fiindc[Pisicu\ a, iubitoare de singur[tate ca =i mine, descoperise sau alesese, poate]nadins, un drum, pe marginea c[ruia nici cas[, nici crâ=m[nu se pomenea, m[hot[râi a petrece ceasurile de ar=i\[ale zilei =i a-mi face popasul obi=nuit]n nenum[ratele ad[posturi de umbr[verde =i t[inuit[, pe care singuraticile]mprejurimi mi le puneau la]ndemân[. Cârnii la stânga =i scoborâi]n umbra adânc[a unei tinere lunci de arini de pe malul Bistri\ei.

]ntr-o poian[mic[a=ternut[cu o iarb[scurt[, deas[=i de-un verde ginga= =i parc[anume s[pat[]n semicerc]n desi=ul arinilor, deasupra =i pe marginea]nalt[a malului Bistri\ei,]mi a=ezai conacul meu de zi. Deschिंग[i tafturii Pisicu\ei =i-i luai povara din spate; iar pân[ce s[a=eze eu =aia =i desagii la r[d[cina unui arin, Pisicu\ a =i lu[o baie de spate =i de coaste]n iarba verde =i r[coroas[a poienii; se scul[iute, se scutur[plin[de mul\umire =i, vârându= i botu-i negru =i fin]n iarba fraged[,]ncepu a pa=te. +i fiindc[pildele bune trebuiesc urmate,]mi lep[dai =i eu hainele, m[vârâi]n ap[=i, apoi, fiindc[din anumite]mprejur[ri, nu puteam]mp[rt[=i cu Pisicu\ a fragedul ei prânz, desf[cui desagii =i m[pusei]n cale s[-mi stâmp[r =i eu foamea care, dup[baie mai ales,]ncepuse a deveni ne]ndurat[. B[gai de seam[]ns[c[desagii mei suferiser[o infrac\iune, dar c[ho\ul,]n loc s[ieie,

pusese ceva. Astfel, g[sii]nl[untru un mare pachet cu]ngrijire f[cut =i frumos legat, deasupra c[ruia sta scris ca moto: "poft[bun[". }n pachet, pui frip\i, ou[r[scoapte, pr[jituri, pâini=oare mici =i rotunde de cas[, mere domne=ti... Dintre mere, unul singur era]nvelit frumos]ntr-o hârtie ro=ie, sub\ire, =i legat cruci= cu o]ngust[cordea aurie,]ntocmit[deasupra]ntr-un mic =i foarte me=te=ugit fiong.

"A= prinde r[m[=ag,]mi zisei]n gând, c[acest m[r e pus de diavolul de Magda!"

+i nu m[]n=elai; când dezlegai cordeaua =i desf[cui]nveli-toarea, g[sii]nl[untru un mic =i cochet p[trat de hârtie alb[, pe care sta scris: "de la Magda"...

"Hot[rât,]mi zisei eu, c[acest diavol de Magda nu m[sl[be=te nici]n lumea aceasta..."

+i mu=cai cu furie din m[r..

Iar din lumea aceasta, mi se p[ru c[aud pe Magda \ipând tocmai din lumea cealalt[.

De câte ori]nchipuirea nu]ntrupeaz[n[lucirile de=erte ale sufletului!...

+i nu =tiu pentru ce, cum mâncam eu ou[le r[scoapte, mi se p[reau c[-s moi =i c[utam, prin urmare, s[ies la cap[t cu ele dup[metoda analitic[a dlui Georges; cu vârful a dou[degete desf[ceam foarte artistic de pe ciolane carnea de pui frip\i, iar ciolanele,]n mod incon=tient, le]n=iram pe iarb[, ca pe marginea unei farfurii; t[iam foarte elegant m[rul]n patru felii =i]nc[=i mai elegant despoiam feliile de coaj[; ba, fu un moment când mi se p[ru c[miroso a piele ruseasc[, c[vârfulurile muste\ilor mi se suiser[deasupra n[rilor =i c[,]n locul s[lbaticului meu p[r, mi se]ntinsese pe cre=tet luciul pustiu =i gol al cheliei. }mpinsei =i zvârlii]n toate p[r\ile =i din toate puterile, cu mâinile =i picioarele, coji de ou[, coji de mere, ciolane de pui; ba, cu o]ndemânare c[p[tat[de copil, mi se pare c[trimisei, cu vârful ciubotei, tocmai]n mijlocul Bistri\ei, vreo dou[pr[jituri =i vreo câteva pâini=oare pentru pe=tii care, din fundul apei, holbau, poate fl[mânzi,

ochii la mine... Oricum, mâncai, m[s[turai, =i, mai presus de toate, r[m[sei cu]ncredin\area c[, a=a cum m[g[seam, eram totu=i des-toinic de cea mai aleas[=i mai]nalt[educa\ie...

“+i, cu toate acestea, de câte ori, m[gândeam eu legând de-sagii la gur[, de câte ori biata maic[-mea, D-zeu s-o ierte, nu m-a plesnit cu lingura =i cu furcul\a peste mân[=i peste gur[!”

Ca chestie de prevedere, priponii pe Pisicu\ a de r[d[cina unui arin; la tulpina altuia,]mi a=ezaî desagii drept pern[, m[]nf[=urâi]n mantaua mea imens[,]mi]ndesai p[l]ria peste urechi =i m[lungii perpendicular pe cursul Bistri\ei... E a=a de dulce s[chemi somnul]n murmurul apelor,]n r[coarea verde a luncilor, sub mân-gâierile moi ale vânturilor!... +i totdeauna m-am mirat cum de n-a tr[snit prin minte nici unui rege sau]mp[rat s[cerceteze cam unde s-ar putea g[si cheia tuturor fericirilor?... Ce frumos ar fi]nlocuit ei atunci coroanele lor de nestemate cu o larg[=i neagr[p[l]rie colb[it]; ce lin n-ar fi str[b[tut ei poate la gebea pe spatele vreunei Pisicu\ e melegurile pustii ale bunului D-zeu, cu cât[d[rnicie nu le-ar fi pus d[t[torul de toate, la]ndemân[, ciupercile mun\ilor =i apa limpede a pâraielor; ce dulce nu s-ar fi leg[nat ei]n visuri fericite cu capul pe bolovani sau pe desagi; ce saltele moi de iarb[verde nu =i-ar fi a=ternut ei spre odihn[!... Decât vezi! când te umfl[prostia]n spate, las' pe ea, c[te suie pân[=i pe treptele cele mai de sus ale cârmuirii popoarelor!...

+i cum mijeau ochii mei p[ienjenî\i =i pe jum[tate acoperî\i de pleoapele-mi grele de somn, mi se p[rea c[Bistri\ a curgea pe sub marginea r[sfrânt[a p[l]riei mele =i, curgând, mi se p[rea,]n fantasmagoria dintre vis =i aievea, c[m[târ[=te, cu mal cu tot, pe cursul ei la vale...

“O! dac-a= =ti c[un destin
Spre-acela=i \el ne mân[,
M-a= arunca-n al vostru sân
+am merge]mpreun[...”

Cugetam eu cu privirea a\ipit[pe lunecarea gr[bit[a undelor ei =i cump[nindu-m[pe hotarele dintre somn =i trezie.

Pleoapele-mi c[zur[grele peste ochi ca o perdea neagr[cu flori de lumin[trandafirie... adormii.

Când m[de=teptai, soarele p[=ise de mult peste meridian[=i umbrele luncii,]mpinse de lumina razelor lui,]naintau, lungindu-se,]ncet spre r[s[rit; c[ldura zilei era covâr=itoare =i nu]ndr[znii s[p[r[sesc r[corosul meu ad[post de umbr[=i verdea\]; cel mult dac[, amândoi, eu =i Pisicu\,a, ne desf[tar[m ca doi ferici\i, mai bine de o jum[tate de ceas,]n undele alb[stree de cristal rece =i curg[tor ale Bistri\ei; iar]n timp ce eu, dup[baie, u=uram desagii de ultimele merinde, Pisicu\,a scoatocea =i ea, pe ici pe colea, iarba r[mas[prin]ndoiturile mai adâncate =i mai umede ale poienii. Când soarele fu la trei p[r\i din drumul s[u pe ceruri =i sta s[cump[neasc[dincolo de piscurile dep[rtate =i viorii ale Mun\ilor Calului, arunca =i aua =i desagii pe spatele Pisicu\,ei,]nc[lecai, suii dâmbul =i apucaî drumul de coast[, ce taie spre miaz[zi.

Nu =tiu cum vor fi al\ii; cât despre mine, =tiu atâta, c[pierd m[sura timpului, de]ndat[ce r[mân pe voia slobod[a pornirilor mele de s[lbatic, când, adic[, biruit de dragostea ne]nfrânat[a singur[t\ii,]mi =terg urma dintre oameni =i m[mistui, sub]mboldirile ei,]n necunoscutul larg al naturii, ca o frunz[mânat[de nestatornicia vânturilor. +i soarele poate prea bine tivi cu aur marginile rupte ale nourilor, ce se]ntind]n fâ=ii lungi deasupra apusului s[u; poate prea lesne st[pânitorul zilei s[dispar]n noianul de fl[c]ri, ce se aprinde pe hotarele dintre amurgul nostru =i aurora altor lumi; umbrele se pot ridica din adâncuri =i pot arunca lin\oliul lor mohorât peste z[rile f[r] sfâr=it ale r[s[ritului; chiar vârful p[l]riei mele, suit pe picioarele de umbr[de=irat[ale Pisicu\,ei,]=i poate trimite chipul s[u bo\it din \ara apusului, plin[de]ntuneric, tocmai]n]mp[r\ia trandafirie =i dep[rtat[a zorilor... F[ptuitorul a toate]=i poate, mult =i bine,]nvârta ca o sfârleaz[]ntre degete universul s[u]ntreg]n golul orb al adâncurilor,

toate se pot... Sufletul meu singur nu e]n stare s[aud[=i s[priceap[scâr\âitul fantasmagoric, cu care timpul]ntoarce, din fundul ve=niciei, cheia colosal[=i ruginit[a F[ptuirii... Iat[pentru ce, cum mergeam eu pe spatele Pisicu\ei ca un sac umplut cu gânduri, nu prinsei de veste nici când soarele scoborâse treptele v[zduhului spre lumea cealalt[, nici când mun\ii de pe dreapta m[]nmormântaser[]n umbra lor posomorât[, nici când luceaf[rul de sear[]=i \intuise]n negrul alb[striu al cerului chipul s[u viu de lumin[scânteietoare, nici când “regina nop\ii moart[“ pe n[s]lie de nourî albi]ncepuse a pluti pe c[ile de=erte ale umbrelor]nalte... M[oprii]n drum =i c[utai]mprejur... t[cerere, noapte =i pustiu... Cel mult, dac[de prin cositur[câte un greier rar mai vârâia a noapte =i a târziu... Totu=i, mi se p[ru c[, de pe dreapta, str[bate, din desimea neagr[a p[durilor, pân[la mine, pâlpâitul dep[rtat =i ro=iatic al unei fl[c]ri]nghi\ite]n r[stimpuri de]ntunericul des al nop\ii... }ntr-acolo f[cui din frâu Pisicu\ei chip s[apuce, =i]ntr-acolo apuc[=i ea. Dup[pu\in, izbutii s[ies pe pip[ite din desi=ul]ncâlcit al p[durii]n lumini=ul unei poieni,]n care, pe cât putui deocamdat[deosebi din dep[rtare, trei oameni trebuiau nu =tiu ce]mprejurul unui foc; un câine se]ns[rcina s[-mi vesteasc[sosirea =i, sculându-se iute de unde st[tea — se vede — lungit, se repezi, l[trând furios,]nainte Pisicu\ei =i n[zui s-o apuce de bot; dar Pisicu\la ridic[capul =i câinele mu=c[aerul;]ncerc[s-o atace pe la spate, dar o copit[cu m[iestrie =i la timp]ndreptat[]mpotriva]nc[p[ânatului du=man]l f[cu s[se rostogoleasc[schiol[]l[ind, =i cu aceasta s[]nceteze =i ostilit[\ile. Eram acum lâng[foc =i lâng[oameni, care se preg[teau poate s[vin[]n ajutorul câinelui lor.

— Bun[vremea, oameni buni, zisei desc[lecând =i adresându-m[]ndeosebi unui mo=neag lung, verde =i drept, care, stând]n picioare, scurgea dintr-un ceaur apa clocotit[,]n care fersese ni=te drele =i ni=te urechii.

— Mul\umim d-voastr[, r[spunse el scurt, aproape f[r] a m[privi =i rostogolind]ntr-o mare strachin[de lut drelele =i urechiu- =ile fierte, din care ie=eau aburi fierbin\i. Na, m[i Ghi\[, =i ia vezi =i tu de m[m[lig[, zise el, dând ceaunul unuia dintre fl[c[uani. +i tu, m[i]âlic[, ia mai]nchipuie ni=te usc[turi pentru noapte.

+i pân[ce Ghi\ s[a=eze ceaunul de m[m[lig[pe cap[tul unei cujbe,]ntr-o baie de fl[c[ri, pân[ce]âlic[s[vin[târând dup[el o]ntreag[p[dure de vreascuri =i de usc[turi, eu luai =aua =i desagii din spatele Pistic\ei =i o priponii de un \[ru=, mai deoparte]n largul poienii.

— Iaca a=a, mo=ule, zisei eu, venind lâng[b[trân, cu voie, f[r] voie, dar pentru noaptea asta o s[fiu musafirul d-tale.

— Voia la d-voastr[, domni=orule, r[spunse mo=neagul, sco\ând din ni=te desagi, ce st[teau mai deoparte, o c[p[ân[de usturoi =i preg[tiindu-se a-i ucide c[\ei]ntr-o sc[fi\ de lemn, cu o piatr[lung[rea\[, groas[=i rotund[ca un pisoi. Dar, dac[nu vi-i cu sup[rare,]ncotro merge\i d-voastr[la vremea asta =i pe locurile aitea, domni=orule?

— Drept s[\-i spun, mo=ule, a= putea s[\-i spun de unde viu, dar unde m[duc mai bine ai putea s[=tii d-ta sau Cel-de-Sus.

Mo=neagul se opri un moment din cur[\it c[\ei de usturoi =i m[privi nedumerit, f[r] s[\-mi r[spund[.

Apoi adresându-se lui Ghi\[:

— Ia vezi, m[i Ghi\[, de cea m[m[lig[=i-o f[mai mare; =i tu, m[i]âlic[, ia vezi de vreo dou[brazde mai zvântate s[facem un a=ternut pentru dumnealui.

— Mul\umesc, mo=ule, mul\umesc; o s[]mp[rt[=esc =i cina =i o s[dorm =i pe a=ternutul d-tale; dar, dac[nu te superi, ai putea s[\-mi spui cum te cheam[=i de unde e=ti?

— Apoi, domni=orule, noi suntem tocmai de pe lâng[Or[=a =i mie-mi zic Alisandru Co=oflea\]. Am venit aici dup[oleac[de iarb[pentru viti=oarele noastre, c[pe la noi nu s-a prea f[cut vara asta, =i-i scump[de tot.

- +i fl[c[uanii sunt b[ie\ii d-tale?
- Ai no=tri, domni=orule, =i mai sunt acas[vreo cinci mai m[run\ei!...
- S[-\i tr[iasc[, mo=ule; d-apoi =tii c[te \ii bine? Ai =i mai m[run\ei?...
- Apoi d[, dac[d[D-zeu, ce s[facem?
- D-zeu =tie ce face, mo=ule, d[cui trebuie =i cui poate.
- A hi, domni=orule, r[spunse mo=neagul, muncindu-se =i izbutind,]n sfâr=it, s[ucid[cu pisoiful un c[\el mai]nd[r[tnic de usturoi. +-apoi toate ar hi cum ar hi, dar ne m[nânc[angaralele, c[tare s-o mai]nmul\it de la o vreme]ncoace. }i greu de tot, domni=orule,]ncotro te]ntorci.
- Ce s[faci, mo=ule? La lume sub\ire, nevoi multe.
- C-apoi bat-o pustia de lume, c[tot mai bine era mai de demult.
- Cine zice altfel, mo=ule? decât, vezi d-ta, roata lumii se]nvârte=te, =i noi cu dânsa.
- He, hei! domni=orule, bine-ar fi dac[s-ar]nvârți; da, vezi d-ta, c[nu se]nvârte=te, o-mpiedicat-o nu =tiu cine =i merge de-a s[niu=ul: cei de deasupra, tot deasupra, =i cei dedesubt, tot dedesubt, r[spunse mo=neagul aducând pe fundul sc[fi\ei usturoiul ce se ridicase, la pisat, pe marginile ei. +-apoi bat-o]ntunericul de roat[, zise el sculându-se de jos, c[prea te curm[-n dou[când te-apuc[dedesubt... Da, de... Se vede c[ce-a orându-i D-zeu minte de om nu poate s[defac[,]ncheie mo=neagul luând cu degetul din usturoi =i gustându-l de s[rat.

Pe fundul de lumin[, se desprinde din noapte]nf[\i=area zburlit[a unei c[pi\e de fân, ce p[rea c[merge singur[. Când c[pi\va sosi lâng[noi =i se rostogoli mai la o parte, |âlic[r[s[ri de sub dânsa]n picioare, cu p[l[ria turtit[=i plin de paie de sus pân[jos. Ghi\[, cu pieptul desf[cut =i ro=, cu fa\va dogorit[=i asudat[de c[ldura focului, r[sturn[=i el, pe o n[fram[alb[, din ceanul negru, o mare =i fierbinte m[m[lig[oache=[. Mo=neagul se trase

mai deoparte,]=i sp[l[mâinile =i le =terse de poala c[m[=ii, apoi, descoperindu-=i capul, se]ndrept[cu fa\ a spre r[s[rit, r[mase un minut]n picioare =i neclintit,]n b[taia mi=c[toare =i ro=iatic[a focului, =opti ceva din buze,]=i f[cu trei cruci smerite =i mari =i, luând strachina cu drele =i urechii=i =i sc[fi\ a cu usturoi, veni de se a=ez[pe iarb[lâng[n[frama cu m[m[lig[. Fl[c[uanii se a=ezar[=i ei]mprejur, cu p[l[riile pe cap, f[r[s[se spele, f[r[s[=i fac[cruce...

+i-mi trecu,]n o singur[clip[, pe dinaintea min\ii adâncă prefacere =i nestatornicie a lucrurilor...

“Progres... regres...” cugetam eu pi=când din m[m[lig[=i c[u-tând loc =i pentru dou[degete ale mele printre cele vreo cinci-sprezece, spre a muia =i eu o urechiu=[]n mojdeiul prea s[rat din fundul sc[fi\ei...

Oricum, dar Ghi\[, mai ales, avea ceea ce s-ar putea numi,]n unele]mprejur[ri, “pitorescul mânc[rii”. Cele patru degete \apene ale dreptei sale, ab[tute =i mai \ap[n]n jos pe podul palmei, se]nfigeau cu]ndemânarea unei vechi obi=nuin\ e =i, ca un hârle\ viu, numai atâta surpau din malul m[m[ligii, cât era de nevoie ca s[alc[tuiasc[din d[râm[tur[, cu tiparul palmei, un g[l[tu=lung =i rotund =i destul de gros, pe care,]nso\indu-l de câteva drele sau urechiu=i muiate]n mojdei,]l arunca, f[cându-i vânt,]n pustiul gurii sale, unde fiin\ a lui se mistuia f[r[de urm[... Cel mult dac[pere\ii gâtului se]ntindeau]nainte =i se fereau]n l[turi din cale-i, spre a-i deschide drum mai larg spre pântecul adânc al lui Ghi\|. +i dac[ochii lui Ghi\ l[crimau sub ap[sarea, =i dac[fa\ a lui Ghi\ se]nro=ea sub truda]nghi\vitului, toate aceste nu puteau fi socotite decât ca dovada unei lupte voinice=ti dintre Ghi\ =i g[l[tu=; iar un gogâl\]n[du=it =i la r[stimpuri deopotriv[de scurte era singura]n=tiin\are c[strâmturile gâtului au fost biruite...

Rupsei o bucat[de m[m[lig[=-o aruncaî câinelui, care st[tea pe labe, mai departe.

— Na, m[i T[rcu=, =i vezi de te]mpac[=i tu cu Piscu\à. Cine-i de vin[, dac[tu vrei numaidecât s-o s[ru\i pe bot?

Câinele se uit[\int[la mine, st[tu pu\in pe gânduri, apoi lu[bini=or m[m[liga =i se duse cu ea mai]n umbr[sub poala p[duirii.

Iar când fl[c[uanii =i mo=neagul, fiecare]nvelit]n sumanul s[u, se lungir[, spre odihn[, pe lâng[foc, m[]nf[-urai =i eu]n mantaua mea =i, cu capul pe desagi, m[]nmormântai, spre acela=i sfâr=it,]n c[pi\à de fân, dar mai la o parte din b[taia focului. +i cred c[saltelele biblice ale regelui Solomon nu erau nici mai moi, nici mai mirositoare decât a=ternutul meu de iarb[]mb[ls[mat[=i cosit[din ajun. +i dac[]n\eleptul rege]=i odihnea privirea lui molatic[pe chipul aievea =i mângâios al oache=e[i regine din Saba, de ce adic[visurile mele s[nu fi fost =i ele]nforite de chipuri tot a=a de dulci =i tot a=a de mângâioase =i de oache=e ca =i acel al tinerei regine din \ara fericit[a miremelor?

Când m[de=teptai, vârfurile]nalte =i ascu\ite ale brazilor dimprejur r[s[reau din umbr[=i, ca ni=te s[ge\i neclintite de aur, spintecau v[zduhul limpede... Soarele se ivise de mult pe ceruri. M[uitai]mprejur, mo=neagul =i fl[c[uanii, nic[ieri... Când m[sculai,]i z[rii pe tustrei cosind]n fundul de la deal al poienii, mo=neagul]n frunte =i b[ietanii dup[el. Pusei =aua,]nc[lecai =i m[ab[tui pe la cosa=i.

— Bun[diminea\à, mo=ule, =i noroc bun! strigai eu de departe c[tre mo=neag.

— Mul\umim d=voastr[, domni=orule! r[spunse el cu glas a=ezat =i destul de ridicat ca s[-l pot auzi.

+i pân[ce s[m[apropii eu, mo=neagul]nfipse coporâia]n p[mânt, scoase cutea din tioc =i]ncepu s[-i ascut[coasa pe palm[.

— Tot alba la roat[, mo=ule, tot? zisei eu când fui lâng[mo=neag.

— Apoi, d[, domni=orule, mânjii la pra=tie, pân' s-or mai da =i ei la ham; a=a a l[sat D=zeu, r[spunse el vârand cutea]n tioc, or s[ajung[ei =i la roate, n=aib[grij[!...

+i scuipând]n palme, se preg[tea s[vâre coasa]n iarb[.

Scosei din pung[ni=te bani.

— |ine, mo=ule, zisei eu dându-i mo=neagului, de cumva \i s-a rupe coasa, s[-\i cumperi alta nou[. +i acuma te rog s[-mi ar[\i prin p[dure vreo potec[de picior, pe unde a= putea merge c[lare.

— Da unde vre\i s[merge\i, domni=orule?

— |i-am spus, mo=ule, c[=tiu de unde vin, dar unde m[duc mai nu =tiu =i nici prea vreau s[=tiu; vorba e s[m[duc.

De ast[dat[mo=neagul se uit[cu tot dinadinsul \int[la mine =i m[m[sur[din cap pân-]n picioare, cu Piscu\ \ cu tot.

— Apoi, d[, domni=orule, dac[-i a=a, uite, apuc[=i d-ta pe poteca asta la deal; dac[nu-i r[t[ci, ai s[ie=i la schit.

+i-mi arat[spre deal gura strâmt[a unei poteci, ce se deschidea]n desi=ul p[durii.

— Apoi, mai r[mâne\i s[n[to=i =i cu bine, oameni buni, zisei eu dând c[lcăie Piscu\ei la deal.

— S[merge\i s[n[to=i, domni=orule, cu bine, r[spunser[tustrei]ntr-un glas.

+i intrai pe sub poala p[durii]n gura potecii.

“Dac[nu-i r[t[ci, ai s[ie=i la schit”...

Aceste vorbe ale mo=neagului]mi r[sunau]nc[]n urechi... Vas[zic[mai]ntâi, puteam r[t[ci, =i al doilea, prin]mprejurimi se afla un schit; cu alte cuvinte, una rea =i una bun[... Decât, r[t[ce=te cineva când are o \int[=i, gre=ind drumul, n-ajunge pân[la ea; pentru mine deci, care mergeam la]ntâmplare, cuvântul de “r[t[ci” nu putea, prin urmare, s[aib[nici un]n\eles. Schitul era alt[vorb[; de ajungeam pân[la el, bine; de nu, tot bine; iat[-m[, dar,]n regul[cu mine]nsumi, din toate punctele de vedere. +i cum =erpuia poteca la deal, dup[cum]i venea la]ndemân[, fa\ de]ndoiturile largi ale p[mântului de sub dânsa, tot a=a =i Piscu\ a =erpuia la pas, suflând des =i opintindu-se din greu când drumul suia mai piepti=. Brazii suri =i neclinti\i, cu trunchiuri netede =i goale, se ridicau]ncremeni\i =i drep\i pân[la]n[\imi

ame\itoare; iar din bolta ciuruit[de umbra neagr[-verde, alc[tuit[de crengile lor]mbr[\i=ate sus de tot, ca prin o sit[deas[, se cerneau]n lini=tea larg[a p[urilor pic[turi de cer albastru; =i fulgi nestatornici de lumin[aurie c[deau peste mine de pretutindenii. De jur-]mprejur, privirea \i se oprea pe fundul p[urii, ca pe un zid de umbr[dep[rtat; ai fi zis c[te afli sub o imens[bolt[de templu sprijinit[de mii de coloane, din]n[\imeea c[reia cu greu mai str[b[tea]n[untru lumina ogival[a cerului. Chept[nu=i mici =i negri cu gulere ro=i =i verzi lunecau]n spirale t[cute =i iu\i pe trunchiul arborilor]n sus; veveri\e negre =i ro=i, cu cozi stufoase =i lungi, din]ncheietura]nalt[a unei crengi,]=i cump[neau zborul spre copacul dimpotriv[; cioc[nitori =i ghionoaie cu pliscuri de o\el tocau]n arbori =i p[durea larg[r[suna a sec... Peste cre=tetul]nalt al brazilor luneca vântul ca un râu nev[zut =i, t[indu-se]n frunza lor ascu\it[, trimitea pân[-n dep[rtare tânguioase =i prelungi glasuri de org[. Din toate p[r\ile t[cere solemn[, de pretutindenii lini=te sfânt[...

...+i de la deal un român, c-o traist[-n b[\, scobora la vale pe poteca strâm[t].

— Bun[ziua =i cale bun[, prietene, zisei eu când fu]n dreptul meu.

— Mul\umim dumilorvoastre, domni=orule, r[spunse el uitându-se cam sfios la mine.

— Da ce ai]n traist[?

— Ia, vreo doi chitici de p[str[v, s[ierta\i,]ng[im[el luându-i c[ciula din cap.

— +i-i aduci de departe?

— Tocmai de pe As[u, domni=orule.

— +i unde-i duci?

— Apoi, d[, unde putem =i noi; ia, mai prindem =i noi câte o para, dou[, pentru cele nevoi.

— Vas[zic[\i-s de vânzare?... ia s[-i v[d.

+i românul scoase din traist[vreo zece p[str[vi, tot unul =i unul de mari.

— Ce s[-\i dau pe ei?

+i fiindc[o manta lung[=i o p[l[rie mare ieftine=te de multe ori marfa]n p[dure:

— Apoi, d[, domni=orule, cât v-a l[sa inima...

— Nu; cât ceri?

Românul se uit[lung la mine...

— Ia, vreun leu de parale, dac[vi-i cu voia dumilorvoastre.

Scosei doi lei =i-i d[dui românului, care r[mase nedumerit.

— Acuma, f[cumva, te rog, =i mi-i]n=ir[pe-o smicea, ca s[-i pot duce.

Românul scoase iute un briceag, t[ie o crengu\[sub\ire de brad, o cur[\i, o ascu\i la un cap[t =i-mi]n=ir[p[st[r[vii pe ea, vărându-le-o prin urechi la fiecare.

— Apoi, foarte mul\umesc =i mergi s[n[tos, prietene, zisei eu, dând c[lcăie Pisicu\ei la deal.

— S[merge\i s[n[to=i =i foarte mul\umim, r[spunse românul plecând la vale.

+i mergeam ducându-mi prânzul]n=irat pe nuia.

Când soarele fu la amiaz[, chibzuii un loc]n p[dure mai la o parte =i-i a=ezaai lag[rul meu de zi. Cu prilejul acesta, m[]ncredin\ai c[nu eram tocmai lipsit de oarecare talente culinare...]njghebai iute un foc mare, spintecai =i cur[\ii p[st[r[vii pe din l[untru,]i]n=irai pe o \igl[cât toate zilele de lung[=i,]n mai pu\in de jum[tate de ceas, prânzul meu fu gata; scosei ni=te pâine uscat[ce mai r[m[sese]n desagi — sarea =i piperul nu-mi lipseau — =i, peste alt[jum[tate de ceas, mai lene= decât un dervi= =i mai moale decât un boa-constrictor, st[team lungit la umbr[, cu capul pe desagi... E a=a de u=or s[fii fericit!... cu condi\ia numai ca s[nu schimbi]n\eleapta ta nebunie pe nebuna]n\elepciune a celor cumin\i.

Toate ca toate, dar]ncotro apuci când poteca se desface]nainte ta ca o caracati\[cu picioarele]mpr[=tiate pretutindeni sub desi=ul p[durii, =i, mai cu seam[, ce te faci când soarele, prea

gr[bit parc[, se pleac[la vale, dincolo de piscurile mun\ilor dimpotriv[=i te las[]n voia umbrelor, care dau chioare peste tine?... M[oprii la o r[spântie, pe un gheb al muntelui =i, dup[o scurt[chibzuire, apucaii la vale, pe una din poteci, care mi se p[ru mai umblat[. Nu]nnoptase]nc[de tot, când]ntâmplarea m[scoase mai la limpezi= =i norocul m[f[cu s[dau peste o a=ezare omeneasc[, despre care nu-î puteai, deocamdat[, da cu socoteala cam ce ar c[uta =i ce rost ar avea pe locurile acelea... O cas[mic[, cu]nf[\i=are destul de curat[pe dinafar[, cu prisp[pe dinainte, acoperit[cu scânduri,]mprejmuit[cu un gard de r[zlogi =i,]n ograda strâmt[, pe cât puteai deosebi prin umbr[, câteva straturi, fie de ceap[, fie de usturoi, ba =i ni-te tufe mai mari la o parte, care puteau prea bine s[fie de cartofi. +i fiindc[dinl[untru lic[rea prin fereastră jum[tate de sticl[, jum[tate de hârtie, o lumin[slab[spre afar[, desc[lecai =i]ncepui a bate cu pumnul]ntr-un r[zlog al gardului, care se cutremur[=i r[sun[a sec. U=a casei se deschise =i, pe fundul de lumin[slab[al privazului ei, se zugr[vi repede,]n linii de umbr[, chipul m[runt al unei femei.

— Da cine-i acolo?... Cine bate?]ntreb[ca de departe cu un glas stins, care totu=i se silea s[fie ascu\it =i]n\epat.

— Cine s[fie?... Ia eu, om bun, drag[jupâneas[; am r[t[icit drumul =i m-a apucat noaptea aici; te rog s[m[prime=ti s[mân la dumneata pân[diminea\].

+i fiindc[femeia p[ru c[st[pe gânduri:

— Da, ia poftim, te rog, mai]ncoace, ad[ugai eu.

Femeia veni lâng[gardul nu tocmai nalt =i, f[r[s[zic[nimic, mi se uita]n fa\ de aproape, lung =i cercet[tor; apoi ridic[]n sus un cerc de gânj, ce]mbr[\i=a doi pari al[tura\i ai gardului de r[zlogi, =i]mpinse]n l[turi =i târâi= o poart[lung[, tot de r[zlogi.

— Bun[vremea =i bine-am g[sit, zisei eu intrând pe poart[cu Pisicu\ a de dârlogi.

— Mul\umim d-voastr[, r[spunse ea dând poarta la loc, numai nu prea avem loc de mas, ad[ug[ea venind]n urma mea.

— Pentru oameni buni este loc, drag[jupâneas[, =i]ntr-o g[oace de nuc[: vorba e s[trecem noaptea cum om putea.

Luai =aua =i desagii din spatele Pisicu\ei =i le pusei pe prisp[; iar pe ea o legai, deocamdat[, de un r[zlog al gardului.

Când intrai]n cas[, m[]ncredin\ai c[,]n adev[r, loc de mas nu prea era... Toat[lungimea peretelui din fund, dac[lungime s-ar fi putut numi, era prins[de o lavi\]ngust[, care-=i ar[ta pe alocurea goliciunea-i unsuroas[de sub sp[rturile largi ale unui l[vicer vechi, cu care, chipurile, era acoperit[; dup[u=[o cof[cu ap[; de la marginea de deasupra a ferestrei pân[la]ncheietura dinspre u=[a peretelui, o scândur[scurt[, scorojit[=i]ngust[se cump[nea,]n chip de poli\[, pe dou[cuie lungi de lemn; pe poli\[, câteva hârburi vechi =i afumate, iar printre hârburi, f[rm[turi uscate de m[m]lig[oache=[;]n col\ul dimpotriv[=i sprijinit pe un pop de brad, se ridica un horn mic cu vatr[rece, pustie =i f[r] cenu=[, iar pe vatr[clipea, mijind, un cap[t de lumânare de seu]ntr-un popone\ de lut...

+atâta tot.

Iar când]ntorsei privirea, ca s[fac mai de aproape, =i la lumina popone\ului, catagrafia mai am[nun\it[a gazdei mele... m[lovi ame\eala... Ce voi\i? M-am sim\it]ntotdeauna r[sturnat cu picioarele-n sus când am auzit un clapon cântând cuco=e=te sau am v[zut o femeie cu muste\i...

“Nu mai]ncap[]ndoial[, cugetam eu, c[Natura,]n iu\eala z[-mislirii, se z[p[ce=te =i ea câteodat[... Altfel cum s-ar putea t[lm[ci c[se g[sesc pe lumea aceasta b[rba\i spâni =i femei cu muste\i?”

A=adar, gazda mea avea muste\i... =i când zic aceasta,]n\eleg dou[=fichiuri de p[r sure =i lungi, care se prelingeau]n jos de pe amândou[laturile buzei de deasupra; ceea ce,]n alte]mprejur[ri, s-ar fi putut numi fa\ era, de ast[dat[, o alc[tuire]mponci=at[de ciolane, peste pudoarea c[roră sta a=ternut un s[ftian galben, cum]l apucase vremea; bo\it pe alocurea sau]ntins pân[la lustru, când]l]n\epa pe dedesubt vreun ciolan mai ascu\it... +i nu

=tiu cine s[fi fost tras]n l[turi de cele dou[=fichiuri de muste\i ca de cele dou[b[ieri ale unei pungi, de strânsese a=a de ascu\it =i]n cre\i a=a de mul\i =i de m[run\i gura rotund[=i]n form[de smochin[zbârcit[a gazdei mele... de sub o cârp[murdar[=i sucit[pe cap, â=nea]n toate p[r\ile p[ru-i aspru, sur =i speriat; de sub stre=ina]ntunecoas[=i pustie a sprâncenelor =i de amândou[laturile de deasupra ale unui nas scorojit de vechime, lic[reau adânc =i tremur[tor ochii ei mici, rotunzi =i slab]nsufle\i\i de o lumin[umed[, stoars[=i sp[l]cit[... +i de n-ar fi fost decât numai o pi=c[tur[de bab[, numai cât o =chioap[de]nalt[, ai fi zis c[duce]n cârc[jum[tate din globul p[mântesc... A=a de mare =i de rotund era ghebul din spatele ei!...

— +i stai singur[, m[tu=[,]n pustietatea asta? o]ntrebai eu.

— Ba nu, dragu mamei, stau cu hic[-mea =i cu Gligori.

]n\elesei c[Gligori trebuia s[fi fost feciorul ei.

— Apoi nu v[d pe nici unul; sunt du=i undeva?

— Gligori-i dus de azi-diminea\[pin p[dure, c[-i p[durar; hic[-mea trebuie s[hie =i ea pe-aici, dac[nu s-a hi culcat pe-afar[, pe undeva.

Ar fi urmat deci s[mân singur, cu baba-n cas[... +i a= fi f[cut aceasta cu atât mai bucuros, cu cât pentru]ntâia oar[]n via\[mi se]nf[\i=a prilejul de a mânea]ntre aceia=i pere\i cu... Mama P[durii... Decât lavi\ă era a=a de scurt[=i de]ngust[, l[vicarul de pe ea a=a de spart =i de plin cu b[nuieli; pe jos, modâlcile uscate de glod a=a de dese =i de tari; pe sub co=coviturile de pe pere\i atâtea legiuni de plo=ni\e autohtone trebuia s[fi mi=uit!...

— Apoi, bine, m[tu=[drag[, zisei eu,]n sfâr=it, de mas om face ce-om face; vorba e cum o sco\i la cap[t când \i-i foame la vremea asta...?

Trebuie s[m[rturisesc]n treac[t =i nu spre cea mai mare glorie a mea, c[, la drum, umbra mea se \ine nu se \ine de mine, dar foamea nu m[sl[be=te, cum nu-l sl[be=te pe crocodil... +i, mai

cu seam[, s[m[culc fl[mând?... O! aceasta n-a= fi f[cut-o nici]n ruptul capului, de-a= fi =tiut c[-mi rod baba =i r[mân f[r[gazd[...

— Nu cumva]i se]ntâmpl[, ad[ugai eu, ceva de-ale mânc[rii la]ndemân[, m[car cât de cât? Nu degeaba, bine]n\eles.

— Vai de mine, dragu mamei, d-apoi ce s[-]i deie mama s[m[nânci? Ia, Gligori când ne-duce de pe unde umb[el, mai]mbuc[m =i noi câte ceva.

— Bine, da vreo mân[de f[in[, vreun cartof, vreo ceap[, ceva, nu g[se=ti d-ta pe nic[ieri, m[tu=[drag[?

+i sc[rpinându=i drept]n cre=tetul capului cârpa, pe care o mai suci o bucat[:

— D[... ba a=a,]ng[im[ea cu glas tr[g[nat, poate tot s-a g[si ceva; numai dac[te-i mul\umi, dragu mamei.

— Da m-oi mul\umi, m[tu=[, cu ce-a fi, numai s[fie.

Se]ntoarse, se]n[] pe vârful degetelor =i,]ntinzând dup[horn o mân[uscat[=i lung[, trase afar[o leg[tur[ce p[rea a fi cu f[in[=i o puse pe vatr[; apoi ie=ind]n u=[:

— F[Ani\o, f[[[... Hei! n-auzi, Ani\oooo!...]ncepu ea s[strige cu un glas de pânz[nou[=i sclivisit[, ce parc[s-ar rupe pârâind.

O pauz[, =i de nic[ieri nici un r[spuns.

— F[Ani\oooo!... — pauz[— dare-ar boala-n tine! Iar te-ai pus cu g[inile la dughit... mânca-te-ar lupchii s[te m[nânce!...

Nici un r[spuns.

Baba scobor] pragul =i disp[ru. Peste câteva minute, se]ntoarse =i intr[]n[]ntru; iar]n urm[, =i priponit[parc[de ghebul ei prin firul sub\ire =i nev[zut al unui fluid magnetic, privazul]ngust al u=ii se umplu cu un fel de dihanie, c[reia cu greu i-ai fi putut hot[r] un loc pe scara lung[a vie\uitoarelor... Ceea ce baba]n\elegea sub numele mângâios de “hic[-mea” era, de ast[dat[, un soi de Quasimodo de gen femeiesc, pentru alc[tuirea c[ruia natura sleise, cu d[]ncie, toate comorile sale de monstruozit[]i... Astfel,]ntre ni=te umere largi =i f[r[nici o]nclinare]n jos, lipise, f[r[mijlocirea gâtului, un cap cât o stamboal[de mare sau, mai

bine zis, o claie de p[r negru, aspru =i]ncâlcit la un loc cu paiele murdare =i g[lbii ale strohului cald, din care chiar atunci se p[rea c[ie=ise; pe aceea=i linie cu bolta frun\ii]nguste =i sub cele dou[arcuri negre ale unor sprâncene stufoase, zvârlise, ca cu mistria =i la]ntâmplare, dou[priviri albicioase =i holbate, din care o]ncremenire hipnotic[stinsese parc[orice lumin[; nasul, tupilat =i cu pântecele la p[mânt,]=i ridica]n aer numai n[rile sale imense =i largi, deasupra unei guri spintecate pân[la urechi; iar de sub buzele-i groase, ve=tede, c[rnoase =i r[sfrânte una-n sus =i alta-n jos,]naintau spre afar[dou[raghile rare de din\i rugin\i; câine=tii, mai]ndr[zne\i,]nc[lecaser[peste amândou[]ncheieturile umede =i lucitoare ale buzei dedesubt; pe dreapta =i de sub barb[, atârna greu =i noduros, pân[]n josul sânelui, o traist[vie de piele cald[cu pete galbene, vinete =i ro=ii... +i de n-ai fi =tiut c[aceea e o gu=[, ai fi zis c[duce]n bra\e un copil schilod =i neispr[vit.

]n\elege deci oricine c[nu suferii pe Ani\ a s[se amestece]n buc[t[ria mea; singur, a=adar, rasei de pe ceaur r[m[=i\ele de coaj[uscat[ale unei vechi m[m[ligi, singur mi-l cl[tiu cu ap[=i singur mi-l a=ezaie pe cei câ\iva bolovani]n=irui\i, ca pirostria,]n jurul unui foc, a\â\at afar[de Ani\ a; iar când apa]ncepu a fierbe, tot singur aruncaie]n ceaur pumnul de f[in[ce aveam la]ndemân[, singur cur\ii =i t[iaie]n felii sub\iri c\iva cartofi =i o ceap[, ba, dac[nu m[]n=el, tot singur h[uii pe palm[câteva fire de m[rar =i le aruncaie pe toate]n apa care clocotea umflat[cu f[in[cu tot... +i de multe ori stau =i eu =i m[gândesc cum de=i gre=e=te cineva menirea câteodat[! !... Unde-a= fi eu ast[zi de m[f[ceam buc[tar!... Iar când r[sturnai, pe ni=te foi late de brustur, m[m[liga mea heteroclit[=i]ncepu a c[r[b]ni din ea cu o foame de lup, m[]ncredin\ai c[pot exista descoperiri =i mai mari decât ale lui Kepler sau Copernic... Mâncai =i,]n loc s[-mi sp[l mâinile, frecai, dup[legea artei, palm[de palm[, iar m[m[liga lipit[de ele c[zu, cernându-se]n ciuciule\i usca\i =i mici, ca un fel de liba\iune postum[pentru zeit[\ile fl[mânde ale p[durii!...

Pân[ce baba =i cu Ani\va s[mai treb[luiasc[nu =tiu ce, d[dui ocol casei spre a chibzui un loc mai potrivit pentru cvartirul meu de noapte =i, spre marea mea bucurie, descoperii dindos =i la lumina unui chibrit o poiata[de scânduri plin[cu fân, bine]nchis[de toate p[r]ile, afar[de u=a care st[tea]n l[turi.

“Sententia compos voti!...”¹

ar fi strigat cu entuziasm Hora\iu, dac[=i el ar fi avut ca mine prilejul fericit de a fi cal pentru o singur[noapte m[car.

Cu greu, nu e vorb[, dar]nduplecai]n cele din urm[pe baba mea s[-mi]ng[duie de a mânea peste noapte]n poiata ei cu fân...

Ba c[am s[-i]mpr[=tii fânul, ba c[Pisicu\va are s[-i m[nânce fânul, ba c[am s[arunc, cine =tie cum, vreun chibrit]n fân =i o s[-i dau foc casei, ba c[ce-are s[zic[Gligori, când s-a]ntoarce =i-a auzi...

— Ian ascult[, m[tu=[drag[, zisei eu, t[înd scurt scânciturile babei mele, mai]ntâi de toate o s[-i pl[tesc orice stric[ciune =i pagub[\i-a= face]n fânul d-tale. Cât despre Gligori s[-i spui c[a trecut silvicultorul pe-aici =i c[a mas peste noapte]n poiata lui cu fân; acum]n\elegi?...

— Da... 'neata... e-ti?...

— Ei da! Eu sunt mai mare peste p[duri, altfel ce crezi d-ta c-a=c[uta eu pe-aici?...

— Apoi atuncea mâi, mam[, unde vrei =i s[ne ierta\i, c[, d[, noi nu =tim...

— Nu face nimica, m[tu=[drag[.

— D-apoi n-o s[avem ce s[v[d[m de a=ternut...

— Nu te sup[ra cu nimica, m[tu=[drag[, am tot ce-mi trebuie; du-te de te culc[.

¹ Culmea dorin\ei (H o r a \ i u, *Arta poetică*) (trad. autorului).

Baba intr[]n cas[=i trase u=a dup[dânsa. Ani\ a r[mase afar[=i se pierdu]n noapte, eu umflai =aua =i desagii =i intrai]n poiat[cu Piscu\ a de c[p]stru...

Aprinsei,]n loc de lamp[, fitilul cu benzin[al unei mici chibritelni\ i de buzunar, legai pe Piscu\ a]ntr-un col\ al poie\ ii,]i aruncaii dinainte un bra\ bun de fân,]nchisei =i]n\epenii u=a pe din[untru cu un par zdrav[]n, pusei =aua]n loc de pern[=i,]nf[- =urat]n manta, m[trântii spre odihn[]n fânul moale =i adânc.

Stinsei lumina.

Cât voi fi dormit nu =tiu, destul c[,]ntr-un târziu, m[de=teptai, sau cam a=a ceva mi se p[ru c[se]ntâmplase cu mine... +tiu eu?... Poate c[nu sfâr=isem de visat]nc[vreun vis]nd[r]tnic, ce \inea morti= la]ntregimea sa =i=i mâna deci f[r] sfial[fantasmagoria lui peste hotarele pip[ite =i aievea ale treziei mele... Se poate!... Mai =tii?... Oricum,]ns[auzeam sau mi se p[rea c[aud, cel pu\in, acum din]naltul cerului, acum din adâncul p[mântului, acum pe aproape, acum de departe, o muzic[, o orchestr[, o fanfar[... M[ridicai]ntr-un cot prin]ntuneric =i ascultai... Da! o instrumenta\ie bizar[din concertul c[reia nu lipsea nici piculina, nici oboiul, nici trâmbi\ a, nici flighehornul, nici contrabasul, nici ocarina, nici flautul, nici doba cea mare =i mai cu seam[cimpoiul, care acum se umfla cu \ip[t]nalt de tri=c[cr[pat[, acum se dezumfla cu fos[it de gâsc[sau de cucuveic[ce doarme sub o stre=in[de biseric[... +i nici]ntr-un chip nu puteam prinde cu urechea dep[rtarea de la care venea această bizar[orchestra\ie wagnerian[... Poate c[visam]nc[... m[pip[ii, m[scuturai cu amândou[degetele cele mici]n fundul urechilor, ba mi se pare c[-mi arsei =i o palm[prin]ntuneric... Unde!... Eram de=tept dup[toate regulile!... =i cu toate acestea fantastica simfonie, mânat[când]ncoace, când]ncolo, de lunecarea nestatornic[a unor valuri de vânt, se juca parc[de-a *prinde-m*] cu z[p[citul meu auz... Sau poate... Dar ce s[caute pe locurile acestea =i la vremea asta vreo oaste cu muzica-n frunte?... Dar dac[?... +i]n]nchipuirea mea cuprins[de groaz[, mi se p[rea

c[v[d pe bab[cu botul mult mai ascu\it, cu p[rul mult mai speriat, cu muste\ile mult mai lungi =i cu doi c[rbuni aprin=i]n loc de ochi, cum, sub lumina ro=iatic[=i fioroas[a lunii, diriguie=te, cu o varg[de alun, un taraf negru de duhuri necurate... S[rii ars]n picioare, prin]ntuneric, drept]n mijlocul poie\ii... S[aprind chibritelni\ a?... Ar fi fost lucru necugetat: =tiu eu ce putea s[fi fost afar[?... Bâjbâind =i tiptil, m[apropiai de u=[, lipii urechea =i ascultai... Sus]n aer \ipa o trâmbi\ cu sunet rupt,]n podul poie\ii r[suna o daraban[, dinspre p[dure sufla un cimpoi cu toate tri=tile sale, la stânga ciripea o piculin[, sub picioarele mele fos[ia ceva repede, greu =i]n[du=it... C[utai s[m[ac[de ceva, ca s[m[sui mai sus... Nu g[sii nimic... }mi veni ame\eal[... Nu =tiu ce f[cui, dar f[cui ceva... poate c[-mi f[cui cruce... poate... =tiu atâta c[m[trezii]n mân[cu chibritelni\ a aprins[... "*Alea jacta est*"...¹ Smuncii parul, deschisei u=a =i ie=i afar[... +i cred c[,]n clipa aceea, omenirea num[r[un erou mai mult... +i iar ascultai,]ntr-o mân[cu chibritelni\ a =i]n cealalt[cu degetul pe tr[g[toarea revolverului... Fanfara se dep[rt[=i, din concertul infernal, cel mult dac[mai str[b[tea pân[la mine, de peste]ntunericul p[durilor, bâzâitul dep[rtat =i nehot[rât al cimpoiului... Tot nedumerit, dar cel pu\in mai lini=tit intrai]n poiat[... N-apucai bine s[pun mâna pe u=[=i s-o]nchid, =i fanfara]ncepu de pretutindeni mai]ndr[cit... O r[zvr[tire se produse]n toat[fiin\ a mea =i furia lu[locul fricii... eram pe punctul de a desc[rca]n toate p[r\ile cele =ase focuri ale revolverului meu, când z[p[ceala mi=c[rilor mele, privirea mi se]ngrop[]n lipsa neagr[a unei scânduri din susul peretelui dimpotriv[... Poiata era desp[r\it[]n dou[=i, pentru o clip[, cel pu\in, mi se p[ru c[pe sp[rtur[izvor[=te diabolica fanfar[pân[la mine! Iute]ngr[m[dii fân peste fân, Pelionul peste Ossa, m[suii, m[ac[\ai, m[]n[\vai =i ajunsei la sp[rtur[... }naintai chibritelni\ a =i vârâi capul... Privii]n l[turi...

¹ Zarurile au fost aruncate.

privii]n jos... +i acum m[mir c[n-am r[mas petrificat: silit[de c[ldura culcu=ului s[u de paie =i f[r[team[de privirile oarbe =i discrete ale nop\ii, f[r[grij[=i cu fa\`a-n sus, dormea... Ani\`a; =i... +i m[mir =i acuma c[n-am r[mas petrificat... iar din gu=a ei cu umfl[ri =i dezumfl[ri ritmice, izvora infernala fanfar[...

— Ptiu!... ucig[-te crucea!...

Retr[sei din sp[rtur[capul cu chibritelni\[\ cu tot =i m[culcai din nou, dar nu mai putui adormi.

Diminea\[, pân[-n ziu[, d[dui babei ce d[dui =i apucau la vale pe poteca din p[dure.

“Hm! +-apoi s[mai zic[cineva c[istoria cu capul Meduzei e o poveste!...”

F[r[voie]ntorsei capul =i privii]nd[r[t... nu m[urm[rea ni-meni.

P{ RINTELE GHERM{ NU | {

...+i, o bucat[de vreme, botul ascu\it al babei, cu muste\ile lui sure =i lungi, =i gu=a noduroas[a Ani\ei, cu fanfara ei cu tot, st[p\anir[]ngrozita mea]nchipuire; cum]ns[eram silit de r[coarea =i umezeala dimine\ii,]mi aruncasem peste umeri mantaua mea imens[, de sub ale c[rei poale lungi =i r[sfirate]mprejur, cel mult dac[se mai iveau spre afar[urechile mici, drepte =i ascu\ite =i botul negru =i fin al Piscu\ei... P[truns[=i st[p\anit[parc[=i ea de solemnna m[re\ie a]mprejurimilor, c[lca cuminte oarecum =i m[surat, =i mergea cu pas m[runt, domol =i meditativ. +i, de m-a=fi luat dup[mi=carea plin[de]n\elegere =i]n toate p[r\ile a urechilor ei, ar fi trebuit s[cred c[auzul ei, cu mult mai mare destoinicie dec\at al meu, prindea, din dep[rt[ri nem[surate, feluritele glasuri nehot[r\ate =i c[se]mbat[=i ea de =optirile tainice =i pline de farmec, ce]nso\esc, de pretutindeni,]n faptul curat al zilei, ne\rmurita de=teptare a Firii... Pierdut c\teodat[]n larga =i neprih[nita singur[tate a naturii, cine n-a ascultat graiul duios =i mistic,]n care adierile c[l[toare ale dimine\ii]=i dest[iniuiesc frunzelor adormite ale codrului eterna lor dragoste? Al cui suflet n-a]ntinerit]n fa\ a unei pic[turi de rou[, ce]ndoaie, sub greutatea r[coroas[=i sc\nteietoare, fruntea]nc[rcat[parc[de g\nduri a unei flori? Cu m[sura scurt[=i ne]ndestul[toare a inimii sale, cine n-a c[utat totu=i s[socoteasc[nem[rginitul ad\nc al patimii nevinovate, cu care o und[zglobie]=i las[str[lucitoarea-i goliciune]n voia dezmierd[rilor =]galnice ale unei raze de lumin[, spre a=i arunca]n urm[, peste pudoarea-i parc[jignit[, haina de umbr[a p[durilor? De c\te ori,]n mijlocul arborilor mu\i =i neclint\i, nu ne-am sim\it ca]n tov[r]=ia unor vechi =i buni

prieteni guralivi! De câte ori nu le-am dest[*inuit* lor durerile noastre =i de câte ori, mai cu seam[, nu ne-au alinat ei aceste dureri! Din nenum[ratele genera\iuni de foi putrede =i]ngr[m[-dite de vremuri unele peste altele, cine n-a v[zut cum]=i ridic[fruntea, rar =i sfios, o floare albastr[sau ro=ie, =i cine, iar[=i, n-a]n\eles cum r[sare via\ a din p[turile eterne ale mor\ii?... +i,]n fa\ a ve=nicei nimiciri, =i]n fa\ a ve=nicei re]nvieri, cine nu s-a sim\it el]nsu=i lunecând pe rostul fatal al lucrurilor spre]ns[=i ne]nl[turata =i des[vâr=ita sa nefiin\?... +i cine n-a]ndreptat atunci, din nestatornicia lumii acesteia, o dureroas[amintire spre lumea de ve=nic[odihn[a celor ce nu mai sunt?... +i... al cui suflet n-a sim\it r[s[rindu-i, f[r[de voie, o lacrim[cald[la cap[tul cuget[rilor sale?...

+i botul ascu\it al babei, cu muste\ile lui sure =i lungi, =i gu=a noduroas[a An\ei, cu fanfara ei cu tot,]=i topir[fiin\ a =i se mistuir[parc[]n valurile adânci ale unui soi de cald[filozofie melancolic[=i vis[toare; iar de pe dep[rt[rile]nalte ale p[durilor, un prelung =uier ascu\it =i melodic str[b[tu pân[la mine... Un mierloi saluta — se vede — cu glas prevestitor]ntâile raze ale zorilor ce deschideau,]n calea soarelui, por\ile]nfl[c[rate ale r[s[ritului...]ntr-o clip[, peste tot cerul din stânga, p[ienjenit de re\eaua rar]ntre\esut[a p[durilor, se desf[=ur[=i se]ntinse, din miaz[zi spre miaz[noapte, o imens[perdea de lumin[trandafirie, ale c[rei margini de deasupra se topeau sus de tot =i se pierdeau pe nesim\ite]n]n[\imile limpezi =i largi ale v[zduhului vioriu de diminea\]. De dup[dep[rt[rile umbroase ale p[mântului se deschise, ca un colosal semicerc de aur]nfl[c[rat, geana aprins[a soarelui =i, cât ai clipi, trunchiurile neclintite =i netede ale brazilor se poleir[de o lumin[curat[=i rece... Iar]n solemnă]ncremenire a firii, nu se mi=ca,]ncet =i gânditor, decât doar chipul meu t[iat]n umbr[pe fundul de lumin[al adâncului p[durilor din dreapta... De pe p[mânt la ceruri, t[cerua sfânt[de pretutindenii se]ndrepta ca un imn de imens[rug[ciune a fl[pturii c[tre

Ziditorul s[u... +i fu un moment când Pisicu\`a nu mai sim\`i, desigur, nici o povar[pe spatele sale... Sau sunt momente, cel pu\`in, când “con=tiin\`a de sine” desprinzându-se ca o lipitoare s[tul[=i c[zându-\`i de pe suflet,]ntreaga ta fiin\`[se desface, se tope=te, se]mpr[=tie =i, ca un prinos curat =i neprih[nit, se]nal\`[pe trepte de v[zduh =i de lumin[c[tre Dumnezeu s[u etern... Atomul devine imensitate! Te cau\`i =i nu te g[se=ti nic[ieri, sau te cau\`i =i te g[se=ti pretutindeni!...

Deodat[Pisicu\`a, ca]ngrozit[parc[de o vedenie firoas[, se opri ca tr[snit[din mers,]ncepu a sfor[i =i a se smunci]nd[r]t, v[dind dorin\`a de a m[scutura jos de pe spatele sale =i a m[arunca cât colo la p[mânt, cu tot calabalâcul meu sentimental de vis[toare filozofie... Toate]ndemnurile =i silin\`ele mele de a hot[r] s[=i urmeze calea fur[zadarnice; iar când v[zui,]n cele din urm[, c[echilibrul meu e aproape primejdut, desc[lecai =i, târând-o de dârlogi, cercai a o]ndemna s[p[=easc[peste stavila nev[zut[ce din senin parc[se ridicase]n fa\`a ei; dar nici]n ruptul capului nu se d[du urnit[din loc cu un pas m[car]nainte: ba, dimpotriv[, ea se]ncumeta s[m[târasc[pe mine]napoi. O l[sai un minut s[se lini=teasc[; tremura cum]i varga =i, sfor[ind, se uita cu ochii speria\`i]n toate p[r\`ile. N[zatic[n-o =tiam =i, prin urmare, nu-mi puteam da cu socoteala ce se]ntâmplase cu dânsa... M[mul\`umii deci, deocamdat[, s[stau locului =i s[m[lupt cu smunciturile ei, spre a n-o sc[pa din mâini. Oboseala o mai lini=ti pu\`in: m[d[dui pe lâng[ea, o b[tui u=or pe gât, o sc[rpinai pe sub b[rbie, o mângâiai pe ochi, o netezii pe obraz... Ca de obicei,]=i rezem[capul pe um[rul meu =i, pentru un moment, om =i cal alc[tuir[,]n lini=tea p[durilor, un grup din toate privin\`ele vrednic de dalta unui Fidias sau Praxiteles... Cum]ns[n-aveam nici gândul, nici gustul =i nici timpul de a trece la nemurire pe calea aceasta, c[utai s[-mi t[lm[cesc pricina acestor n[z]reli sau poate chiar *marafeturi* ale Pisicu\`ei. Iat[pentru ce, cu drept sau f[r] drept, b[nuii c[vreo s[lb[t]ciune de lup sau de urs trecuse pe

acolo cu pu\în mai]nainte, c[str[b[tuse de-a curmezi=ul peste drum =i c[l[sase, pe urma ei, o dâr[de miros]n aer, pe care nasul Pisicu\ei, cu mult mai priceput decât al meu, o descoperise =i peste care ea, mai pu\în curajoas[decât mine, nu]ndr[znea s[treac[. }mi veni]n minte o idee genial[: vârai mâna]n desagi =i scosei iute prosopul meu de drum cât toate zilele de lung, al c[rui miros heteroclit eram]ncredin\at c[va covâr=i =i se va]n[l\va victorios peste toate mirosmele acre =i s[lbatice ale tuturor fiarelor universului... Nu degeaba st[tuse el atâta vreme sub ocrotirea desagilor mei,]n strâns[vecin[tate cu tot soiul de m[sline vechi =i zbârcite, cu usturoiul =i ceapa greu mirositoare, ce alc[tuiau temelia merindelor mele de drum, cu co=cogea oaie pref[cut[]n c[ciul[de vremuri grele =i,]n sfâr=it, cu câte alte opinci nearg[site, cu câte soiuri de brânz[c[r[mizie, cu câte feluri de unsoiri de ciubote, cu câi piepteni, rari odat[=i lungi]n din\i, dar ajun=i acuma de=i, cu din\ii scur\i de tot!...+i când prosopul meu]=i destinsse spre p[mânt jilava, unsuroasa, bo\ita =i g[lbia sa lungime, m[]ncredin\ai]nc[o dat[c[, pentru]ntâia oar[]n via\ta mea,]mi]ncol\ise]n minte o idee genial[... Iute =i cât ai clipi, capul Pisicu\ei]ntreg disp[ru sub lungimea]ntors[turilor late =i de mai multe ori ale nesfâr=itului meu prosop... Iar când f[cui din dârlogi Pisicu\ei chip s[p[=easc[]nainte, ea p[=i, f[r[fric[=i f[r[]nc[p[\ânare, peste ne]nvinsa =i]ngrozitoarea stavil[aerian[, ce, cu o clip[mai]nainte, p[rea c[se ridicase]n fa\ta ei. +i iat[cum, mul\umit[atotputerniciei f[c[toare de minuni a prosopului meu, ie=ii din o nea=teptat[=i grea]ncurc[tur[, =i iat[pentru ce]nc[,]n tot lungul drumului, nu]ndr[znie a atinge câtu=i de pu\în =i nu profanai deloc sacrosanta]nf[\i=are a smeritului meu prosop... Cine =tie? Poate c[-mi era scris,]n pribegia mea f[r[de \int[, s[m[]ntâlnesc cu diferite dih[nii... m-a= fi]nf[=urat atunci cu minunatul meu prosop, dup[cum se]nf[=ura Iris cu minunata sa cing[toare =i, ca sub o egid[de biruin[, a= fi str[b[tut, ca =i dânsa,]n lung =i]n lat, lumile largi ale bunului Dumnezeu!... Toate puteau

s[fie a=a; dar, pân[atunci, nu =tiu pentru ce m[uitam adesea
]nd[r[t =i c[utam cu ochi speria\i]n toate p[r\ile... Nici vântul,
]ncremenit pe cre=tetul]nalt al p[durilor, nu=î mai cânta frunzelor
 eterna sa elegie, nici florile mici =i sfioase nu=î mai]ndreptau
 ochii lor alba=tri =i limpezi, din adâncul umbrelor presurate cu
 nestatornici fulgi de lumin[, spre vechiul =i credinciosul lor
 amant... din susurul t[cerii netulburate, glasuri str[ine =i fioroase
 mi se p[reau c[se desprind]n r[stimpuri, =i inima mea, ca]n\epat[
 f[r[veste de ceva ascu\it, le]nsemna pe toate cu b[t[i pripite =i
 rezezi;]n preajma ochilor mei =i]n oglinda]nchipuirii mele mun-
 cite de vedenii, gheburile crâmpeiilor de putregaiuri, acoperite
 cu ierburi s[lbatic, sau =oldurile goale ale unei stânci, cu haina
 ei de mu=chi sfâ=iet[de vijelie, se]nfiripau =i tr[iau via\a scurt[
 a unei n[luciri apocaliptice, care mi se p[rea c[se mi=c[]ncet, se
 târ[te furi=, vine, ajunge =i]ntinde spre mine o ghear[fl[mând[
 =i uciga=[... M[feream]n l[turi speriat... era o creang[mai
]ndr[znea\, care sau c[uta s[-mi mângâie fa'a, sau n[zuia chiar
 s[-mi rad[p[l[ria de pe cap...

De la o vreme]ns[b[gai de seam[c[, dac[eu m[gândeam
 cu tot dinadinsul la fel de fel de dih[nii, ele,]n schimb, habar
 n-aveau de existen\ a persoanei mele pe p[mânt...

N-a= putea spune cât mersesem; atâta =tiu c[, potrivit porni-
 rilor mele, c[utai s[m[ridic iar[=i spre cerurile din care m[sco-
 borâsem cu pu\în mai]nainte... Sufletul meu]=i destinse aripile,
 ochii mei se]n[l\ar[=i, prin bol\ile de umbr[]nalt[ale p[durilor,
 c[utar[s[deschid[gândului meu un drum spre largul limpede
 al v[zduhurilor!... Uitasem]ns[c[soarele nu e alc[tuit de Cel
 Atotputernic numai ca s[=-î fac[zilnica sa c[l[torie de la r[s[rit
 spre apus, ci c[i s-a mai dat =i menirea de a]nsemna, din]naltul
 t[riilor, prânzul oamenilor de pe p[mânt =i,]n popasurile sale
 cere=ti, de a se mai opri câteodat[=i drept inima cuiva, f[r[ceas
 hot[rât... Astfel, când privirea mea p[mântean[se]ntâlni cu el
]n ceruri, mi-l g[sii oprit "drept inim[". +i iat[cum, din ceruri

m[v[zui silit a m[scobor] iar[=i pe p[mânt; de ast[dat[]ns[drept]n fundul desagilor mei... S[rmanii mei desagii!... ei]n=i=i erau fl[mânzi =i costelivi, ei]n=i=i aveau coapsele de=elate =i pântecele lipit de spate... Trecuser[frumoasele lor zile de]mbel=u-gat[rotunjime, dup[cum trecute erau =i pentru mine frumoasele zile de la... Aranjuez; iar când m[ab[tui din potec[sub o umbr[mai deas[=i-i luai din spatele Pisicu\ei, mi se p[ru c[vor s[zboare]n sus cu mine cu tot,]n loc de a cump[ni spre p[mânt... atâta erau de u=ori... }i pusei totu=i cu de-a sila jos =i scotocii cu de-am[nuntul prin fundurile lor... pustiu, s[r[cie =i nimic +i totu=i, de câte ori o ceap[, un c[\el de usturoi =i o coaj[preistoric[de pâine nu \i-ar]nlesni n[lucirea de o clip[a unui osp[\ vitellian! De câte ori dou[-trei m[sline zbârcite n-ar trage mai mult,]n cump[na fl[mânde] disper[ri, decât ochii negri, umezi =i volupto=i ai celei mai molatice hetaire!... +i degetele mele, cuprinse de frigurile foamei, scoteaua tremurând fundurile adânci ale desagilor =i,]n]nchipuirea lor h[mesit[=i oarb[, luau opincile scorojite drept ni=te imense coji de pâine uscat[, ghemul de târsâne drept o ceap[cât un cap de motan, iar pieptenii mei drept cine =tie ce =u=[ni\i de str[veche pastram[r[mas[de pe vremuri =i sc[pat[, ca prin minune, de furia fl[mând[a din\ilor mei... +i când m[gândeam eu c[]ntru nimic nu eram mai prejos decât to\i eroii tuturor odiseelor homerice, =i când m[gândeam eu c[vicleanul fecior al lui Laerte]nghe\ise,]n pribegia lui fatal[, atâtea spate de boi gra=i sau de berbeci cu lâna de argint... ei bine, m[sim\eam nedrept[\it... Cel pu\in de mi-ar fi ie=it un urs]nainte!... l-a= fi mâncat tot, de la vârful unghiilor pân[la ascu\i=ul urechilor... sau, de m-ar fi mâncat el pe mine, ei bine, tot eu m-a= fi \inut cel s[tul!... atâtea eram de fl[mând! +i,]n fundul desagilor mei, nimica, s[r[cie =i pustiu... R[m[sei ab[tut, =i toat[putin\ea mea de cugetare se scobor] din cap]n pântece... Ce s[faci? S[te apuci, ca Moartea, de ros smicele tinere de pe lâng[r[d[cina copacilor b[trâni? S[te]n=iri la rând cu Pisicu\ea =i, l[sându-\i gura ap[, s[ron[\ie=ti

cu deliciu firele ro=ietice =i rare de chir s[lbatic? S[m[nânci?... Da ce s[m[nânci?... De-ar fi fost, cel pu\in, a=ternut[p[durea pe jos cu jir]n loc de cucuruzi de brad, calea-valea... Dar a=a?... +i,]n str[=nicia dezn[d]jduitei mele st[ri, m[apuc[un răs nebun... Ce \i-i =i cu amintirile câteodat[!...

Nu mai =tiu cu câi ani]nainte, dar,]n tot cazul, cam demult, fusesem pe coclauri cu un mare naturalist, mititel =i iute ca un titirez =i vânjos ca o varg[de o\el; el, dup[buruieni ating[toare de flora Moldovei]n general, =i a Ceahl[ului]ndeosebi, eu, de teleleu-T[nase; iar, ca apendice, cu cordele =i zurg[l[i, dna naturalist[,]nso\it[de micul =i nedesp[r\itul s[u Bijuc[, alb =i flocoș =i cu boti=orul dumisale totdeauna rece, trandafiriu =i umed.

Plecasem din zori, cu sloboda, cu gând s[]n]ntoarcem, pe la prânz, iar[=i la gazda noastr[de pe schit, la S[l]geanu, vestitul]nv[\[tor al muntelui, pe acele vremuri... Trecuse prânzul de mult =i soarele, care n-avea de f[cut nici o erboriza\ie pe plaiurile cere=ti, p[=ise dincolo de amiaz[=i=i c[uta lini=tit de drumul s[u]nspre apus...

— Bine, *Alexandre*,]ntreba, din când]n când, dna naturalist[cu glas ridicat =i ascu\it, bine, drag[, da n-o s[mai sfâr=e=ti odat[cu buruienile tale? Uite, e târziu =i Bijuc[nu mai poate de foame, mititelul; o s[trebuiasc[s[-l duc]n bra\e pân[devale; nici nu mai poate merge, s[r[cu\ul! *Bijou, mon pauvre petit, viens ici!*...

+i Bijuc[, care se trezise de mic tot]ntre lume sub\ire =i aleas[=i care nu =tia prin urmare decât fran\uze=te,]=i l[sa de multe ori trebile sale =i,]n sunet de zurg[l[i =i]n tremur[turi de cordele ro=ii, alerga m[runt, cu l[bu\e albe =i mici, la chemarea duioas[a st[pânei sale; iar limba lui]i atârna afar[din bot, ca o molatic[=i tremur[toare foaie de trandafir b[tut[de vânt...

+i *Alexandre*, care n-auzea sau se f[cea c[nu aude, mic =i sub\ire cum era, =i cu picioare sub\iri de o\el, pe jum[tate acoperit de sarcina imens[a herbariului s[u de hârtie sug[toare, zbură din buruien[]n buruien[, se pleca din când]n când, smulgea câte

una, se ridică, o privea, o mirosea, o studia o clip[=i sau o arunca cât colo ca netrebuincoas[, sau o a=eza la rînd, cu]ngrijire =i sfîn\enie, ca pe o comoar[nepre\uit[,]ntre doctele foi late =i lungi ale pântecosului s[u herbarium de hîrtie sug[toare!

— Bine, *Alexandre*, da n-auzi?

+i *Alexandre* n-auzea.

— Iaca, domnule,]mi zicea de multe ori doamna naturalist[. Iaca, a=a-mi face]n fiecare var[; m[ia cu dînsul pe coclauri =i m[poart[prin toate pr[p]stiile dup[buruieni... Of! Doamne!... Când ai =ti!

+i,]n acest “of Doamne!”, ner[bd[tor =i nervos, =i, mai ales,]n acest “cînd ai =ti”, urmat de o tr[g[nat[=i oarecum confiden\ial[=i dîreroas[reticen\[, un t[lm[çitor de gînduri omene=ti ar fi putut citi]ntreaga istorie a unui suflet dezgustat...

— D[, cuconi\[drag[,]i r[spundeam eu cu glas mîngâietor, rece =i p[rintesc; d[, mata ai putea, mai la urm[, s[la=i prea bine pe domnul doctor s[plece singur]n excursiunile sale =tiîn\ifice; d-sa, pe cât se vede, e un alpinist f[r[pereche; =i o constitu\ie gînga=[=i pu\in rezistent[, cum e cea femeiasc[, nu poate r[spunde la “tururile de for\[” cu care domnul doctor se pare obi=nuit. Nu vezi mata cu cât[u=urin\[suie =i scoboar[? parc[-i un titirez de o\el. Eu]l admir =i, oricît de deprins m[simt =i eu cu asemenea lucruri, m-a= l[sa totu=i b[tut, f[r[lupt[=i pe toat[linia, de domnul doctor. M[mir c[mata ai curajul s[-l urmezi; eu, unul, drept s[v[spun...

— O! Domnule, domnule! zise ea,]nterupându-m[, da crezi dumneata c[vrea s[plece singur? zice c[-i e urât f[r[mine; =i... uite, m[ia a=a, pe toate coclaurile, f[r[s[vreau.

— +i eu cred, cuconi\[drag[, c[— dac[lucrul st[a=a — apoi doctorul are deplin[dreptate.

— Deplin[dreptate?... +i de ce, m[rog?... zise ea cu un glas sub\ire =i pref[cut de ascendent[mirare interogativ[.

— Pentru cuvântul foarte simplu c[s-ar sim\i nemul\umit f[r[tov[r[=ia dumneavoastr[de fiecă minut; sunt =i lucruri pe care mata nu le]n\elegi sau nu =tii cel pu\in s[le apreciezi]ndestul.

— Lucrurile, scumpul meu domn, se]n\eleg =i se apreciaz[dup[valoarea =i dup[pl[cerea ce-\i pricinuiesc, zise ea, scuturând cu cap[tul ascu\it al umbrelei ceva imaginar de pe vârful fin =i lustruit al unuia din pantofii s[i mici ca de copil.

— Tocmai, tocmai! =i ar fi prilej, prin urmare, ca mata s[te sim\i foarte m[gulit[, dac[nu =i chiar foarte fericit[.

— *Merci bien!... J'en ai assez de ces choses-là.*

— *Si têt?...*

=i ca =i cum ar fi lunecat]nadins pe lâng[punctul meu de]ntrebare, se plec[]n mod foarte firesc, =i, cu o m[iastr[u=urin\[, rupse un mare =i frumos fir de romani\ alb[ce tocmai se]ntâmplase r[zle\]n calea ei.

— Sunt a=a de frumoase florile de munte, zise ea sco\ând un bold — ea =tie de unde — =i prinzându= i floarea pe sân cu degete sub\iri, u=oare =i]ndemânatic.

O privii zâmbind, f[r[s[-i r[spund.

— Nu-i a=a?]ntreb[ea cu glas ml[dios =i st[ruit.

— Frumuse\ea, cuconi\ drag[, e lucru cu totul relativ... =i dac[florile, cochete =i ginga=e cum sunt ele, =i-ar]n\elege adev[rata lor menire, ar trebui s[-=i aleag[drept patrie un alt loc, iar nu p[mântul rece =i umbra posomorât[=i umed[a p[durilor.

— Cred c[ele fac aceasta pentru ca s[tr[iasc[mai mult.

— Pre\uie=te mai mult o clip[de str[lucire decât o eternitate de]ntuneric... Dar bieteale flori nu =tiu aceasta...

— Da *Alexandre?... Alexandre?...* zise ea uitându-se]n toate p[r\ile cu un fel de spaim[pref[cut[, oare ce s-a f[cut? N-ai b[gat de seam[]ncotro s[fi apucat?

— Nu; dar,]n tot cazul, cred c[la deal.

}ncepur[m a urca.

— D[-mi voie, te rog, s[m[sprijin de dumneata, zise ea apucându-mi bra\ul; nu mai pot; am presim\irea c-o s[-mi sfâr=esc zilele]n vreo pr[pastie din pricina buhuienilor lui *Alexandre*.

— Aceasta ar fi o idil[pe cât de =tiin\ific[, pe atât =i de funebr[, drag[cuconi\[, dar totu=i o idil[; =-apoi... când e]n cer atâta lumin[, pe p[mânt atâta umbr[, atâta lini=te pretutindeni =i...

— *Bijou! Ah, petit méchant! viens ici!...* Trebuie s[=tii, domnule, c[Bijuc[al meu e un nesuferit; uite cum r[mâne ve=nic]n urm[=i m[las[singur[...

+i Bijuc[,]n sunet de zurg[l[i =i]n tremur[turi de cordele ro=ii, alerga m[runt la deal cu l[bu\le albe =i mici, la chemarea de duioas[mustrare a st[pânei sale; iar limba lui]i atârna afar[din bot ca o molatic[=i tremur[toare foaie de trandafir b[tut[de vânt...

— Foarte frumos, domnule Bijuc[, zisei eu, adresându-m[c[\elului când fu lâng[noi, foarte frumos! Te-ai apucat, ho\ule, de f[cut pesemne idile cu florile =i cu buhuienile, =i\i p[r[se=ti st[pâna; dar dac[vine vreun urs =o m[nânc[, vagabondule, cine s[dea socoteal[? Ia f[bine, te rog, =i stai de paz[mai pe aproape.

Doamna naturalist[]mi arunc[o privire ironic[=i ghidu=[, cum numai femeile =tiu s[arunce.

— A=a-i c[-s grea?... A=a-i c[nu m[mai po\i duce?... zise ea, la un moment dat, atârnându-se mai sim\itor de bra\ul meu.

— Sunt]n lumea aceasta, drag[cuconi\[, =i greu[\i negative, care, adic[,]n loc s[te atârne spre p[mânt, te ridic[spre cer; s-ar p[rea atunci c[,]ntocmai ca zeit[\ilor antice, \i-au r[s[rit aripi la umeri =i c[ai putea s[str[ba\i cu ele v[zduhurile spre...

— Spre *Alexandre*? nu-i a=a? zise ea,]nterupându-m[, spre *Alexandre*?...

+i, ca =i cum ar fi stat s[cad[,]mpiedicându-se,]=i]mpreun[degetele amânduror mâinilor =i se atârni mai greu de bra\ul meu]n jos.

Au femeile, câteodat[, ni=te fantezii!...

— Desigur c[spre *Alexandre!* decât vezi mata, cuconi\| drag[, se poate prea u=or s[r[t[ce=ti drumul =i,]n loc s[te po\i \inea de zborul lui u=or dup[flori =i buruieni, se poate]ntâmpla, prea lesne, s[te treze=ti, ca Alexandru Machedon, la por\ile raiului...

— Bine... Bine... zise ea, privind nehot[rât]nainte =i ap[sând pe fiecare vorb[; bine, dar dac[sfântul Petru, care am auzit c[e un b[trân moroc[nos =i hursuz, nu-\i deschide ca s[po\i intra]n[untru, a=a-i c[tremuri de foame =i de frig la por\ile raiului?...

— O! o!... deloc, drag[cuconi\|; sf[râmi por\ile =i intri]n rai, r[mânând ca sfântul Petru s[se burzuluiasc[]n urm[cât a pofti...

— +i \i s-a]ntâmpat de multe ori s[sf[râmi por\ile raiului =i s[]nfrun\i mânia pr[p[ditoare a sfin\ilor s[i p[izitori?...

— Dac[nu m[]n=el, drag[cuconi\|, zisei eu, uitându-m[la ea de sus]n jos, mata ai aerul de a s[pa prea adânc]n sufletele omene=ti; ave\i, pe cât se pare, apuc[turi arheologice.

— Uite, uite! zise ea,]ntrerupându-m[=i strângându-m[spe-riat[de bra\, *Alexandre* a c[zut jos; hai mai iute... i s-a]ntâmpat ceva...

Ca la o zvârlitur[de b[\]naintea noastr[, doctorul, al[turea cu pântecosul s[u herbarium, st[tea lungit cu fa\ a-n jos =i, rezemat pe amândou[coatele, f[cea el =tie ce, foarte grav =i adânc cufundat parc[]n ceva de mare]nsemn[tate.

Ne apropiar[m, f[r[s[ne simt[; iar când fur[m lâng[el =i ne]ncredin\ar[m cu ce se]ndeletnicea, ne bufni pe amândoi, deodată, =i f[r[voie, un răs nebun...

Nici mai mult, nici mai pu\in, doctorul p[=tea sau, cel pu\in, dintr-o rari=te de iarb[s[lbatic[, ciupea pe alese o anumit[bu-ruian[]n trei foi mici, rotunde =i de un verde-deschis, cu coada lung[, sub\ire =i ro=iatic[=i... o mânca.

Când ne auzi râzând la spatele sale,]ntoarse capul, ne privi foarte serios un moment; apoi, ca =i cum lucrul ar fi fost cu des[-vâr=ire firesc,]=i urm[]nainte =i cu b[gare de seam[=tiin\ifica sa cin[, f[r[s[zic[nimic...

— *Alexandre...* bine, *Alexandre*, ce faci? pentru Dumnezeu! o s[te otr[ve=ti... Ce te-ai apucat s[m[nânci buruieni pe inima goal[?]]ncepu s[strige ca speriat[doamna naturalist[.

— }mi era sete, Natalie, =i am dat aici peste *Oxallis acetosella*, *le pain du bon Dieu*, o plant[de un gust acri=or =i foarte pl[cut, care taie setea; uite, gust[=i tu.

+i zicând acestea,]i]ntinse un mic smoc de *Oxallis acetosella*, *le pain du bon Dieu...*

Gust[ea,]mi d[du =i mie... +i, la un moment dat, ne trezir[m pe pân=tece, p[scând foarte con=tiincios iarba fraged[a p[durilor...

Iar Bijuc[, neclintit =i \ap[n pe l[bu\ele sale albe =i mici, sucindu=-i privirea când]ntr-o parte, când]n alta, se uita \int[la noi =i c[uta s[-i dea socoteal[cam ce ni se]ntâmplase... +i limba lui]i atâr[n[afar[din bot ca o molatic[=i tremur[toare foaie de tran-dafir b[tut[de vânt...

— Afl[, doctore, ziceam eu p[scând, c[de va fi s[-mi scriu vreodat[amintirile, apoi s[=tii c[am s[te ridic cel pu\in la treapta de proroc al evreilor; c[ci, mai la urm[, nu cred s[fi fost]ntru nimic mai presus minunea marelui jidov, care a ad[pat,]n chip miraculos, cu ap[de stânc[pe turma]nsetat[a poporului lui Dumnezeu, decât minunea dumatiale cu *Oxallis acetosella*. +i mare lucru s[nu se fi]ncheiat, mai la urm[, dumnezeiasca putere a divinului Moise]n descoperirea prin pustiile Arabiei a vreunei buruieni de soiul *acetosellei* dumatiale... M[rog, n-ai putea s[-mi spui dumneata dac[]n \ara fericit[a miresemelor se g[se=te m[cri=ul iepurelui... *id est, Oxallis acetosella?* C[ci, drept s[-i spun,]n *Pentateuc*, pe care l-am citit din scoar\]n scoar\, n-am g[sit amintindu-se nimic despre a=a ceva.

— Fiecare clim[cu flora ei, r[spunse el scurt =i senten\ios, urm[rindu=-i netulburat p[scutul s[u.

.....

Era de mult de-atunci, dar]n oglinda]nchipuirii se p[streaz[
vii =i ne=terse unele amintiri ale trecutului; iat[pentru ce,]n str[=
nincia dezn[d]jduit[a st[r]ii mele de fa\[, r\udeam singur ca un
nebul...

Totu=i de la o vreme se sf\ar=i cu r\asul =i ochii mei r[t[ci\i c[utau
]n jos spre iarb[... Parc[era un f[cut: multe din buruienile ale
c[ror nume sucite]mi r[m[seser[]n minte de la doctor se]nf[\i=au
privirilor mele; numai *Oxallis acetosella* p[rea c[-i pusese pe cap
chitia dracului...

Ce-mi folosea mie, de pild[, c[*Geum montanum*]mi a\inea
calea cu florile sale galbene =i mari? Ce m[]nc[l]zea pe mine c[
Potentilla aurea]=i r[sf[\a sub ochii mei florile sale portocalii?...
]n zadar *Campanula abietina* se uita la mine cu ochi alba=tri =i
limpezi;]n zadar *Cortusa matthioli* sc\anteia ro=]n calea mea... +i
dac[*Impatiens noli tangere*]mi p[ienjenea drumul cu trunchiul
s[u zvelt =i r[sfirat, apoi nu f[cea aceasta dec\at ca s[-i bat[joc
de mine — pentru ca, adic[, s[-mi arunce]n nas toate semin\ele
sale, de]ndat[ce m-a= fi atins de una m[car din p[st[r]ile ei!...
Hedysarum alpinum =i *Dryas octopetala* aveau aerul s[-mi dea de
veste c[m[aflu pe piscuri de mun\i vecine cu cerul; iar *Aconi-
tum napellus* =i *Aconitum moldavicum*, cu ochi alba=tri]nchi=i,
]ntindeau posomor\i parc[spre mine potirul lor cu venin; numai
Papaver alpinum, cu fa\la lui alb[=i oftigoas[, m[]ndemna s[m[
culc =i s[dorm, av\nd aerul de a c[uta s[m[]ncredin\eze c[
somnia]vine de foame...

+i de-a= fi fost m[car cine =tie ce mare filozof grecesc! A= fi
m\ncat, f[r] mult[vorb[, cucut[sau ceapa ciorii =i, scurt, a= fi
p[=it fie *ad inferos*, fie la nemurire; m-a= fi mul\umit chiar cu
smerita glorie a lui Pythagoras, care m\nc\ bob =i n[scocea table
de socoteli... dar a=a! !... Eu, simplu muritor din timpul meu!...
Cel mult dac[*Atropa belladonna*, *aliter* m[tr[guna,]=i mai des-
chidea, cu dragoste,]n calea mea, bra\ele sale albe de femeie
viclean[...

+i când m[gândeam eu c[, tot]mpreun[cu marele, dar micul =i vânjosul meu naturalist, =i tot cu pl[pânda =i eterica sa jum[tate, =i tot cu Bijuc[cel mic, flocos =i alb, sub privirile iscoditoare ale lunii pline, ce=î cump[nea,]n miez de noapte, mersu-i]nalt deasupra v[c[riei Mân[stirii Neam\uului, mâncasem,]n lips[de pâine, =i cu o foame pantagruelic[, sardele de cutie cu m[m[lig[cald[! +i când, mai ales,]mi aminteam c[, mai pe urm[cu câiva ani, doamna naturalist[, din fundul unui molatic fotoliu de Bucure=ti, m[]ncredin\ua c[niciodat[nu osp[tase mai cu deliciu decât atunci!...

— +-apoi, ce odihn[sfânt[! ad[ugam eu cuprins de melancolia p[rerilor de r[u, ce dulce dormeam noi cu to\uii,]nmormânta\i]ntr-o moale =i]mb[ls[mat[c[pi\ de fân r[sfirat[ca saltea, sub privirile mângâioase ale stelelor!! Cu ce farmec negr[it eram leg[na\i de simfonii t[cerii adânci,]ntrerupte]n r[stimpuri de vârăitul dep[rtat al greierilor de noapte!... +i era a=a de frig... =i era a=a de cald!...

— Desigur... desigur... observa ea rar =i gânditor, cu privirile pierdute parc[]n dep[rt[rile altor lumi, desigur c[trecutul e un frumos apus de soare... =i când te gânde=ti c[, de nic[ieri, o alt[raz[de lumin[nu va mai veni s[dea str[lucire norilor posomorâ\i ai vie\ii!...

+i,]ntrerupându-se, ridică spre podele ochii ei adânci =i umezi...

— De ce? o]ntrebam eu cu glas mi=cat =i cu privirile pierdute]n lumea privirilor ei, de ce am jeli numai soarele ce apune =i n-am n[d[jdui =i]n soarele ce va s[r[sar[?... Oare, dac[o frunz[se scutur[, o alt[frunz[mai plin[de via\ nu r[sare la loc? +i dac[o floare se vesteje=te, oare alt[floare nu re]nvie mult mai str[lucitoare]n prim[var[?...

]ntorcea molatic capul spre mine =i m[privea cu zâmbet amar.

— Crezi]nc[]n prim[veri =i]n r[s[rituri de soare,]n frunze care renasc =i]n flori care re]nfloresc? Desigur... desigur... e=ti un om fericit!

— Cred, cel pu\in, c[,]n putrejunea din care suntem alc[tui\i, este =i ceva etern...

— +i acel ceva?

...}i s[rutam mâna =i plecăm.

.....

Ei bine, când m[gândeam la toate acestea, m[apuca ame\eala; =i m[uitam,]n toate p[r\ile, pe jos, dup[*Oxallis acetosella*, *le pain du bon Dieu*; sau, cum s-ar zice, dup[m[cri=ul iepurelui; dar m[cri=ul iepurelui]=i puse pe cap chitia dracului.

M[hot[râi s[-mi fur c[ciula ca \ganul.

A=ezaî =aua la r[d[cina unui brad, a=ternui mantaua, m[lungii cu fa\a-n sus =i m[hot[râi s[-mi]nchipui c[nu mi-e foame...]i-ai g[sit! Avea Pisicu\ a un a=a talent la ron\it iarba =i la ucis]ntre din\i vârfurile tinere =i fragede ale crengilor,]ncât]i l[sa gura ap[.

Deodat[, Pisicu\ a se opri din p[scut =i, cu un smoc de iarb[]nflorit[ce-i atârna afar[din bot, se uit[\int[=i speriat[, oarecum, la deal...

“Vreo dihanie!...”]mi fulger[mie prin minte.

+i punând mâna pe revolver, m[sculai iute =i drept]n picioare.

Un c[lug[r scobora]ncet, pe potec[la vale, cu o mare =i umflat[traist[la =old.

“Mântuirea ta prin tine, Israele” cugetai eu]ntorcând cam pe dos versetul biblic, ceea ce, potrivit]mprejur[rii,]nsemna c[mântuirea mea st[tea]n traista umflat[de la =oldul c[lug[rului.

— Blagoslove=te, p[rin\ele, =i cale bun[, zisei eu, când c[lug[-rul fu]n dreptul meu.

— Mul\umim d-voastr[, domnule, mul\umim d-voastr[, Domnul!...

+i]ndreptându-=i spre mine fa\a-i palid[=i slab[, m[privi smerit =i sfios, strângându-=i]ngrijit, cu degete aspre, noduroase =i tremur[toare, rasa la piept.

— }i fi ostenit, p[rin\ele; vii de departe? Ia mai =ezi colea oleac[, de te hodine=te.

+i-i ar[tai spre locul unde =ezusem eu lungit cu capul pe =a.

— Mul\umim d=voastr[, domnule, mul\umim d=voastr[,]ngân[el pe o not[oarecare din pisaltichie, r[sfirându=] pe piept degetele ruginite ale stângii sale, iar cu dreapta netezindu=] sfios =i smerit de sus]n jos barba-i sur[=i]ncâlcit[; dar ne-am gr[bi, c[suntem cam de departe,]ncheie el,]nclinându-se cu oarecare evlavie]naintea mea.

— Da ia =ezi; c-un ceas mai devreme ori c-un ceas mai târziu, n-o s[fie mare treab[; =ezi!

M[pusei jos, se puse =i c[lug[rul.

— Vii de departe?

— Tocmai din fundul Ciungului, domnule.

— E-ti de pe la vreun schit din apropiere, nu-i a=a?

— Tocmai de la Nichit, domnule.

— Da ce? Nichitul e a=a de departe de aici?

— Apoi tot a mai fi cale ca de-o jum[tate de zi.

— +i dup[ce-ai fost sf.-ta tocmai prin fundul Ciungului?

— Apoi dup[oleac[de bure\i; ia mai usc[m =i noi pentru iarn[, c[, d[, cu de-aiste ne mai \inem =i noi via\.

— +-apoi tocmai prin fundul Ciungului dup[bure\i?

— Apoi nu sunt mai pe-aproape, c[-i culeg \igancele, de-i duc la târg.

+i umblam cu vorba]mprejurul tr[istii c[lug[rului, cum umbla vulpea]mprejurul g[r]fii cu mâncare a cocostârcului.

— Da nu mi-i vinde =i mie vreo câ\iva dintr-]n=ii, drag[p[-rin\ele?...

— Da, m[rog, poft\i, iaca; se gr[bi s[zic[c[lug[rul, sco\ând traista din gât =i punându-mi-o dinainte; iaca, lua\i cât v[trebuie, c[eu m[pot duce s[-mi mai culeg al\ii =i]n alt[zi.

+i fa\ a c[lug[rului se]nsenin[de bucurie la ideea c[poate]=i r[scump]rase pielea cu pre\ul a câ\iva bure\i.

Ce bure\i!... erau ni-te hribi ar[mii, fragezi =i mici, de-\i venea s[-i m[nânci de cruzi.

— Apoi, dac[-i a=a vorba, p[rin\ele, ia s[facem noi colea un foc ca acela =i s[-i tragem o fă\ de mâncare, s[se duc[vestea. Trebuie s[=tii, drag[p[rin\ele, c[-s rupt de foame; vin =i eu cam de departe =-am r[t[cit pe meleagurile aistea ale sf.-tale; de-asear[n-am pus nimic]n gur[.

+i]n toat[aceast[p[c[toas[=i nevoia=[stare de lucruri, nota epic[nu lipsea...

Astfel, când iscusitul meu c[lug[r, cu un amânar de o\el]n form[de scoab[veche, prinse a scoate din vinele mute =i negre ale unei cremene reci un izvor de scânteii luminoase =i când, mai ales, din frunzele uscate =i]ngr[m[dite peste iasca aprins[,]ncepu s[se ridice]n sus fumul negru =i]n[du=it, mi se p[ru c[st[]n fă\ a mea Achates, cel mai mare me=ter al vechimii]n sc[p[rat cu amânarul =i cel mai iute =i]ndemânatic alc[tuitor de focuri din vreascuri =i din frunze uscate al vremurilor de demult... +i cât pe ce s[zbor pe aripile n[r[vitei mele]nchipuiri, spre clasice pusturi arz[toare =i g[lbii =i cât pe ce s[]nfrizez, din stâncile]mprejmuitoare mie, o lume de mon=tri aeroceraunici, care, din fundul negru al umbrei p[durilor, m-ar fi privit cu ochi]ncrunta\i =i ar fi rânjit fioros la mine cu gingini vinete =i goale!...

+i vreascurile n-apucaser[]nc[s[se prefac[]n j[ratic =i hribii nu fuseser[pu=i]nc[pe rug, =i eu mai c[suflasem]n gând aproape toate ciupercile din traista c[lug[rului...

+i de cumva, pe lâng[=oaptele tainice =i]nalte ale vântului cu frunzele, pe lâng[murmurul etern al apelor str[vezii cu pietrele peste care curg =i trec]n calea lor fatal[, pe lâng[orchestra\ia aerian[=i plin[de farmec, pe care o alc[tuiesc,]n miezul]nfl[c[rat al zilei, muzican\ii]naripa\i =i f[r[de num[r ai lui D-zeu, pe lâng[atâtea melodii ale v[zduhului, izvorâte de pretutindeni din nev[-zute harfe eoliene, mai adaugi =i “hangul” unison, pe care-l]ine, cu glas]nalt de tri=c[cr[pat[, sfârâitul hribilor pe c[rbuni, apoi

v[pot]ncredina c[muzic[mai serafimic[n-a\i auzit!... +i eu cred c[, dac[simfoni=tii clasici ai vremurilor noastre n-au atins]nc[nici unul culmea me=te=ugului lor, apoi aceasta nu se datore=te decât]mprejur[rii c[nici unul din ei n-a mâncat ciuperce fripte la umbra p[durilor!

+i hribii, a=eza\i pe spate =i cu pântecele-n sus, sfârâiau pe c[rbuni, iar m[runtul meu c[lug[r]i presura pe piept cu sare =i piper =i punea]n aceast[]ndeletnicire atâta m[sur[=i chibzuial[=i, f[r[s[-i dea seama, a=a]=i \uguia buzele pe linia]ntins[a celor dou[degete, cu care-i presura,]ncât ai fi zis c[vrea s[-i s[rute pe to\i, de rând. Din când]n când, câte un hrib mai pu\in r[bd[tor la usturimea focului ridica dintr-un =old, pocnea =i, a=eazăndu-se iar[-i pe c[rbuni, sfârâia]nainte.

— Gata friptura, p[rin\ele?]ntrebam eu de departe, cum st[team lungit cu fa\an sus, cu capul pe =a]n loc de c[p[tâi =i cu degetele amânduror mâinilor]ncle=tate la ceaf[.

— Gata, acu, numai s[se mai frig[oleac[, c-apoi cade greu la inim[.

+i]n privegherea diriguitoare =i cu mult[b[gare de seam[a acestei fripturi anahoretice, nu rareori se]ntâmpla ca m[runtul meu c[lug[r s[-i trag[iute mâna de pe câte un hrib ce nu st[tea tocmai cuminte pe j[ratic, s[scuipe pripit pe cele dou[degete diriguitoare =i s[-i scuture]n aer mâna de ele, ca =i cum ar fi voit s[le arunce cât colo, spre a ostoi, cu chipul acesta, usturimea mu=c[turii arz[toare a vreunui c[rbune mai]ndr[zne\. Ba, de multe ori,]=i aplica singur un fel de autoflagela\iune, pe partea corpului care-i c[dea mai la]ndemân[.

— Ia seama, p[rin\ele, ia seama, strigam eu de departe, ori de câte ori se frigea c[lug[rul; ia seam[s[nu mânc[]m degete fripte]n loc de hribi; azi e sfânta vineri =i ar fi p[cat, m[car c[degetele de c[lug[r trebuie s[fie de post...

— Nu te teme, domnule, nu te teme; suntem noi deprin=i cu de-aistea... +i scuipa c[lug[rul, de parc[descânta de deochi tuturor stihilor de la cele patru vânturi...

Dar]n sfâr=it friptura fu gata.

+i dac[soarele, ce sta s[cump[neasc[dincolo de amiaz[, ar fi putut, din]n[\ime, s[str[bat[cu privirea prin desi=ul]ntunecos al bol\ii de umbr[ce ne ocrotea de pretutindenii, apoi ar fi v[zut]ntins[pe rari=tea de iarb[]nflorit[a p[mântului n[frama alb[-neagr[-vân[t[a c[lug[rului, sor[mai mic[]n lungime, dar mai mare]n cur[venie, cu imensul meu prosop; iar pe ea t[b[râi la]ntâmplare hribii frip\i,]ntocmai cum ar t[b[r] o turm[de oi obosite,]n popas de odihn[, pe drumul g[lbiu =i plin de colb; =i, dup[cum de lâna oilor se aca\[,]n treac[t, curnu\ii =i scaii pârloa-gelor, tot a=a se ac[\aser[c[rbunii stin=i ai focului de spatele hribilor mei; =i dac[ceea ce albea pe la sub\iorile scorjite ale fiec[ru]i hrib nu era tocmai sare nemistuit[, apoi era, cel pu\in, cenu=[nescuturat[, lucru care totu=i nu]mpiedica pe m[runtul meu c[lug[r de a=i da ifose profesionale de Moschion sau de Labdacus.

Oricum, eu m[d[dusem pe lâng[n[frama cu hribi,]mi]nsem-nasem cele patru puncte cardinale ale persoanei mele cu o larg[=i smerit[cruce potrivit[]mprejur[rii,]mi luasem p[l[ria de pe cap =i, scuturând, pe cât era cu putin\[, de c[rbuni =i de cenu=[câte un hrib,]i f[ceam vânt]n pustiul]ntunecos =i fl[mând al gurii mele.

+i poate c[,]n scurt, a= fi ajuns cu]nghivitul la cap[tul cel[lalt al n[fr[mii, dac[nu m[oprea la timp m[runtul meu c[lug[r.

— Da-\i mai avea oleac[de r[bdare, domnule, zise el, mânând]nspre dânsul, cu un b[\ pârlit la cap[t, cel de pe urm[hrib ce mai r[m[sese r[zle\ printre c[rbuni, poate-om g[si =i vreo f[râm[-tur[de pâine.

+i cu vârful pârlit al b[\ului, f[cu hribului vânt pe n[fram[.

De la sine se]nvelege c[pusei strun[fl[mânde] =i pr[p[di-toarei mele porniri.

Iute =i harnic, dup[cum era =i de m[runt, scotoci usc[\ivul meu c[lug[r, printre hribii r[ma=i]n traist[=i scoase la iveal[o

pâine oache=[, destul de mare, cu gingini zdren\uroase de amândou[p[r\ile =i]nceput[la un cap[t; iar când d[dui s[rup din ea,]n\elesei c[=i o pâine poate avea odiseea =i nefericirile sale; fire de lân[sure =i lungi, luate]n hiol[din \es[tura moale a tr[istii, st[teau ac\ate de col\urile uscate, \epoase =i ascu\ite ale ginginilor pâinii, ca de din\ii unui darac; f[râm[turi m[runte =i albe de hribi mijeau neclintite de printre adâncurile rupturii aspre a cap[tului]nceput; iar când prinsei a o bate la spate spre a scutura dintr-]nsa pulberea m[run[t] =i alb[de hribi, o sumedenie de furnici]ncepur[a curge de prin toate ascunz[torile pâinii, ca o ploaie neagr[=i fin[=i a fugi speriate =i nedumerite care]ncotro...

*“Si licet exemplis in parvo grandibus uti,
Haes facies Trojae, cum caperetur, erat!...”*¹

A=a de speria\i =i de nedumeri\i mi-nchipui c[trebuie s-o fi]mpuns de fug[troienii lui Priamus, când]i lu[Achille cu][rdia de la spate!...

S[rmanele furnici!... erau =i ele menite s[=-i duc[, de acum]nainte, pe \[rmuri str[ine =i dep[rtate, nemângâiatul dor de patrie; le era =i lor, se vede, scris s[m[nânce pâinea amar[a pribegiei, =i cine =tie dac[nostalgia dup[fundurile Ciungului nu era s[pun[, sub alte apusuri =i sub alte r[s[rituri de soare, cap[t zbu-ciumatei lor vie\i! !...

— Da bine, p[rin\ele, zisei eu, b[tând]n pâine ca-ntr-o pern[=i sculându-m[, de jos, ca s[nu m[umple furnicile; bine, te-ai apucat de dus furnici de pr[sil[din fundurile Ciungului tocmai]n gura Nichitului? Ce? Pe la Nichit n-ave\i furnici?...

— Da, bat[-le pustia, domnule, s[le bat[, parc[te po\i feri de ele? Se vâr[pes'tot locul dup[mâncare... ia, =i ele, ca toate lighioanele lui D-zeu, unde v[d mas[-ntins[, hop =i ele!...

¹ Dac[ne este]ng[duit a ne folosi]n cele mici de exemple m[re\e, Aceasta este]nf[\i=area Troiei, când a fost cucerit[(*Ovidiu*).

— Ai dreptate, p[rin\ele, ai dreptate! ia s[l[s[m noi viii cu viii =i mor\ii cu mor\ii =i s[ne c[ut[m mai bine de suflet, zisei eu, a=ezându-m[]ntr-un cot de-a lungul n[fr[mii.

Rupsei pâinea, d[dui c[lug[rului,]mi oprii =i mie =i]ncepui a mânca.

— Da o gur[de rachiu nu-]i pofti? m[]ntreb[c[lug[rul, vârând mâna]n sân =i sco\ând o sticlu\ potrivit de mare =i plin[pân' la jum[tate cu ceva galben-ro=.

— +i dou[, p[rin\ele.

— Poftim.

+i a=ezându-se =i el lâng[n[fram[, mi-ntinse sticla.

Era un rachiu dumnezeiesc.

— Da stra=nic rachiu, p[rin\ele, stra=nic rachiu! De unde-l cumperi?

— D-apoi c[-l facem noi, domnule, nu-l cump[r[m.

— M[rog, zisei eu, mai luând o-nghi\itur[, nu m[po\i]nv[\a =i pe mine cum se face?

— Da cum nu, domnule? faci ceai rusc tare, cum se face ceaiul, =i dup[ce se r[ce=te, pui jum[tate ceai =i jum[tate spirt de cel bun, de vin; pui zah[r, cât vrei s[fie de dulce, pui inipere, izm[crea\[, anghelic[=i coji de portocal[, dac[ai, =i la=i a=a de dospe=te câteva zile, =-apoi]ncepi a bea din el.

+i, tr[gându-i =i c[lug[rul un gât, astup[cu]ngrijire sticla cu dopul, o vâr]]n sân,]-i lu[com[nacul din cap =i, punându-l al[turea,]ncepu a mânca cu smerenie =i cump[tat, f[r[grab[, f[r[pripire, potrivit darului s[u.

]n câteva minute, osp[\ul nostru de anahoret fu gata.

— Da de ap[ce-om face, p[rin\ele? Hribii au fost cam s[ra\i =i s[r]tura face sete.

— Apoi este pâr`u devale, domnule; m[duc eu acu s-aduc ap[numaidecât.

+i f[r[s[mai a=tepte vreun r[spuns din parte-mi,]-i =i puse com[nacul pe cap =-o porni devale, de-a dreptul prin p[dure, cu mâinile goale.

— Ei, p[rin\ele, p[rin\ele! !... d[dui eu s[strig; a=i! !... c[lug[rul]=i =i mistuise,]n desi=ul dep[rtat al p[durii, m[runta sa]nchipuire; iar când, de la cap[tul privirilor mele, se rupse =i se desprinse petecul]ngust =i cafeniu al spatelor sale, r[m[sei nedumerit.

“Da-n ce dracu are s-aduc[el ap[?...]n gur[?...]n pumni?... m[gândeam eu, r[mas]n picioare neclintit =i uitându-m[\int[spre desi=ul]ncâlcit]n care se mistuise n[luca m[runt[=i mo-horât[a c[lug[rului meu. Nu cumva s[-mi fi f[cut =otia c[lug[rul naibii? Mai =tii?... Te-i trezi numai c[i-a tr[snit prin cap s[se tot duc[la Nichit =i pe mine s[m[lase aici]n cât m-a g[sit...

Ce s[faci? S[te iei dup[dânsul? S[te-apuci de scotocit prin h[l]ciuga p[durii o pi=c[tur[de c[lug[r]n floarea umbrelor, care =i-ar fi putut tupila, ca o veveri[,]ntreaga sa f[ptur[dup[o cioat[sau la]ncheietura unei crengi?”

Pisicu\va ridic[capul =i se opri din mestecat un smoc de iarb[]nflorit[, ce-i atârna pe jum[tate afar[din bot...

Când]mi]ndreptai ochii pe linia de privire a Pisicu\ei, z[rîi desprinzându-se treptat, de pe fundul de umbr[al p[durii,]nf[-\i=area gheboas[, plecat[]nainte =i cu capul gol a c[lug[rului meu; iar]ntre mâinile-i]ntinse ducea parc[ceva, cu mare cump[neal[.

]mi ascu\ii privirea, dar nu putui deosebi ce ducea c[lug[rul cu atâta sfin\enie =i b[gare de seam[.

Iar când fu destul de aproape ca s[-l pot vedea, m[]ncredin\ai, spre marea mea nedumerire, c[\inea de o parte =i de alta,]ntre degetele-i noduroase =i r[sfirate ale amânduror mâinilor sale, un soi de tingire de tinichea, mai mult lung[decât larg[=i plin[ochi cu ap[...

— Da tingirea asta,]l]ntrebai eu când fu lâng[mine, de unde o g[si=i, p[rin\ele? C[de-aici ai plecat cu mâinile goale?...

— Da nu-i nici o tingire, domnule.

— Da cum nu-i tingire? Eu o v[d c[-i tingire ca toate tingirile; atâta numai c[-i de tinichea.

— Da nu-i nici o tingire, domnule; ia-i com[nacul meu; d[,]l mai facem =i noi de tabl[c[teodat[; c[d[! vine vremea fel de fel; poate c[ai c[teodat[nevoie, prin p[dure, ba de-o ap[, ba de-o m[m[lig[, =i, dac[n-ai]n ce, rabzi mult =i bine =i de sete, =i de foame...

— Mare \i-i minunea ta, Doamne! D-apoi eu nu te-am v[zut cu tingirea-n cap, p[rin\ele, eu te-am v[zut cu com[nac ca toate com[nacele.

— A=a-i, domnule, da vezi d-ta, i-am scos]mbr[c[mintea, c[doar nu era s-aduc eu ap[cu-mbr[c[mintea pe d[nsul.

— Bine, p[rin\ele, da pozna asta n-am mai v[zut-o nici-odat[!...]...

— Nu-i fi v[zut-o, domnule, c[nu-i fi umblat prin nevoi.

— Bine, da de ce nu iei sf.-ta]n traist[, c[nd pleci la p[dure, vreun pahar, vreo tingire ca toate tingirile?

— Da ce s[ne mai]nc[rc[m noi cu at[ta tarhat, domnule, c[nd ne putem sluji cu com[nacul =i]n loc de tingire, =i]n loc de pahar? Suntem b[tr[ni, domnule, =i nu putem duce]n spate at[ta j[chil[.

Logica c[lug[rului]mi]nchise gura.

— Binecuv[nteaz[, p[rin\ele, zisei eu, sufl[nd]n cruce peste ap[=i duc[nd com[nacul la gur[.

— Binecuv[ntat[fie]mp[r\ia Tat[lui =i a Fiului =i a Sf. Duh, amin!...

B[ui jum[tate de com[nac.

— Ei, p[rin\ele, ia s[plec[m, c[-i t[riziu =i zici c[schitul e cam departe.

— Cam departe, domnule; da merge\i la schit?

— Merg, p[rin\ele,]ncotro v[d cu ochii; =i, fiindc[mi te-ai]nt[mp[lat sf.-ta]n cale, apoi merg =i eu la schit; a= putea s[stau acolo c[teva zile?

— Da cum nu, domnule? Pute\i sta =i mai mult; pute\i sta chiar la mine, dac[vi-i cu voia =i vi-\i]mp[ca.

— Da eu m[-mpac cu toat[lumea, p[rin\ele, =i cu sf.-ta simt eu c-o s[m[-mpac de minune.

— Apoi bine, domnule; atuncea s[plec[m.

C[lug[rul]=i puse n[frama-n traist[=i traista la =old, iar eu arunca[=aua pe spatele Piscu\ei =i-o]nchingai. Nu b[gasem de seam[, dar când luai pe mân[frâul Piscu\ei =i fu s[plec, c[lug[rul st[tea gata =i m[a=tepta, cu com[nac pe cap ca toate com[nacele.

+i nu mai fu cu putin\[s[mi-l]nchipui,]n urm[, pe p[rintele Gherm[nu\] decât cu tingirea-n cap; iat[pentru ce, cum scoboram noi la vale, c[lug[rul cu sloboda =i eu cu Piscu\ a de dârlogi, f[r[voie, m[bufnea râsul din când]n când.

— Râzi de com[nacul meu, domnule, v[d eu bine!

— Cam a=a, p[rin\ele, drept \i-oi spune. Cum naiba s[-\i vie]n minte sf.-tale s[faci com[nac din tingire =i tingire din com[nac! Doar asta nu-i lucru u=or; =i, m[rog, egumenul are la =tiin\[treaba aceasta?

— D-apoi c[egumenul parc[n-are =i el tot a=a; =i parc[ceilal\i vreo nou[, câ\i mai suntem, n-au =i ei, to\i, tot a=a!

— Bine, dar s[faci sf.-ta m[m[lig[]n com[nac?!!

— Ei, domnule, doar m[m[liga nu-i lucru spurcat; =i, chiar dac-ar fi, cele sfinte nu se spurc[; =-apoi, ce \i-i c-a fi com[nacul de tinichea, ce \i-i c-a fi de hârtie sclivisit[?] }mbr[c[mintea-i totul, domnule. Iac[,]mbrac[-te d-ta cu ras[=i-\i pune un com[nac]n cap, =i s[vedem: are s[=tie cineva c[nu e=ti c[lug[r? Tot a=a =i cu com[nacul meu; cine =tie c[-i tingire?...

— Dac[are pe deasupra]mbr[c[mintea darului!... Nu-i a=a? zisei eu,]ntrerupându-i cugetarea.

— D-apoi? Se-n\elege, domnule;]mbr[c[mintea-i totul...

— +i darul, nimic?

— Ba a fi el =i darul ceva; da parc[darul se vede? Doar darul]i pentru noi, c[lug[rii, nu pentru ochii lumii; pentru ochii lumii, iaca: rasa, com[nacul, barba; doar d-ta e=ti om]nv[\at; n-ai auzit

de ho\i de codru, care s-au]mbr[cat]n straie c[]lug[re=ti, =i pân[nu i-o prins, parc-o =tiut cineva c[-s ho\i, ori c[nu-s c[]lug[ri?...

— Doamne, p[rinte, Doamne! S[te-aud[mitropolitul vorbind a=a, ce mai gherl[\i-ar trânti =i ce mai ascultare \i-ar rându!...

— D-apoi c[D-zeu s[m[ierte, domnule... zise c[]lug[rul,]nso\ind aceast[reticen\[de o mare =i parc[izb[vitoare cruce.

+i]n acest “D-zeu s[m[ierte”, =i]n aceast[reticen\[]nso\it[de o mare =i parc[izb[vitoare cruce, cineva ar fi putut citi o]n-treag[pagin[din istoria inedit[a sfântului nostru monahism.

Era, pe vremea aceea, mitropolit fericitul]ntru pomenire Calinic Niclescu, acel asupra c[ruia oftigosul c[]lug[r Clement Neculau, profesor de grece=te la Academie, tr[sesese focuri de revolver; dar fie c[nu-l nimerise, fie c[gloan\ele se turtiser[pe paftalele de aur ale colanului, cu care rangul]ncingea coapsele m[]runtului =i sl[b[nogului cap al bisericii, c[nu se alese, din toat[aceast[dram[c[]lug[reasc[, decât mitropolitul cu spaima, iar Clement cu]nchisoarea.

— Eu a= socoti, domnule, zise c[]lug[rul oprindu-se]n drum, s[t[]iem de-a dreptul devale, c[schitu-i cam departe =i m[tem c-om]nnopta]n p[dure.

— S[t[]iem, p[rin\ele, pe unde soco\i sfin\ia-ta; vorba e s[ajungem cu lumin[la schit.

C[]lug[rul coti la stânga prin desi=ul f[r[urm[.

+i nu-\i venea s[crezi ochilor, când te uitai la p[rintele Gherm[nu\[, cu cât[]ndemânare =erpuia prin desi=ul]ncâlcit al p[]duri, cu cât[nesilit[u=urin\[urca =i scobora... l[]sat pe spate la vale, plecat]nainte la deal, p[rintele Gherm[nu\[]=i p[]stra netulburat centru-i de greutate]nl[]untrul bazei sale; =i ai fi zis c[,]n calea lui, sui=urile se scoborau =i scoborâ=urile se suiau, spre a-i face drumul pânz[... +i de n-ai fi stat cu privirile]nfipte]n spatele lui]nguste =i cafenii, m[]runt, sub\ire =i]n floarea umbrelor cum era, s-ar fi topit p[rintele Gherm[nu\[=i s-ar fi mistuit

În zarea încălțit a crengilor, după cum, în v[ăzduhurile amurgului, se mistuie =i se topesc unele vedenii de o clipă, întrupate de închipuirea cuprinsă de fiorii pustii ai singur[ății... Avea p[rintele Gherm[anu] ceva din firea =opârlei, pe care acum o vezi, acum n-o vezi, =i ia-i urma, dacă poți, când vrei să-i pui b[ățul pe coadă... +i eu cred că p[ădurile au suflet =i, în sufletul lor, dragoste de mamă pentru toate viet[ățile ce se ad[ăpostesc la umbra ocrotitoare a sânelor lor; =i fiindcă p[rintele Gherm[anu] p[ă] =ise demult spre starea de vietate a p[ădurilor, apoi =i p[ă]durea cu brazii săi uria=i, cu vântă încremenire a stâncilor sale, cu a=ternutu-i moale =i ruginiu de foi uscate =i seci, cu neagra =i frageda putrejună a vreascurilor sale, p[ă]rea cuprinsă de clipa vie a unui fior de ocrotitoare dragoste în calea gr[ăbită =i sub pa=i m[ărunți ai p[ărintelui Gherm[anu]... Sub mersul său u=or nici vreascurile nu trosneau, =i nici a=ternutu moale =i ruginiu de foi uscate =i seci nu fo=nea sub lunecarea-i cotigită de =opârle ml[ădioasă; \es[ătura deasă a crengilor împânzite p[ă]stra totdeauna o sp[ărtură îngustă, prin care p[ărintele Gherm[anu] se strecura ca suveica printre i[ăle; iar când firul sub[ire =i cafeniului al persoanei sale se al[ătura pe lângă grosimea seculară sau luneca prin dreptul în[ălimii ame[ătoare a vreunui brad încremenit pe temelii sale, p[ărintele Gherm[anu] se mistuia, pentru o clipă, ca sorbit, ca înghi[ătit parcă de trunchiul mohorât al uria=ului codrilor... De câte ori nu-l pr[ă]p[ă]deam din ochi =i de câte ori nu-l vedeam, iar =i, pe p[ărintele Gherm[anu] înfiripându-se în zare, ca izvorât, ca r[ă]s[ărit, ca ie[ită parcă la lumină, cu com[ănac =i cu rasă cu tot, acum de sub scoar[ă]a sură a vreunui fag, acum din trupul ciuntit al vreunei frânturi sau al vreunui cârpei r[ă]mas în picioare, pe urma unui brad răsturnat al[ătura de vreme sau de vijelii!...

— Bine, p[ă]rinte, da stai mai încet, că =i valea mare =i eu nu pot scobor[ă] a=a de iute cu iapa de dârlogi...

+i biata Piscu[ă], zgârcindu=și picioarele de dinapoi, lungindu=și gâtul după frâu =i în[ă]epenindu-se pe picioarele întinse de dinainte,

luneca de multe ori de-a s[niu=ul pe luciul foilor, ca pe un ghe\u=, când valea scobora prea repede.

P[rintele Gherm[nu\ se oprea un minut, m[a=tepta =i iar[=i o pleca la vale... Ai fi zis c[se pr[p[stui=te]n ne=tire, ca sorbit de adâncimi, =i te a=teapt[s[-l vezi, la fiecare pas, mistuindu-se]n umbr[ca o vedenie n[scocit[de frigurile]nchipuirii...

Cu vai-nevoie m[\ineam de dânsul cât colea.

Pu\in mai avea soarele pân[ce s[scapete dincolo de piscurile dep[rtate =i neguroase ale mun\ilor din urma noastr[, când ie=ir[m la limpezi=]n valea larg[a Nichitului.

]nc[lecai, spre a m[putea \inea mai aproape de p[rintele Gherm[nu\].

Cât prindeai cu ochii spre r[s[rit,]ntre mun\i de o parte =i]ntre mun\i de alta, pâr`ul Nichitului curgea gr[bit =i limpede, acum printre fâne\e]nflorite, acum printre lunci tinere de mesteac[ni, de s[lcii sau de arini, acum printre prundi=uri]ntinse =i sterpe de mozaic cu multe fe\e; iar zelele soarelui ce c[deau piezi= pe crestele fug[toare ale undelor lui]i d[deau]nf[\i=area cotigit[a unei nesfâr=ite cordele late de m[tase moale, cu schimb[toare sclipiri de aur...

Amurgul]ncepuse a se ridica din adâncuri... iar]ntre piscurile]nalte ale mun\ilor, ce se r[sf\au]nc[]n pulberea de lumin[ro=iatic[a celor din urm[raze ale apusului, v[ile tupilate]ntunecau privedi=tea, ca atâtea pete imense de umbr[viorie... Din adâncimi, din]n[lîimi, din taina p[durilor, din]ntunericul codrilor, din v[zduhuri, de pretutindeni, glasurile prelungi ale serilor de munte se ridicau treptat a lini=te =i a odihn[... +i,]ncet,]ncet, se strângeau toate =i toate adormeau pe rând; =i tot mai rar se desprindea din dep[rt[ri un l[trat de câine, un sunet de talang[, un glas de buciom... Numai pâr`ul, mânat cu gr[bire]n calea lui fatal[de o putere nev[zut[, mai]nsemna,]n amor\irea universal[, eterna mi=care a vie\ii]n vinele adormite ale lucrurilor... Departe, foarte departe, la r[s[ritul din fa\ a noastr[, spre gura larg[a v[ii, scliffea

Înc[ceva]n umbra amurgului, ca o stea c[zut[din ceruri pe p[mânt... era cea de pe urm[raz[de lumin[, ce c[dea r[t[cit[=i piezi= din dep[rt[rile apusului pe luciul metalic =i]nalt al turnului de la biserica schitului; iar când aceast[stea se mistui =i se stinse]n umbra p[mântului, o alt[stea se aprinse]n t[riile cele mai de sus ale cerului... Era luceaf[rul de sear[...

Un sunet prelung =i jalnic de aram[sun[toare, lovit[]n r[s-timpuri deopotriv[de dep[rtate,]nfior[=i f[cu s[tremure umbrele singuraticale ale v[zduhului; =i valea larg[se umplu, pân[la marginile de deasupra ale mun[ilor s[i, de glasul sfânt al rug[ciunii =i al p[cii... Era clopotul schitului, care vestea]nchin[torilor pustiului ceasul slujbei de sear[...

P[rintele Gherm[nu\] se opri din mers]n fa\ a r[s[ritului,]=i lu[smerit, cu toate cele cinci degete r[sfirate ale stângii sale, com[nacul din cap; iar cu cele trei degete ini\iale =i]mpreunate ale dreptei de trei ori]nsemn[larg, cu trei cruci evlavioase =i mari, cele patru puncte sacramentale ale trupului s[u; =i atingând, dup[fiecare cruce, p[mântul cu dosul mâinii de]nchinare, de trei ori se plec[,]n chip de m[tanie,]n fa\ a atotputernicului =i nev[zutului s[u D-zeu...

+i fa\ a lui slab[=i ve=ted[, =i cele dou[bucle sure =i mari de p[r]mpr[=tiat ce-i â=neau pe tâmpile de sub com[nacu-i parc[prea strâmt, =i barba lui c[runt[ce se prelingea spre p[mânt]n lungi =i plâng[toare =uvi\ e de lân[]ncâlcit[, =i traista cu ciuperci de la =old, =i tingirea-i de tinichea de pe cap]nvelit[cu pâsl[, =i]ntreaga lui f[ptur[m[runt[=i cafenie, ca]ntr-o hain[, se]mbr[c[, pentru o clip[,]ntr-un fel de tainic[lumin[...]n extazul scurt al unei rug[ciuni ce izvora,]n =oapte neauzite =i domoale, din buze umilite =i p[c[toase,]ntreg sufletul p[rintelui Gherm[nu\], ca o flac[r] u=oar[, se]n[\ a spre treptele tronului Celui Prea]nalt... +i aureola sfin\ilor mucenici]nf[=ur[, ca]ntr-un fel de str[lucire, f[ptura lui]ntreag[...

Ce mare =i sublim era p[rintele Gherm[nu\]!...

Ce mic =i netrebnic m[g[seam eu fa\ de dânsul...

F[r] voie,]mi descoperii capul =i,]n imensitatea de=art[, t[cut[=i plin[de umbr[, ca spre rug[ciune plecai fruntea mea]n fa\ a r[s[ritului...

Odat[cu noaptea sosir[m =i noi la schit. +i de n-a= fi fost biruit de oboseal[, a= fi avut poate destul[vreme s[-mi las =i inima, =i sufletul s[guste farmecul tainic, cu care lini=tea sfânt[]nv[luie]n noapte acest ad[post al rug[ciunii =i al p[ccii, pe care lep[darea de cele lume=ti l-a]ngr[dit cu pr[p[stii f[r] de fund =i cu codri f[r' de lumin[... +i totu=i, de la hotarele dinspre r[s[rit ale p[mântului adormit, peste adâncurile oarbe ale nop\ii, geana lunii]nfl[c[rate trimitea lungi raze de lumin[mut[=i rece, care se topeau pe luciul aerian al turnului neclintit... Ai fi zis c[,]n v[zduhuri, mâna Celui atotputernic aprinse o candel[de str]uire pe un mormânt pustiu =i p[r[sit... De primprejur =i din dep[rt[ri nehot[râte, umbre negre se desprindeau din noapte]n r[stimpuri =i, lunecând gr[bite, se mistuiau pe rând]n u=a luminat[=i larg deschis[a bisericii, dup[cum,]n flac[ra unei lumini aprinse]n]ntuneric, n[v[lesc =i se mistuie, orbi, fluturii hipnotizã... Din l[untru gol,]nalt =i sec al bisericii, glasuri, acum prelungi =i tremur[toare, acum trunchiate =i repezi, porneau spre afar[=i trezeau v[zduhurile târzii =i adormite... era ceasul al nou[lea, ceasul de sear[al sfintei vecernii, care aduna spre rug[ciune,]n casa Domnului, pe smeri\ii =i credincio=ii]nchin[tori ai pustiului...

Când p[rintele Gherm[nu\ p[=i din]ntuneric]n fã=ia de lumin[ce izvora pe u=a larg deschis[a bisericii, se opri pe loc,]=i]ntoarse fa\ a spre catapeteasm[,]=i lu[com[nacul din cap =i, dup[toate regulile darului s[u, de trei ori]=i f[cu cruce =i de trei ori se]nclin[, ca spre m[tanie,]n fa\ a icoanelor sfinte, ce p[reau c[-l v[d =i c[se uit[la el din fundul dep[rtat al bisericii...

Desc[lecai dinaintea chiliei p[rintelui Gherm[nu\ =i, pân[ce s[leg, deocamdat[, pe Piscu\ a de un stâlp al cerdacului, p[rintele

Gherm[nu\ scotoci nu =tiu pe unde, g[si =i scoase cheia de la u=[, descuie =i, când fu s[intru =i eu]nl[untru, p[rintele Gherm[-nu\, dup[ce=i anin[]ntr-un cui din tind[traista cu ciuperci, aprinse o lumânare sub\ire de cear[galben[, pe care o lipi de marginea =tirb[de deasupra a unui sfe=nic de alam[, tot galben... N-a= putea hot[r] cu un singur cuvânt mirosul ce domne=te]n orice chilie de c[lug[r; curat a t[mâie nu miroase =i nici curat a piper negru, ba nici chiar curat a dohot; dar, desigur c[miroase curat a toate acestea la un loc!... +i fiindc[p[rintele Gherm[nu\, cu]nse=i sl[b[noagele =i muritoarele sale mâini,]i cl[dise chilia din d[râm[turile uscate ale p[durilor lui D-zeu, apoi chilia ie=ise cam dup[m[sura m[runt[a harnicului ei]ntemeietor; =i dac[intrând trebuia s[pleci capul, apoi aceasta nu]nsemna altceva decât c[p[rintele Gherm[nu\]i d[duse ca]n[\ime]ntinderea f[pturii sale]nse=i, numai cât cu com[nac cu tot; =i dac[erai silit s[te a=ezi cam l[turi= spre a-\i strecura grosimea trupului prin]ngustimea u=ii, apoi aceasta, iar[=i, nu]nsemna altceva decât c[tot p[rintele Gherm[nu\ luase drept m[sur[l[\imea tot a f[pturii sale, numai cât cu mâinile-n =olduri... Drept]n fa\[,]ntr-un cui, un =irag de m[t[nii de os cafeniu; deasupra, o icoan[]n stil rusesc]nchipuind Maica Domnului]n culori, cu copilul Isus]n bra\, =i]nchis[]ntre privazuri late de lemn negru =i lustruit, la care p[reau a se fi]nchinat nenum[rate neamuri de mu=te b[=tina=e, ce v[zuser[, pe rând, lumina vie\ii =i]ntunericul mor\ii sub acoper[mântul binecuvântat al p[rintelui Gherm[nu\]. }ntre cele dou[fere=ti de la stânga, o mas[de brad, alb odat[, dar mohorât acum de vremuri; =i pe masa pe cât de scurt[, pe atâta =i de]ngust[, un mare ceaslov legat]n piele neagr[,]mpodobit la mijloc cu o cruce, iar pe margini cu chenaruri de poleial[galben[;]n col\ul stâng de lâng[u=[, un dulap]n canaturi =i frate mai mic cu masa p[stra poate, sub]ncuietoare, lucrurile mai ferite ale p[rintelui Gherm[nu\;]n col\ul din fund =i dinspre dreapta, patul cu macat de l[icer, cuprins deasupra =i]ntocmai pe m[sur[de o saltea

sub\ire]mbr[cat[cu pistr[v[rgat[cu ro=; la c[p[tâi, un cultuc]nf[\at cu cit, ale c[rui flori albastre sau ro=ii de-abia mai mijeau de sub lustrul problematic, pe care vremea sau poate chiar barba =i p[rul p[rintelui Gherm[nu\]l a=ternuse peste ele; drept perne de perete,]nsu=i peretele g[lbiu =i co=covit; iar]ntre cap[tul de la picioarele patului =i]ntre soba ce se tupila,]nghemuit[,]n col\ul din dreapta al chiliei, o lad[de Bra=ov, cu zugr[veli albastre, ro=ii sau verzi, care]=i avea]n regul[actul s[u de vârst[scris cu boia alb[, din josul l[c\ii pântecoase =i ruginite,]n mari cifre ar[be=ti; cel pu\in, veleatul 1793 nu putea s[]nsemne altceva decât mitrica de na=tere =i de botez a l[zii cu multe zugr[veli a p[rintelui Gherm[nu\]. Pe lada acoperit[cu o velin[, st[teau a=ezate =i frumos p[uritate straietele mai de zile mari ale p[rintelui Gherm[nu\]; iar deasupra, peste straie, str[juia]n picioare =i neadormit un com[-nac nou,]mbr[cat cu =iac cafeniu.

— +tii c[-mi place grozav chilia sf.-tale, p[rin\ele? zisei eu c[lug[rului, care se plecase pe un genunchi =i umbla s[descuie l[cata de la lad[; mare lucru s[nu m[fac =i eu c[lug[r, când oi mai]mb[trâni.

— S[-\i ajute Dumnezeu, domnule; da... d[, vezi dumneata, are =i c[lug[ria necazurile =i greu[\ile ei, =i n-o poate duce oricine cu toate ale ei.

— Ce necazuri? ce greu[\i, p[rinte? S[te duci la biseric[, s[te]nchini, s[te rogi lui Dumnezeu... Alte, ce greu[\i =i necazuri mai poate avea c[lug[ria?

— A=a-i, domnule, a=a-i; da... d[, are =i ea necazurile =i greu[\ile ei, mai afirm[]nc[o dat[p[rintele Gherm[nu\], sco\ând din lad[un ogheal aproape nou de buhur ro= =i punându-l pe cap[tul despre lad[al patului; c[, d[, urm[el, mai sco\ând =i o pern[]mbr[cat[tot cu cit]nflorit =i punând-o peste ogheal, =i c[lug[rii sunt oameni... Când se despart de lume, parc[-=i las[ei]n lume toate p[catele lor, dup[cuvântul evanghelistului? Nu, domnule!

Mai aduc dintr-însele =i la c[lu]g[rie]. D[... suntem =i noi oameni, încheie c[lu]g[rul] încuind l[cata =i punând cheia sub velin\].

Puse perna la c[p[tâi, cultucul mai deoparte, desf[cu =i] n[ntin-se oghealul pe pat =i a=ternutul fu gata.

— Da cu iapa ce-om face, p[rin\ele?

— N-ave\i grij[, domnule, regul[m noi toate, acu.

+i ie=ind afar[, se n[ntoarse peste câteva minute cu toat[j[chila P sicu\ei] n[bra\e =i-o puse jos] n[tind[, mai deoparte.

Peste alte câteva minute, P sicu\ a se g[sea frumos =i lini=tit] n[ncvartirat[pentru noapte sub un mic =opron de scânduri, legat[de un \[ru= b[tut] n[p[mânt =i cu o sarcin[zdrav[n[de iarb[proasp[t[dinainte, adus[de p[rintele Gherm[nu\], el =tie de unde.

— Da poate va fi =i dumneavoastr[foame, zise el, dup[ce ne] n[ntoarser[m din =opron] n[chilie, dac[-i vrea, s-a g[si =i pentru dumneavoastr[ceva.

— Fiindc[sunt] n[gazd[la sfin\ia-ta, p[rin\ele, apoi vreau tot ce vrei =i sfin\ia-ta; chiar mâncare dac-ar fi.

Lu[iute ceaslovul de pe mas[=i-l rezem[] n[picioare pe fe-reastr[, descuie tot iute dulapul cel mic] n[canaturi, =i] n[tr-o clip[masa fu gata; câteva foi late =i rotunde de podbal cu zgl[voace =i boi=teni usca\i pe vatr[, câteva m[sline str[vechi pe fundul unei farfurii cu margini albastre =i cre\;] n[fundul unei str[chini sm[l\uite, câ\iva hribi cu untdelemn, o\et =i usturoi; mai deoparte, felii de pere =i de mere uscate la soare, cu câteva nuci printre ele; nelipsita pâine cu gingini pe amândou[p[r]ile, dar f[r] furnicile =i f[rm[turile albe de hribi reglementare; iar] n[mijlocul tuturor =i mai r[s[rit decât toate, se] n[l]a, cu oarecare con=tiin\] despre] n[semn[tatea sa, =ipul cu rachiu.

— Apoi bine-am g[sit, p[rin\ele, noroc =i bucurie s[dea Dum-nezeu! Binecuvânteaz[! zisei eu, f[cându-mi cruce =i punând la gur[sticla cu rachiu.

+i pân[ce p[rintele Gherm[nu\] s[=-i fac[=i el cruce =i s[rosteasc[binecuvântarea cerut[de] mprejurare, aproape un sfert

din sticla cu rachiu se =i mistui sfârâind]n adâncurile bântuite de secet[ale gâtului meu... Era un rachiu dumnezeiesc!...

— S[=tii, p[rinte Gherm[nu\], c[hot[rât, m[fac c[lug[r când oi mai]mb[trâni, zisei eu cu]ncredin\are,]ntinzându-i sticla cu rachiu.

— D[, domnule, s[-i ajute Cel-de-Sus, r[spunse el, ducând sticla la gur[; da...]ncheie p[rintele Gherm[nu\], luând sticla de la gur[=i =tergându-i]n dou[p[r\i muste\ile-i]ncâlcite cu mâneca cenu=ie a antereului s[u de l[stric[, vezi d-ta, are =i c[lug[ria necazurile =i neajunsurile ei...

— Eeee!... Apoi asta-i chiar f[\rie, p[rinte Gherm[nu\]... Cu asemenea rachiu, cu asemenea zgl[voace =i, mai ales, cu asemenea salat[de hribi, ce mai vorbe=ti sfin\ia-ta de necazuri =i de neajunsuri? Da se vede c-a=a-i f[cut omul, s[cârteasc[totdeauna =i s[nu mai fie mul\umit niciodat[...

— A=a-i, domnule, da vezi d-ta, zgl[voacele trebuie s[le prinzi de prin balt[, hribii s[-i aduci de la p[dure, usturoiul s[-l sameni =i celelalte s[le cumperi... =i când n-ai cu ce?... Ia, vai de capul nostru, cum mai tr[im =i noi; chipurile, avem =i noi câte trei lei, o litr[de brânz[, o sângeac[de rachiu =i 25 dramuri de untdelemn la luna =i câte-o pâine la s[pt[mâna; d-apoi cu atâta ce poate s[fac[un om?... s[moar[ori s[tr[iasc[?...

— Au doar[nu numai cu pâine va tr[î omul, ci =i cu cuvântul lui Dumnezeu, zice evanghelistul, p[rinte Gherm[nu\]; de ce, prin urmare, n-ar posti un c[lug[r m[car patruzeci de zile pe lun[, dup[pilda Mântuitorului =i Dumnezeului nostru Isus Hristos]n de=ert, f[r] ca, cu toate acestea, s[poat[fi ispitit de Satana?

+i fiindc[boi=tenii =i zgl[voacele, cu podbal cu tot, erau prea s[rate =i-mi f[cuser[sete,]mi mai astâmp[rai gâtul cu o du=c[de rachiu... Era un rachiu dumnezeiesc!...

+i, iar[=i, fiindc[nucile uscate, pe care p[rintele Gherm[nu\] le strica =i le mânca miezul cu o]ndemânare de vereri[, se vede c[iar[=i f[ceau sete, apoi =i p[rintele Gherm[nu\]]i mai trase =i el un gât zdrav[]n tot de rachiu.

— Apoi, vezi d-ta, domnule, r[spunse el]ntr-un târziu, =tergându-și]n dou[p[r\i muste\ile-i]ncâlcite cu mâneca cenu=ie a antereului s[u de l[stria], vezi d-ta, pe vremea aceea se f[ceau minuni, =i sfin\ii apostoli =i mucenici le ar[tau oamenilor calea cea dreapt[, =i oamenii erau buni =i drep\i, nu ca ast[zi, zavistnici, pizm[tari\i, clevetitori, hr[p[re\i, r[i =i cârtitori...

— +i,]l]nterupsei eu, urm[rindu-i mai departe reflexiunea sa biblic[, se s[turau noroadele cu cinci pâini =i doi pe=ti pe malarile Ghenesaretului, =i tot mai r[mâneau dou[sprezece co=uri de f[râm[turi; =i lepro=ii se lecuiau]n sc[ld[toarea oilor, =i schivnicii se mul\umeau cu l[custele fripte, pe care le vânu de prin nisipurile arz[toare ale Iordanului, =i p[zitoarele de capre de prin v[ile Chedronului n[zuiau la treapta de sfinte muceni\ele...

+i cine =tie unde s-ar fi oprit avântul meu biblic, spre lauda sfintelor vremuri, dac[p[rintele Gherm[nu\], c[ruia]ncepuse a-i sticli ochii =i a i se]nro=i vârful nasului, nu m-ar fi]nterupt...

— C[bine mai =tii, domnule, cele biserice=ti; parc[le zici de pe carte.

— Apoi, de-a puterea-hi, p[rin\ele, sunt =i eu oleac[de dasc[]n ora=, zisei eu, mândru oarecum de treapta la care eu]nsumi m[]n[l\am.

— La care biseric[, domnule?

— La Sfântul Ioan Domnesc; =tii... la biserica din deal...

— Ei, ei! =tiu; unde-i =i p[rintele Ghi\ =i popa David...

— Da, da! sunt chiar oleac[de cimotie =i cu popa David =i cu p[rintele Ghi\.

— Ce mai preo\i de isprav[, domnule! Parc[-s ni=te vl[dici, a=a giubele de m[taș[bl[nite cu samur au pe dâ=ii! !...

— Ba]nc[=i ce antereie de cutnie, ca acelea.

— +-apoi se poart[]ncin=i cu colane de catifea cu paftale de argint suflata cu aur; m[rog, curat ni=te vl[dici; doar i-am v[zut eu.

+i-i mai traser[m câte un gât de rachiu...

— Da potcapice! Ai v[zut ce potcapice au, p[rinte Gherm[nu\]?

— De castor de cel bun =i cu lustru pe dânselle de str[lucesc la soare de parc-ar fi unse... +i cu cruce amândoi...

— Apoi se-n\lege, dac[-s amândoi stavrofori!...

— Da barba popii David? Ce mai barb[, domnule! leit sfântul Neculai...

+i p[rintele Gherm[nu\]]i mai trase un gât de rachiu, f[r] s[m[mai poftesc[=i pe mine =i f[r] ca, de ast[dat[, s[-=i mai =tearg[muste\ile]n dou[p[r\i cu mâneca cenu=ie a antereului s[u de l[strie[.

— Barba p[rintelui Ghi\[, urm[el, nu-mi place;]i prea scurt[=i spârlichet[, =apoi rar[, de i se vede pielea prin ea; nu-i vorb[c[nici nasul popii David nu-mi place, fiindc[-i cârn; nasul p[rintelui Ghi\[-i mai frumos... Da nu mai gu=ti oleac[? zise el,]ntinzându-mi sticla cu rachiu; gust[, dasc[le, c[doar aista-i rachiu c[lug]resc, nu bulearc[de care be\i voi pe la târg; bea cât vrei, c[doar mai am; nu s-o-ncheiet lumea-n sticla asta.

Pusei sticla la gur[=i gustai.

— Stra=nic rachiu, p[rin\ele, stra=nic rachiu, zisei eu, dregându-mi glasul =i punând sticla pe mas[.

+i pentru ca s[se]ncredin\eze de adev[rul ziselor mele, mai trase =i el o du=c[; apoi, punând sticla]n zarea lumân[rii, se uit[prin ea lung =i t[cut; apoi, dându-i o tifl[:

— Na!... c[nu mai e=ti bun[de nimic!...

— De=ert[ciunea de=ert[ciunilor; toate sunt de=ert[ciune pe lumea asta, p[rinte Gherm[nu\]; da ce \i-a f[cut biata sticl[de-i dai cu tifla?

— Na! zise el mai dându-i o tifl[; p[c[toaso =i mangosito! Da a=a te-am]nv[\at eu s[fii?]]]!... pârlita dracului! din ro=ie =i frumoas[ce erai, te-ai f[cut galben[=i oftigoas[... ptiu!...

— D-apoi c[doar sfîn\ia=ta ai oftigit-o; de ce oc[r[=ti degeaba biata sticl[?

+i ie=ind iute cu dânsa afar[din chilie,]l auzii descuind ceva,]ncuind ceva, =i iute se]ntoarse cu ea plin[...

— C-apoi eu i-s doftoru, m[i dasc[le; ce credea ea, mangosita, c-are s[-mi zac[de oftig[pe mas[?... Trage-i, dasc[le, c-aista-i proasp[t.

Pusei sticla la gur[=i m[pref[cui c[-i trag; dar p[rintele Gherm[nu\ [i trase cu toat[inima.

— Da tu, m[dasc[le, ce hram ai la biserica lui Sfântu Ioan Domnesc, din deal, unde-i —]l]ntrerupse un sughì\ — unde-i... cum]i cheam[? spune, dasc[le... cel cu... — alt sughì\ — crucea =i pafdalele?...

— Popa David...

— Cel — scuipl[spre stânga — cu barba spârlichet[?

— Da, cel cu barba spârlichet[...

— Da — alt sughì\ — cel cu potcap =i cu na... has?...

— P[rintele Ghi\ [...

— Nu, m[da... hascale... cel cu nasul c]... hân.

— Apoi popa Ghi\[, cel cu barba ca sf. Neculai.

Sticla cu rachiu]ncepuse a da iar]n oftig[...

— Da tu la ce stran[c]... hân\i la Sf. Ioan din deal?

+i cu dreapta-i molatic[, greoaie =i f[r[cump[neal[, ar[t[, vag =i cam cruci= cu]n[l\imea nasului s[u, spre un deal]nchipuit.

— D-apoi c[doar eu nu-s la stran[; eu]s cu lumân[rile, cu clopotele, cu m[turatul bisericii...

— Da ison =tii tu s[\ii, m[... h[?

— Ei! A=a, oleac[de ison!...

+i, de unde nici nu m[a=teptam, numai unde nu mi se r[stoarn[p[rintele Gherm[nu\ pe speteaza scaunului, unde nu-=i drege glasul =i-=i neteze=te barba, unde nu-=i]nfige ochii s[i alba=tri, mici =i scâteietori,]n podele =i unde nu]ncepe:

— “Dooooaaa-goagoagooa-hoahoa-mneeee-ghee-gheeee-heee...”
Da \ine, m[da... hascale, isonu...

— N[[][][]...

— “Striiii-gaaa-haaa-gaaa-taaaam c[[[g[[[-tr[[[tiii-ghii-ghii-hii-hiii-nee-gheeee...” Mai sus, da... has-c[le...

— N[[[[[... =i \ineam isonul mai jos.

— “Aaaaa-gaaagaaa-haaahaa-uuuu-huuuziiii-m[[[-g[[[-g[g[doaoaoa-goaoa-hoahoa-mneeee-ghee-ghe-he-hehee...” Mai jos isonu, da... hasc[le.

— N[[[[[... +i \ineam isonul mai sus.

— “+iiii-ghiiii m[[[-h[[hh[miiiuluuu-eeee-ghe-ghe-heheee =teeee-gheee-heeee...”

— Da stra=nic ghers, p[rinte Gherm[nu\ \! Halal de organ!... A=a mai]n\eleg =i eu!...

Un glas ascu\it de o\el atârnat]n sec \ip[scurt, de afar[, sub lovitura repede =i f[r[de veste a unui ciocan metalic...

— Toac[, p[rinte Gherm[nu\ \!...

— Toa... toa-hoaoa-hoac[de polo... po... po looo looo... plooo... ho=ni\ \! las' s[toa... hoace!...

Voia, adic[, p[rintele Gherm[nu\ \ s[spun[c[toac[de polu-no=ni\ \.

La r[stimpuri, =i deopotriv[de dep[rtate, acela=i glas de o\el atârnat]n sec de trei ori \ip[de afar[sub lovitura de trei ori repetat[a aceleia=i ciocan...

O puternic[=i nev[zut[suflare, venit[parc[din dep[rt[ri misterioase, trecu pe fa\ a descompus[a p[rintelui Gherm[nu\ \, =i ro=a\ a vânt[ce-o acoperea se mistui sub v[lul palid al unei smerenii ce cuprinse chipul lui]ntreg; =i,]n]ntreaga lui f[ptur[, o lupt[uria=[ai fi zis c[s-a]ncins]ntre]nger =i demon. D[du s[-=i fac[cruce =i de-abia izbuti s[]ng[imeze =i s[\ese, cu dreapta-i neputincioas[, pe fa\ a trupului s[u, chipul stâlcit al unei cruci...

Gemu ca un taur...

Apoi, pe o gam[fantastic[=i cu iu\eala unei grindini metalice, un fel de melodie, alc[tuit[din notele cele mai de sus ale sc[rii muzicale,]ncepu a izvor]]n grupe me=te=ugite de \ipete ascu\ite, sub loviturile aceleia=i ciocan pe o\elul atârnat]n sec...

P[rintele Gherm[nu\ \ d[du s[se scoale =i r[mase pe loc...

Capul]i c[zu pe piept... ai fi zis c[se roag[]n gând...

}nc[trei lovituri obosite, =i glasul de o\el al toacei se stinse]n noapte...

P[rintele Gherm[nu\] ridic[]ncet capul =i cu ochi stin=i se uit[r[t[ci]t]n toate p[r\ile... se apuc[cu o mân[de speteaza scaunului, cu alta de col\ul mesei =i st[itu un moment... pl[nuia ceva... Apoi, f[r[veste, cu opintire dezn[d[jduit[, se scul[]n picioare, r[sturnând scaunul; se cump[ni un minut, sprijinindu-se cu stânga de col\ul mesei... apoi]=i f[cu vânt =i, cu un pas uria=, ca pentru dânsul, se repezi spre lad[... s-ar fi sf[râmat de nu-l prindeam]n zbor... F[cui ce putui:]l luai]n bra\e ca pe un copil =i]l culcai pe lada prea lung[pentru el; luai straietele frumos p[turite =i le pusei pe dulap, iar sub cap]i vârâi cultucul cel mic de cit lustruit, =i,]n mai pu\in decât s-ar spune, lada]ncepu s[se cutremure sub hor[itul cu multe gorgoane, izvorât din organul puternic al p[rintelui Gherm[nu\]...

Adâncurile t[cute =i largi ale miezului de noapte se umplur[deodat[de glasul jalnic =i prelung al clopotului...

“Vivos voco”...¹

+i c[lug[rii, ca umbre negre rupte din]ntuneric, se mistuiau]n u=a luminat[=i larg deschis[a bisericii...

“Mortuos plango”²

+i p[rintele Gherm[nu\] dormea dus pe lada de Bra=ov...

“Fulgura frango”³

¹ “Pe vii]i chem”...

² “Pe mor\i]i plâng”.

³ “Fulgere frâng”.

+i hor[itul de tunet al p[rintelui Gherm[nu\] era parc[sf[râmat,]n r[stimpuri, de urletul de aram[al clopotului...

Ce mic =i netrebnic era p[rintele Gherm[nu\]! !...

Nu-i vorb[, c[lucru tocmai mare nici eu nu eram!

Când =i cum, n-a= putea spune, destul c[m[trezii culcat]n pat, =i vârat sub oghealul de buhur ro= al p[rintelui Gherm[nu\], cu capul pe perna]mbr[cat[cu cit]nflorit... Suflasem]n lumânare... Adormii.

Nu =tiu hot[rât dac[=i]n timpul somnului \inusem sau nu ison p[rintelui Gherm[nu\], c[ci totul trecu *in ictu oculi*¹, dup[cum toate trec, când se nimice=te con=tiin\ a vie\ii reale.

M[trezii cu soarele sus =i cu p[rintele Gherm[nu\] nic[ieri; iar]n locul unde dormise el, pe lada de Bra=ov, straietele lui mai de zile mari st[teau a=ezate =i frumos p[turite, având deasupra lor, spre str[juire, nelipsitul com[nac nou]mbr[cat cu =iac cafeniu.

Cea]ntâi vizit[pe care o f[cui, ie=ind din chilie, fu la Piscicu\ a sub =opron. Când]mi sim\i pasul,]ntoarse capul =i se uit[la mine cu toat[bun[tatea inteligent[a ochilor s[i negri =i mari.

P[rintele Gherm[nu\] avuse grij[, de mânecate, s[-i pun[dinainte un alt maldac de iarb[proasp[t[=i]nflorit[.

Pe o porti\ de dindos, ie=ii]n gr[dinile largi ale schitului. Din vale =i pân[-n zare, cât puteai prinde cu ochii, pe]nclinarea lin[a costi=ei, copaci roditori de toate soiurile r[s[reau de la brâu]n sus, din fâna\ul]nalt =i]nflorit; iar frunzi=ul lor puternic, cu sclipiri de poleial[verde-nchis[, se cl[tina domol]n aerul limpede =i larg, sub adierile u=oare =i nev[zute ale unui vânt de r[s[rit; sub mângâierile acelora=i adieri, fâna\ul adânc se ml[dia]n valuri molatice, cu scâteieri de rou[aprins[]n lumin[de soare... Glasul sec al ierburilor trezite de vânturi umplea dep[rt[rile, =i fluturi rari, alba=tri sau galbeni, ca atâ\ia fulgi de cer sau de lumin[,]nsufle\eau v[zduhurile cu zborul lor nestatornic...

¹ }ntr-o clip[.

Cu greu, dar totu=i urcai, ca]not, prin această[mare adânc[de flori, pân[pe sprânceană]nalt[=i arcuit[a colinei. }n fund, departe spre apus, mun\ii peste care c[]casem se desf[=urau pân[dincolo de hotarele ochiului, ca un nem[rginit amfiteatru fr[]mântat parc[de valuri uria=e, peste a c[]ror]ntindere viorie r[s[]ritul aruncase un v[]l str[veziu =i fin, \esut din raze sub\iri de soare... Jos,]n vale, schitul se tupil[dup[dese =i]nalte pâlcuri de verdea\ =i, numai prin rari=tea frunzi=ului mi=c[]tor, albea\ a curat[a chiliilor mai str[b[]tea, sclipind pe furi=, pân[la mine; iar]n de=ertul cerului, crucea singuratic[a turnului bisericii se]n[]\a neclintit[, ca o stea scânteietoare t[]iat[pe un fund de azur... Spre dreapta, din v[]ile umbroase ale mun\ilor Taz[]ului, cu piscuri pierdute]n pulbere de lumin[, negurile albe se]n[]\au spre v[]zduhuri =i=i topeau]n aer cre=tetele lor, ca fumul ce s-ar ridica din o jertf[colosal[, aprins[de natur[pe altarele sale pentru Atotputernicul s[]u Ziditor!... O fă=ie cotigit[=i lung[f[r[sfâr=it de aburi str[vezii =i albi]nsemna, din apus spre r[s[]rit, cursul f[r[odihn[al Nichitului, =i numai sclipiri scurte =i fug[]toare de lumin[vie mai v[]deau pân[la mine lunecarea lui gr[]bit[=i fatal[... +i peste toat[această]ncremenire str[]lucit[=i imens[, ca peste]ntâile ape ale Crea\iunii, un singur spirit mai plutea... era spiritul meu... +i]n sânul acestei firi r[s[]rite ca sub puternicul "Fiat" al lui Dumnezeu, o singur[inim[mai b[]tea... era inima mea!...

.....

Venisem la schit cu hot[]rârea s[] stau câteva zile, f[r[] s[] pun la socoteal[firea mea nestatornic[=i iubitoare de pribegie... +i când]mi aruncam ochii spre negurile mun\ilor din miaz[]zi =i când]nchipuirea mea str[b[]tea]n taina lor adânc[=i lini=tit[, mi se p[]rea c[] ceva m[] soarbe, c[]]ntreaga mea fiin\[se sub\ie, ca supt[de o gur[nev[]zut[, =i c[] nu r[]mânea din ea decât ceva sec =i

ne]nsufle\it. Niciodat[n-am sim\it mai aievea]ndoita alc[tuire a f[pturii mele, decât atunci când am privit din dep[rtare taina ademenitoare a pustiului =i a singur[t\ii..

A doua zi diminea\[, odat[cu zorile, leg[nat de eterna gebea a Pisicu\ei, m[]ndreptam spre t[riile neguroase ale mun\ilor din miaz[zi.

SINGUR

— Domnule,]mi zisese p[rintele Gherm[nu\ la plecare, nu era r[u s[mai fi z[bovit d-voastr[câteva zile la noi, c[-i tocmai la primenitul luminii =i vremea poate s[se schimbe; =i de v-a apuca ploaia-n p[dure, apoi are s[v[fie greu de tot; =i, mai ales, cum nu cunoa-te\i d-voastr[drumul, se poate]ntâmpla s[r[t[ci\i, c[potecile se taie =i se-ncruci=eaz[]ntre ele, de nu le mai dai de cap[t.

— Cu-atâta mai bine, p[rinte Gherm[nu\,]i r[spusesem eu]nc[lecând, c[doar n-am plecat de-acas[cu gândul s[merg pe drum b[tut =i nici n-am f[cut]nvoial[cu stihiiile ca s[=i ieie c[ciula dinaintea mea; treaba potecilor, s[se taie =i s[se]ncruci=eze]ntre ele cât or pofti; =i treaba luminii, s[se primeneasc[, dac-o gâdile-ntre spate.

— C-apoi drept \i-oi spune, domnule, c[chisnovat om mai e=ti.

De eram sau nu chisnovat, treaba p[rintelui Gherm[nu\; iar de nu-mi p[sa de]ncruci=atul potecilor =i de primenitul luminii, aceasta era treaba mea. +i cum s[nu fi fost treaba mea, când, mai ales, desagii mei se lecuiser[pe deplin de oftiga de care z[cuser[=i=i rec[p[taser[din nou vechea =i]mbel=ugata lor rotunjime... Pentru leafa pe câteva luni]nainte, p[rintele Gherm[-nu\]ngr[m[dise, pe fundul unuia dintr-]n=ii, foi late de podbal rotund, pe care st[teau a=ternute =i mumificate, dup[cum pe fiecare aici le apucase vremea =i le]ncremenise fierbin\eala vetrii, popoare]ntregi de zgl[voace c[p[\ânoase =i de boi=teni cu ochii holba\i. O leg[tur[cu felii de pere =i de mere zvântate la soare, mai pântecoas[decât un egumen, \inea cump[n[,]n cel[lalt desag, zgl[voacelor =i boi=tenilor dimpotriv[; =i, tot pentru

cump[neal[,]mp[r]ise p[r]intele Gherm[nu\[, de o parte =i de alta, ou[le r[scoapte de la g[inile unui sat]ntreg; iar golurile dintre calabalâcul meu de tot soiul erau]ndeplinite cu nuci guralive, care frecându-se]ntre ele, tu=eau]n cor =i]n caden\[, b[tând parc[tactul gebelei leg[nate a Pisicu\ei mele. Pisicu\,a, de alt[parte, nedumerit[asupra g[l]giei ce se f[cea]nd[r]tul s[u,]ntorcea capul din când]n când =i]mpungea cu botul]n desagi, ca =i cum ar fi voit s[pun[nucile la ascultare; nucile]ns[, ca =i cum i-ar fi f[cut]n ciud[, tu=eau mai tare =i \ipau mai ascu\it. Iar de cumva se oprea]n loc =i se scutura, voind s[arunce cât colo acel bucluc de la spatele sale, nucile \ipau =i mai ascu\it =i f[ceau o g[l]gie infernal[; =i astfel Pisicu\,a, neputincioas[=i dezn[d]jduit[, dup[ce st[tea un minut pe gânduri,]=i relua, indignat[, gebeaua]nterrupt[, iar nucile, scoborând glasul, tu=eau]n cor =i]n caden\[=i b[teau]nainte, vesele parc[, tactul gebelei leg[nate a Pisicu\ei mele. Vreo trei pâini cu gingini aspre =i un =ip de rachiu c[lug[resc, cu]ngrijire astupat =i pus la loc mai de fereal[, alc[tuiiau, cu]ndestulare =i prisosin\[, proviantul de drum al pribegiei mele.

— Iaca, domnule, mai zise p[r]intele Gherm[nu\[, vârându-mi =i o secure]n desagi, iaca, poate s[ave\i nevoie de t[iat vreun lemn pentru foc ori pentru alt[ceva... Nu =tii cum vine vremea]n p[dure; când pleci la drum, nu-i r[u s[te]ngrije=ti de toate...

Bietul p[r]inte Gherm[nu\[!... Ar fi fost]n stare s[-mi dea =i rasa din spate... Atâta dragoste prinsese el pentru mine]ntr-un timp a=a de scurt!...

— Foarte mul\umesc, p[r]inte Gherm[nu\[, foarte mul\umesc, mai r[mâi s[n[tos =i s[ne vedem cu bine, zisesem eu, dând c[lcâie Pisicu\ei.

— S[merge\i s[n[to =i Domnul s[v[aib[]n paza sa,]ncheiese p[r]intele Gherm[nu\[,]nchinându-se pân[la p[mânt =i ridi-când mecanice=te dreapta spre com[nac, ca =i cum ar fi voit s[=i ieie c[ciula din cap.

+i leg[nat de eterna gebea a Pisicu\ei, m[]ndreptam, odat[cu zorile, spre t[riile dimpotriv[ale mun\ilor din miaz[zi.

Iar când, din dep[rtare ca de-o b[taie de pu=c[,]ntorsei capul =i m[uitai]nd[r[t, z[rii pe p[rintele Gherm[nu\]n poarta schitului, stând]nc[neclintit =i uitându-se cu jind]n urma mea; apoi, cenu=iu =i m[runt cum era, se topi]n zarea cenu=ie a dep[rt[rii...

Mergeam singur =i t[cut.

Respira\ia aburoas[=i nem[rginit[a nop\ii aruncase un lin\oliu sub\ire =i str[veziu de neguri albe peste pâr[ul care, tremurând parc[de frig pe pietrele-i reci, luneca cu murmur gr[bit =i, ca o]ngust[n[fram[]ntins[pe lungul nesfâr=it al v[ii largi,]=i pierdea cursul]n taina dep[rtat[a r[s[ritului...

Noianul de lumin[trandafirie al zorilor cuprinsese tot cerul din calea soarelui ce se vestea, iar peste adâncurile albastre ale v[zduhului, ca ni=te iu\i =i trec[toare gânduri amare ce ar fi umbrit]n r[stimpuri ochiul nem[rginit =i limpede al lui Dumnezeu, fulgi singuratici de nouri albi, tiv\i cu lumin[pe margini, lunecau molatic =i t[cut pe dep[rtate =i nesim\ite adieri de vânturi... Firea toat[p[rea cuprins[de o solemn[]ncremenire =i florile r[zle\e care]nsufle\eau]ntinderea cu multe fe\e a prundi=ului mort, sfioase =i nemi=cate,]=i]nclinau spre p[mânt fruntea lor str[lucit[, sub greutatea scâteietoare a bob\ivelor de rou[... Ai fi zis c[fecioarele]=i plecau cu evlavie spre]nchinare,]n templul sfânt al Naturii, capul lor virginal]n fa\a Celui-Atotputernic...

Iar spre t[riile cerului]nalt, ca =i atâtea f[clii aprinse de f[ptur[]n cinstea Ziditorului s[u, se ridicau, drepte =i neclintite, vârfurile ascu\ite ale brazilor, poleite de]ntâile raze ale soarelui curat =i rece...

+i glasul de pretutindeni al t[cerii sfinte =i netulburate, ca =i o cântare umilit[de laud[, izvorât[din adâncul inimii neprih[nit al firii, se]ndrepta,]n accente misterioase, c[tre]ndurarea f[r[de hotare a Celui-Prea]nalt. . .

.....

L[sasem de mult]nd[r[tul meu orice urm[de via\ omeneasc[=i, rezemat pe cuno=tin\ele geografice ale Pisicu\ei, urcam]n pas de voie =i f[r[grij[sui=ul când mai repede, când mai tr[g]nat al câte unei poteci, ce=î furi=a =erpuitu-i umbros sub taina netulburat[a p[durilor... N-am fost niciodat[grozav de tare]n =tiin\ă gromolnicelor =i nici]n a mâinii lui Damaschin; =i putea, prin urmare, lumina s[se primeneasc[, f[r[=tirea mea, oricât ar fi poftit =i, tot f[r[=tirea mea, s[=i]ncrunte cerurile sprânceană =i s[=i verse urgia lor asupra capului meu... Ceea ce]ns[]ncepea s[se adevereasc[erau potecile, care — dup[spusa p[rintelui Gherm[nu\ — se]ncruci=au =i se t[iau]ntre ele, de nu le mai d[deai de cap[t...]

+i, de=i]n]mprejur[ri grele filozofia nu m-a p[r[sit, cu alte cuvinte, de=i eram]ncredin\at c[=i potecile, ca orice lucru]n lumea asta trebuiau s[aib[mai la urm[un cap[t =i un sfâr=it, totu=i o nem[rginit[=i neputincioas[ciud[m[cuprindea când vreuna din ele, cu apuc[turile ei de femeie viclean[, m[purta dup[voie =i de nas pân[la hotarele murelor sau ale ciupercilor, =-apoi deodată[, ca =i cum cineva i-ar fi t[iat capul, se curma,]=i d[dea sufletul =i murea la marginea vreunui desi=]ncâlcit =i]ntunecos al p[durilor...

Ce s[faci]n asemenea]mprejur[ri?... Stai nedumerit =i, cel mult, dac[-i este]ng[duit s[dore=ti de a te afla =i tu sub pielea biblic[a vreunui profet, spre a-\i fi =i \ie dat s[pui soarelui mâna la piept, s[-l]ntuie=ti]n loc pe ceruri =i s[-l]ndatore=ti de a nu se mi=ca un pas mai mult, p[n[ce nu vei fi g[sit o potec[cinstit[=i f[r[viclenie]n suflet, care s[te scoat[cu ziua la vreun limpezi=.

Astfel m[socotii foarte jignit de p[rtinirea drept[\ii cere=ti, care h[r]ze=te darurile atotputerniciei sale numai celor ale=i... Dar,]n sfâr=it, ceva trebuia s[fac, =i f[cui! m[l[sai la pronia]ntâmpl[rii, un fel de zeităte oarb[, dar care vede mult mai bine decât zeit[\ile cu ochi =i cu care totdeauna m-am]n\eles ca =i cu un vechi =i credincios prieten...

Mul\umit[deci acestei zeit[\i prielnice mie, m[trezii peste pu\in cu Pisicu\[\ cu tot]n inima unor codri de dou[ori seculari, de unde orice urm[de potec[aproape disp[ruse de sub copitele Pisicu\ei...

Desc[lecai s[odihnesc...

+i de unde m[a=teptam ca florii reglementari de groaz[ai pustiului =i ai singur[t[\i s[-mi str[pung[inima cu un fier aprins, dimpotriv[, o lini=te senin[, un soi de cereasc[beatitudine]mi cuprinse fiin\va mea]ntreag[... O p[tur[groas[de]ntuneric greu]mi p[ru c[se desprinde =i c[mi se ridic[de pe suflet =i de pe inima mea care, u=urat[ca de sub lan\urile zgomotoase ale unei grele]nchisori,]ncepu s[bat[]n voie, cuprins[de sim\iri str[ine de dânsa pân[atunci... +i de ce n-ar fi fost a=a? Oare nu scuturasem eu de pe suflet =i de pe inim[grijile cic[litoare =i ridicole ale vie\ii de toate zilele? Oare din ochii mei nu se =tersese, ca prin descântec, priveli=tea de=[n\at[=i vrednic[de mil[a nemerniciei =i stric[ciunii omene=ti? Nu eram eu slobod s[cuget, s[simt, s[râd, s[plâng, s[\ip, s[m[mi=c sau s[m[dau de-a tumba]n toate chipurile =i dup[toate]mboldirile nestrunit ale propriei mele firi? Cine avea mai nem[surat[putere decât mine asupra nem[rginirii mute =i solemne a singur[t[\i =i a pustiului? Mi se p[rea c[firea]ntreag[, de la \ân\ar =i pân\la urs, datoare era s[cinsteasc[]n mine pe regele s[u atotputernic; c[ci singurul st[pânitor de obâr=ie divin[eram numai eu]n ceasul acela!

.....

]nc[lecai =i]ncepui a urca la deal pe drum aproape f[r[de urm[... Pisicu\va se opintea din greu =i r[sufla des... Deodat[se opri, ca tr[snit[, din mers =i eu tres[rii ca de=teptat f[r[de veste din somn. O stânc[ame\itor de]nalt[=i dreapt[ca un perete c[zuse parc[n[prasnici din cer =i t[iase capul drumului pe care urcam la deal... Iar]n timp ce eu m[sc[rpinam, de ciud[,]n cre=tetul capului =i peste p[l[rie, Pisicu\va, fiindc[nu se putea

sc[rpina =i ea ca mine, cu copita, apoi cu potcoava =i tot de ciud[sc[rpina =i ea p[mântul din care pietre m[runte, m[cinându-se =i ciuruind, curgeau de-a rostogolul la vale.

Dar, cum nu po\i, cu ciuda =i cu sc[rpinatul, s[]ndupleci pe o stânc[f[r' de inim[=i f[r' de suflet s[\i se dea din drum]n l[turi =i s[-\i deschid[calea mai departe, de aceea =i Pisicu\`a =i eu, dup[o scurt[, dar temeinic[chibzuin\[, ne hot[râr[m s[l[s[m]ncolo =i ciud[=i sc[rpinat =i s[a=tept[m cu r[bdare voile mai blânde ale]ntâmpl[rii... +apoi era =i timpul. Soarele mai c[p[=i=e peste r[scrucile cerului =i foamea, care se]nvârte=te — se vede —]n jurul omului, ca =i soarele]n jurul p[mântului, sosise =i ea drept r[scrucile stomacului meu =i, f[r[]ndoial[, c[=i drept r[scrucile stomacului Pisicu\`ei...

N-aveam din\ii Zgrip\uroaicei din poveste =i, prin urmare, nu puteam sfredeli stâncă r[s[rit[]n calea mea, spre a trece mai departe; de aceea hot[râi s[m[opresc =i s[-mi fac aici zilnicul =i obi=nuitul meu popas. Desc[lecai, d[dui jos toat[povara din spatele Pisicu\`ei,]i luai frâul din cap =o l[sai slobod[, spre a=i c[uta de suflet, ceea ce, de altmintrelea, m[hot[râi s[fac =i eu... +i, cum m[uitam]n toate p[r\ile, ca s[fac mai aproape cuno=tin\ cu locul h[r[zit mie de]ntâmplare pentru vremelnicul meu popas, m[]ncredin\ai]nc[o dat[c[tot]n\elepciunea]ntâmpl[rii cârmuie=te =i reguleaz[rostul]ntreg al tuturor lucrurilor...

Dreapt[cum era stâncă, de parc[era tras[la cump[n[, avea totu=i jos =i cam la mijloc o scobitur[destul de adânc[,]n care cineva s-ar fi putut ad[posti]n larg, pentru orice]mprejurare. Pe cât de sus se pierdea cre=tetul ei acoperit de p[duri]n adâncul cerului, pe atât, de la fa\`a potecii,]n jos, se deschideau, pe dreapta =i pe stânga, spre fundul p[mântului, dou[pr[p[stii cu adâncimi feroase, ple=uve, aspre =i cu povârni=uri stâncoase, unde zmeuri=ul lui Dumnezeu cre=tea]n deplina =i netulburata lui voie; cu alte cuvinte, pe lâng[proviantul meu de ou[, de zgl[voace =i de nuci,]nlesnit mie de p[rintele Gherm[nu\ cu atâta d[rnicie,

Întâmplarea]mi mai punea la]ndemân[=i zmeura r[coritoare =i]mb[ls[mat[a mun\ilor s[i... Foarte bine! "Dar, m[gândeam eu, unde se afl[zmeur[=i stânci, acolo se \in =i ur=ii"; =i, drept vorbind, eroismul meu se sim\ea cam la strâmtoare, când mi-nchipuiam c[vreun moroc[nos sihastru al pustiului putea veni la mine foarte grav =i pe patru labe ca s[m[]ntrebe de s[n[tate, pe mine, care n-aveam decât dou[!... +i,]ntr-un punct anumit, mi se p[rea chiar c[zmeuri=ul e vânzolit de o vietate puternic[, ba... mi se mai p[rea c[=i un morm[it, plin de rele prevestiri, str[bate dep[rt[rile pân[la mine... Era vântul care cl[tina]ntinderea trandafirie =i plîn[de soare a smidului de zmeur[, =i poate c[vreun brad sau paltin, cu]ncheieturile sl[bite de b[trâne\e, se leg[na scâr\ând la suflarea aceleuia=i vânt... Din]nchipuire se na=te frica, din judecat[b[rb\ia... Cea]ntâi ve=nic era cu mine, cea de a doua... mai pe apucate. Totu=i, pân[ce s[-mi iau m[surile pentru ce era s[fie mai târziu, g[sii cu cale s[-mi a=ez]n scobitura stâncii tarhatul meu]ntreg =i s[priponesc pe Piscu\va]ntr-o a=ez[tur[mai larg[=i plîn[cu iarb[]nalt[, de pe povârni=ul uneia din pr[p[stii; c[ci, de-a= fi l[sat-o slobod[, apoi, fantastic[cum era =i iubitoare, ca =i mine, de pribegie, s-ar fi luat dup[florile ce scânteiau pe nem[rginirea pr[pastiei,]n lumina soarelui de amiaz[, =i s-ar fi pr[bu=it la vale de pe vreuna din nenum[ratele muchii de stânc[, ce st[teau ascunse cu viclenie sub ad[postul de umbr[netulburat[al ierburilor]nalte...

... +i s[fi]ndr[znit cineva s[t[g[duiasc[c[toate cele nou[fericiri nu d[duser[peste mine!... Dezlegai desagii, scosei dintr-]n=ii vestitul meu prosop =i, a=ternându-l pe iarb[, la intrarea vremelnice mele locuin\e, în *propatulo*¹, cum ar zice antichitatea,]l ridicai sau, mai degrab[,]l scoborâi la treapta de fa\ de mas[... Am, câteodat[, =i eu toanele mele de lux; decât mi se]ntâmpl[aceasta tocmai atunci când lucrul se potrive=te mai pu\in... Iar

¹ La vedere.

când m[g[sii a=ezat turce=te dinaintea]mbel=ugatului meu osp[\ cu tot soiul de merinde, m[sim\ii foarte nenorocit c[nu am prilejul de a pofti la masa mea pe vreun nevoia= de rege sau]mp[rat, care — o dat[m[car]n via\a lui — nu s-a]nvrednicit s[m[nânce o singur[frunz[de podbal, cu zgl[voace cu tot, s[guste rachiu c[lug[resc cu mirodenii de inipere =i izm[crea\, sau cel pu\in s[se fi lungit]ntr-un cot, f[r[de grij[, pe iarba verde =i]nflorit[de pe r[scrucile p[mântului!...

Sfâr=ii osp[\ul meu cu mere zvântate =i cu nuci, adic[cu fructe, =i deci dup[toate regulile]nalte ale celei mai rafinate gastronomii. Strânsei r[m[=i\ele prânzului]n desagi =i vârai desagii]n fundul scobiturii...

Nu =tiu cum, dar m[sim\eam parc[“la mine acas[“; =i fiindc[oricine, la casa lui, trebuie s[fac[=i ceva gospod[rie — apoi,]n lips[de covoare de Persia, a=ternui pe jos poclada de sub =a, rezemai =aua]n chip de pern[lâng[unul din pere\ii l[turalnici al scobiturii, aninai frâul la intrare,]ntr-o a=chie mai r[s[rit[de stânc[;]n alta, =i tot la intrare ag[\ai mantaua; ba mi se pare c[, cu un târ= de brad]n loc de m[tur[, f[cui =i ceva cur[\enie pe dinaintea u=ii... +i dac[st[pâna ar fi fost acas[, a= fi crezut c[]ntâmplarea]ndreptase pa=ii lui Ulise spre pe=tera zei\ei Calipso... Setea m[cuprinse; scoborâi]n zmeuri=ul din care Piscu\a nu=ii ar[ta pe deasupra decât numai vârful urechilor =i, cu zmeur[]mb[ls[mat[=i r[coritoare, o astâmp[rai =i pe dânsa.

T[iat]n fa\ de trufa=a =i imensa stânc[aerian[,]ncins pe laturi de cele dou[pr[p[stii, ar fi trebuit, ca s[pot merge mai departe, sau s[m[]nal\ la ceruri zburând, sau s[m[cobor]n Tartar de-a rostogolul; dar, fiindc[nu eram gata]nc[pentru nici unul din aceste dou[soiuri de c[l[torie, amânai pentru mai târziu =i pe una =i pe alta. R[m[sei deci locului; cu alte cuvinte, de=i a= fi putut ie=i din]ncurc[tur[]ntr-un chip oarecare, m[hot[râi totu=i s[m[folosesc de ad[postul h[r[zit mie de pronia]ntâmpl[rii =i s[a=tept aici voile mai blânde ale ei. +i aceasta cu atât mai mult,

cu cât, dac[jum[tate din prorocirile p[rintelui Gherm[nu\], cea cu potecile, se adevărase, de ce adic[nu s-ar fi adevărat =i cealalt[jum[tate, cu primenitul luminii? C[ci luna, m[car c[e lun[, dar mai la urm[e tot femeie; =i s[te fereasc[Dumnezeu de primenitul femeilor!... Cu ce mai de nouri gro=i =i nestr[b[tu\i ochiului iscoditor nu era s[astupe =i s[z[vorasc[ea u=ile cere=ti ale sanctuarului s[u de misterioas[primeneal[!... Cât[ap[din v[zduhuri nu era s[-i toarne sfântul Ilie din cap spre a se la =i a se cur[vi de rugina groas[, l[sat[de negurile nop\ilor pe fa\ a ei b[laie =i]n p[rul ei blond! Cât[hodorogeal[de tunete, ce mai vânzoleal[=i tr[nc[neal[de pretutindeni nu era s[zguduie, din temelie, gospod[ria cereasc[!... Câte lumini nu trebuiau s[-i aprind[fulgerele]nainte a oglinzilor ei de senin, spre a=i cerceta mai cu de-am[nuntul]n ele gre=urile chipului s[u gr[suliu =i sprâncenat!... +i când te gândesc[eu]ntru nimica nu eram vinovat s[duc]n spate urm[rile acestei cochet[rii cere=ti!... Aprinsei o \igar[=i m[lungii]ntr-un cot dinaintea vizunii mele...

]n golul]nalt de sub picioarele mele, se]ntindea spre r[s]rit noianul f[r] hotar al mun\ilor pitici, ce=i ridicau cu sfial[parc[piscurile lor viorii =i v[paia de aur a soarelui]nfl[c]rat; aburi u=ori =i str[vezii, ca o re\ea alburie =i sub\ire de a\ de paing[n,]mpânzeau imensitatea nem[rginirilor de=erte... Albastrul =ters al v[zduhului topit ap[sa greu peste p[mânt, iar sub ar=i\ a covâr=itoare a miezului zilei, vântul adormise obosit; frunza codrilor nu se cl[tina =i t[ceera netulburat[]=i]ntinse pretutindeni ne\rmurita ei st[pânire... Inima lucrurilor]ncetase de a mai bate =i o sincope[colosal[ai fi zis c[t[iase suflarea]n pieptul uria= al Naturii... Moartea p[=ise parc[peste hotarele vie\ii =i via\ a se tupilase]n adâncurile cele mai dinl[untru ale firii]ncremenite... +i cine =tie cât[filozofie nes[rat[=i cât[poezie sfor[itoare n-a= mai fi f]ptuit eu cu gândul]n fa\ a amor\itei vie\i universale, dac[pronia cereasc[nu m-ar fi d[ruit cu o nepre\uit[]nsu=ire: ori de câte ori m[g[sesc]n fa\ a priveli=tilor mari ale Naturii lini=tite, m[

cuprinde numaidecât sau melancolia, sau... somnul, dou[st[ri ale persoanei mele,]ntre care niciodat[n-am f[cut deosebire; c[ci dup[cum melancolia e somnul sufletului, tot a=a somnul e melancolia trupului; =i fiindc[nu-mi era somn, m[hot[râi s[r[mân melancolic...

Umbra stâncii mele de ad[post]nmormântase]mprejur[rile dep[rtate]ntr-un soi de amurg prea timpuriu, care-=i]ntindea lini=tea sa netulburat[pân[la hotarele luminoase ale zilei ce ardea]nc[]n toat[puterea canicular[a razelor soarelui... O suflare de vânt r[zlea\]=i molatic[, furi=ându-se din ascunz[toarea-i r[co-roas[de frunzi=]ntunecos, se ab[tu f[r] de veste peste]ntinderea]nflorit[din fa\ a mea; iar sub mângâierea u=oar[=i trec[toare, florile]=i plecar[spre p[mânt fruntea lor dr[g]la=[, ca sub farmecul unei s[rut]ri cu dor a=teptate; =i poate c[ceea ce str[lucea]ntre foile albastre ale uneia din ele era o pic[de rou[sau... poate chiar o lacrim[de bucurie sau de durere... Oare Ziditorul a toat[f[ptura n-a a=ezat câte-o scânteie de via\]=i de sim\ire]n fiice lucru, de la om =i pân[la firul de nisip?... De ce dar n-ar plânge florile sau nu s-ar tângui cu glasuri de vânt? +i de ce,]nc[, n-ar geme râurile cu eterne suspinuri de ape?... +i era]n ceruri atâta str[lucire, pe p[mânt atâta lini=te sfânt[!...

Un sfor[it puternic =i un nechezat ascu\it al Piscu\ei rupse firul melancolic al cuget[rilor mele =i m[f[cu s[sar gr[bit =i drept]n picioare =i s[alerg iute lâng[dânsa; poate c[sim\ise ceva... Cercetai cu de-am[nuntul]mprejurimile... nu era nimic...

Ba cu una, ba cu alta, soarele se plecase sim\itor]nspre apus, =i]ntunericul peste curând avea s[soseasc[. M[pusei deci]n cale s[-mi iau m[surile pentru siguran\ a deplin[a popasului meu de noapte, lucru pentru care, de altmintrelea, aveam]nc[destul[vreme la]ndemân[... Securea p[rintelui Gherm[nu\], ajutat[de puterea s[lbatic[a bra\elor mele, f[cu minuni... }n mai pu\in decât s-ar crede, p[durile]mprejmuitoare z[ceau doborâte la p[mânt!... +i iar[=i,]n mai pu\in decât i-ar trece cuiva prin minte,]n fa\ a

pe=terii mele =i pe]ntinderea trebuitoare, p[]durile desfiin\ate se pref[]cur[]ntr-un val]nalt =i nestr[]b[]tut de trunchiuri de copaci,]ncâlcite la un loc cu crengile lor. Pari lungi =i de=i, b[]tu\i pân[] la p[]mânt]n mijlocul valului, str[]juiau drep\i =i neclinti\i, cu vârfurile lor ascu\ite, creasta zburli\it[] a]nt[]riturilor mele; iar]ntre peretele stâncii =i unul din capetele arcuite ale valului meu, l[]sai o strâm\it[] deschiz[]tur[, ca loc de intrare =i de ie=ire. Apoi târâii]nl[]untru un munte]ntreg de vreascuri =i de usc[]turi, care ar fi fost]ndeajuns s[] hr[]neasc[] pentru ve=nicie focul nestins pe altarele Vestei...

N-aveam chip, n-aveam cu ce, dar]ntr-un par mai]nalt a= fi aninat =i clasica]n=tiin\are, pe care Romulus cu atâtea mii de ani o]nfipse,]nainte de mine, pe zidul cet[]\ii sale: *Morietur quicumque transiliet moenia mea...*¹ +i iat[]-m[] deci]n stare s[] stau de vorb[, peste gard bine]n\eles, cu orice sihastru moroc[]nos =i cu patru labe al pustiului mun\ilor, ba chiar, la nevoie, s[] am destul[] vreme de a-i frige =i ochii cu t[]ciuni, de cumva s-ar fi]ncumetat la vreo c[]lcare de domiciliu... +i dac[] mai pui la socoteal[] securea, adic[] toporul p[]rintelui Gherm[]nu\[, =i cele =ase focuri ale revolverului meu cazon, apoi]n\elege oricine c[] m[] g[]sii]ndrept[]\it, dup[] ce-mi sfâr=ii treaba, s[] m[] primblu =uierând, cu mâinile la spate, pe dinaintea iscusitelor mele ispr[]vi, =i s[] gust]n pace deplin[] fericirile netulburate ale singur[]t[]\ii... Iar când cele de pe urm[] raze ro=ietice ale soarelui de apus poleiau]nc[] hotarele de r[]s[]rit ale dep[]rt[]rilor neguroase, dezlegai pe Pisicu\ a din pripon =o vâra]ntre]nt[]rituri;]i smulsei din zmeuri =i-i adusei, pentru noapte, un bra\ zdrav[]n de iarb[] fraged[] =i]nflorit[, astupai intrarea cu trunchiuri de copaci bine]n\epenite =i pusei, cu chipul acesta,]ntre mine =i pustiul, o stavil[] nestr[]-b[]tut[]... Eram acas[] la mine.

¹ Oricine va trece peste zidurile mele va muri.

Curând sc[p]t[]=i soarele dup[] cele mai de pe urm[] trepte ale apusului, iar Dumnezeu umplu,]n urma lui, cu]ntuneric, cupa imens[] a haosului s[u, de la cele mai de jos adâncuri ale p[mântului pân[] la marginile cele mai deasupra ale cerurilor... +i formele schimb[]toare ale lucrurilor se topir[] =i se mistuir[]]n noapte ca]ntr-o mare]ntunecoas[] =i f[r] de margini... Ceasul de pace =i de lini=te sun[] t[]cut de pretutindeni, =i Firea amor\it[]]=i plec[] spre odihn[] capul s[u... T[]cerea]=i]ntinse adâncul tainei sale pân[] la hotarele cele mai de pe urm[] ale nesfâr=itului, iar din]naltul cerurilor mâna]ndur[]toare a Celui-Preaputernic aprinse milioanele sale de stele =i, cu lumina lor str[lucitoare, c[l]uzea, pe drumul fatal al ve=nicei sale pribegii, calea oarb[] a p[mântului... Susurul domol, prelung =i nehot[rât al t[]cerii mute se ridica peste abisuri, ca o cântare fermecat[] de leag[n, =i lumina dormeau duse pe bra\le imense de]ntuneric... Iar peste tot =i peste toate, se aprinse la r[s]rit, ca o candel[] de str[juire, luna plin[] a sfâr=itului de iulie =i, prin rari=tea neagr[] a p[]durilor,]=i trimise pân[] la mine]ntâile luciri fantastice =i mi=c[]toare ale razelor sale argintii, piezi=e =i reci... }mi descoperii capul =i, plecându-mi fruntea]nainte r[s]-ritului,]mi f[]cui semnul crucii...

M[] culcai =i adormii repede.

Când m[] de=teptai a doua zi, numai dup[] o clip[] parc[] de somn, b[]gai de seam[] c[] soarele fusese cu mult mai harnic decât mine, c[]ci se p[]rea c[] se]n[l]ase pe ceruri]n vârful degetelor =i, de peste]nt[]rituri, se uita furi= la mine, tocmai]n fundul pe=terii. Focul somnoros mistuia, fumegând, cel de pe urm[] t[]ciune; Pisicu\,a, cu câteva fire de iarb[] afar[] din bot, dormita pe toate cele patru picioare ale sale... D[]dui]n l[]turi stavila de la intrare =i ie=ii afar[] din... vizunie. Lini=te netulburat[]]n cer =i pretutindeni! =i nici un vânt din cele patru nu=] p[r]sise]nc[] culcu=ul s[u, spre a]nvia codrii adormi\i. Peste de=ertul]nalt =i plin de lumin[] al v[]ilor adânci, numai gaia, cu \ipet fl[mând =i ascu\it, spinteca v[z]dudurile ca o s[]geat[] neagr[] =i iute. +i de=i ziua era

la]nceput, soarele totu=i ardea cu putere =i prevestea o adev[rat[
 zi de cuptor. }n zadar cercetai cu privirea]ntinderea cerurilor pân[
 la cele mai dep[rtate margini ale sale: nici o pat[de nor nu plutea
 peste seninu-i albastru =i limpede. Soarele]=i acoperise fa\ a cu
 un zabranic de aburi ro=ietici =i stihiile p[reau c[pl[nuiesc ceva
]n]ncremenirea lor. Astfel luai hot[rârea s[m[astâmp[r locului,
 pân[se va alege la o parte. Potrivit, a=adar, acestei hot[râri, urma
 s[]ndeplinesc, pe ici pe colea, unele lipsuri ale vremelnicei mele
 gospod[rii. Priponii pe Pisicu\ a]ntr-o a=ez[tur[cu iarb[]nalt[,
 mai larg[=i pe]ndelete aleas[; doborâi din nou la p[mânt alte
 p[duri seculare =i, cu trunchiuri pe care nu m[pricep cum de le
 mai putea p[mântul geui pe spatele sale, l[rgii =i]n[\ai]nt[riturile
 mele, pân[la punctul de a nu-i mai da mâna sfântului soare s[
 mi se oglindeasc[]n[\untru, decât doar la amiaz[. Vânturile tre-
 buiau s[=i sf[râme furia lor vijelioas[de neclintirea zidurilor de
 lemn ale Genuclei mele; =i fie c[ciclopul vor fi l[sat sau nu vor fi
 l[sat urme de trecerea lor pe p[mânt, =itiam]ns[c[cerurile =i
 p[mânturile vor trece, dar...]nt[riturile mele vor r[mânea!... Ori-
 cum, dar m[sim\eam mândru; =i]nc[cu drept cuvânt; de aceea
 p[=ii mai departe spre]ndeplinirea altor lipsuri deopotriv[strig[-
 toare la cer. +tiam eu, de pild[, cât[vreme era s[stau locului?
 +-apoi proviantul pe care-l aveam la]ndemân[era s[-mi fie de
 ajuns?... Atâtea probleme care se cereau dezlegate numaidecât.
 }narmat deci pân[-n din\i, =i cu parul cel ascu\it]n dreapta, plecai
]n p[dure dup[ciuperci... Peste pu\in, m[]ntorsei cu desagii plini
 de hribi, de râ=covi =i de nicore\i; cât despre zmeur[, dac[mi-ar
 fi fost sete, n-a= fi avut decât s[]ntind mâna =i s-o culeg chiar de
 sub etichetele ursului. Dar ceea ce b[gam de seam[]n toiul tuturor
 acestor]ndeletniciri ale mele era dragostea ce prindeam, v[zând
 cu ochii, pentru via\ a de s[lbatic... Ba fu chiar un moment, când
 n-a= fi putut spune cu siguran\ dac[vreodată fusesem]n alt[
 stare decât]n cea de fa\; =i doved[despre aceasta e c[uitasem
 cu des[vâr=ire deosebitele forme ale nasului deosebi\ilor mei

prieteni din lumea cealalt[. +i mi se p[rea mie c[tot ce tr[ise alt[dat[sub ochii mei nu putuse fi dec[ât fantasmagoria bolnav[a unui vis sau, cel mult, amintirea neguroas[despre lumea fosilelor vreunei dep[rtate perioade geologice, despre care sau citisem undeva, sau]mi povestise c[ândva vreun funebru iscoditor de oseminte vechi =i antedeluviane!...

Diminea\va trecuse c[lduroas[=i sosi de-amiaza ucig[tor de arz[toare. Soarele]=i ridicase de pe fa\ z[branicul s[u de aburi ro=ietici, =i, ajuns]n r[scrucile cerurilor,]=i cump[nea, parc[neclintit, pe albastrul =ters al ad[ncurilor, discul s[u alb de lumin[topit[; iar din ceruri peste p[m[nt, ca din o sit[imens[, m[ini colosale =i nev[zute cerneau o ploaie de foc mistuitor... =i p[m[ntul p[rea cufundat]ntr-o genune de fl[c[ri... De prin ad[ncul v[ilor, de peste]n[\imea coamelor codrului, de pe]ntinderea sc[nteietoare a smidurilor]nflorite, valori str[vezii de aburi sclipitori se ridicau]n unde cre\le =i, tremur[nd]n zare, se topeau]n v[paia]nalt[a cerului aprins... }n turbarea ei canicular[, ar=i\ a miezului]nfl[c[rat al zilelor de iulie mu=ca cu din\i de foc de pretutinden[i =i]=i ostoia setea sa cov[=itoare cu cele de pe urm[pic[turi de via\[, umede =i vii, sorbite din vinele ad[nci ale lucrurilor... +i, de pretutinden[i, toate,]ntr-un susur nedeslu=it, sf[=r[iau a usc[ciune!... Codrii uria=i, ca o m[an[de vreascuri netrebnice, se zv[rcoleau neputincio=i =i]pau de usturime]n[du=it[, sub v[paia incendiului universal. Greierul, c[nt[re\ neobosit al zilelor de var[, amu\ise, istovit, sub umbra]n[\imii ocrotitoare a ierburilor; veveri\va pusese fr[au neobositei sale zburd[ncii =i, cuprins[parc[de neclintirea pref[cut[a mor\ii,]=i mistuise fiin\va sa]n]ncheietura umbroas[a unei crengi aeriene. Gaia nu mai spinteca v[zduhurile cu]p[t fl[m[nd =i ascu\it, v[ntul nu mai cl[tina frunza p[durilor, =i nici un fulg de nor nu mai]ndr[znea s[br[zdeze cu umbra-i sub\ire]n[\imile aprinse ale]mp[r\iei focului... C[ât despre mine, lungit cum st[team]n fundul cel mai din ad[nc al pe=terii mele, f[r[team[de priviri iscoditoare,]mi

f[ceam socoteal[cum a= putea]mp[rt[=i posterit[\ii dep[rtate deosebitele sim\iri pe care le]ncearc[cineva când e aruncat, de viu =i f[r[p[cate,]n gurile de fl[c[ri ale Tartarului! +i fiindc[Pisicu\ a, din iarba]nalt[]n care st[tea]nmormântat[pân[la gât, sfor[ia dezn[d]jduit, m[dusei s-o dezleg din pripon =i s-o aduc]ntre]nt[rituri. Nu m[putui totu=i opri de a nu m[desf[ta o clip[, privind la lupta uria=, ce se]ncinsese]ntre ea =i o musc[mare cu spatele lucitoare =i verzii, care n[zuia, numaidecât, s[se ad[-posteasc[de ar=i\ a dogoritoare a soarelui]n umbra umed[a uneia din n[rile ei; =i cu greu ai fi putut hot[r] care dintre amândou[erau mai iscusite]n strategie, musca sau Pisicu\ a? C[ci, dac[Pisicu\ a]=i ap[ra nasul, scuturând din cap]n toate p[r\ile, musca, nu mai pu\in, cu o precizie vrednic[de cea mai des[vâr=it[balistic[, ochea =i prindea nasul Pisicu\ ei din zbor =i se]nfunda, cu iu\ eala unei s[ge\i,]n adâncul uneia din n[rile ei; atunci Pisicu\ a sorbea =i]=i umfla pieptul s[u] puternic cu jum[tate din atmosfera p[mânteasc[; iar când aerul, astfel sorbit, era]napoiat cerului sub forma rupt[=i zguduitoare a unei furtunoase note de trombon, musca \â=nea z[p[cit[din nara Pisicu\ ei =i]i trebuia vreme pân[s[se dezmeticeasc[=i s[se descurce din ierburile]ncâlcite]n care fusese aruncat[, spre a=i g[si din nou echilibrul de lupt[... De la o vreme musca]=i schimb[planul de atac =i]ncepu s[bat[p[r\ile mai slabe ale citadelei, ca =i cum, adic[, Pisicu\ a n-ar fi avut nici picioare, nici coad[, nici din\i =i, mai cu seam[, darul nepre\uit de a=i scutura cu atâta putere pielea spatelor sale,]ncât geniul strategic al tuturor mu=telor universului la un loc ar fi r[mas neputincios fa\ de cutremurul pr[p[ditor al spin[rii =i al coastelor ei... +i, de=i eram]ncredin\at c[,]n cele din urm[, biruin\ a va cump[ni spre partea Pisicu\ ei, m[hot[râi totu=i s[intru la mijloc,]n aceast[epopee m[rea\ =i crâncen[ce se desf[=ura ochilor mei, =i dezlegând-o deci din pripon, o condusei, ca o alt[zeitare antic[, sub egida-mi ocrotitoare]nl[untrul sacrosant al]nt[riturilor mele!... Iar pornirile r[zboinice =i sânge-

roase ale mu=teii cu spatele lucitoare =i verzii se ostoir[la hotarele umbroase ale p[durii.

Soarele p[ise de mult acum peste cre=tetul stâncii mele de ad[post, =i]n[]imile din apus]=i prelungeau repede chipurile lor de umbr[deasupra v[ilor dimpotriv[. Noaptea se vestea gr[bit[din adâncuri =i luna nu p[=ise]nc[dincoace de hotarele r[s[ritului s[u. }n schimb]ns[, de sub marginile dep[rtate ale v[zduhului, de pretutindeni, nenum[rate gr[mezi vinete de nouri posomorâ\i, cu frun\i]ndr[]ne\e =i amenin\toare, se ivir[f[r[de veste =i]mpânzir[]ntr-o clip[, de jur]mprejur, linia de]mpreunare a cerurilor cu p[mântul... Ai fi zis c[imense =i negre urdii de fantome uria=e urcau,]n rânduri strânse, pe]nalte trepte de haos, spre asaltul cel mai de deasupra al t[riilor cere=ti... Un tunet r[zle\, r[s[rit din miaz[noapte, r[scoli clocotitor nem[rginirile rotunde, =i un ropot f[r[]nterupere =i nedeslu=it vestea, de pretutindeni, apropierea pr[p[stioas[a artileriei cere=ti... O puternic[suflare de vânt trec[toare =i iute, ca un glas de piere, strecurându-se printre frunzi=uri, se stinse, tânguios =i jalnic,]n nesfâr=itul umbros al dep[rt[rilor... Vijelia]=i trimisese]nainte pe cel mai ager dintre vestitorii s[i]naripa\i... +i, de peste firea]ntreag[, pân[la hotarele auzului,]ntr-o clip[se ridic[, pe mii de note discordante =i totu=i armonice, simfonia]nfrico=at[a fr[mânt[rii =i a zbuciumului universal!... Puterile adâncului se treziser[de pretutindeni =i, sub ocrotirea oarb[a nop\ii,]=i dezl[n\uir[asupra p[mântului]ngrozit furia lor pr[p[ditoare... Uraganele umplur[]gheaburile largi ale mun\ilor =i, ca ni=te imense puhoai vijelioase, se rostogoleau pr[p[stios la vale; viforul =uiera, gemea =i urla]n r[stimpuri cu glas acum de frunze spulberate, acum de codri zbuciuma\i, acum de mun\i cu furie zguduiv[pe temeliile lor de cremene etern[... Sclipirile ne]nterupte =i orbitoare de lumin[frânt[ale fulgerelor spintecau, pe linii fantastice =i nem[rginit de lungi,]ntunecimile firoase ale nop\ii]nalte... +i,]ntre cele patru hotare ale nesfâr=itului,]ntinderile oarbe tremurau cu

r[stimpuri scurte de]ntuneric =i lumin[alb[strie sub lic[ririle fug[toare =i iu\i ale focului ceresc... Fierbeau v[zduhurile =i cerurile clocoteau sub desc[rc[rile zguduitoare ale tunetelor, =i p[mântul]nfrico=at se cutremura nemernic, pân[]n cele mai din adânc ale temeliiilor sale, sub ropotul de tr[snete care c[deau asurzitoare prin]ntuneric, ca ni=te imense bombe de fl[c[ri, =i spulberau, ca =i cum ai sufla]ntr-un strop de \[rân[, frun\ile de stânci]ndr[zne\e ale celor mai seme\i dintre mun\ii s[i... +i sub zvârcolirea f[r[de margini a fr[mânt[rii =i sub urgia]ntregului zbucium al f[pturii, z[gazurile cerului se rupser[, jgheaburile adâncului se desfundar[=i, din]naltul]ntunecimilor, se pr[p[s-tuir[asupra p[mântului, cu =uier de aer sfâ=iat, potopul greu al apelor cere=ti... +i gem[tul vijeliei pustiitoare]=i amesteca simfonia sa de nimicire cu urletul rostogolirii clocotitoare a =uvoaielor p[mântului... Iar sub urgia vijelioas[a apelor, stâncile, zguduite din]n[\lime =i smulse de pe temeliiile lor de veacuri, se rostogoleau pr[p[stios]n genunile adânci ale v[ilor... =i sub izbirea lor ne]ndurat[, brazii trufa=i ai codrilor se frângeau cu glasuri de tr[snet =i umpleau dep[rt[rile]ntunecoase =i goale cu cel mai de pe urm[r[sunet prelung al pr[p[stuirii lor de veci!...

Cine =tie dac[ceasul cel grozav al]mplinirii vremilor de apoi nu sunase acum =i dac[nu era scris]n c[r\ile oarbe ale ursitei ca s[se aprind[=i s[ard[osia nem[surat[a lumilor, de la un cap[t pân[la cel[lalt? Iar temeurile firii s[se pr[bu=easc[=i s[umple, cu pulberea lor m[runt[,]ntunecimile goale =i f[r[de sfâr=it ale haosului negru, din care puterea cuvântului dumnezeiesc le scosese spre fiin\{?

Se poate... Toate se puteau; un singur lucru nu se putea: acela anume ca, odat[cu desfiin\area t[riilor f[pturii, s[se desfiin\eze =i t[riile mele...]n zadar viforul, vijelia =i uraganele se izbiser[oarbe]n cl[direa zburlit[de crengi uria=e a]nt[riturilor mele, c[ci nu izbutir[decât s[se sfâ=ie =i s[urle de durere =i de ciud[...

+i parii de sprijin ai]ngr[diturii mele de p[duri peste p[duri,]nfi]p\i pân[-n inima p[mântului =i]nal\i pân[la ceruri, cu vârfuri albe de din\i ascu\i\i, râdeau prin]ntuneric de opintirile dezn[d]d]uite ale neputin\ei lor; iar pe povârni=urile de epic[amintire, calde]nc[de eroismul Pisicu\ei =i de pornirile r[zboinice =i sângeroase ale mu=tei celei mari cu spatele lucitoare =i verzii, pânza deas[a apelor cere=ti era sfâ=iat[]n dou[de greb[nul lung =i]ngust al muntelui meu de ad[post =i, cu iu\eal[de vîfor =i cu clocotiri de tunete, se rostogolea pe dou[p[r\i spre genunile adânci ale v[ilor... +i se rostogolea cu stânci, cu iarb[, cu flori, cu zmeuri=, cu toate idilele =i iluziile Pisicu\ei mele, dar, mai ales, cu hribii, cu nicore\ii, cu ciupercile, cu râ=covii =i cu bure\ii de tot felul pe care-mi-ntemeiasem n[dejdea viitoare a]ntâmpl[toarei mele schivnicii de mai târziu...

Cum]ns[sufletul meu niciodat[n-a fost]n stare s[duc[prea mult[vreme]n spate povara ucig[toare a sublimului, =i cum pute-rile]ntunericului,]n urgia r[zvr[tirii lor, izbise, pe toate glasuri-le, clapele imense ale claviaturilor f[ptuirii, a= fi ajuns]n cele din urm[s[g[sesc banal[=i monoton[această[rodomontad[a stihii-lor, dac[ele nu =i-ar fi tras m[surile tocmai la timp... Poate s[fi fost pe la cânt[tori, când urletele vijeliei]ncepur[a=i scobor] glasul, =i zbuciumul codrilor a se mai potoli; un tunet r[zle\]n-cerc[, din miaz[zi, s[mai r[scoleasc[clocotitor nem[rginirile]ntunecoase, dar, iute,]=i stinse neputincios,]n t[cerea nop\ii adânci, duruitu-i dep[rtat... Artileria cereasc[scoborâse treptele v[zdu-hului spre lumea cealalt[... Cineva trase parc[]n l[turi perdeaua neguroas[a norilor =i,]n]ntunericul cel mai de deasupra al cerurilor, o poart[de senin limpede se deschise spre adâncimile umbrelor albastre =i o stea cu lumin[tremur[toare]=i cump[ni, sfioas[parc[, chipul s[u peste adâncuri... Numai =uvoaiele ape-lor, nepotolite]nc[,]=i mai trimiteau de prin v[i, pân[-n dep[rtare, vuietul lor nedeslu=it =i surd... Fiori iu\i de vânturi u=oare]nsu-

fl\eau,]n r[stimpuri, neclintirea frunzi=ului negru, =i pic[turi de ap[mari c[deau grele pe p[mânt...

Cu vreascuri uscate, puse mai dinainte la ad[post, a\â\ai un foc uria=, =i]ntunecimile]ngrozite fugir[s[-=i ad[postesc[frica lor la marginile cele mai dep[rtate ale p[mântului; iar]n b[taia luminoas[a focului, Pisicu\va,]nfipt[neclintit pe toate cele patru picioare ale sale, cu capul]n jos =i cu urechile plecate, st[tea nemi=cat[cu]ncremenirea unei statui de bronz, t[iat[pe fund de]ntuneric; de pe vârful prelins al mo\ului s[u din frunte, cele de pe urm[pic[turi de ap[ale potopului ceresc se strecurau domol =i rar =i, lunecând pe]gheabul strămt dintre amândoua n[rile ei, c[deau grele pe p[mânt... Dormea =i visa!... “Dormi]n pace!”]i dorii eu]n gând, aruncându-i poclada pe spate =i]nchingând-o cu tafturul... “Dormi]n pace!” +i tot]n pace m[hot[râi s[dorm =i eu]n fundul tihnit al viziunii mele, dup[ce mai]ntâi aruncaî pe foc, cu trunchiuri cu tot, crengile unui]ntreg codru de brazi, atâta adic[cât s[poat[el mistui pân-a doua zi; =i]n pace, prin urmare, dormir[m pân[-n ziu[=i eu =i Pisicu\va...

Iar a doua zi, când m[de=teptai =i mi-aruncaî privirile peste]mprejurimi, Firea]ntreag[mi se p[ru ca r[s[rit[atunci pentru]ntâia=i dat[, din sânul adânc al apelor Crea\iunii. Atâta era de fraged[, atâta era de virginal[! Soarele]nsufle\ea, cu lumina de aur idealizat a razelor sale, pic[turile mari =i grele de rou[curat[, care atârnav pe vârful negru-verde al fiec[rei frunze mici =i ascu\ite de brad; ierburile sub\iri =i ml[dioase, sub greutatea acelora=i pic[turi de rou[,]=i plecau molatic fruntea lor]nspre p[mânt; iar sub c[lidura soarelui d[t[tor de via\ florile galbene, albastre =i ro=ii, ca trezite din somn,]=i ridicau]ncet c[tre ceruri potirul lor str[lucitor. Un v[l str[veziu, \esut din fire limpezi de lumin[trandafirie =i cer albastru, acoperea imensitatea solemn[a nesfâr=itului, =i imnul t[cerii netulburate se]n[l\va de pretutindenii, ca o rug[de mul\umire c[tre Ziditorul puternic a toat[f[p-tura... Numai greierul p[gân tulbura]n r[stimpuri, cu =uier p[-

trunz[tor, ceasul m[re\ de rug[ciune, =i gaia, ca o s[geat[neagr[
=i iute, spinteca v[zduhurile largi cu \ipet fl[mând =i ascu\it...

Deschिंगai tafturul Pisicu\ei, \i luai poclada din spate =i, sco-
\ând-o din \nt[rituri, o priponii \n zmeuri=ul pologit \nc[de ploile
nop\ii, dar care \ncepuse a se ridica pe picioare sub razele acum
fierbin\i ale soarelui \nalt pe ceruri.

Ziua trecu. Trecu =i noaptea, =i alt[zi lumin[iar[=i cu str[lucire
cirea ei lini=tea singur[t\ii mele; =i alt[noapte \ngân[\nc[cu
cântecul de leag[\n al susurului s[u c[p[tâiul somnului meu f[r[
de visuri... Dar vine o vreme când Natura te soarbe cu atâta pute-
re ne\ndurat[\n adâncul s[lb[t[ciei sale, \ncât \i s-ar p[rea c[
sângele t[u stricat =i p[c[os a fost \nlocuit \n vinele tale cu sânge
de vioaie =i ager[jivin[a codrilor... +i eu, care mi se p[rea c[
plutisem patruzeci de zile =i patruzeci de nop\i peste toate valurile
f[r[de frâu ale tuturor potopurilor, aveam dreptul s[m[uit ca
spre o zare dep[rtat[la timpurile de alt[dat[, =i s[privesc, ca
prin sit[, la chipurile =terse ale unei lumi pentru ve=nicie \nmor-
mântate sau, cel pu\in, s[-mi cercetez barba, spre a m[\ncredin\ã
c[nu e nici alb[, nici pân[la brâu =i c[, prin urmare, nici nu m[
ridicasem la treapta vreunui patriarh, ferit prin \ndurarea proniei
cere=ti de pieirea a toat[suflarea...

Cum \ns[lucrurile toate au un sfâr=it \n lumea asta, tot a=a
avur[sfâr=it =i merindele mele: ou[le, nucile, pâinea, zgl[voacele,
merele, perele =i boi=tenii fuseser[de mult desfiin\ate; =ipul cu
rachiu =i d[duse, =i el, suflarea sa cea mai de pe urm[, =i numai
câte un hrib sau nicore\ se mai ar[ta r[zle\, pe ici pe colea, prin
v[lm[=agul imens al calabalâcului meu de tot soiul...

Iat[pentru ce, privind cu jale la cei câ\iva bure\i ce mai
r[m[seser[, mi se p[rea c[m[aflu \naintea unor

“Rari nantes in gurgite vasto”

¹ Ultimii supravie\uitori \n vastul ocean (Virgiliu, *Eneida*).

din clasica antichitate... Atâta numai c[, dup[ce, la prânz,]mi mâncai frip\i pe cei din urm[troieni ai mei, nu mai avui, m[car]n gând, puțin\ a de a mai glumi pe socoteala vreunei dep[rtate antichit[\i, oricât de clasic[ar fi fost ea...

Când soarele sc[p[t[dup[-amiaz[, m[hot[râi, ca un alt Robinson, s[cercetez]mprejurimile, spre a m[]ncredin\ a de nu cumva vreo potec[, oricât de]ngust[, ar fi t[iat[pe coasta pr[p[stioas[a muntelui, sau, cel pu\in, dac[a=eizarea locurilor n-ar fi priin-cioas[urm[rii mai departe, cu oricât[greutate, a drumului meu]ntrerupt. +i, fiindc[Pisicu\ a ar fi fost]n stare s[smulg[priponul =i s[se ia dup[mine, apoi m[dusei =i, dezr[d[cinând din munte o stânc[uria=[, ce-mi c[zu la]ndemân[, o r[sturnai peste cap[tul priponului ie=it afar[din p[mânt. Apoi,]narmat pân[-n din\i =i cu parul cel ascu\it ca unealt[de sprijin, plecai s[dau ocol muntelui meu de ad[post... N-a= putea spune cum =i cât am mers; fu]ns[un moment când, spre cea mai mare glorie a mea, b[gai de seam[c[Natura, pe lâng[alte multe, mari =i foarte]nalte]nsu=iri, m[d[ruise =i cu cele mai de c[petenie talente ale celui mai iscusit dintre alpini=ti... Altfel nu m-a= fi putut l[muri cum, f[r[s[-mi pierd cump[neala o singur[clip[, m[trezii deodat[ac[\at pe o a=chie de stânc[]ntre cer =i p[mânt, de unde, sub picioarele mele, pr[pastia se deschidea neagr[, fioroas[=i f[r[fund, iar deasupra capului, peretele drept de stânc[]=i pierdea cre=tetul aerian]n]n[\imile albastre ale v[zduhului... Totu=i, fiindc[, cu oarecare chibzuial[, se putea]nc[p[=i]nainte, p[=i; =i, iar[=i, fiindc[, cu oarecare]ndr[zneal[, s-ar fi putut s[ri peste cr[p[tura adânc[dintre dou[stânci, s[rii; =i p[=ind acum cu chibzuial[, acum s[rind cu]ndr[zneal[, m[trezii pe muchia unei opcini ple=uve =i largi, la picioarele c[reia mun\ii se tupilau smer\i ca ni=te umilite =i sfoase straturi de verdea\.

M[lungii]ntr-un cot pe iarba moale =i spre s[rb[torirea deplini-mele biruin\ e]mpotriva stavelor de tot felul, pe care codrul

=i muntele mi le ridicase]n cale, aprinsei o \igar[, al c[rei fum se]n[\[, prin dep[rt[rile albastre, pân[sub temeliile]nalte ale stelelor lui Dumnezeu... +i, iar[=i, fiindc[, de-a puterea fi, trecusem, cu toat[alc[tuirea fiin\ei mele, spre tagma istea\ a jivinelor, apoi cu instinct ager =i f[r[de gre=, neab[tându-m[adic[din cale cu un palmac, m[car, la dreapta sau la stânga, m[]ntorsei pe acela=i drum la]nt[riturile mele, unde Pisicu\ a m[a=tepta nemi=cat[=i cu ochii \int[]n desi=ul]n care m[v[zuse mistuindu-m[... Un nechezat de duioas[mul\umire]ntâmpin[, din parte-i, cu tremolo de bas profund, sosirea mea cu ner[bdare a=teptat[...

]ntunericul sosi repede =i, mai mult din obi=nuin\ decât de nevoie, aprinsei focul reglementar de noapte; iar când d[dui s[scot din desagi s[r[c[cioasa mea cin[de sear[, m[]ncredin\ai cu dezn[dejde c[]ncetaser[, s[rmanii, de a mai fi urechea de]mbel=ugare a calului n[zdr[van din poveste... Dar, fiindc[fl[mând, iar[=i, nu m[puteam culca, apoi a=a turce=te cum st[team dina-intea focului =i cu nasul]n t[ciuni, m[osp[tai =i eu, dup[putin\[, cu nu =tiu a câta dumnezeiasc["fericire", care gl[suie=te c["cei fl[mânzi se vor s[tura", =i potrivit, a=adar, =i me=te=ugului meu de dasc[l de gramatic[, mâncai =i m[s[turai la timpul viitor.

A doua zi,]n rev[rsatul zorilor, dup[o scurt[sf[tuire cu Pisi-cu\ a,]n care]i d[dui toate]nv[\[turile trebuitoare, de cum adic[urma s[calce =i s[se cump[neasc[printre stâncile pr[p[stioase ale coastelor muntelui, =i, dup[ce, mai ales, c[p[tai]ncredin\area c[m-a]n\eles =i c[va fi urm[toare sfaturilor mele,]i aruncai pe spate =aua =i peste =a vremelnica mea gospod[rie; apoi om =i cal, omul]nainte =i calul]n urm[de dârlogi,]naintar[m, pe c[i neumbate, spre cele mai de deasupra ale t[riilor cere=ti. C[l[uzi\i de chibzuial[=i]mb[rb[ta\i de]ndr[zneal[ie=ir[m la lumin[... Iar când pustiul larg al opcinii ple=uve, la care ajunsei]ntreg =i nev[-t[mat, m[]mpresur[de pretutindeni cu cercu-i rourat de verdea\ scânteietoare, un dor f[r[de margini]mi cuprinse sufletul =i gândul

meu se]ntoarse =i c[t[cu jind]napoi, spre]nt[riturile mele p[r[site, v[duve =i pustii... Sim\ul duios al paternit[\ii pentru lucrul mâinilor mele se r[zvr[ti]n mine =i m[g[seam vinovat c[, de frica lipsei ciupercilor m[turate de potop, schimbasesem o via\ patriarhal[=i tihnit[pe o pribegie f[r[de \int[, c[tre care p[=eam pe nestatornice =i oarbe trepte de necunoscut... +i mult[vreme a= fi intonat]n gând jalnice eremiade pe ruinele trecutelor mele ferici, dac[Pisicu\ a nu s-ar fi]ns[rcinat s[m[trezeasc[din toropeala sentimental[]n care m[cufundasem... Smunci frâul, f[r[veste, ridic[capul]n sus, privi \int[spre zarea dep[rtat[a opcinii, st[tu o clip[nemi=cat[, apoi nechez[u=or; =i iar[=i r[mase neclintit[=i iar[=i privi \int[]n dep[rtare... M[sculai]n picioare, de cum st[team lungit, =i m[uitai cercet[tor spre unde=]ndrepta Pisicu\ a privirile... Nu z[rii nimic; erau]ns[lucruri asupra c[roa Pisicu\ a nu se]n=ela niciodat[, =i m[deprinsesem, prin urmare, a crede orbe=te]n prevestirile ei... Trebuia deci s[fie ceva sau cineva. Din adâncul t[cerii, r[s[rir[deodat[mai multe l[tr[turi =i, când]ntorsei capul spre partea aceea, doi câini, cât doi z[vozi de mari, se ivir[]n fug[de dup[muchia dep[rtat[a z[rii =i veneau]n goan[turbat[spre locul unde m[aflam eu... Iute s[rii pe spatetele Pisicu\ei =i-mi preg[ti, spre ap[rare, parul ascu\it. Aproape]n acela=i timp, de dup[geana aceleia=i z[ri, o imens[c[ciul[neagr[, te=it[la o parte =i curmat[la mijloc, se ar[t[s[ltând]n caden\ [=i suind, parc[greoi, pe trepte de aer,]nclinarea apusean[a opcinii... apoi dou[picioare nem[surat de lungi =i arcuite spre afar[, prin a c[ror deschiz[tur[se vedea, larg, priveli=tea dep[rtat[a mun\ilor dimpotriv[, se ivir[numaidecât sub c[ciul[=i,]nfigându-se pe rând =i la deopotriv[r[stimpuri, cu gigantice mi=c[ri de compas,]n iarba moale a opcinii, spintecau alene aerul, pe urma câinilor,]ndreptându-se spre mine; o ghioag[groas[=i lung[f[r[sfâr=it, cump[nit[slobod]n mâna dreapt[,]ntregea cele câteva linii puternice ale chipului uria=, ce se desprindea pe

zare. N-apucasem]nc[bine s[m[a=e z pe spatele Pisicu\ei, când sosir[=i câinii =i lupta se]ncepu crâncen[]ntre cele dou[tabere du=mane... Eu, nu-i vorb[, izbeam cu parul]n dreapta =i]n stângă, dar asta, numai a=a, de mântuial[, sau, cel mult, spre a m[mângâia cu]nchipuirea c[s[vâr=esc cine =tie ce mare isprav[de cavalerism medieval, c[parul meu nu e mai prejos decât lancea vreunui Rinaldo, c[Pisicu\ a e cel pu\in str[nepoat[]n linie dreapt[a vreunui Baiardo =i c[eu]nsumi pre\uiam m[car de dou[ori cât orice Orlando furioso!... lucruri pentru care]ntotdeauna am avut o grozav de mare sl[]biciune... De altfel, singur[Pisicu\ a era de ajuns ca s[\in[piept biruitor tuturor câinilor universului... Copitele potcovite ale tuspatri picioarelor sale cu a=a iu\ea[de fulger sc[p[rau]n toate p[r\ile, trupul ei de =opâr[ml[]dioas[cu a=a iscusit[strategie]=i punea, pe fiecă clip[, la ad[post p[r\ile slabe,]ncât]nver=unarea crâncen[a du=manului cu col\ii de fier murea neputincioas[la marginea de potcoave o\elite =i de din\i ascu\i ai cercului ei de ap[rare... Iar când, pe tromboanele largi ale amânduror n[rilor sale,]=i rev[rsa,]n sfor[it de vifor, r[suflarea vijelioas[a pieptului s[u puternic, opcina]ntreag[se cutremura =i z[vozii o rupeau de fug[]ngroz\i =i... iar se]ntorceau]n lupt[...

— Hi!... potaie!... auzii pe cineva strigând de departe.

Era un cioban t[iat pe linii de uria=, care venea spre mine]n fug[greoaie =i care, cu gând de a ostoi câinii, \inea drept ghioag[, ridicat]n aer, deasupra imensei sale c[ciuli, un]ntreg arbore strujit de coaj[=i de crengi, dar cu r[d[cina neatins[.

— Hi... potaie!... +i pe fiecare silab[din cele patru ale strig[tului s[u de tunet o]nsemnase,]mpungând de patru ori]n sus cu ghioaga]n v[zduhuri!... Dar nu mai era nevoie, c[ci una din pot[i,]ndârjit[de sosirea st[pânului s[u, se repezi]n pornire turbat[=i n[]zui s[apuce pe Pisicu\ a de bot; dar Pisicu\ a, care]n mi=c[ri avea agerimea gândului, iar]n fapt[iu\ea[fulgerului, o =i]n=f[c[din fug[cu din\ii de dup[ceaf[, o ridic[]n aer =i]ncepu a o

scutura cu furie; iar când crezu ea c[destul a scuturat-o,]i d[du drumul de sus =i câinele se sim\i foarte fericit s-o poat[]mpunge de fug[=i s[se ascund[, schiol[l[ind, dup[picioarele lungi ale st[pânului s[u; cel[lalt câine, mai]n\elept, socotise de cuviin\[s[-=i fac[datoria l[trând furios din dep[rtare.

— Da bine, m[i omule, zisei eu, când ciobanul fu lâng[mine, ce dracu, voi p[zi\i oile cu lupchi, ori cu câini? Ai=tia-s curat lupchi, bre!...

— Da bat[-i pustia s[-i bat[, cucoane, c[nu-s lupchi; da iaca a=a se reped ei, ori de-i om, ori de-i dihanie; d-apoi c[=i 'neata, drept \-oi spune, c-amarnic[vit[de cal mai ai!...

— Da nu-i nici un cal, m[i omule... c[-i curat iap[; numai cât]i iap[de cele din \ara harapului =i-i amarnic[, ce-i drept.

— Amarnic[, z[u!...

— D-apoi =i câinii t[i, dac[se leag[de dânsa, a=a, nitam-nisam!...

— Apoi, d[... câini nu-s?... Da drept \-oi spune, cucoane, c[n-am mai v[zut de când sunt cal s[]n=face câinele cu din\ii =i s[-l scuture pe sus; =i de-ar hi m[car vrun p[c[tos de câine... da Chiperiu aista pune lupu la p[mânt, nu alt[.

— A hi punând lupu, bre, da nu iapa mea; ia, vezi tu iapa asta? }ntr-o iarn[trei lupchi o rupt cu din\ii; =i tustrei lupchii nu i-o putut face nici m[car o zgârâitur[.

— A]]]ra... Cucoane... Da d[... a hi, z[u, c[-i amarnic[tare...

— Da ia s[l[s[m vorba asta, m[i omule, stâna voastr[de parte-i de-aici?

— Uite, colo-n vale, zise el ar[tând cu ghioaga spre apus, de-a curmezi=ul opcinii...

— Ei, =i tu un' te duceai acu? Nu te po\i]ntoarce cu mine, s[m[duci pân'la voi la stân[?

— D-apoi, d[, m[duceam pân[colea-n Go=man dup[ni=te oi; ghivorni\ a de-alalt[ieri noapte ne-o cam r[scolit turma =i ne-o

r[zle\it câteva mioare... Da m-oi]ntoarce, c[doar mai este vreme pân[-n sear[.

Plecar[m, eu c[lare, ciobanul pe jos, =i câinii cât colea, la cuvenit[dep[rtare de Piscu\va.

— Da cum se cheam[locurile pe-aici, bre?]ntrebai eu,]ntr-un târziu, pe cioban.

— Plaiul Jitioanii, cucoane; da ce? n-a\i mai fost niciodat[pe-aici?

— Nu; n-am mai fost... =i nici acu n-a= hi venit; da m-o prins p[rdalnica cea de ghivorni\[-n p[dure =-am r[t[cit poteca =i, uite, horh[iesc a=a de câteva zile, f[r[s[=tiu unde m[aflu.

— Da-\i hi umblând cu vo treab[pe locurile aistea?

— Da nici c-o treab[, m[i omule... ba... adic[cu treab[; sunt, chipurile, revizor peste p[duri =-am plecat cu revizia prin p[durari.

— A=a... da!?...

Sosise[m pe muchia povârni=ului de apus al opcinii =i stâna se z[rea deval,]ntr-o poian[ca la o b[taie de pu=c[dep[rtare.

Cum]ncepur[m a scobor], câinii ne =i sim\ir[=i]ncepur[a se]n=iira pe deal]n sus,]ndreptându-se spre noi, schiol[l[ind =i l[trând furio=i; ciobanul le a\inu calea cu ghioaga, nu atâta pentru a m[ap[ra pe mine de ei, pe cât spre a-i ap[ra pe dâni de Piscu\va.

— Bun[ziua =i bun g[sit, oameni buni, zisei eu, desc[lecând lâng[stân[=i adresându-m[celor câ\iva ciobani tineri care treb[lui au care]ncotro, dar mai cu seam[unui baci b[trân care, ajutat de un fl[c[uan zdrav[un, cu plete unsuroase =i lungi, turna]ntr-o z[gâr[n[p[ntecoas[jinti\va cald[dintr-un ceaun negru =i larg.

— Mul\umim d-voastr[, r[spunser[ei to\i, cu glas greoi =i gros: bine-a\i venit!

+i fiecare= i urm[, f[r[s[se stinghereasc[, treaba]nceput[; care turna z[r pentru câini,]ntr-un fel de chersin larg =i unsuros; care potrivea scoar\va]ntreag[a unui brad despoiat, pe acoper[mântul tupilat al stâniei zdruncinate de furtun[; care arunca de

m[m[lig[un ceaun uria=, pe ni=te lespezi]nalte, orânduite ca ni=te pirostriei]n jurul unui foc viu de crengi uscate; care a=eza pe comarnic, ca s[se zvânteze, un ca= rotund =i mare cât un pân-tece de patriarh...

— Da venit-ai, m[V[sui,]ntreb[baciul cel b[trân, turnând jinti\va]n z[gârni[, pe ciobanul care se]ntorsese din drum cu mine; g[sit-ai mioarele, m[?]

— D-apoi, c-am apucat s[m[duc numai pân[colea-n opcin[, =i m-am]ntors cu dumnealui s[-i ar[t stâna; da m-oi duce eu mai amu, c[doar mai este vreme pân[-n sear[.

— Apoi du-te, m[, =i vezi de nu li-i da cumva de urm[; s[nu le hi spârçuit vreo dihanie, dare-ar g[lbeaza-n ele; du-te =i vezi pin poienile Go=manului ori a R[chiti=ului; de nu-i da acolo peste ele, urc[pân[-n Dealu Negru, c[pe-acolo a\i umblat cu oile]nainte de ghivorni\]; ia cu tine pe Chiperiu =i pe T[taru, =i vezi de vin[pân' desear[.

+i peste câteva minute, =i picioarele nem[surat de lungi, =i imensa c[ciul[neagr[, te=it[la o parte =i curmat[la mijloc, =i ghioaga dintr-un arbore, cump[nit[slobod]n dreapta lui V[sui, =i cozile flocoase =i \an\o=e]n aer ale lui T[taru =i Chiperiu se mistuir[dup[sprânceana]nalt[=i verde a opcinii din r[s[rit...

Iar baciul cel b[trân, pân[ce nu=i mântui de turnat jinti\va prin z[gârne, pân[ce nu le atârni pe toate de câte un cui de lemn, ca s[se scurg[fiecare]n câte un bud[i deosebit, pân[ce nu=i cl[ti mâinile cu ap[=i le =terse de poala unsuroas[a c[m[=ii]ncinse peste mijloc cu un chimir lat =i b[tut cu \inte de alam[galben[, aproape nici nu se uit[la mine.

Când]ns[]=i mântui treaba de-un cap[t, b[g[toat[mâna dreapt[, aproape pân[]n cot, tocmai la fundul chimirului =i, ghebo=ându-se oarecum, scoase o lulea de lut odat[ro=, dar]nne-grit acum de fumul cât suferise; =i, tot din chimir, scoase afar[un bo\ de hârtie unsuroas[,]n care avea tutun; desf[cu hârtia cu sfin\enie,]nfipse]n ea dou[degete, lu[tutun =i puse]n lulea;

strânse hârția cu]ngrijire =i-o puse la loc]n chimir; apoi veni lâng[foc, unde st[team eu, =i, luând cu acelea=i dou[degete un c[rbune, f[r[team[de mu=c[tura arsurii,]l a=e-z[metodic]n lulea, deasupra prafului negru de tutun.

— Da-\i hi viind de departe, domni=orule, m[]ntreb[el, cu luleaua]ntre din\i; umbla\i cu treab[pe la noi?]ncheie el]ntrebarea, ap[sând cu unghia policarului c[rbunele peste tutun =i scuipând cu m[iestrie printre din\i deasupra focului.

— +i de departe =i cam cu treab[; numai cât nu-mi era treaba pe-aici; ia ghivorni\ a cea de-alalt[ieri noapte m-o apucat]n p[dure, =am r[t[ciț poteca; de nu d[deam peste V[sui al d-tale]n opcin[, cine =tie pe unde mi-ar fi mai sticlit ochii!..

— +i de-aicea, unde chiti\i s[merge\i?

— D-apoi, d[, mo=ule, =tiu eu? ia,]ncotro se poate merge; când r[t[ce=ti, r[mâi]n voia drumului, nu drumul]n voia d-tale.

— De asta, a=a-i, domni=orule.

— Da-n sfâr=it, a= vrea s[ies undeva la lumin[, mo=ule; pe unde s-ar putea merge la Tazl[u?

— D-apoi, d[, domni=orule, drumuri or hi ele multe, numai cât]s toate cu dep[rtare =i-s locuri tari; =-apoi, dup[oara de-alalt[ieri noapte, s-or hi desfundat potecile =i nu s-or hi lini=tit apele; da apele ca apele, da n-ai s[po\i trece Tazl[ul la vremea asta, c[toate apele dau]n el, =i-a hi viind devale cu schinare, ca un balaur..

— +i-i departe Tazl[ul de-aici?

— D-apoi c[pe-aicea nu-i Tazl[u; numai cât cracii lui]s pe-colea pe-aproape; iaca, urm[el ar[tând cu mâna spre r[s[rit,]n dou[p[r\i deosebite, iaca, un crac iese de colea, de sub Poiana Rotund[=i unul de dincolo, de sub poienile Go=manului; da nu-i vorba de cracii lui, c[doar n-ai s[treci peste ei; ca s-ajungi la sat trebuie s[treci peste Tazl[ul cel mare, =i socot c[nu l-[i putea trece, c[nu se ostoie=te el cu una, cu dou[, când vine mare.

— Da-l trec c[lare, mo=ule.

— Da te m[tur[Tazl[ul, domni=orule, ca pe-o a=chie, cu cal cu tot, r[spunse mo=neagul cu oarecare mândrie, atins parc[]n amorul lui propriu; =i puf[ind o dat[din lulea, scuipl[printre din\i mai cu m[iestrie =i mai departe peste foc.

— Bine, mo=ule, asta o s-o vedem noi; da când a fi s[plec mâini-diminea\, o s[te rog s[-mi dai doi fl[c[uani de-ai d-tale care-or fi mai voinici, s[m[duc[pân-]n sat; o s[le fac cinste =i lor =i d-tale.

— Auzi, m[Hu\ane, t-ei prinde tu cu Sgribincea s[-l duci pe d-lui pân-]n sat devala? zise el, adresându-se la un soi de doi atle\i, care st[teau cinchi\i =i t[cu\i pe lâng[foc,]n a=teptarea m[m]ligii.

— Da om merge, c[doar i-o palm[de loc, r[spunser[ei, f[r] m[car s[]ntoarc[capul.

— Ei, vezi, mo=ule, c[ei nu se tem de Tazl[u ca d-ta?...

— D-apoi, d[, ei nu s-or hi temând, c-ai=tia doar]s de cei care umfl[=uvoi-u-n bra\e =i urc[cu el la deal.

— Da d-ta crezi c[iapa mea nu umfl[=uvoi-u-n bra\e?

— D-apoi, d[, domni=orule, =tim noi ce-a hi mai umflând iapa d-tale? zise el sculându-se de jos; =i scuturându-=i de unghia policarului luleaua de scrum, o vâr] la loc]n chimir.

— M[Câr\[, urm[el, strigând c[tre un fl[c[uan lung, care de-abia se cinchise =i el pe lâng[foc; m[Câr\[, da ce te-ai l[sat pe vine, ca-n ziua de Pa=ti? Ia vezi de-o \â' de mojdei, c[, ia, Bedreag]i gata cu m[m]liga.

]n adev[r, Bedreag, un fl[c[uan chipe= cu pieptul puternic =i desf[cut, cu fa\ea dogorit[de fierbin\eala focului, ridicase de pe lespezi ceaunul uria= =i, cump[nindu-l de toart[cu stânga, iar de fund sprijinindu-l cu dreapta,]l r[sturn[spre o petic[unsuroas[=i groas[, =i, din tiparul lui negru =i fierbinte, se rostogoli, ca o stânc[rupt[din munte, o gigantic[m[m]lig[, care-=i-ntinse imensitatea sa rotund[pân[sub gurguiul opincilor lui Câr\[, Câr\[se feri]n l[turi =i, ridicându-se, nu atâta dup[]ndemnul mo=neagului,

pe cât ca s[fac[loc m[m[ligii]n poian[, intr[=i se mistui]n fundul stâniei.

— Da unde, p[catele, a mai hi =i cel usturoi, mo= C[p[ân[? unde, naiba, l-]ndosi=i, de nu dau peste el? se auzi Câr\[din fundul stâniei, strigând cu glas tr[g[nat =i gros c[tre mo=neag.

— Ia vezi, m[Câr\[, s[nu te apuce de nas de sub cel chersân cr[pat; ori, vezi, c[l-or hi mâncat pâ=ii as=noapte =i te-or hi l[sat cu din\ii la stele. +i vezi de mai]nchipuie =i ceva pentru musafiri, c[doar nu \i-a hi mas numai \ie =oarecii]n pântece.

Peste pu\in, Câr\[se ar[t[cu dou[scafe mari de lemn, una aproape plin[cu mojdei, alc[tuit din ap[=i usturoi ucis cu coaj[cu tot, alta cu felii mari de urd[=i de ca=,]ntr-o baie, pân[la mijloc, de z[r cald.

— Da unde-i lingura, m[i, uititule, b[g[de seam[mo=neagul, când puse Câr\[scafele lâng[m[m[ligi]. Ori crezi c[-i toat[lumea, ca tine, cal, s[=-i moaie botu-n z[r =i s[beie?

— Ce nu dai pace b[ietanului, mo=ule? zisei eu, adresându-m[mo=neagului.

— He! He!... C-apoi, doar unu-i Câr\[Abrudeanu, sereacu. Când]=i primene=te opincile, din Pa=ti]n Cr[ciun, ori s-alege c-un picior descul\, ori cu târsânile b[l[l[ind; da de-nfulicat nu mai are pereche pe fa\ a p[mântului.

+i Câr\[iar se mistui]n fundul stâniei.

— Da unde puse=i lingura, mo= C[p[ân[? se auzi Câr\[strigând din nou c[tre mo=neag.

— Ia vezi, m[, c-a hi pe comarnic, printre cei ca=i.

+i Câr\[se]ntoarse cu o lingur[lipoveneasc[, scurt[-n coad[=i lustruit[cu ro=,]n form[de lingura zânei, pe care o vâr[]n z[r printre feliile de urd[=i de ca=.

Bedreag scoase din breinar o a\[lung[=i groas[=i, c-o destoinicie de matematic, ap[s[meridiane =i paralele pe hemisferul cald al m[m[ligii, =i m[m[liga se desf[cu, risipindu-se,]n fierbin\i... corpuri geometrice.

+i f[cându-se to\i roat[]mprejurul m[m[ligii,]=i trase fiecare]nspre dânsul partea sa; iar mo= C[p[\ân[a=eZ[la mijloc scafa cu mojdei.

— Da-\i osp[ta o \â' =i 'neavoastr[, domni=orule, zise el,]ndreptându-se spre mine, care st[team mai deoparte, =i aducându-mi]ntr-o mân[o bucat[de m[m[lig[, iar]n cealalt[scafa cu feliile de urd[=i de ca=.

— Bucuros, mo= C[p[\ân[, oi osp[ta; numai cât se vede c[d-ta m[iei drept Chiperiu ori T[taru, de mi-aduci mâncare deoparte; ia pune, te rog, scafa =i m[m[liga mea colo, la rând cu d-ta; se vede c[mie nu vrei s[-mi dai mojdei?

— Da ne rug[m de iertare, domni=orule, noi chiteam c[...

— R[u chiteai, mo= C[p[\ân[, zisei eu t[indu-i vorba, r[u de tot; =i, drept pedeaps[c[ai chitit a=a de r[u, o s[m[nânci d-ta partea mea de ca=, =i eu partea d-tale de mojdei.

+i m[=i a=eZai turce=te]ntre Câr\ =i Bedreag.

— Da poftim, domni=orule, zise mo=neagul, sc[rpinându-se peste c[ciul[]n cre=tetul capului =i a=eZându-se =i el la rând, bu-curos, poftim, numai... d[...

— D[, ned[, ia s[te v[d cum m[nânci d-ta, mo= C[p[\ân[, m[m[lig[cu urd[, c[uite eu cum m[nânc m[m[lig[cu mojdei.

+i, dup[toate regulile celui mai deplin comunism,]ncepui a mânca... Mult[vreme]ns[dup[aceea n-am mai mâncat mojdei cu m[m[lig[...

+i mo= C[p[\ân[, cunoscându-se gre=it, mu=ca t[cut din m[m[lig[=i din ca=, sorbind z[r cu lingura cea ro=ie =i scurt[-n coad[.

— Ei, hai, mo= C[p[\ân[, gust[=i d-ta din mojdei, c[doar eu am glumit; mai las[cea urd[, c[-i fi s[tul de frupt de oaie.

— Da poftim, domni=orule, poftim, c[noi mânc[m de toate; d[... chiteam =i noi s[-\i d[m bucate mai sub\iri.

— D-apoi mai sub\iri decât mojdeiul, mo= C[p[\ân[, ce bu-cate mai vrei; uite, ap[goal[cu m[m[lig[cald[...

+i mo= C[p[\ân[]ncepu a]ntinge =i el]n mojdeiul pe sfâr=ite.

Când ne lungir[m, ca dup[-mas[, care-ncotro, pe unde g[sir[m oleac[de umbr[, mo=neagul veni lâng[mine, care m[a=ezasem]ntre Hu\an =i Bedreag =i aprinsesem o \igar[. Mo= C[p[\ân[]=i scoase =i el, cu ceremonialul obi=nuit, luleaua =i hârtia cu tutun din chimir.

— Ia f[-ncoace cea hârtie, mo= C[p[\ân[, zisei eu]ntinzând mâna spre mo=neag.

}mi d[du hârtia; scosei un pachet de tutun, c[ci aveam]ndea-juns,]l desf[cui =i i-l pusei]n hârtie.

— D-apoi aista a hi de cel bun, domni=orule, observ[mo=neagul uitându-se cercet[tor la tutunul ce-i d[dusem.

— Bun, r[u, pune =i d-ta-n lulea =i trage-i, c[doar tot fum are s[ias[.

Ceea ce mo=neagul f[cu, f[r[s[-l mai]ndemn de dou[ori.

— Dac[nu v-ar hi cu sup[rare, zise mo=neagul, lungindu-se]ntr-un col\ =i uitându-se \int[la mine, v-a=]ntreba ceva.

— Nici o sup[rare, mo=ule, de ce s[m[sup[r?

— Parc[v-a= hi v[zut undeva; nu sunte\i de la Cheatr[?

— Ba drept de-acolo, mo=ule; da cum se face de m[cuno=ti d-ta de la Piatra?

— D-apoi n-a\i ap[rat d-voastr[cu Enescu, la giura\i, amu un an, pe ni=te ho\i care-o fost pr[dat o stân[?

Lucrul era adev[rat.

— Ba da, mo=ule, da ce-i cu ho\ii aceia =i cu stâna?

— D-apoi c[doar stâna noastr[era cu paguba =i tot cu paguba o =i r[mas; c[doar ho\ii o sc[pat basma curat[, ca ni=te fete mari; =i tot noi =i cu vina, =i cu gloaba.

— A=a-i, mo=ule, mi-aduc aminte; numai cât eu nu-s avocat; ia, m[luase =i pe mine, a=a, lude printre c[l[ra=i, c[doar la giura\i =i dumneata po\i fi avocat. Da bl[st[matul cel de Enescu, acela o-ntors capul giura\ilor, de i-o f[cut sc[pa\i pe tâlhari, c-acela =tie toate =urub[riile =i\i face din alb negru, =i din negru alb.

— D-apoi c[=i dumitale cum]\i mai meli\ a guri\ a! de parc[-\i sufla Aghiu\ [la ureche, nu alta, zise mo=neagul cl[tinând]ntr-o parte =i-n alta capul cu c[ciul[cu tot,]n semn de mustrare, =i, puf[ind o dat[din lulea, scuip[printre din\i, pân[peste gurguiul opincilor lui Bedreag.

— Ei, =i nu cumva pentru asta ai s[-mi por\i ponos? Ce vrei, mo=ule? A=a-i legea: orice vinovat trebuie s[aib[un ap[r[tor =i, dac[scap[, norocul lui.

— D-apoi, vezi c[legea-i proast[: cine-o f[cut-o n-o avut cap, domni=orule; eu chitesc c[giura\ii aceia]s pu=i acolo numai ca s[le deie drumul ho\ilor.

+i fiindc[, de-a= fi discutat cu mo=neagul]n contradictoriu, m[temeam s[nu m[r[mân[, schimbai cu me=te=ug firul vorbirii, f[r[s[schimb =i tema.

— +i ho\ii erau de pe-aici de pe-aproape? i-a\i cunoscut?

— Da cum nu, domni=orule; ni=te potlogari din Calu-Iapa, feciori — chipurile — de gospodari... ne-o golit stâna de urd[=i de ca=, ba ne-o luat =i câteva mioare, de le-o fript mai]ncolo, h[t,]n p[dure.

— D[, mo=ule, unde-s bucate, =i pagub[,]ncheiei eu senten\ios; da, m[rog, ap[de unde be\i când vi-i sete?]ntrebai eu spre a schimba vorba.

— Apoi, ia de-acelea, din vale; este un =ipot sub o r[d[cin[de brad; m[Hu\ane, ia r[pezi, c[e=ti mai sprinten.

— Apoi c[m[duc =i eu cu Hu\an, mo=ule.

— Poftim, voia la dumnevoastr[, domni=orule.

+i, sculându-ne de jos, plecar[m]mpreun[; dar pân[s[fac[Hu\an un pas, eu f[ceam trei, =i totu=i mergeam al[turea; cu regula asta ajunser[m]ntr-un desi= de brazi m[run\i,]n mijlocul c[rora se ridica unul de dou[ori secular, de sub ale c[rui r[d[cini un fir sub\ire de ap[limpede =i rece se scurgea pe un jgheab a=ezat acolo de ciobani; b[ui pân[sim\ii c[am ucis setea pe care mi-o de=tepta-

se ar=i\ a s[rat[a usturoiului =i,]ntrema\i, ne]ntoarser[m la stân[=i eu, =i Hu\an.

Schimbai priponul Piscu\ei mai la umbr[sub poala p[durii =i tot la umbr[m[lungii =i eu, cu capul pe =a =i, beat de usturoi, adormii]ntr-o clip[.

+i cine =tie cât a= fi dormit, dac[un str[nutat neobi=nuit nu m-ar fi izbit drept]n ureche. Când deschisei ochii =i]ntorsei capul, un \ap c-o barb[de patriarh =i cu ni=te ochi holba\i,]n floarea frunzei de varz[, m[mirosea cu de-am[nuntul =i, sub emana\i-unile nev[zute, dar puternice, ale usturoiului meu, scutura din cap =i str[nuta disperat. Turma sosise de la p[=une =i odat[cu ea sosi curând =i noaptea. Focuri se aprinser[]n poian[=i, peste pu\in, lini=tea se]ntinse pretutindeni... Adormir[m cu to\ii. A doua zi,]n rev[rsatul zorilor,]nso\it de Sgribincea =i Hu\an, apuca, peste mun\ii din r[s[rit, drumul Tazl[ului.

LA TAZL{U

...Un pitic =i doi gigan\i!... Cam a=a]nf[\i=are, cel pu\in, trebuie s[fi avut eu]ntre Sgribincea de-o parte =i Hu\an de cealalt[, deoarece, cu tot prisosul de]n[\ime ce s-ar fi cuvenit s[-mi dea spatele Pisicu\ei, capetele noastre, a tustrei, nu se ridicau totu=i]n v[zduh mai sus unele decăt altele; ba mi se pare chiar c[fundul p[l[riei mele, cu toate silin\ele ce-=i d[dea, nu izbutea nici]ntr-un chip s[se]nal\e dincolo de curm[tura c[ciuililor vreunuia din ei... +i pân[ce Sgribincea s[-i deschid[o dat[l[rgimea imens[a pasului s[u greoi =i rar pe]ntinderea de mu=chi verde a plaiului rourat, biata Pisicu\ei]=i cheltuia jum[tate din gebeaua]ntregii sale vie\i, \esându-=i iute la sui= mersu-i harnic =i m[runt; =i, pân[ce Hu\an s[-i ia suflet, sorbind v[zduhurile dintr-o dat[]n pieptul s[u puternic, o]ntreag[vijelie s-ar fi putut alc[tui din r[sufl[rile la un loc, ce izvorau zgomotoase =i repezi pe n[rile]nfierbântate =i larg deschise ale Pisicu\ei, sub truda opintirilor la deal...

Iar când, pe muchia verde a opcinii, ne]ntâlnir[m]n fa[\ cu soarele ce-=i]n[\ase deplin, peste sprânceană r[s[ritean[a p[mântului, discul s[u]nfl[c[rat, chipurile noastre de umbr[se lungir[]n aer trecând pe deasupra stâniei =i se de=irar[mistuindu-se pe z[rile dep[rtate ale mun\ilor din apus... Lumina r[s[ritului sc[lida fe\ele noastre =i, sub v[paia curat[a ei, cei doi uria=i se]nf[\i=ar[transfigura\i privirilor mele! Cu atât de ne]nchipuit farmec se amestecau sclipirile de aur antic ale razelor soarelui]n pletele lor negre, bogate =i lungi, a=a de fraged]nflorite se ar[tau ochilor mei tr[s[turile b[rb[te=ti =i pline de via\ ale chipului lor puternic]n b[taia de fl[c[ri piezi=e a r[s[ritului trandafiriu!...

+i, fiindc[Pisicu\ a, ori de câte ori o lua prea repede din loc, obosea numaidecât, apoi o oprii un minut pe zare spre a=i mai lua suflet. Hu\ an =i Sgribincea se oprir[=i ei.

— M[i fl[c[i, le zisei eu când fu s[plec[m din nou, m[i fl[c[i, ia c[uta\i de mai r[ri\i cel pas, c[cu mersul vostru ave\i s[-mi oftigi\i iapa pân[-n Tazl[u; =-apoi socot c[turcii nu ne-or fi alungând de la spate.

— A=a-i, cucoane, da vezi 'neata c[, de-om merge a=a pendelete, apoi ne-apuc[noaptea-n p[dure =i n-om putea trece Tazl[ul cu lumin[, c[-i departe =i locurile-s tari.

— Noapte, nenoapte, tari, netari, voi s[merge\i a=a ca s[nu-mi oftigi\i iapa; =i vede\i, bre, de alege\i =i voi un drum mai tr[g[nat, c[— dup[ce v[d eu]nainte a mea — apoi avem de str[b[tut pân[-n sat un tartar]ntreg de mun\i =i m[tem s[nu m[lase iapa-n drum cu =a-a-n spate.

— Apoi d[, cucoane, r[spunse tot Hu\ an, pân-om da din sus de Preluce,]n dreptul Rot[riei, om tot urca =-om tot scobor], c[, pân[-n sus de Preluce, n-om putea merge pe vale — c[-i valea strâmt[=i plin[de stânci; da de-acolo-nainte, dac-a da Dumnezeu =-om trece cu lumin[peste Tazl[u, apoi mergem pân[-n sat tot pe drum de hodin[.

— +-o s[suim multe dealuri, m[i Hu\ane?

— Apoi urc[m numai pe Go=man =i pe Negru; =-apoi suim pe Geam[n[, de-acolo apuc[m plaiu =i d[m devale-n Preluce.

— Da ce mâncare-s Prelucele tale, bre?

— Ia ni-te poiene-ntre dealuri, mai jos de Dur[u.

— Da de ce Dur[u spui tu, m[Hu\ane? Eu =tiu c[Dur[u-i la poalele Ceahl[ului; ori poate-i fi umflat tu Ceahl[ul]n spate, cu Dur[u cu tot, =i l[-i fi str[mutat pe meleagurile tale.

— Apoi a hi Dur[u, =i pe-acolo, cucoane; da la noi se cheam[Dur[u, unde curge apa-n jos de pe stânc[, pre\, a=a, ca la dou[staturi de om]n]ltime.

— Da ce ne-om face noi, m[Hu\ane, bag[de seam[Sgribin-
cea, dac-or hi rev[rsate Prelucele?

— Ei, ce ne-om face?... ia ce ne-am mai f[cut, m[Sgribincea;
ne-om vâr] =i noi]n ap[pâ'n' la brâu =om ie=i devale-n sat.

— Noi... da'nealui?

— Ei!... 'nealui]i c[lare, =i doar =tiu c[nu s-a-neca de c[lare
tocma-n Preluce; greu a hi pâ'n-om trece Tazl[ul, c[, vorba lui
mo= C[p[ân[, a hi vinind cu schinare ca un balaur.

— Bre, zisei eu dup[un minut de gândire, da n-am putea noi
s[\inem cumva coama dealurilor pâ'n'la Prelucele voastre, f[r[
s[mai tot urc[m =i s[tot scoborâm la tih[r]i?

— Ba cum nu, cucoane, s-ar putea; numai, vezi 'neata, c[
lucru-i cu dep[rtare mare; din plaiu Gitioanei ie=im]n poienile
Gu=manului, dup[aceea d[m pe la fundul Negrului]n poienile
Gemenii, apoi apuc[m plaiu =i scoborâm devale-n Preluce; nu-
mai, vezi 'neata, c[asta-i treab[m[car de dou[zile =i noi n-om
putea, c[mâini trebuie s[him]napoi la stân[, r[spunse Hu'an,
care citea ca pe carte geografia muntelui.

— Apoi, dac[-i a=a, apuca\i =i voi, m[i fl[c[i, pe unde =ti\i;
numai cât vede\i de m[scoate\i =i pe mine =i pe iap[teferi pâ'n'la
Tazl[u.

— Apoi, d[, cucoane, a=a chitim =i noi, dac-a da D-zeu.

+i fiindc[ei amândoi chiteau tocmai a=a cum era s[dea D-zeu,
apoi, dup[un minut de odihn[pe zarea dealului, desc[lecai =i
]ncepur[m a scobor] la vale.

Curând desimea codrilor ne sorbi]n adâncurile sale nestr[b[-
tute =i, rareori numai, câte un strop de cer albastru sau câte un
fulg de lumin[mai picurau r[zle\e, din]n[]nimile]ncâlcite ale
bol\ilor de crengi, peste umerii =i peste capetele noastre. Ploaia
m[turase de pe coastele muntelui orice urm[de potec[=i numai
hoga=urile s[pate de puhoai se mai \eseau iute]ntre ele, ca ni=te
t[ieturi adânci]n prundi=ul galben al povârni=ului repede. Pe alo-
curea, arbori uria=i, a c[ror b[trâne\e =ubred[nu se putuse]mpo-

trivi vijeliei de-acum câteva nop\i, z[ceau r[sturna\i la p[mânt]n toat[nem[surata lor lungime =i, cu trunchiuri pentru ve=nicie adormite =i cu crengi hrentuite]n pr[p[stioasa lor c[dere, iezeau scoborâ=urile]nc[umede =i lunecoase ale muntelui... Om =i cal trebuia deci s[ne]ndeletnicim cu sprintene mi=c[ri de capre s[l-batice, spre a s[ri sau pe deasupra, sau spre a ne furi=a pe dedesubtul ne]ndurat al stavilelor ce ne t[iau mersul... +i de unde Sgribincea =i Hu\an treceau dintr-un singur pas gigantic peste rotunji-mea]nalt[a brazilor r[sturna\i, eu, dimpotriv[,]ntrebuin\am toate me=te=ugurile celei mai chibzuite cump[neli, spre a trece teaf[r =i nev[t[mat peste greu\ile de tot soiul,]ngr[m[dite de vijelie]n calea mea; cât despre Piscu\,a, care se deprinsese a se \inea de mine ca un câine credincios, o l[sasem slobod[, =i ea, pentru a-mi dovedi c[]ncrederea mea]ntr-]nsa nu fusese zadarnic[, apoi cu atâta pricepere]=i alegea linia de scoborât, cu atâta iscusin\]=i]n\epenea copita fin[a piciorului s[u sub\ire]n lunecu=ul viclean =i repede al povârni=ului, cu atâta agerime =i u=urin\ trecea ca]n zbor peste stavilele]nalte ale copacilor din calea sa,]ncât chiar Sgribincea, care, dintr-un singur pas, ar fi str[b[tut pr[p[stiile dintre doi mun\i, nu =i putu p[stra obi=nuita nep[sare,]nn[scut[munteanului]ndeob=te =i lui]ndeosebi, =i, minunându-se de o m[iastr[s[ritur[a Piscu\ei peste un arbore r[sturnat:

— C-amarnic[iap[mai ai, cucoane, drept \i=oi spune, zise el sub]mboldirea unei nepref[cute admira\iuni; ia uite, m[Hu\ane, urm[el, cum sare iapa naibii peste copaci, parc[are pe Sarsail[-n pân-tece...

— M[i a=a, m[!... Parc[-i de cele de la comedii; da de unde naiba d[du=i 'neata, cucoane, peste vita as' de cal? C-amarnic[dihanie de iap[-i, drept \i=oi spune... Cu asta n-ai habar, c[te scoate de la greu =i de la nevoie...

— Apoi, m[i fl[c[i, asta-i iap[din soiul lui popa Gheorghe din C[lug[reni, r[spunsei eu cu mândria cuvenit[. Auzit-a\i voi de popa Gheorghe din C[lug[reni ce soi de cai are?

— Din soiul lui popa Gheorghe!... Ehe!... apoi am auzit =i noi, cucoane, c[popa acela are un soi amarnic de cai; amu pricep eu de ce zboar[ca o ciut[peste copaci... }i din soiul lui popa Gheorghe!... halal vit[de cal!...

— Amu, adaug[Sgribincea, om vedea noi, m[Hu\ane, dac-are s[zboare =i peste Tazl[u cum zboar[peste copaci...

— Da asta zboar[, m[Sgribincea, =i peste puhoiul Bistri\ei, cu 'nealui cu tot, c[doar asta-i curat pajur[, bre, nu-i iap[ca toate iepete. Dac[-i de-a lui popa Gheorghe, ce-\i mai ba\i capu!...

De la sine se]n\lege c[eu, prin]mputernicire din partea Pisicu\ei, primeam]n numele ei =i m[]ngâmfram de toate laudele ce, cu drept cuvânt, se aduceau atât neamului str[lucit din care se tr[gea, cât =i marilor ei]nsu=iri de pricepere, iscusin\ [=i agerime.

Târâ=, gr[pi=, scoborâr[m Gitioana =i ne trezir[m]n fundul strâmt al unei v[i, prin care curgea cracul de miaz[zi al Tazl[ului; cu alte cuvinte, de pe]ntinderile senine, largi =i pline de lumin[ale plaiului]nalt, ne g[sir[m deodat[pr[p[stui\i]n tainele pline de umbr[=i]ntuneric ale fundului p[mânturilor!...]nc[un pas, =i am fi sosit poate la l[ca=urile tihnite =i de veci ale celor ce nu mai sunt... Atât de netulburat[t[cere ne]mpresura de pretutindenii, a=a de asem[n]toare cu zborul umbrelor din alt[lume fluturau prin aer]nchipuiri u=oare de]ntuneric =i de lumin[mut[, a=a de]ncruntat luneca]nspre adâncuri, cu ape posomorâte, cracul negru al Tazl[ului, printre maluri putrede de frunzi=]nalt, z[stit de veacuri]n acea ne\rmurit[=i pa=nic[domnie a mor\ii!...

Sgribincea =i Hu\an p[=ir[; eu, f[cându-mi vânt, s[rii, iar Pisicu\ a zbur[peste l[rgimea]ngust[a apelor lui, care=i curgeau neoprit =i repede drumul lor]nspre adânc... Dup[un minut de odihn[,]ncepur[m a urca spre plaiul Go=manului, cu acelea=i stavile ca =i la scoborâtul Gitioanei, dar m[rite prin]nsa=i]mprejuraarea sui=ului prea piepti= =i lunecos; =i, cu toate acestea, Hu\an =i Sgribincea,]n loc s[urce, p[reau c[scoboar[; eu chemam]n ajutor

toate tufele ce-mi c[deau la]ndemân[, spre a putea urca coastele fr[mântate ale muntelui; iar Pisicu\ a zbură pe deasupra stăvilor dealului ca un grifon]naripat... Doar nu degeaba se tr[gea ea din soiul vestit al lui popa Gheorghe din C[lug[reni!... Când fu soarele la prânz, sosir[m =i noi]n lumina larg[a coamelor Go=manului, =i foamea ne =i c[lc[din urm[. Sgribincea]=i lu[gluga din gât, scoase din ea câteva d[r[buri zdrăvene de m[m]lig[rece, un co=cogea bo\ de urd[]nvelit]n ni=te foi mari de brustur lat =i ceva sare din nodul murdar al unei petici; usturoiul, nelipsitul usturoi se ar[t[la iveal[=i el cu c[p[\ânile lui zdren\roase, pline de noduri =i mustecioase; apoi Sgribincea a=ternu iarba plaiului verde drept fa\ de mas[, ne f[ur[m roat[-mprejur =i, dup[câteva minute, eu, cel pu\în, alene =i s[tul, m[g[seam r[sturnat]ntr-un cot pe eu=chiul moale ca o saltea =i, cu \igara-n gur[, priveam cu mul\umire de artist la pitorescul cu care surp[turle de m[m]lig[oache=[, speriate cu câte un strop de urd[alb[, se rostogoleau la r[stimpuri deopotriv[de rari, ca =i spre fundul unor pr[p[stii,]nspre adâncul gâtlejurilor]nc[fl[mânde ale lui Sgribincea =i Hu\an!...

— Amu, zise Hu\an, sculându-se de jos, frecându= i cu mul\umire palm[de palm[=i f[când s[curg[o ploaie de ciuciule\i negri]n iarba verde a plaiului, amu om putea merge, cucoane; doar om apuca s[trecem cu lumin[peste Tazl[u, c[, de unde nu, apoi mânem]n p[dure =i noi n-om putea, c-avem grab[mare s[ne]ntoarcem diminea\ la stân[.

— Da sfâr=e=te-odat[, m[i Hu\ane, cu cea grab[a ta, zisei eu, pref[cându-m[cam sup[rat; ce tot grab[, grab[?... Când t-ei]ntoarce, pune =i tu din Tazl[u un pas pe Geam[n[, unul pe Go=man =i altul pe Gitioana =i, din trei pa=i, iat[-te la stân[... Ce tot grab[... grab[?... Ia, m[rog sl[be=te-m[cu graba ta; când om ajunge, om ajunge =i pace bun[... doar =tiu c[n-am s[-mi oftigesc eu iapa pentru gustul t[u; doar asta-i iap[de soi, bre...

— D[... — r[spunse Hu\an,]n\elegând gluma — chiteam =i noi... da om face =i cum zici 'neata.

Sgribincea strânse]n glug[r[m[=i\ele prânzului,]=i anin[gluga]n gât =i]ncepur[m a scobor] cu to\ii spre Pâr[ul Negru, un fir sub\ire de ap[ce iese de sub cele din urm[poale ale R[chiti=ului =i=] face loc printre Go=man =i Dealul Negru, pân[la v[rsarea lui]n Tazl[u, mai sus de Duruitoare, la piciorul de miaz[noapte al Go=manului. T[iar[m repede peste Dealul Negru =i, dup[un scurt popas dincolo de povârni=urile lui stâncoase =i repezi,]ncepur[m a urca spre plaiul Gemenei. Când]ncepu soarele a cump[ni dincolo de-amiaz[, ie=ir[m]n largul plaiurilor acestui munte mai m[runt decât Go=manul din stânga =i mai r[s[rit decât +oimul de pe dreapta sa.

— Uite, m[Hu\ane, auzii deodat[pe Sgribincea strigând, uite, m[, ori aceea nu-i C[lina lui Dr[gan din Rot[rie?

Când]ntorsei capul spre unde ar[ta Sgribincea, z[rii]n dep[rta-re o femeie venind repede =i sprinten de-a lungul plaiului, spre noi.

— Ba chiar ea, r[spunse Hu\an, dup[un minut de cercetare cu privirea; da ori ce-a hi c[utând pe-aici, co\ofana naibii?

— D[, m[, =tiu eu?... Da ne-a spune ea amu, când om lua-o la cercetare.

Femeia sosi lâng[noi.

+i C[lina lui Dr[gan din Rot[rie nu era tocmai o co\ofan[... Sub\iric[=i n[ltu\[, cu obrajii rumeni, rotunjori =i gr[sulii; cu sânnuri ce te]mpungeau]n ochi de sub c[ma=a-i alb[, curat[=i deschis[la piept, dar]nnodat[sub b[rbie cu un =iret de arnici ro=, ale c[rui capete cu canafuri atârnavu sloboade]n jos, cu o ademenitoare neregul[; cu p[rul ei negru r[scolit pe tâmpile =i pe fruntea-i neted[, cu o ispititoare neorânduial[; cu cârpa-i ro=ie de pe cap,]ntocmit[cu m[iestrie de mâna iscusit[a]ntâmpl[rii; cu ochii ei c[prii =i mari,]nsufle\i de v[paia unui sânge p[tima=; cu gura ei mic[=i]nflorit[; cu din\ii ei albi =i cu nasul ei fin, drept =i cu n[ri neastâmp[rate... C[lina lui Dr[gan din Rot[rie nu era tocmai o co\ofan[...

— Cale bun[, fa C[lino, zise Sgribincea, t[indu-i drumul; da unde naiba o pleca=i tu, fa, a=a cu sloboda, de r[sai tu din Rot[rie tocmai pe Geam[na, parc[te-ai str[muta de pe vatr[pe cuptor? Cum ai trecut tu peste Tazl[u, fa C[lino?

— D-apoi c[l-am trecut eu Tazl[ul de-amu vreo trei zile, dup[bure\i; da m-o prins unda dincoace =i n-am mai putut trece-napoi.

— +i unde-ai stat tu, fa zvârlug[, a=a singuric[, trei zile =i trei nop\i de-a rândul? De-am hi =tiut noi, am hi venit s[\i \inem de urât, zise Hu\an, turtindu-i u=or cu palma-i lat[de uria= cârpa ro=ie de pe cap.

— Ei, unde... r[spunse ea, dându-i cu o lovitur[mâna jos =i f[r[a-l privi; unde?... ia m-am aciuat =i eu pe Bratu, la Ilinca lui Florea, =-amu plecasem la voi, la stân[, dup[o \]’ de urd[=i de ca=.

— D-apoi c-ai nimerit-o =i tu miercurea, fa C[lino, zise Sgribincea scurt.

+i amândoi mi se p[ru c[se privesc]n ochi cu]n\eles.

— Da du-te, urm[el dup[o pauz[, c[mo= C[p[\ân[i-acolo, =i \i-a da.

— Da voi un’ v[duce\i amu?

— Ia cu ’nealui s[-l scoatem pân’ devale-n sat.

+i numai atunci C[lina]=i arunc[repede privirea spre mine.

C[lina lui Dr[gan din Rot[rie nu era deloc co\ofan[.

— Da cum o s[trece\i voi peste Tazl[u, c[vine din deal, mânia lui D-zeu; ai s[te]neci ca un =oarece, m[Sgribincea.

— Da nu te teme, fa C[lino, c[doar am mai trecut eu peste puhoiu Tazl[ului =i nu m-am mai]necat.

— Vezi, m[car, ad[ug[ea cu oarecare]ngrijire, de-l trece\i =i voi pe la cap[tul de la deal al Prelucelor, din jos de Rot[rie, c-acolo-i apa mai a=ezat[=i n-a hi viind =uvoiu cu creast[.

— Ei, zisei eu, amestecându-m[]n vorb[, =i adic[ce-i por\i tu atâta grij[lui Sgribincea, fa C[lino?... S-a-neca, s-a-neca... nu s-a-neca, nu s-a-neca, =i pace bun[; cine ce are cu gustul omu-

lui?... Cum i-a hi scris... Nu cumva ai s[te apuci tu cu D-zeu la har\ de dragul lui Sgribincea?

— Da 'neata ce ai? zise ea]n\epat, cu un fel de mânie dr[g]la=[]n ochi =i cu o ro=ea\ =i mai dr[g]la=[de vinov\ie]n obraji.

— Eu ce am?... Eu n-am nimica... Numai cât tu, fa C[lino, fiindc[, dr[g]li\ -doamne, e-ti nevasta lui Dr[gan, apoi ai prea multe dr[g]nele,]ncât ai de unde irosi =i pe dealuri; ce p[cat c[nu cresc dr[g]nele tale, fat[h[i, prin cea iarb[verde, cum cresc fragii =i c[p=unele... Ce mai de lume s-ar strânge la cules de dr[g]nele pe urma ta!...

— +i-i hi având poate pof[t[=i 'neata?... zise ea, plecând capul cam]ntr-o parte =i privind-m[piezi= drept]n ochi.

— D[, C[lino, fat[h[i, mai =tii p[catele?...

— Ci, ia cat[-\i de drum, fa C[lino, se auzi deodat[strigând Hu\an cu glas posomorât; du-te-n treab[-\i, fa, =i nu ne mai z[bovi-n drum, c[doar noi avem de mers, nu de plimbat, ca tine.

+i arunc[spre Sgribincea o c[ut[tur[]ncrunat[de mânie.

— Apoi mergi s[n]toas[, fa C[lino, =i vezi de mai d[pe la noi,]i zise Sgribincea cu glas domol =i c[utându-i gale=]n ochi.

— Apoi s[merge\i s[n]to=i, =i cu bine, r[spunse ea, plecând.

+i sub\iric[, =i n[ltu\, =i sprinteoar[cum era, se a=ternu drumului pe plai... zbură, nu mergea.

“Hm!... m[gândeam eu, scoborând valea tr[g]nat[cu Pisicu\a de dârlogi, lui bietul Dr[gan i-a cântat cucu-n spate când s-a-nsurat.”

— Da ce naiba \i s-o l[sat negurile pe fa\, m[i Hu\ane,]i zisei eu acestuia, cum mergea pe lâng[mine t[cut =i posomorât.

— D[, ia muierea asta... nu-i zi lasat[de Dumnezeu s-o ntâl-nesc =i s[nu pat câte-o boroboa\; parc[m-a=]ntâlni c-un pop[ori c-un iepure.

— Azvârle =i tu c-o mân[de paie ori \[rân[dup[dânsa =i mântuie vorba.

— Da bat-o]ntunicu de muiere, c[doar nu scapi de pocino-
cu ei cu una, cu dou[... parc[-i un f[cut cu muierea asta.

— Da Sgribincea tot a=a zice, m[i Hu\ane?

— D-apoi c[ce am eu cu Sgribincea?... Cine=-i cu treaba lui.
Sgribincea r[m[sese pu\in]nd[r[t =i nu ne auzea ce vorbim.

— A=a-i... da parc[, de când cu C[lina, te ui\i cam chiorâ= la el.

— Da uite-se cine =tie, c[eu doar nu-i port socotelile lui.

— Socotelile nu i l-ei hi purtând, Hu\ane, da mi se pare c[-i
por\i sâmbetele.

Când ne uitar[m, din]ntâmplare,]nd[r[t, Sgribincea, ca la o
zvârlitur[de b[\, se pusese jos =i=i lega târsânele de la opinci...
Cum se f[cuse, cum se dresese, c[tocmai atunci i se dezlegase
târsânele =i trebuia s[z[boveasc[, ca s[=i le lege; noi ne c[utar[m
de drum]nainte, =i, de la o vreme, nici nu-l mai z[rir[m.

— Da ia s-a=tept[m =i pe Sgribincea, m[i Hu\ane, zisei eu peste
pu\in, voind a m[opri din mers.

— Da las[-l, cucoane, c[dac[=i-a lega târsânele, ne-ajunge el
din urm[; s[ne c[ut[m noi de-a noastre =i el de-a lui, c[doar n-a
hi având numai târsâne de legat.

— Bine zici tu, m[i Hu\ane; ia s[l[s[m pe Sgribincea s[-i
lege târsânele-n r[gaz.

+i ne urmar[m drumul la vale.

}ntr-un târziu, ne c[lc[=i Sgribincea din urm[... era cam obo-
sit... venise, se vede, prea repede...

Formosum pastor Corydon ardebat Alexin.¹

— Bine, m[Sgribincea,]i zisei eu când fu lâng[noi; bine, bre,
ce pârdalnica nu-i legi =i tu mai bine cele a\e?... Ai s-ajungi de
râsul lui mo= C[p[\ân[, ca bietul Câr\.

¹ P[storul Corydon se topea de dorul frumosului Alexis (Virgiliu, *Buc. II*).

— A\ele ca a\ele, cucoane, da i s-a hi rupt =i br[cinariu, de-ontârziat atâta, ad[ug[Hu\an cu]n\eles.

Sgribincea]i arunc[o privire]ncruntat[.

Hot[rât c[]ntre Sgribincea =i Hu\an era vreo pricin[mai din vechi... =i nu cred s[nu fi fost amesteca\i la mijloc =i ochii c[]pii ai C[]linei lui Dr[gan din Rot[rie.

— Da a mai hi mult pân' devale, m[i fl[c[i?]ntrebai eu pentru a schimba vorba.

— D-apoi c[n-a mai hi a=a mult, r[spunse Hu\an, c[— ia — s-aude cum vine Tazl[u-n vale.

De prin v[i ajungea,]n adev[r, pân[la noi un vuiet surd, nedeslu=it =i dep[rtat, asemenea vuietului plin de fiori ce preveste=te apropierea unui ctremur de p[mânt.

Soarele c[ta cam dintr-o parte, când intrar[m, din lumini=urile largi ale plaiului,]n umbra deas[a codrilor ce]mbrac[v[ile de jos ale Gemenei; vuietul surd =i nedeslu=it al Tazl[ului se schimbuse]n urlet clocotitor de ape vijelioase, ce mânau dind[r[t cu iu\eal[de vifor surp[turile de stânci smulse din scoborâ=urile]nalte ale drumului lor la vale =i fr[mântau cu zgomot]n[du=it bolovanii grei =i nestatornici de pe fundul strâm[t al albiei lor. De la o vreme, sclipiri fug[toare =i iu\i]ncepur[a scânteia =i a str[bate pân[la noi prin sp[rturile de lumin[]ngust[ale re\elei de crengi umbroase, ce ne]mprejmuaia mersul... Era Tazl[ul care, sc[ldat]n raze de soare,]=i frângea str[lucirea g[]lbie a undelor sale]n curmezi=ul negru =i]ncâlcit al rari=tii de brazi. Peste pu\in, sosir[m]n valea lui strâm[t]i plin[de lumin[, dar r[maser[m tustrei, \intui\i pe loc... Pisicu\va doar, singur[, de mai]ndr[zni s[]nfrunte cu suflet netulburat priveli=tea]nfior[toare a vijeliei apelor, s[se apropie cu o nep[s[toare obi=nuin\[de marginea neastâmp[rat[a undelor =i s[=i ostoiasc[setea, muindu= i botu-i negru =i fin]n apa lini=tit[dintre doi bolovani m[rgina=i...

Hu\an se sc[rpina cu nedumerire =i pe sub c[ciul[,]n cre=tetul capului; Sgribincea, rezemat pe ghioag[=i t[cut, se uita]n sus =i

În jos pe cursul pâr`ului, chibzuind cu ochiul un loc de trecut; eu, cu mâinile la spate, f[ceam acela=i lucru; dar nici Hu`an nu se dumerea, =i nici eu, =i nici Sgribincea nu puteam hot[r] un vad de trecere, nu pentru picior, dar nici m[car pentru ochi! Cu a=a ame`itoare repejune, cu atâta iu`eal[de vifor se scobora din pr[-p[stiile dep[rtate ale mun`ilor =i luneca la vale, pe povârni=ul]nalt al albiei sale, Tazl[ul]ncrunat!... }n zadar te-ai fi silit s[-\i rezemi ochiul pe lunecarea sclipitoare a undelor... }n fuga lor nebun[,]i smulgea privirea =i, neoprit, \i-o târa f[r[de voie pe cursul lor vijelios... Iar noianul viforos, izbindu-=i apele pe amândou[malurile]nalte ale albiei, prea]nguste pentru el, se r[sfrângea spre mijloc spumegând =i alc[tuia o creast[semea`\, ce luneca gr[bit[spre largul v[ilor cu sclipiri iu`i de raze de soare. Venea Tazl[ul de printre dealuri, mânia lui Dumnezeu; venea Tazl[ul cu schinare, ca un balaur, vorba lui mo= C[p[\ân[...

— Cucoane, zise Hu`an, sc[rpinându-se]n cre=tetul capului =i pe sub c[ciul[, eu chitesc c[n-om putea trece dincolo, c[ne m[tur[Tazl[ul ca pe-o a=chie =i t-ei]neca, p[catele noastre, cu cal cu tot.

— Da tu, m[Sgribincea, tot a=a chite=ti?]l]ntrebai eu pe acesta.

— D[, cucoane, de noi ca de noi, c[ne l[s[m pe ap[la vale =i ie=im la mal, c[doar]i =tim noi moarea Tazl[ului; da `neata n-ai s[po`i trece, c[te pr[p[de=ti.

— Ei, =i ce-i de f[cut atuncea, m[i fl[c[i?

— Apoi d[, cucoane, noi chitim, zise Hu`an, c-a hi mai ghine s[te-ntorci `neata]napoi la stân[=i s[mai z[bove=ti acolo p[n' s-a mai ostoi mânia apei.

— Apoi asta nu se poate, m[i Hu`ane, c[doar eu nu-s suveic[s-o dau hâ[]ncolo, hâ[]ncolo... S[trecem cum a da Dumnezeu =i pace bun[.

— Da te-neci, cucoane, r[spunser[amândoi]ntr-un glas.

— M[i fl[c[i, zice`i mai degrab[c[v[strânge frica-n spate când v[uita`i la schinarea Tazl[ului =i c[degeaba v[mai l[uda`i

c[-i cunoa=te\i moarea; iaca, dac[voi v[teme\i, c[uta\i-v[de drum]napoi la stân[, c[eu am s[trec singur c[lare.

Aceasta, bine]n\eles, era din partea mea laud[goal[; c[ci, mai la urm[, uitându-m[numai la iu\eala de fulger cu care Tazl[ul se p[rea c[spintec[lumea]n dou[, m[cuprindeau fiori de groaz[; decât st[]n firea omului s[-i]mbrace câteodată frica]n vitejie =i curaj, dup[cum odinioară un... bicisnic erou de fabul[s-a]mbr[cat]n piele de leu, ca s[-ngrozeasc[lumea.

Sgribincea zâmbi cu ne]ncredere; Hu\an]=i sc[rpin[cu]n\eles obi=nuitul cre=tet al capului pe sub c[ciul[=i]ncepur[amândoi a se uita lung, când la mine, când unul la altul, f[r[s[zic[nimic.

— Ei, =i adică ce v[uita\i voi a=a, m[i fl[c[i, =i nu zice\i nimic? Nu cumva crede\i c-am s[m[]ntorc]napoi la stân[, dup[vorba voastră, =i s[horh[iesc coclaurile? Asta s[v[ias[din gând, bre; hai, ori trece\i cu mine, ori c[ta\i-v[de drum]napoi; m[, voi sunte\i mai frico=i decât ni=te iepuri.

Vorb[s[fie!... decât apucasem eu, a=a, vitejia de coadă =i m[]ineam gras[de ea, cu toate c[spatele-mi]â\âiau de fric[;]nd[-r[tnicia]ns[e lucru mare la om: vezi c[te duci la pr[pastie =i totu=i soco\i drept umilin\ de a te]ntoarce din drum]napoi. De altfel,]nd[r[tnicia a fost poate singura boală de care mi-amintesc s[fi z[cut]n zilele mele.

— Ei, m[i, =i ce sta\i voi a=a ca ni=te momâi? Hai, ori trecem, ori nu trecem, zisei eu ca]ncheiere.

F[r[s[zic[nimic, Sgribincea]=i scoase gluga din gât =i se duse]n p[dure de-o mistui undeva; apoi se]ntoarce,]=i desf[cu =i el =i Hu\an a\ele de la opinci =i, de unde pân[acum erau aduse]n jurul pulpei, de ast[dat[]=i]nf[=urar[cu ele, strâns =i peste opinc[, toată c[puta piciorului,]nnodându-le cu]ngrijire la glezne.

— Da ce face\i voi acolo, m[i Hu\ane?

— Apoi]nf[=ur[m talpa cu târsânele, ca s[nu lunec[m a=a tare pe bolovani.

— Vas[zic[tot trecem.

— Apoi d[, s[trecem dac-om putea.

Pe cât mi-aduc aminte, tremuram de-a binelea; decât nu mai era chip de dat]napoi.

“Cum mi-a fi scris”, cugetai eu.

Câteodat[e =i fatalismul bun la ceva; c[ci, dac[nu tocmai curajul, dar cel pu\in un soi de nep[sare vecin[cu el se de=tept[]n sufletul meu, pe socoteala credin\ei c[nu se poate]nl[tura ceea ce este s[fie =i c[, vorba românului: ce e scris omului]n frunte-i e pus.

Strânsei v[]l[tuc mantaua =i surtucul, legai v[]l[tucul cu noji\ele dind[r]t la =a =i m[f[cui sprinten pentru orice]mprejurare; strânsei zdrav[]n tafturul pe pânțelece Pisicu\ei =i]nc[]lecai. Hu\an =i Sgribincea]=i puseser[c[ciulile la ad[post]n p[dure,]=i suflecar[mânecele =i]=i f[cur[cruce, spre a chema parc[pân[=i pe Dumnezeu]n ajutorul lor; Sgribincea apuc[pe Pisicu\ă de dârlogi, Hu\an se \inea de la vale spre a o sprijini, de cumva s-ar fi cump[]nit]n partea aceea; eu o lovii u=or cu varga peste gât, spre a o hot[r] s[]ntre]n ap[. Deocamdat[]ns[fur[zadarnice toate str[duin\ele noastre, c[ci,]n loc s[p[=easc[]nainte, Pisicu\ă sfor[ia =i se smunea]napoi.

— M[]i Sgribincea, zisei eu, ia las-o de dârlogi, s[vedem, n-a merge de bun[voie? Treci mai bine lâng[Hu\an, s-o sprijini\i amândoi de la vale.

De]ndat[ce se sim\i slobod[, ridic[capul]n sus, privi drept]nainte, sfor[]i puternic =i]ncepu s[scurme cu copita]n ap[; p[rea c[=i croie=te un plan sau c[se preg[te=te s[]ntrupeze o hot[r]âre mai dinainte luat[. F[cu apoi]n ap[=i pe pip[]ite câ\iva pa=i m[run\i]n\epenindu= i cu chibzuial[copita-i fin[pe lunecu=ul bolovanilor nestatornici; Sgribincea =i Hu\an se \ineau pe lâng[mine de la vale, gata s[pre]ntâmpine vreo cump[]neal[din partea Pisicu\ei. Intrar[]m]n cele dintâi ape ale =uoiului... Sim\eam cum repejunea fulger[toare a undelor surpa sub mine picioarele

Pisicu\ei, =i totu=i ea nu se d[dea biruit[de zbuciumul apelor ce n[zuiiau s-o r[stoarne. Pentru orice]mprejurare, scosei picioarele din sc[ri... Hu\an =i Sgribincea luptau din r[sputeri]mpotriva repejunii cu care =uvoiul c[uta s[-i m[ture; =i de sprijinit pe Pisicu\ a nici nu mai putea fi vorb[...]nc[un pas, =i intram]n creasta viforoas[=i spumeg[toare a apelor ce zburau cu iu\eal[de fulger]n b[taia sclipitoare a razelor de soare.

Aceast[nem[rginit[rostogolire de ape, ce-mi zbură pe dinaintea,]mi smulgea privirea din ochi =i, cu iu\eal[de vijelie, o t[ra la vale pe cursu-i neoprit... V[tejul ame\elii m[cuprinse...]nchisei ochii... dar, prin]ntuneric, r[mase]nc[viu =i]ngrozitor urletul clocotitor al apelor noianului... Trecu poate o clip[... Trecu poate un veac... cine =tie?... Deodat[un strig[t de groaz[se ridic[peste urletul clocotitor de pretutindeni:

— }napoi, cucoane!...

Zguduit, m[trezii parc[din somn... deschisei ochii... c[nd privii spre dreapta, pe luciul apelor, un amestec de capete, de plete negre =i lungi, de picioare =i de m[ini]nc[=i mai lungi, care se ridicau =i b[teau apa dezn[d]jduit, luneca cu iu\eal[de s[geat[pe creasta sclipitoare a undelor... Erau Sgribincea =i Hu\an, pe care =uvoiul]i m[turase ca pe dou[a=chii.

R[m[sesem st[lp]n mijlocul potopului; primejdia]ns[are mintea ei... F[r[s[-mi dau seama, arsei puternic pe Pisicu\ a cu varga peste g[at, cu furia ce \i-o d[dezn[dejdea =i groaza... M[sim\ii deodat[umflat pe sus, ceva p[ru c[-mi v[aj[ie pe la urechi, =uvoiul]ncremeni pentru o clip[, un zgomot surd de ape puternic fr[m[ntate]mi izbi auzul, muntele din fa\ p[ru c[se n[ruie peste mine =i, din cer, c[zui f[r[de veste n[prasnice pe p[m[nt... C[nd m[dezmeticii, b[gai de seam[c[m[aflu pe malul cel[lalt al Taz[ului... Pisicu\ a, murat[ca un =oarece, tremura cum]i varga =i c[ta din c[nd]n c[nd cu groaz[]napoi... Desc[lecai, o frecai pe ochi, o tr[sei de urechi, iar ea, venindu-=i]n fire,]=i scutur[cu

putere de cutremur apa de pe dânsa,]mpro=când cu o ploaie m[runt[p[*durile pân-*]n dep[rtare...

“C-apoi asta-i curat pajur[, bre, nu-i iap[ca toate iepele...”

... +i Hu\an avuse dreptate: Pisicu\va zburase pe deasupra, nu trecuse prin Tazl[u...

M[uitai]n toate p[r\ile... Singur[tate =i pustiu!

Pusei la gur[dou[degete =i =uierai de amu\i urletul clocotitor al apelor... Ascultai... Nici un r[spuns de nic[ieri; pornii la vale cu Pisicu\va de dârlogi... apoi =uierai din nou... Din dep[rt[rile v[*ii*]mi r[spunse un alt =uierat puternic =i lung; plecai]ntr-acolo =i, peste pu\in, d[*dui* peste Sgribincea =i Hu\an, cu apa ciuruind de pe dâ=ii, stând jos, la umbr[, pe marginea potecii =i legându=opincile desf[cute.

— Bun-ajunsa, m[*i* fl[c[i; ei, putut-a\i trece apa?

— Noi ca noi, da' neata cum naiba o trecu=i, cucoane?]ntrebar[mira\i amândoi.

— Cum s-o trec?... ia c[lare, cum vede\i.

— Doar de-i hi zburat pe deasupra, zise Hu\an,]nf[=urându=i pulpa cu târsânele; c[=uvoiul, cum vine el, r[stoarn[cât[mi \i-i stâncă, da' decum o găzulinie de iap[?

— A=a-i, m[*i* Hu\ane; da, vezi tu, bre, c[iapa mea nu-i stânc[, ci-i pajur[de-a lui popa Gheorghe =i zboar[pe deasupra, nu merge prin ap[ca to\i caii.

— Mai a=a... z[u!... Nu-\i face, c-a hi s[rit iapa naibii pe deasupra, c[altfel nu-i de chip; amarnic[vit[de cal, drept \oi spune.

— Zi-i pajur[de-a lui popa Gheorghe, m[*i* Hu\ane, =i taci,]ncheie Sgribincea, sfâr=indu=i de legat opincile.

Plecar[m cu to\ii pe potec[, la vale; iar Pisicu\va, slobod[, se \inea de noi cât colea. Treptat, vaea se l[rgea =i, când soarele fu la trei p[r\i din drumul s[u pe ceruri, sosir[m la marginea Prelucelor sau, mai bine zis, la marginea unei m[ri]ncremenite =i netede ca fa\va unei oglinzi, ce se]ntindea str[lucitoare sub b[taia

razelor soarelui, pân[dincolo de hotarele ochiului... Erau Pre-lucele rev[rsate.

+i]n luciul acesta nem[rginit, pe care nici o adiere de vânt nu-l]nsufle\ea, mun\ii r[sturna\i, cu codrii lor cu tot,]=i oglindeau neclintite chipurile lor, pân[spre fundurile cele mai de jos ale adâncului... Mai jos, spre fund, mai spre adâncuri, ca =i pe o stavil[a nesfâr=itului, ochiul se rezema pe albastrul r[sturnat al bol\ilor cere=ti... Aceia=i nori r[zle\i =i albi, acela=i soare str[lucitor]nsufle\ea lumea nem[rginirilor de jos, ca =i lumea nem[rginirilor de sus... "Cine =tie?"... cugetam eu... dar Hu\an nu-mi d[du r[gaz pentru nici un soi de filozofie asupra aievei celor dou[lumi din fa\la mea, de=i a= fi]nclinat s-o iau drept aievea mai degrab[pe cea de jos, decât pe cea de sus, dup[cum de regul[cam pe dos am luat eu lucrurile mai totdeauna.

— Amu, cucoane, zise el, 'neata s[-ncaleci =i noi om merge-nainte, =i 'neata s[te \ii de noi, c[nu cuno=ti locul =i pe unele locuri se fac =teoalne adânci; nu c[doar ai s[te-neci, da se duce iapa pân-]n urechi.

}nc[lecai.

Mun\ii din adâncuri]=i cl[ttinar[piscurile lor cu codri cu tot, albastrul neted al cerului se frânse]n mii de buc[\i, nourii r[zle\i =i albi se izbir[unul]n altul, soarele se sf[râm[, luciul apelor se]ncre\i =i cercuri largi cu cre=tete str[lucitoare se mânau spre maluri, unele pe altele... Hu\an =i Sgribincea intraser[]n ap[... A=a-mi]nchipui c[uria=ii vor fi str[b[tut m[rile cu ap[pân[la glezne... Piscu\la, care zburase prin aer peste =uvoaiele vijelioase ale Tazl[ului, acum se sim\ea umilit[oarecum, str[b[tând]ntinderile moarte ale acestei m[ri f[r' de via\... +i numai când apa]i venea pân[la gât, când adic[avea de luptat cu adâncul am[gitor de sub picioarele ei, numai atunci]=i]ncorda trupu-i ml[dios =i, potrivit pornirilor ei r[zboinice, vânzolea cu picioarele-i fine de o\el =i spinteca cu pieptul s[u puternic unde, care — spumegând de mânie =i neputin\ — se ab[teau umilite din calea ei,]n l[tturi...

Cam tot dup[atâta timp de mers pe sub umbra p[durilor, sosir[m la Tazl[u.

Tr[sei la Ieremia Honcu, primarul locului pe vremuri, pe care îl cuno=team de mult. Sunt nume sugestive, care, în cinci litere, îi sintetizeaz[un portret întreg... Astfel e destul să zici “Ieremia Honcu”, dar mai ales “Honcu”, pentru a \i se de=tepta în minte chipul unui fel de uria= lung, dar nem[surat de lung, cu încheieturile trupului puternic legate, cu ni=te mâini ce-ar fi fost în stare să umfle în bra\le un munte =i să-l a=eze bini=or peste altul, cu un piept cât o fa\ de arie,]mbr[cat — pe cât se ar[ta de sub c[ma=a întredeschis[— cu un codru s[lbatic de p[r negru =i stufos, cu o barb[cum]i catranul, rar sem[nat[printre ciupiturile rari de v[r-sat, cu ni=te ochi de taur, ce]ncremeneau pe om sub c[ut[tura lor, =i cu un glas!...

— Da bine, de unde c[zu=i la vremea asta, domnule? m[întreb[el, v[zându-m[intrând pe poart[=i f[r] a a=tepta m[car vreun “bine-am g[sit” de la mine.

+i sub r[getul lui de leu se zguduir[]mprejurimile.

— Ia, de pe dealuri, Honcule, =i uite-m[-s murat ca un =oarece... da-n sfâr=it, bine-am g[sit!

— Bine-ai venit... cu bine =i cu s[n[tate! M[Gavriile, ia vezi de cel cal! strig[el c[tre un argat.

Intrar[m] în cas[.

— Da-n sfâr=it, ce cau\i pe dealuri, =i de unde vii azi?

— Ce caut pe dealuri!... Pe dracu; azi vin de pe Gitioana.

— Tocmai de pe Gitioana!... +i cum trecu=i Tazl[ul?

— Prin nouri, Honcule; am o iap[care zboar[pe sus.

— Se vede c[glume=ti.

— Ba nici deloc; uite,]ntreab[pe fl[c[uanii i=tia.

— A=a-i, domnule Irimia, a=a-i, z[u!...]nt[rir[deodat[Sgribincea =i Hu\an; are o iap[cu Sarsail[-n pân=tece... pe noi ne-
furat apa la vale =i nealui o zburat cu iapa pe deasupra =iuvoilui.

— Mare \i-i minunea ta, Doamne!]nceie Honcu, cl[tinându=i rar =i cu mirare capu-i plin de plete; da dac[te-necai, omu lui Dumnezeu?...

— Ei, dac[m[-necam!... Dac[m[-necam, nu era s[porunce=ti azi, Honcule, nim[nui s[-mi frig[vreun pui =i nici nu era s[-mi dai ceva s[m[schimb, pân[s-or mai usca iste bulendre de pe mine.

— Femeie h[i, strig[Honcu, de se cutremurar[pere\ii casei; femeie h[i! ia vezi de-nchipuie mai iute de cea mas[, c[, uite, ne-au c[zut la gazd[musafiri fl[mânzi; =i ia vezi ni-te schimburi curate de priment pentru dumnealui.

+i m[car c[nevasta lui Honcu nu era]n cas[, totu=i el vorbea cu dânsa ca =i cum ar fi fost de fa\[: doar Honcu, când vorbea de la el de-acas[, glasul lui r[spunea tocmai pe M[gura Mare =i când ar fi avut nevoie de chemat vreun v[t]jel de la comun[, care era de la dânsul cale de jum[tate de ceas, tot din cerdacul caselor lui l-ar fi strigat; astfel, se zice c[el da porunci satului]ntreg, strigând de la el de-acas[, =i c[tot satul rev[rsat pe vale] auzea =i-l asculta. Din mijlocul norodului strâns]mprejurul lui, Honcu se ridica de la piept]n sus, peste marea de capete a tuturor... Pe un astfel de om nu putea s[-l cheme decât "Honcu"...

Iar când]ncepu a]ncerca primenelile lui Honcu, b[gai de seam[c[,]n pantalonii lui albi, ar fi putut intra de-a binelea doi brazi gemeni, iar]n c[ma=a lui cu bibiluri, o moar[de vânt!... Totu=i trebui s[m[pierd]n imensitatea acestor haine =i, când fu s[m[cheme la mas[, cu greu m[putur[descoperi cei de cas[.

St[tur[m la mas[sub un nuc din gr[din].

— Da ori domnu Arsene de ce n-a fi dat azi pe la noi? zise el c[tre nevasta lui, dup[ce ne a=ezar[m la mas[.

— Ei, d-apoi lui domnu Arsene cine-i mai poate \inea socote-lile? Când]l cau\i, nu-l g[se=ti, =i-l g[se=ti tocmai când nu-l cau\i... nu-i =tii obiceiul?

— Ai dreptate, nevast[... Amu trebuie s[fi stând dumnealui r[sturnat cu fa\a-n sus pe patul dumisale din p[dure, c-un picior

descul\ =i cu unul]nc[\at, =i s-a hi uitând prin rari-te la stele ziuă miază-mare.

+i răsul omeric al lui Honcu zgudui casa.

— Da cine-i domnul Arsene, Honcule?]I]ntrebai eu.

— Ei... ai s[-l vezi dumneata, c[doar trebuie s[cad[el amu de undeva; domnu Arsene]i de la Ie=i =i vine la noi regulat]n fiecare var[; trebuie s[hi având el =i alt nume, da noi]I cunoa-tem numai pe numele de botez; pentru cine nu-l =tie, domnu Arsene]i o f[ptur[de om pe dos; da nu-i a=a, c[doar are dox[la cap =i-i cu tâlc la vorb[; numai cât are el, a=a, \âcnelile lui; altmintrelea-i om de toat[isprava.

+i nevasta lui Honcu, izbucnind]ntr-un hohot n[prasic de răs, era cât pe ce s[ne stropeasc[pe to\i cu bor=ul pe care era s[-l soarb[din lingura aproape de gur[.

— Da ce te-apuc[, m[i femeie, zise Honcu jum[tate o\ râț, jum[tate de-abia st[pânindu=i răsul; ci cat[-\i de mâncare =i ias[-\i din gând domnul Arsene... Iaca, domnule — zise el, adresându-se mie, — de când cu domnu Arsene, nu mai este de chip cu muierea asta a mea; o n[p[de-te răsul =i noaptea prin somn; tare m[tem s[nu-i fi c[zut domnu Arsene tronc la inim[, c[doar are chip frumos, bat[-l pustia, m[car c[-i numai o chi=c[tur[de om... Dare-ar dracu, fa nevast[, s[te z[psesc, c-apoi sfântu Neculai]i =tie de =tire,]ncheie Honcu,]ncruntându-se glume\ la femeia lui.

— Apoi bine, Honcule, zisei eu, frumos, cu dox[la cap, cu tâlc la vorb[, apoi atunci ce fel de f[ptur[de om pe dos]i domnul Arsene al t[u?

— Apoi nu-\i spusei c[are el \âcnelile lui =i, când te ui\i la el, a=a, pe deasupra, parc[-i ca Neal\i oameni... De altfel,]i om]n toat[firea =i cu mare socoteal[... Fa muiere, s[nu te-mping[p[catele, c[-\i sulesc gâtu ca la un pui de g[in[; ia mai vezi de cea garaf[, c[, uite, =i-o dat sufletu.

— Doamne, m[Irimia, zise femeia lui, sculându-se =i luând garafa ca s-o umple din nou, ai tu, a=a, ni-te glume de-ale tale, c[, z[u, faci pe lume s[cread[c[-i chiar a=a cum spui tu.

— Ei, d[, nu te mai bosumfla =i tu, fa nevast[; ce dracu, nu m[cuno=ti? Ia vezi de umple cea garaf[.

Sfâr=ir[m repede de mâncat, iar dup[-mas[eu m[retr[sei]n odaia anume hot[rât[pentru mine; noaptea sosi repede =i, de=i c[deam de somn, gândul meu totu=i nu se putea desp[r\i de dl Arsene al lui Honcu.

Dormii zdrav[]n noaptea aceea =i aproape f[r[de visuri; cel mult dac[dl Arsene mi se ar[t[prin somn de dou[ori mai lung decât Goliat =i primblându-se m[re\, c-un picior descul\ =i altul]nc[]lat, pe creasta viforoas[a undelor Taz[]ului...

A doua zi diminea\[,]nainte de r[s[ritul soarelui, m[dusei la pâr`u, care curgea pe-aproape, cu gândul s[m[scald, dac-ar fi fost cu putin\]; dar cât pe ce s[nu mai cunosc Taz[]ul;]ntr-o noapte a=a sc[zuse, c[i se vedeau pietrele, =i se limpezise a=a,]ncât te prevedea printr-]nsul.

N-apucasem]nc[bine s[m[vâr]n ap[, când iat[c[, tot din-cotro venisem eu, z[resc, din dep[rtare, c[vine =i se]ndreapt[spre locul unde m[sc[]dam cineva necunoscut, dar un soi de cineva care, dup[vorba cu \âcneli a lui Honcu, nu putea fi decât dl Arsene... Astfel, de dup[spate =i prin dosul urechii stângi]i ie=ea, se prelungea =i se pierdea sus]n v[zduhuri ceva sub\ire =i lung, dar ceva nesfâr=it de lung =i de sub\ire... Era o pu=c[... De unde g[sise dl Arsene o pu=c[a=a de lung[, ca s[=i-o anine]n gât cu o curea adus[cruci= peste piept, n-a= putea spune; =tiu atâta: c[=i ast[zi m[]mpunge]n creier lungimea pu=tii d-sale; sau poate mi se p[ru mie a=a de lung[, numai din pricina nepotrivirii cu omul de o =chioap[ce o purta, sau, mai bine zis, a chi=c[turii de om, vorba lui Honcu... se poate!... Ceva se târa dup[dânsul pe p[mânt... Era pardesiul s[u lung,]mbr[cat numai pe-o mânec[, iar partea dreapt[a hainei r[m[sese]n voia]ntâmpl[rii, slobod[s[m[]ture prundi=ul, dac[ar fi avut gust, sau s[fluture]n b[taia vântului, dac[numaidecât ar fi avut această fantezie... Sosi pe mal =i,]n chipul cel mai obi=nuit din lume, se puse jos,

chiar lâng[straiiele mele, se desc[l\ de botine =i de col\uni, vâ[câte un col\un]n fiecare botin[,]nghesui câte o botin[]n fiecare buzunar al pardesiului =i, suflecându=-i pantalonii numai pân[la glezne, intr[]n ap[, cu gândul, pe cât]n\elesei, de a o trece dincolo... Dup[cum se târâse pe p[mânt, a=a poala dreapt[a pardesiului se târa acum prin ap[, =i apa-i ajunsese pân[la genunchi, peste pantalonii sufleca\i pân[la glezne; iar dup[linia ce apucase pentru a trece curmezi=ul Tazl[ului, prubuluiam c[o s[se]mpiedice de picioarele mele, lungite pe sub ap[; =i cu toate acestea, existen\a mea]n mijlocul pâr`ului trecea pentru dl Arsene tot a=a de neb[gat[]n seam[ca =i acea a unui netrebnic mormoloc... Ceva se r[zvr[ti]n mine; dar iute iar[=i m[potolii... Am =i eu, ca toat[lumea, sl[b[ciunile mele, iar pentru oamenii care, sub forme neobi=uite, ascund alc[tuiri temeinice suflete=ti, am avut]ntotdeauna o deosebit[sl[b[ciune; =i poate c[, mai la urm[, s[am =i dreptate... Pentru ce, adic[, mi-a= gâtui eu]mboldirile proprii mele firi, turnându-le]n tiparul sucit =i]ngust al “convenien\elor” me=te=ugite, =i a= trece]n ochii... celor pro=ti drept ceea ce nu sunt?... Pe cât mi se p[ru mie, deocamdat[, domnul Arsene era un original; iat[pentru ce prinsei numaidecât dragoste pentru el =i-i]ng[duii, pentru moment, s[m[a=eze]n mintea lui pe treapta netrebnic[a celor mai de pe urm[mormoloci... Am]ns[=i toanele mele de r[utate; astfel, când fu numai la câ\iva pa=i dep[rtare de mine, m[lungii pe spate, scosei picioarele afar[=i]ncepu a bate apa cu atâta furie,]ncât ridicai]n calea domnului Arsene o stavil[nestr[b[tut[de stropi de ap[... |i-ai g[sit!... Ca =i cum nimic neobi=nuit nu s-ar fi]ntâmpat, domnul Arsene]=i urma drumul netulburat, p[=ind metodic prin apa repede ce-i trecuse peste genunchi; str[b[tu ploaia n[prasnic[scornit[de mine, ie=i pe malul cel[lalt =i se]nfund[]n p[dure...

M[hot[râi s[-l urm[resc.

Ie=ii]ndat[din ap[,]mi umflai]n bra\ve straiiele de pe mal, trecui Tazl[ul de partea cealalt[, m[]mbr[cai iute =i m[]nfundai]n p[dure pe urmele domnului Arsene...

}ntâmplarea m[duse repede =i f[r[gre= drept la... vestitul pat al dumisale.

}ntr-un desi= de brazii,]nadins parc[]ntocmit pentru aceasta, domnul Arsene, cu degetele amânduror mâinilor]ncle=tate dup[ceaf[drept c[p]tâi, st[tea lungit cu fa\va-n sus pe o saltea groas[de cetin[, str[juit[pe margini de ni=te pari gro=i, b[tu\i \ap[n]n p[mânt, =i poate c[, vorba lui Honcu, se uita la stele ziua miazamare, prin bolta rar[de frunzi=... }ntr-o creang[]=i aninase pu=ca, iar]n alta pardesiul cu buzun[rile doldur[de botinele]nghesuite]n ele. Nu =tiu ce s-ar fi]ntâmplat cu linia orizontalei contempla\iuni a domnului Arsene, dac[vreun urs s-ar fi apropiat de domnia-sa; =tiu atâta c[aceast[linie nu se tulbur[deloc la apropierea mea, de=i c[]cam pe vreascuri destul de]ndesat =i de=i vreascurile trosneau sub pa=i mei]ndeajuns ca s[trezeasc[din autosugestie =i pe un fachir indian...

M[]oprii la câ\iva pa=i =i privirile noastre se]ncruci=ar[...

Iar]n clipa când ne privir[]m, m[]ncredin\ai c[Honcu avea dreptate s[se gândeasc[pu\in la sfântul Neculai sau m[car la gâtul femeii lui... ca s[-l suceasc[cât de cât ca la un pui de g[in[... Un p[r] negru =i plin, de la sine ondulat =i aruncat peste cap cu o ademenitoare ne]ngrijire, l[sa la iveal[o frunte larg[=i de o sculptural[regularitate; ovalul fe\ei, palid =i blajin, str[juit]mprejur de o barb[s[r[c]cioas[=i fantastic[, nasul drept =i statornic, mustea\va mic[=i]n bun[rânduial[, gura croit[pe un ve=nic zâmbet de fin[ironie, privirea-i, acum melancolic[=i vis[toare, acum vie =i t[ioas[ca ascu\i=ul unui brici, ar fi alc[tuit un model viu pentru o pânz[unde clasicismul s[-i dea mâna cu decaden\va, Michelangelo cu Botticelli!...

Nu g[]sii]ns[cu cale s[frâng linia orizontalei contempla\iuni a domnului Arsene, precum n-am g[]sit niciodat[cu cale s[tulbur eu]nsumi unele viziuni scumpe mie...

+i domnul Arsene se ridicase]n ochii mei la treapta]nalt[a unei viziuni!...

}mi c[utai]nainte de drum =i m[mistuui]n p[dure...

.....

+i cum s-au mai zguduit pere\ii casei!... +i cum s-a mai cutremurat p[mântul sub r[getul de leu al râsului lui Honcu, când a aflat de ispr[vile mele cu domnul Arsene!...

A doua zi,]nainte de rev[rsatul zorilor, c[lare pe Pisicu\`a, \ineam la gebea drumul spre Piatra.

Seara, pe]nnoptate, sosii acas[.

Aici alt p[cat.

D[dui peste o slujnic[nou[, tocmit[]n lipsa mea, =i care, prin urmare, nu m[cuno=tea.

— Da cine e=ti dumneata? m[]ntreb[ea r[stit, când d[dui s[descalez.

M[uitai de-aproape la dânsa prin]ntuneric =i numaidecât]n\elesei cum st[treaba.

— Acas[-i boierul, duduca? o]ntrebai.

— Da ce pofte=ti dumneata cu boieru =i cu duduca la vremea asta? Boieru-i dus =i duduca nu-i acas[.

— Apoi am s-a=tept pân-a veni ori boieru, ori duduca.

— Nu-î spun c[boieru-i dus =i duduca nu-i acas[?... Hai, car[-te, c[chem sergentu; ce cau\i dumneata c[lare noaptea pe la casele oamenilor?

— Da cum te cheam[, nevast[?

— Ei, cum m[cheam[!... Sanda... =i ce pofte=ti?

— Uite, Sando, s[m[la=i s[stau ascuns coalea-n cerdac, pân-a veni duduca.

F[r[s[zic[nimic, se repezi pe poart[ca un vârtej.

— Sergent!... Sergent!

Sergentul ie=i ca din p[mânt =i intr[cu Sanda iute]n ograd[.

— Ce-î este, fa? Ce r[cne=ti a=a?

— Uite, dumnealui, =i ar[t[spre mine prin]ntuneric, vrea s[s-ascund[-n cerdac =i s[pândeasc[pe duduca când a veni.

Sergentul se apropie cu sfial[de mine =i, f[r[s[m[a=tept, aprinse un chibrit, de era cât pe ce s[-mi pârleasc[muste\ile.

— Bab[nebun[ce e=ti!... da doar aista-i st[pânu-to; ce dracu, nu-l cuno=ti?

Sanda r[mase ca tr[snit[.

— { [[ra, cucoane, d-apoi ce, p[catele, nu-mi spuse=i c[e=ti dumneata, de m[faci s[scol mahalaua?

— Ei bine, nu-i nimica, Sando; unde-i duduca?

— Peste drum, la domnu c[pitan; s[m[duc s-o chem?

— Cat[-\i treaba. Deschide =-a=terne, c[mi-i somn.

Sanda deschise,]mi a=ternu =i, sf[râmat de oboseal[, m[culcai. Dormii dus, iar a doua zi când m[trezii... eram acas[la mine.

APRECIERI

Nu se poate scrie despre Hoga= f[r] exprimarea mir[rii c[un astfel de poet a putut tr[i pân[la adânci b[trâne\ e aproape necunoscut =i c[nici ast[zi nu a p[truns]n con=tiin\ a public[... Izvorât[din mijlocul peisagiului moldo-vean, contopit[, am putea spune, cu muntele nem\ean, cu un material uman “specific na\ional”, scris[]ntr-o limb[=i cu un umor ce aminte=te pe Creang[, opera lui Hoga= nu e nici contemporan[=i nici m[car “specific na\ional[“, ci plute=te peste ras[=i peste timp... Ea dateaz[de cel pu\in trei mii de ani, din epoca poemelor homerice =i, prin violen\ a liric[cu care sunt adorate for\ele naturii, de mai de mult, din epoca marilor epopei indiene. B[trânul acesta, pe care cu to\ii l-au v[zut ducându=și trupul masiv adumbrat sub o p[l]rie uria=[, pe sub teii Copoului, n-a fost contemporanul nostru, ci un homerid din Ciclade; n-a fost un poet liric al naturii române=ti, ca dl Sadoveanu, de pild[, ci un aed din faptul lumii, când soarele era o divinitate real[=i r[s]rirea lui o transfigurare universal[, când toate fenomenele naturii se prezentau]n expresia concret[a unor for\ e cere=ti, când umanul era amestecat indisolubil cu divinul, când totul era mit, pe vremea luptei Titanilor cu Olimprienii, a fioro=ilor Ciclopi cu un singur ochi, a Lestrigonilor, a Scilei =i a Caribdei, a vânturilor sc[pate din pe=tera lui Eol, a Hiperboreilor, a Centaurilor =i a Lapi\ilor, a lânei de aur, a tuturor minunilor *Odiseei* =i a tuturor faptelor eroice ale *Iliadei*.

EUGEN LOVINESCU, Scrieri, 5, *Istoria literaturii române contemporane*, Editura Minerva, 1970, p. 82—83.

Opera lui Calistrat Hoga= nu e citit[=i]n jurul ei plute=te o adev[rat] legend[. Autorul e privit de unii ca un prozator miraculos, concurent al lui Creang[=i al lui Sadoveanu. Cutare critic care-i descoper[note homerice] socote=te “un fenomen izolat”. Nimic]n fond mai specific, =i]n acest]n\eles mai banal românesc, decât literatura lui Hoga=, concurat[prin chiar

specificitatea ei de Eminescu =i de Sadoveanu. Hoga= scrie independent de Sadoveanu =i are nuan\va lui particular[. Genul este acela=i. A=a cum Sadoveanu porne=te la vânat =i pescuit]n c[utare de aer deschis, de hran[s[n[toas[=i simpl[, =i de priveli=ti s[lbaticice, Hoga= porne=te]n mun\ii Moldovei. Drume\ie =i osp[tare, acesta este tot cuprinsul operei. Crea\ia obiectiv[este integral absent[, fie =i]n modul epoeic al lui Sadoveanu. Privat de =ira spin[rii, jurnalul de c[l[torie al lui Hoga=, excep\ional prin sugestiile lui, trebuie s[fie l[sat]n cele din urm[din mâini, c[ci devine monoton. G. Ibr[ileanu a t[iat mult din paginile lui Hoga= =i zadarnic s-ar mai ad[uga câ\iva metri din frumoasa, dar interminabila molusc[.]ntre cele dou[culegeri,]n *mun\ii Neam\ului =i Amintiri din c[l[torie*, nu este absolut nici o diferen[de nivel. Orice propozi\ie critic[se poate sus\ine cu citate luate deopotriv[dintr-un volum sau din altul. Hoga= nici n-ar fi putut scrie altceva, inventând. El e un diletant superior, cu o singur[coard[, =i ca atare un scriitor minor.]ns[un minor mare.

GEORGE C[LINESCU, *Istoria literaturii române de la origini pân[]n prezent*. Edi\ia a II-a, rev[zut[=i ad[ugit[, Editura Minerva, Bucure=ti, 1986, p. 669.

Hoga= este un autor st[pân pe o incontestabil[putere verbal[. Abunden\va cuvintelor, pl[cerea pe care o produce varietatea lor caleidoscopic[, este la Hoga=, ca =i la Creang[, unul din resorturile sale stilistice cele mai evidente. Ajungând la V[ratic, el admir[pe drumurile mân[stirii cum se]ncruce=eaz[*“moda lumeasc[cu uniforma bisericesc[: rochia cu rasa, com[nacul cu p[l[ria, mâna goal[cu m[nu=a, m[t[niile cu evantaiul, umilitul papuc pe talp[cu]ndr[zne\ul c[l[cai «Louis Quinze», negrul posomorât cu toate culorile din lume, g[itanul cu dantelele, smerenia cu]ndr[zneala =i,]n urma tuturor, ipocrizia cu sufletul f[r[ascunsuri!...”* Alt[dat[,]n timpul somnului agitat pe H[l[uca, i se pare c[vede]n vis *“zgr[ilori cu gheare colosale, grifoni]naripa\i, bazilici cu ochii de]ratic, crocodili cu râul de porc =i cu punnale]n loc de din\i; apoi, un furnicar mi=itor de fiin\e mici, cu ochii]n trei col\uri, cu boturi lungi, cu trei picioare, cu labe de mâ\, cu nasuri sucite, cu coarne uria=e, cu ghimp[, cu p[r[, cu pene, cu catalige...”*. }n astfel de acumul[ri enumerative sim\im l[murit c[dicteaz[nu numai necesit[\ile viziunii, dar =i pl[cerea de a desc[tu=a

=uvoiul viu al cuvintelor. Din acela=i motiv psihologic al]ncânt[rii verbale provine =i epitetul rar, de provenien\[cult[,]n expresii ca “fripturi anahoretice”, „covrig fosil”, „ospe\le viteliene”, „lumin[ogival[“ etc., un procedeu prin care Hoga= se]nrude=te cu scriitorii curentului intelectualist =i estel.

TUDOR VIANU, *Arta prozatorilor români*, Chi=in[u, Casa de editur[Litera, 1997, p. 241—242.

Din punct de vedere stilistic, Hoga= e un homerid prin bog[\ia =i plasticitatea epitetelor, cele mai multe având drept scop hiperbolizarea obiectelor =i oamenilor sau, dimpotriv[, diminuarea lor. La el totul e colosal sau pitic. Lupta Pisicu\ei cu o musc[cap[t[propor\ii supranaturale, afl[m c[Pisicu\ea “sorbea =i]i umfla pieptul s[u puternic cu jum[tate din atmosfera p[mân-teasc[”. Ca =i Odobescu, Hoga= folose=te citatul erudit]n scopuri umoristice. Dup[un vers din *Eneida* lui Virgiliu, bure\ii care-i mai r[mân pe fundul traistei sunt *rari nantes in gurgite vasto*, câ\iva navigatori pe]ntinsul ocean. Pe ace=ti din urm[“troieni” autorul]i consum[frip\i. Preocuparea de ritmul muzical al frazei =i de efectul sonor al cuvintelor este vizibil[]n descrierea unei furtuni (]n *Singur*) pe care Caragiale o]nv[\ase pe de rost. Mai pretutindeni de altfel Hoga= este foarte atent la compozi\ie, adic[un prozator baroc, manierist, f[r[bizarerii. El are ca =i Odobescu predilec\ie pentru lexicul arhaic sau popular cu unele regionalisme, neexcluzând neologismul (*genuecl[rodomontad[*). Tonul jovial de epopee eroi-comic[ne]ntâmpin[peste tot. La o stân[c[l[torul se ap[r[de câini cu un par, ca Rinaldo cu lancea,]n timp ce Pisicu\ea]n=fac[un câine de ceaf[cu din\ii. Bucatele preg[тите la stân[sunt ca pentru uria=i. M[m]liga e o “stânc[gigantic[rupt[din munte” =i e t[iat[de un cioban cu a\,a, precum globul]n meridiane =i paralele. Alt cioban toarn[“]ntr-o z[gâr[n[pântecoas[]jinti\,a cald[dintr-un ceaun negru =i larg”. Un ca= este “mare cât un pân\tece de patriarh”. Usturoiul se m[nânc[numai cu ap[=i m[m]lig[, “ucis cu coaj[cu tot”.

AL. PIRU, *Istoria literaturii române*, Editura “Grai =i suflet — Cultura na\ional[”, Bucure=ti, 1994, p. 154—155.

Dac[analiz[m limbajul hoga=ian, plasticitatea imaginii, lava fumegând[, str[lucitoare, luxuriant[, care]ncearc[s[dea forme aproape]ip[toare

peisajului, scriitorul din a căruia panoplie s-a născut această incantație de cuvinte și în găsirea semenilor în literatura noastră pe de o parte în contemporanul său Eminescu, a cărui proză nu se deosebește uneori de a lui Hogaș, iar pe de altă parte în lirismul poetic sau turnat în proză al Hortensiei Papadat-Bengescu, la începuturile literaturii ei senzual-încântătoare.

I. NEGOIȚESCU, *Istoria literaturii române*, Editura Minerva, București, 1991, p. 128.

La Hogaș cultul priveliștilor de natură stilistică în echilibru cu simbiota pentru episodul anecdotic, pentru spectacolul comediografic obținut prin acumulări portretistice autonome: pînțele Ghermăndău, crâmarul Avrum și alții. Trăsături comune, uneori îngroșate, dobîndesc sub lupa mîrtoare a scriitorului relief hiperbolic, în bună tradiție romantică. Cu adaosul că în fața de Altdorfer, Tieck sau Hugo, Calistrat Hogaș este stăpînit de grosolan, mișcarea personajelor le încarcă de impulsuri dezlănțuite și le satisface poftele pantagruelice. Prin aplecarea spre enorm, prin capacitatea de homerizare modernă, Hogaș este un romantic desvîșit. Scriitorul proiectează o imagine tropicală... pe un fond de sensibilitate mitică și lirică-poetică. Este înțelesă o individualitate în măsură să diferențieze printr-o prezență specifică profilul mișcării noastre romantice...

HENRI ZALIS, *Romantismul românesc*, Editura pentru literatură, București, 1968, p. 63—64.

CUPRINS

<i>Notf asupra edi\iei</i>	2
<i>Tabel cronologic</i>	3

AMINTIRI DINTR-O C{L{TORIE

SPRE MÂN{STIRI	6
DE LA V{RATIC LA S{CU	16
LA AGAPIA	34
SPRE PIPIRIG	44
H{L{UCA	52
}N VALEA SABASEI	70
PE +E+TINA	86
JUPÂNEASA ZAMFIRA	112
ION RUSU	123
UN POPAS	137

}N MUN|II NEAM|ULUI

FLORICICA	152
SPRE NICHIT	182
P{RINTELE GHERM{NU {	207
SINGUR	248
LA TAZL{U	282
<i>Aprecieri</i>	307

Calistrat Hoga-

PE DRUMURI DE MUNTE

Ap[rut: 1998. Format: 70x108^{1/32}

Coli tipar: 13,65. Coli editoriale: 14,58. Tiraj: 5000 ex.

Casa de editur[«LITERA»

str. B. P. Hasdeu, nr. 2, Chi-in[u, MD 2005, Republica Moldova

Operator: *Vitalie E=anu*

Tehnoredactor: *Olga Perebikovski*

Corector: *Valentina Solovei*

Redactor: *Ion Ciocanu*

Editor: *Anatol Vidra=cu*

Tiparul executat sub comanda nr.

Combinatul Poligrafic, str. Mitropolit Petru Movil[, nr. 35,

Chi-in[u, MD 2004, Republica Moldova

Departamentul Edituri, Poligrafie =i Comer\u00ul cu C[r'i